KAASAJA TEOREETILISI PROBLEEME

A-23752 IV

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

KAASAJA TEOREETILISI PROBLEEME

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1961

SAATEKS

Käesolev kogumik on pühendatud kommunistlike ja töölisparteide esindajate 1960. aasta Moskva nõupidamisele. Kuid peale selle nõupidamise dokumentide leiab lugeja siit veel rea muid materjale ja artikleid. Kogumikku on nimelt paigutatud Moskvas 14.—16. novembril 1957 toimunud sotsialistlike maade kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise deklaratsioon ja rahumanifest. See on ka õige ja vajalik, sest 1960. aasta nõupidamine kinnitas eelmise, 1957. aasta nõupidamise seisukohti. Nii saab lugeja tervikliku ülevaate kaasaja tähtsamatest teoreetilistest probleemidest, mis neil nõupidamistel läbi töötati.

Ülejäänud käesoleva kogumiku materjalid on otseselt seotud 1960. aasta Moskva nõupidamisega. Peale nõupidamise avalduse ja läkituse maailma rahvastele on siin avaldatud NLKP Keskkomitee jaanuaripleenumi otsus «Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise tulemustest», N. S. Hruštšovi ettekanne «Maailma kommunistliku liikumise uutele võitudele», millega ta esines NLKP Keskkomitee Kõrgema Parteikooli, Ühiskonnateaduste Akadeemia ja Marksismi-leninismi Instituudi parteiorganisatsioonide üldkoosolekul 6. jaanuaril 1961. ja M. A. Suslovi ettekanne NLKP Keskkomitee jaanuaripleenumil «Kommunistlike ja töölisparteide nõupidamise tulemustest».

Nõupidamise vastukajad ja üldine tähelepanu, mille osaliseks on saanud Moskva nõupidamise dokumendid, näitavad, et see oli viimase aja kõige tähtsam sündmus maailmas. Avalduses on antud vastus kõikidele küsimustele, mis huvitavad kommuniste, töölisklassi ja kõiki töötajaid mitmesugustes maades, küsimustele, mis huvitavad kogu inimkonda. Avaldus avab selge perspektiivi maailma kommunistliku ja vabastusliikumise kõikidele väesalkadele

— *sotsialistlike maade rahvastele ja kommunistlikele parteidele, arenenud kapitalistlike maade töölisklassile ja kommunistlikele parteidele ning nende maade töölisklassile ja kommunistlikele parteidele, kes on kätte võitnud rahvusliku iseseisvuse või võitlevad selle eest. Nõupidamise avaldus ja läkitus maailma rahvastele on tõeliseks rahvusvahelise elu mõistmise aabitsaks ja entsüklopeediaks.*

Peale ülalmainitud materjalide on kogumikku paigutatud veel kuni kümmekond artiklit, mis käsitlevad nõupidamisel läbitöötatud aktuaalseid kaasaja teoreetilisi küsimusi. Ei ole mingit kahtlust, et lugejal tuleb see kogumik üsna tihti lahti lüüa, et meelde tuletada üht või teist dokumenti või neile pühendatud artikleid.

Nõupidamise tähtsust ja tema avalduse põhiküsimusi selgitab B. Ponomarjovi artikkel «Maailma kommunistliku liikumise võitlusprogramm».

Kaasaja üldisele iseloomustusele, kapitalismi üldkriisile ja sotsialistliku ühiskonna arenemisele kommunismi laiahaardelise ülesehitamise perioodil ning sotsialismimaade vääramatule ühtsusele on pühendatud V. Tšeprakovi, I. Karapetjani ja M. Mitini artiklid.

Tänapäeva ühest tähtsamast probleemist, nimelt koloniaalsüsteemi lagunemise protsessist, mille vastu tuntakse huvi kõige laiemates rahvahulkades, on üksikasjalisemalt juttu K. Brutentsi ja I. Žukovi artiklites ning õnnestunult koostatud arvudes ja faktides.

Veel leiab lugeja kogumikust M. Reimani artikli «Rahulik kooseksisteerimine ja klassivõitlus». Arvestades seda, et ajakirjanduses on üsna vähe käsitletud klassivõitluse küsimust seoses rahuliku kooseksisteerimisega, ja et eesti keeles pole selle kohta peaaegu midagi ilmunud, on artikkel heaks materjaliks selle tänapäeval väga tähtsa probleemi tundmaõppimisel.

Jugoslaavia revisionismi sõja ja rahu küsimustes paljastab A. Rumjantsevi artikkel «Edvard Kardeli «verbaalne dialektika»».

Kogumikus avaldatud artiklid ei hõlma muidugi kõiki kaasaja teoreetilisi probleeme. Kuid loodame, et Eesti Riiklik Kirjastus hakkab edaspidi tihedamini meelde tuletama propagandiste, lektoreid ja üldse lugejaid, kes tunnevad huvi poliitika ja teooria küsimuste vastu. Neid on vaja pidevalt abistada eestikeelse lugemismaterjaliga.

Käesoleva kogumiku väljaandmine Eesti Riikliku Kirjastuse poolt on teretulnud samm. See annab eestikeelset abimaterjali lektoritele, propagandistidele, agitaatoritele, aktiivile, kõigile, kes õpivad ise tundma ja selgitavad teistele kaasaja põhiküsimusi.

Muidugi võidakse ka ütelda, et kogumiku ilmumise ajaks on Moskva nõupidamise materjalid paljudes poliitharidusringides juba läbi töötatud. See on õige. Kuid sellele vaatamata ei vähene selle kogumiku tähtsus. Ja kõigepealt seepärast, et kogumik sisaldab rea vajalikke artikleid, milledest peaaegu kõik on ilmunud pärast nõupidamist ja aitavad paremini mõista tema avalduses sisalduvaid aktuaalseid rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise poliitika ja teooria küsimusi. Ühtlasi ei tohi nõupidamise materjalide uurimine ja selgitamine piirduda ainult selle perioodiga, mil neid õpitakse ringides, poliitkoolides ja seminarides. Nõupidamise dokumendid omavad pikaajalise ja põhjapaneva teoreetilise tähtsuse. Selleks et selgemalt mõista maailma arenemist ja mitmesuguseid sündmusi, peab hästi tundma Moskva nõupidamise materjale.

Saagu see kogumik üheks loetavamaks raamatuks ja rännaku ta üsna kiiresti raamatukauplustest lugeja kätte.

J. UNDUSK

MOSKVAS 14.—16. NOVEMBRIL 1957 TOIMUNUD SOTSIALISTLIKE MAADE KOMMUNISTLIKE JA TÖÖLISPARTEIDE ESINDAJATE NÕUPIDAMISE DEKLARATSIOON

Albaania Tööpartei, Bulgaaria Kommunistliku Partei, Ungari Sotsialistliku Töölispartei, Vietnami Töörahvapartei, Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei, Hiina Kommunistliku Partei, Korea Tööpartei, Mongoolia Rahvarevolutsioonilise Partei, Poola Ühinenud Töölispartei, Rumeenia Töölispartei, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ja Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei esindajad arutasid nõupidamisel kaasaegse rahvusvahelise olukorra ning rahu ja sotsialismi eest peetava võitluse aktuaalseid probleeme, samuti omavaheliste suhete küsimusi.

Arvamuste vahetamine andis tunnistust nõupidamisel esindatud kommunistlike ja töölisparteide vaadete ühtsusest kõigis läbivaadatud küsimustes ning nende üksmeelsusest kaasaegse rahvusvahelise olukorra hinnangus. Arutluste käigus puudutati nõupidamisel ka rahvusvahelise kommunistliku liikumise üldisi probleeme. Deklaratsiooni projekti väljatöötamisel korraldasid nõupidamisest osavõtjad konsultatsioone kapitalistlike maade vennasparteide esindajatega. Vennasparteid, kes ei võtnud nõupidamisest osa, hindavad ja otsustavad ise, kuidas toimida kaalutluste suhtes, mis leiavad väljendust antud deklaratsioonis.

I

Meie ajastu peamiseks sisuks on kapitalismilt sotsialismile üleminek, mis algas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooniga Venemaal. Sotsialismi teele on nüüd juba astunud ja ehitab uut elu rohkem kui kolmandik kogu maailma elanikkonnast, üle üheksasaja viiekümne miljoni

inimese. Sotsialismi jõudude määratu suur arenemine ergutas imperialismivastase rahvusliku liikumise tormilist kasvu sõjajärgseil aastail. Peale Hiina Rahvavabariigi, Vietnami Demokraatliku Vabariigi ja Korea Rahvademokraatliku Vabariigi on viimase 12 aasta jooksul veel rohkem kui seitsesada miljonit inimest endalt heitnud koloniaalikke ning loonud oma suveräänsed rahvusriigid. Veel orjusse jäänud asumaade ja sõltuvate riikide rahvad tugevdavad võitlust oma rahvusliku vabanemise eest. Sotsialismi ja rahvusliku vabadusliikumise arenemine on järsult kiirendanud imperialismi lagunemisprotsessi. Imperialism on kaotanud oma kunagise võimu suure osa inimkonna üle. Imperialistlike riikide ühiskond on lõhestatud sügavatest klassivastuoludest, samuti teravatest vastuoludest nende riikide vahel; nende maade töölisklass osutab üha otsustavamat vastupanu imperialismi ja monopolide poliitikale, võitleb oma elutingimuste parandamise, demokraatlike õiguste, rahu ja sotsialismi eest.

Meie ajastul määravad maailma arenemise kahe vastandliku ühiskonnasüsteemi võistluse käik ja tulemused. Neljakümne aastaga on sotsialism tõestanud, et ühiskonnasüsteemina on ta kaugelt üle kapitalismist. Ta on taganud tootlike jõudude arenemise sellises tempos, mis on tundmatu ja kättesaamatu kapitalismile, on taganud töörahva ainelise ja kultuurilise elujärje paranemise. Nõukogude Liidu suured edusammud majanduse, teaduse ja tehnika valdkonnas, tulemused, mida sotsialistlikus ülesehitustöös on saavutanud teised sotsialismimaad, tõestavad veenvalt sotsialismi suurt elujõudu. Sotsialistlikes riikides kasutavad töörahva hulgad tõelisi vabadusi ja demokraatlikke õigusi, rahvavõim garanteerib rahvahulkade poliitilise ühtsuse, rahvuste võrdsuse ja sõpruse, viib ellu kogu maailmas rahu säilitamise ning rõhutud rahvaste vabadusvõitlusele toetuse osutamise välispoliitikat. Kasvav ja tugevnev sotsialistlik maailmasüsteem avaldab üha suuremat mõju rahvusvahelisele olukorrale rahu, progressi ja rahvaste vabaduse huvides.

Kui sotsialism on tõusuteel, siis imperialism läheb vastu oma langusele. Koloniaalsüsteemi lagunemise tagajärjel on imperialismi positsioonid tunduvalt nõrgenenud. Endalt kolonialismi ikke heitnud maad kaitsevad kättevõidetud sõltumatust ja võitlevad majandusliku iseseisvuse saavutamise eest, rahu eest rahvaste vahel. Sotsialistliku

süsteemi olemasolu, abi, mida sotsialismimaad osutavad nendele riikidele võrdõiguslikkuse alusel, ning koostöö nende ja sotsialistlike maade vahel võitluses rahu eest ja agressiooni vastu võimaldab nende maade rahvastel hõlpsamini kaitsta oma rahvuslikku vabadust ning edasi liikuda sotsiaalse progressi teed mööda.

Imperialistlikes riikides on teravnenud vastuolud tootlike jõudude ja tootmissuhete vahel; kaasaegne teadus ja tehnika ei leia mitmeski suhtes kasutamist sotsiaalse progressi huvides, kogu inimkonna huvides, kuna kapitalism aheldab ja moonutab ühiskonna tootlike jõudude arenemist. Kapitalistlik maailmamajandus jääb kõikuvaks ja ebastabiilseks. Suhteline kõrgkonjunktuur, mis püsib seni reas kapitalistliku maailma maades, on olulisel määral tekkinud võidurelvastumise ja teiste mööduva tähtsusega tegurite ebakindlal alusel. Kuid kapitalistlik majandus ei suuda vältida uusi sügavaid vapustusi ja kriise. Ajutine konjunktuur põhjustab reformistlikke illusioone kapitalistlike maade mõninga osa tööliste hulgas. Sõjajärgseil aastail on mõnedel kõrgeltarenenud kapitalistlike maade töölisklassi kihtidel võitluses tugevneva ekspluateerimise vastu ja oma elutingimuste parandamise eest õnnestunud saavutada teatud palgakõrgendust, kuigi reaalpalk reas sellistes maades on madalam sõjaeelsest tasemest. Kuid suuremas osas kapitalistlikest maadest, eriti asumaades ja sõltuvates riikides, elavad miljonid töötajad viletsuses. Jätkub talurahva põhihulkade laostumine ja vaesumine selle tagajärjel, et põllumajandusse tungivad ulatuslikult monopolid, sundides talupoegadele peale oma hinnapoliitikat ning pangakrediidi ja -laenu süsteemi, samuti võidurelvastumisest tingitud maksukoorma kasvu tagajärjel. Teravnevad vastuolud mitte ainult kodanluse ja töölisklassi vahel, vaid ka monopolistliku kodanluse ja kõigi rahvakihtide vahel, ühelt poolt Ameerika Ühendriikide monopolistliku kodanluse ning teiselt poolt teiste kapitalistlike maade rahvaste ja isegi kodanluse vahel. Kapitalistlike maade töörahvas elab praegu sellistes tingimustes, mis ikka tugevamini sunnib teda veenduma selles, et ainus väljapääs tema raskest olukorrast on sotsialism. Seega kujunevad järjest soodsamad võimalused töötajate kaasatõmbamiseks aktiivsele võitlusele sotsialismi eest.

Ameerika Ühendriikide agressiivsed imperialistlikud ringkonnad püüavad niinimetatud jõupoliitikat ajades saa-

vutada võimu enamiku maailma maade üle ja takistada inimkonna progresseeruvat edasiliikumist vastavalt ühiskonna arenemise seadustele. «Kommunismivastase võitluse» sildi all taotlevad nad üha suurema arvu maade alistamist oma võimule, õhutavad demokraatlike vabaduste hävitamisele, ohustavad arenenud kapitalistlike maade rahvuslikku sõltumatust, tahavad vabanenud rahvastele uuel kujul peale suruda koloniaaliket ning arendavad süstemaatiliselt vaenulikku õõnestustegevust sotsialistlike maade vastu. Oma poliitikaga püüavad Ameerika Ühendriikide teatud agressiivsed ringkonnad enda ümber koondada kõik kapitalistliku maailma reaktsioonilised jõud. Need ringkonnad kujunevad seega maailma reaktsiooni keskuseks ja on rahvahulkade kõige kurjemad vaenlased. Need rahvavastased agressiivsed imperialistlikud jõud valmistavad ise oma poliitikaga ette enda hukkumist, loovad ise endale hauakaevaja, kes need jõud maha matab.

Niikaua kui säilib imperialism, jääb alles ka pind agressiivseteks sõdadeks. Sõjajärgseil aastail on ameerika, inglise, prantsuse ja teised imperialistid ning nende lakeid pidanud või peavad sõdasid Indo-Hiinas, Indoneesias, Koreas, Malais, Keenias, Guatemaalas, Egiptuses, Alžeerias, Omaanis ja Jeemenis. Samal ajal keelduvad agressiivsed imperialistlikud jõud visalt relvastuse vähendamisest, aatomi- ja vesinikurelva kasutuselevõtmise ja tootmise keelamisest, kokkuleppest selle relva katsetamise viivitamatu katkestamise kohta, jätkavad niinimetatud «külma sõda», arendavad võidurelvastumist, ehitavad üha uusi sõjalisi baase, ajavad rahu õõnestamise agressiivset poliitikat, loovad uue sõja ohu. Maailmasõja tekkimise korral, tingimustes, kui ei ole saavutatud kokkulepet tuumarelva keelamise kohta, kujuneb see sõda paratamatult oma hävitusjõu poolest seniolematuks tuumasõjaks.

Lääne-Saksamaal tõuseb Ameerika Ühendriikide toetusel taas jalule saksa militarism, tekitades seega tõsise sõjaohu kolde Euroopa tsentrumis. Võitlus rahu ähvardava Lääne-Saksamaa militarismi ja revanšismi vastu on saksa rahva ja kogu Euroopa rahvaste rahuarmastavate jõudude tähtis ülesanne. Selles võitluses on eriti suur Saksa Demokraatliku Vabariigi, Saksamaa ajaloos esimese tööliste ja talupoegade riigi osa, kellele nõupidamisest osavõtjad avaldavad oma solidaarsust ja täielikku toetust.

Samal ajal püüavad imperialistid Kesk- ja Lähis-Ida

vabadustarmastavatele rahvastele peale sundida kurikuulsat «Dullese-Eisenhoweri doktriini», ohustades seega rahu selles rajoonis. Nad organiseerivad vandenõusid ja provokatsioone sõltumatu Süüria vastu. Süüria, Egiptuse ja teiste araabiamaade vastu suunatud provokatsioonide eesmärk on eraldada üksteisest araabia riigid, isoleerida nad, et puhastada teed nende vabaduse ja sõltumatuse likvideerimiseks.

SEATO agressiivne blokk loob sõjaohu Kagu-Aasias.

Sõja või rahuliku kooseksisteerimise küsimus on kujunenud maailmapoliitika põhiprobleemiks. Kõigi maade rahvad peavad säilitama suurima valvsuse sõjaohu suhtes, mida tekitab imperialism.

Praegusel ajal on rahujõud sedavõrd kasvanud, et on olemas reaalne võimalus sõda ära hoida, mida kujukalt näitas imperialistide agressiivsete plaanide läbikukkumine Egiptuses. Läbi kukkusid samuti imperialistide plaanid, mis olid suunatud kontrrevolutsiooniliste jõudude kasutamisele rahvademokraatliku korra kukutamiseks Ungaris.

Rahu kaitsevad kaasaja võimsad jõud: 1) võitmatu sotsialistlike riikide leer, mida juhib Nõukogude Liit; Aasia ja Aafrika rahuarmastavad riigid, mis asuvad imperialismivastastel positsioonidel ning moodustavad koos sotsialistlike maadega laialdase rahutsooni; 2) rahvusvaheline töölisklass ja esmajärjekorras tema avangard — kommunistlikud parteid; 3) koloniaal- ja poolkoloniaalmaade rahvaste vabadusliikumine; 4) rahvaste massiline rahuliikumine; otsustavat vastupanu uue sõja organiseerijate plaanidele osutavad ka oma neutraliteedi välja kuulutanud Euroopa maade rahvad, Ladina-Ameerika rahvad, imperialistlike maade endi rahvahulgad. Nende võimsate jõudude ühinemine võib ära hoida sõja puhkemise, juhul aga, kui imperialismi sõjakad maniakid sellele vaatamata söandavad sõja valla päästa, siis määrab imperialism ise end hukkumisele, sest rahvad ei talu kauemini korda, mis toob neile nii ränki kannatusi ja nõuab nii ränki ohvreid.

Käesolevast nõupidamisest osavõtvad kommunistlikud ja töölisparteid teatavad, et kahe süsteemi rahuliku kooseksisteerimise leninlik printsiip, mida kaasaegsetes tingimustes edasi arendasid NLKP XX kongressi otsused, on sotsialistlike maade välispoliitika vankumatu alus ning rahu ja rahvastevahelise sõpruse kindel alus. Rahuliku kooseksisteerimise huvidele vastavad viis printsiipi, mis

ühiselt esitati Hiina Rahvavabariigi ja India Vabariigi poolt, samuti teesid, mis vastu võeti Aasia ja Aafrika maade Bandungi konverentsil. Võitlus rahu ja rahuliku kooseksisteerimise eest on nüüd saanud kogu maailma maade kõige laiemate rahvahulkade nõudmiseks.

Kommunistlikud parteid peavad võitlust rahu eest oma esmajärguliseks ülesandeks. Koos kõigi rahuarmastavate jõududega teevad nad kõik neist oleneva, et ära hoida sõda.

II

Nõupidamine on seisukohal, et kaasaegses olukorras omandab erilise tähtsuse sotsialistlike riikide, kõigi maade kommunistlike ja töölisparteide ühtsuse ja vennaliku koostöö tugevdamine, rahvusvahelise töölisliikumise, rahvusliku vabadusliikumise ja demokraatliku liikumise monoliitsus.

Sotsialistliku maailmasüsteemi ning kõigi kommunistlike ja töölisparteide vastastikuste suhete aluse moodustavad elu enda poolt kontrollitud marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi printsiibid. Praegusel ajal vastab kõigi maade töötajate elulistele huvidele nendepoolne toetus Nõukogude Liidule ja kõigile sotsialistlikele maadele, kes teostavad kogu maailmas rahu säilitamise poliitikat ning on rahu ja sotsiaalse progressi kantsiks. Kõigi maade töölisklass, demokraatlikud jõud ja töörahvas on huvitatud sellest, et väsimatult tugevdada vennalikke sidemeid ühise ürituse huvides, nad on huvitatud sellest, et kaitsta sotsialismi vaenlaste igasuguste salasepitsuste eest ajaloolisi poliitilisi ja sotsiaalseid saavutusi, mis on kätte võidetud Nõukogude Liidus — esimeses ja võimsaimas sotsialistlikus riigis, Hiina Rahvavabariigis ja kõigis sotsialistlikes riikides, nad on huvitatud nende saavutuste laiendamisest ja tugevdamisest.

Sotsialismimaad rajavad oma vastastikused suhted täieliku võrdõiguslikkuse, üksteise territoriaalse tervikluse, riikliku sõltumatuse ja suveräänsuse austamise, üksteise siseasjadesse mittevahelesegamise alustele. Need on tähtsad printsiibid, kuid nad ei ammenda sotsialismimaade vaheliste suhete kogu olemust. Nende suhete lahutamatuks osaks on üksteise vennalik abistamine. Selles vastastikuses abis leiab tegeliku väljenduse sotsialistliku internatsionalismi printsiip.

Täieliku võrdõiguslikkuse, vastastikuse kasulikkuse ja seltsimeheliku üksteise abistamise alusel on sotsialistlikud riigid sisse seadnud omavahelise laialdase majandusliku ja kultuurialase koostöö, mis etendab tähtsat osa nii iga üksiku sotsialismimaa majandusliku ja poliitilise sõltumatuse kindlustamisel kui ka kogu sotsialistliku sõprusliidu tugevdamisel. Sotsialistlikud riigid tahavad ka edaspidi laiendada ja täiustada omavahelist majanduslikku ja kultuurialast koostööd.

Sotsialistlikud riigid pooldavad samuti majanduslike ja kultuurialaste sidemete igakülgset laienemist kõigi teiste maadega, kui nende poolt avaldatakse vastavat soovi, võrdsuse, vastastikuse kasulikkuse ja teise riigi siseasjadesse mittevahelesegamise alustel.

Sotsialistlike riikide solidaarsus pole suunatud ühegi teise riigi vastu. Veelgi rohkem: ta vastab kõigi rahuarmastavate rahvaste huvidele, ohjeldades sõjakate imperialistlike ringkondade agressiivseid püüdlusi, toetades ja ergutades tugevnevaid rahujõude. Sotsialistlikud riigid on maailma sõjalisteks blokkideks jaotamise vastu. Kuid kujunenud tingimustes, kus läänemaad keelduvad vastu võtmast sotsialismimaade ettepanekuid sõjaliste blokkide likvideerimise kohta vastastikkuse alusel, peab eksisteerima ja tugevnema Varssavi pakti organisatsioon, mis kannab kaitseiseloomu ning teenib Euroopa rahvaste julgeoleku ja kogu maailmas rahu kindlustamise huve.

Sotsialistlikud riigid on liitunud ühiseks sõprusliiduks nende astumisega ühisele sotsialismiteele, sotsiaalse ja majandusliku korra ning riigivõimu ühise klassiolemusega, vastastikuse toetuse ja abi vajadusega, huvide ja eesmärkide ühtsusega võitluses imperialismi vastu ning sotsialismi ja kommunismi võidu eest, kõigile ühise marksismi-leninismi ideoloogiaga.

Sotsialistlike riikide monoliitsus ja tihe ühtsus on iga sotsialismimaa rahvusliku sõltumatuse ja suveräänsuse kõige kindlam tagatis. Vennalike suhete ja sõpruse tugevdamiseks sotsialismimaade vahel on vaja kommunistlike ja töölisparteide marksistlik-leninlikku internatsionaalset poliitikat, kõigi töötajate kasvatamist internatsionalismi ja patriotismi ühendamise vaimus, otsustavat võitlust kodanliku natsionalismi ja šovinismi iganditest jagusaamiseks. Sotsialismimaade vastastikuste suhete kõiki küsimusi saab täielikult lahendada seltsimehelike arutluste teel sotsia-

listliku internatsionalismi printsiipidest ilmtingimatu kinnipidamise alusel.

III

Sotsialismi võit NSV Liidus, sotsialistliku ülesehitustöö edusammud rahvademokraatiamaades äratavad kõigi maade töölisklassi ja töörahva laiades hulkades järjest sügavamat sümpaatiat. Sotsialismiideed vallutavad järjest uute miljonite inimeste teadvuse. Selles olukorras annab imperialistlik kodanlus järjest suurema tähtsuse rahvahulkade ideoloogilisele mõjutamisele, moonutab sotsialismi ja laimab marksismi-leninismi, viib rahvahulki eksiteele ja tekitab neis segadust. Sellepärast omandab esmase tähtsuse rahvahulkade järjest intensiivsem marksistlik-leninlik kasvatamine, võitlus kodanliku ideoloogia vastu, sotsialismi ja kommunistliku liikumise aadressil tehtava imperialistliku propaganda vale ja laimu paljastamine, sotsialismi, rahu ja rahvaste sõpruse ideede laialdane propageerimine arusaadavas ja veenvas vormis.

Nõupidamine kinnitas kommunistlike ja töölisparteide vaadete ühtsust sotsialistliku revolutsiooni ja sotsialistliku ülesehitustöö põhiküsimustes. NSV Liidu ja teiste sotsialistlike maade kogemused on täielikult kinnitanud, kuivõrd õige on marksistlik-leninliku teooria seisukoht, et sotsialistliku revolutsiooni ja sotsialistliku ülesehitustöö protsessid rajanevad reale peamistele seaduspärasustele, mis on omased kõigile maadele, kes on asunud sotsialismi teele. Need seaduspärasused ilmnevad kõikjal, kusjuures on olemas väga mitmekesiseid ajalooliselt väljakujunenud rahvuslikke iseärasusi ja traditsioone, mida tuleb tingimata arvesse võtta.

Sellised üldised seaduspärasused on järgmised: töörahva hulkade juhtimine töölisklassi poolt, kelle tuumikuks on marksistlik-leninlik partei, proletaarse revolutsiooni läbiviimisel ühes või teises vormis ja proletariaadi diktatuuri kehtestamisel ühes või teises vormis; töölisklassi liit talurahva põhihulkade ja teiste töörahva kihtidega; kapitalistliku omanduse likvideerimine ja põhiliste tootmisvahendite ühiskondliku omanduse kehtestamine; põllumajanduse järkjärguline sotsialistlik ümberkujundamine; rahvamajanduse plaanipärane arendamine, mis on suunatud sotsialismi ja kommunismi ülesehitamisele ning

töörahva elutaseme tõstmisele; sotsialistliku revolutsiooni läbiviimine ideoloogia ja kultuuri valdkonnas ning suurearvulise intelligentsi loomine, kes on ustav töölisklassile, töötavale rahvale ja sotsialismiüritusele; rahvusliku rõhumise likvideerimine ning võrdõiguslikkuse ja vennaliku sõpruse sisseseadmine rahvaste vahel; sotsialismi saavutuste kaitsmine välis- ja sisevaenlaste kallaletungide eest; antud maa töölisklassi solidaarsus teiste maade töölisklassiga — proletaarne internatsionalism.

Marksism-leninism nõuab sotsialistliku revolutsiooni ja sotsialistliku ülesehitustöö üldiste printsiipide loovat rakendamist olenevalt iga maa konkreetsetest ajaloolistest tingimustest, ta ei luba teiste maade kommunistlike parteide poliitika ja taktika mehaanilist kopeerimist. V. I. Lenin rääkis korduvalt vajadusest rakendada õigesti kommunismi põhiprintsiipe vastavalt antud rahvuse, antud rahvusriigi spetsiifikale. Rahvuslike iseärasuste ignoreerimine proletaarse partei poolt viib ta kindlasti elust ja rahvahulkadest irdumisele, toob kindlasti kahju sotsialismiüritusele, ja, vastupidi, nende iseärasuste osatähtsuse ülehindamine ja rahvuslike iseärasuste ettekäändel toimuv taandumine marksismi-leninismi üldistest tõdedest sotsialistliku revolutsiooni ja sotsialistliku ülesehitustöö kohta toob sotsialismiüritusele samuti kindlasti kahju. Nõupidamisest osavõtjad on arvamisel, et tuleb samaaegselt võidelda mõlema tendentsi vastu. Sotsialistlike maade kommunistlikud ja töölisparteid peavad kindlalt kinni pidama marksismi-leninismi üldiste tõdede ning oma maade revolutsiooni ja ülesehitustöö konkreetse praktika ühendamise printsiibist, peavad loovalt rakendama sotsialistliku revolutsiooni ja sotsialistliku ülesehitustöö üldisi seaduspärasusi vastavalt oma maade konkreetsetele tingimustele, peavad üksteiselt õppima ja kogemusi vahetama. Elukogemustega kontrollitud sotsialistliku ülesehitustöö üldiste seaduspärasuste ning eri maades sotsialismi ülesehitamise mitmekesiste vormide ja meetodite loov rakendamine on kollektiivne panus marksismi-leninismi teooriasse.

Marksismi-leninismi teoreetiliseks aluseks on dialektiline materialism. See maailmavaade kajastab looduse, ühiskonna ja inimmõtte üldist arenguseadust. See maailmavaade on kõlblik mineviku, oleviku ja tuleviku suhtes. Dialektilisele materialismile vastandlikud on metafüüsika ja idealism. Kui marksistlik poliitiline partei ei lähtu küsi-

muste käsitlemisel dialektikast ega materialismist, siis toob see kaasa ühekülgsuse ja subjektivismi, mõtete tardumise, irdumise praktikast ning asjade ja nähtuste vastava analüüsimise võime kaotuse, revisionistlikud või dogmaatilised vead ja vead poliitikas. Dialektilise materialismi rakendamine praktilises töös, kaadritöötajate ja laiade rahvahulkade kasvatamine marksismi-leninismi vaimus on üks kommunistlike ja töölisparteide aktuaalseid ülesandeid.

Käesoleval etapil omandab suure tähtsuse võitluse intensiivistamine oportunistlike voolude vastu töölis- ja kommunistlikus liikumises. Nõupidamine rõhutab, et on vaja otsustavalt jagu saada revisionismist ja dogmatismist kommunistlike ja töölisparteide ridades. Nagu minevikus, nii ka praegu on revisionismil ja dogmatismil töölis- ja kommunistlikus liikumises rahvusvaheline iseloom. Dogmatism ja sektantlus raskendavad marksismi-leninismi teooria arendamist ja selle loovat rakendamist konkreetselt muutunud tingimustes, asendavad konkreetse situatsiooni tundmaõppimise tsitaatide ja tähenärimisega, põhjustavad partei irdumist rahvahulkadest. End sektantlusse sulgenud, laiadest rahvahulkadest irdunud partei ei saa mingil juhul töölisklassi üritusele võitu tuua.

Mõistes hukka dogmatismi, peavad kommunistlikud parteid praegustes tingimustes peamiseks ohuks revisionismi, teiste sõnadega, parempoolset oportunismi kui kodanliku ideoloogia avaldust, mis paralüseerib töölisklassi revolutsioonilist energiat ja nõuab kapitalismi säilitamist või taastamist. Kuid ka dogmatism ja sektantlus võivad kujutada peamist ohtu ühe või teise partei üksikutel arenguetappidel. Iga kommunistlik partei teeb kindlaks, milline neist ohtudest on talle antud ajal peamiseks ohuks.

Peab märkima, et töölisklassile on võimu kättevõitmine ainult revolutsiooni algus, mitte selle lõpp. Pärast võimu kättevõitmist seisavad töölisklassi ees tõsised ülesanded rahvamajanduse sotsialistlikul ümberkujundamisel ning sotsialismi majandusliku ja tehnilise baasi loomisel. Samal ajal püüdleb kukutatud kodanlus alati restauratsiooni poole; kodanluse, väikekodanluse ja nende intelligentsi mõju ühiskonnas on ikka veel suur. Seepärast nõuab küsimuse «kes keda» — kas kapitalism või sotsialism — lahendamine küllaltki pikka aega. Kodanliku mõju olemasolu on revisionismi sisemine allikas, kapituleerumine imperialismi surve ees aga selle väline allikas.

Kaasaegne revisionism püüab halvustada marksismi-leninismi suurt õpetust, väidab, et see olevat «iganenud» ja käesoleval ajal ühiskonna arengule tähtsuse kaotanud. Revisionistid püüavad hävitada marksismi revolutsioonilist hinge, õõnestada töölisklassi ja töötava rahva usku sotsialismisse. Nad astuvad välja selle vastu, et kapitalismilt sotsialismile üleminekul on ajalooliselt paratamatud proletaarne revolutsioon ja proletariaadi diktatuur, eitavad marksistlik-leninliku partei juhtivat osa, eitavad proletaarse internatsionalismi põhimõtteid, nõuavad parteiehituse leninlikest põhiprintsiipidest ja eelkõige demokraatlikust tsentralismist loobumist, nõuavad kommunistliku partei muutmist revolutsioonilisest võitlusorganisatsioonist millekski diskussiooniklubi taoliseks.

Rahvusvahelise kommunistliku liikumise kõik kogemused õpetavad, et sotsialistliku revolutsiooni, sotsialismi ja kommunismi ehitamise ülesannete eduka lahendamise vältimatuks tingimuseks on see, et kommunistlikud ja töölisparteid kaitsevad otsustavalt oma ridade marksistlik-leninlikku ühtsust, ei luba fraktsioone ega rühmitusi, mis õõnestavad seda ühtsust.

IV

Kommunistlikel ja töölisparteidel seisavad ees suured ajaloolised ülesanded. Nende ülesannete elluviimiseks on vaja mitte üksnes kommunistlike ja töölisparteide endi monoliitsust, vaid ka kogu töölisklassi monoliitsust, töölisklassi ja talurahva liidu tugevdamist, kõigi töötajate ja kogu progressiivse inimkonna, kogu maailma vabadustarmastavate ja rahupüüdlike jõudude ühtekoondamist.

Käesoleval ajal on kogu maailmas kõige tähtsamaks ülesandeks võitlus rahu kaitseks. Kõigi maade kommunistlikud ja töölisparteid taotlevad igasuguste rahuarmastavate ja sõda mittetahtvate jõududega kõige ulatuslikumate ühiste aktsioonide läbiviimist. Nõupidamisest osavõtjad teatavad, et nad toetavad kõigi riikide, parteide, organisatsioonide, liikumiste ja üksikisikute jõupingutusi, kes astuvad välja rahu eest, sõja vastu, rahuliku kooseksisteerimise eest, kollektiivse julgeoleku loomise eest Euroopas ja Aasias, relvastuse vähendamise, tuumarelva kasutamise ja katsetamise keelamise eest.

Kommunistlikud ja töölisparteid on kõigi maade rahvaste rahvuslike ja demokraatlike huvide ustavad kaitsjad. Paljude maade töölisklassi ja rahvaste ees seisab ikka veel ajalooline ülesanne võidelda rahvusliku sõltumatuse eest, koloniaalse agressiooni ja feodaalse rõhumise vastu. Siin seisab küsimus vajaduses luua tööliste, talupoegade, linna väikekodanluse, rahvusliku kodanluse ja teiste patriootlike demokraatlike jõudude ühtne imperialismivastane ja feodalismivastane rinne. Arvukad faktid tõendavad, et mida laialdasem ja tugevam on mitmesuguste patriootlike ja demokraatlike jõudude monoliitsus, seda rohkem on garanteeritud võit üldises võitluses.

Töölisklass ja rahvahulgad, kes võitlevad sõjaohu vastu ja oma eluliste huvide eest, suunavad üha rohkem selle võitluse teraviku kapitali suurte monopolistlike gruppide vastu, kes on peasüüdlased võidurelvastumises, on uue maailmasõja ettevalmistamise plaanide organiseerijad ja innustajad, agressiooni ja reaktsiooni kants. Selle kitsa käputäie monopolide huvid ja poliitika satuvad üha rohkem vastuollu mitte üksnes töölisklassi huvidega, vaid ka kapitalistliku ühiskonna kõigi ülejäänud kihtide — talurahva, intelligentsi, linna väike- ja keskkodanluse huvidega. Nendes kapitalistlikes maades, keda Ameerika monopolid püüavad endale allutada, ja nendes maades, kes kannatavad Ameerika majandusliku ja sõjalise ekspansioonipoliitika tagajärjel, tekivad objektiivsed eeldused selleks, et töölisklassi ja tema revolutsiooniliste parteide juhtimisel ühendada elanikkonna kõige laialdasemad kihid võitluseks rahu eest, rahvusliku sõltumatuse ja demokraatlike vabaduste kaitseks, töötajate elutingimuste parandamise ja radikaalsete agraarreformide läbiviimise eest, rahvuslikke huve reetvate monopolide kõikvõimu kukutamiseks.

Seoses sügavate ajalooliste muutustega ja rahvusvahelisel areenil võitlevate jõudude vahekorras sotsialismi kasuks toimunud põhjalike nihetega, sotsialismiideede külgetõmbejõu kasvuga töölisklassi, töötava talurahva ja töötava intelligentsi hulgas tekivad üha soodsamad tingimused sotsialismi võiduks.

Mitmesuguste maade kapitalismilt sotsialismile ülemineku vormid võivad olla mitmekesised. Töölisklass ja tema avangard — marksistlik-leninlik partei — püüavad teostada sotsialistlikku revolutsiooni rahulikul viisil. Selle

võimaluse elluviimine vastaks tööliskiassi ja kogu rahva huvidele, riigi üldrahvuslikele huvidele.

Kaasaegsetes tingimustes on reas kapitalistlikes maades tööliskiassil eesotsas oma eesmise väesalgaga võimalus ühendada rahva enamus töölis- ja rahvarinde alusel ning mitmesuguste parteide ja ühiskondlike organisatsioonidega kokkuleppe ja poliitilise koostöö saavutamise teiste võimalike vormide alusel, võita riigivõim ilma kodusõjata ja tagada põhiliste tootmisvahendite üleminek rahva kätte. Toetudes rahva enamusele ja andes resoluutse vastulöögi oportunistlikele elementidele, kes ei ole suutelised loobuma kapitalistide ja mõisnikega kokkuleppimise poliitikast, on tööliskiassil võimalus lüüa puruks reaktsioonilised, rahvavastased jõud, saavutada kindel enamus parlamendis, muuta parlament kodanluse klassihuvide teenimise tööriistast töötavat rahvast teenivaks tööriistaks, arendada laialdast massilist võitlust väljaspool parlamenti, purustada reaktsiooniliste jõudude vastupanu ja luua vajalikud tingimused sotsialistliku revolutsiooni rahulikuks läbiviimiseks. Kõik see on võimalik ainult tööliste ja talupoegade hulkade ning linna keskkihtide laialdase, pideva klassivõitluse arendamise teel monopolistliku suurkapitali vastu, reaktsiooni vastu, sügavate sotsiaalsete reformide eest, rahu ja sotsialismi eest.

Tingimustes, kus ekspluateerivad klassid kasutavad rahva kallal vägivalda, on vaja silmas pidada teist võimalust — mitterahulikku üleminekut sotsialismile. Leninism õpetab ja ajaloolised kogemused kinnitavad, et valitsevad klassid ei anna võimu vabatahtlikult käest ära. Klassivõitluse ägeduse aste ja vormid neis tingimustes ei sõltu mitte niivõrd proletariaadist, kuivõrd reaktsiooniliste ringkondade vastupanujõust rahva valdava enamuse tahtele, vägivalla kasutamisest nende ringkondade poolt sotsialismi eest areneva võitluse sellel või teisel etapil.

Igal üksikul maal määravad sotsialismile ülemineku selle või teise viisi rakendamise reaalse võimaluse konkreetsed ajaloolised tingimused.

Nii nagu võitluses töötajate elutingimuste parandamise eest, nende demokraatlike õiguste laiendamise ja säilitamise eest, rahvusliku sõltumatuse kättevõitmise ja kaitsmise eest, rahu eest rahvaste vahel, niisamuti ka võitluses võimu kättevõitmise eest ja sotsialismi ülesehitamise

eest pooldavad kommunistlikud parteid koostöö loomist sotsialistlike parteidega. Sellele vaatamata, et niisugust koostööd püüavad igati takistada sotsialistlike parteide parempoolsed liidrid, võimalused koostööks kommunistide ja sotsialistide vahel paljudes küsimustes ikkagi kasvavad. Kommunistlike ja sotsialistlike parteide vahel olemasolevad ideoloogilised lahkhelid ei pea olema takistuseks, et sisse seada tegevusühtsust paljude aktuaalsete probleemide alal, mis praegu seisavad töölisliikumise ees.

Sotsialistlikes maades, kus töölisklass on võtnud võimu enda kätte, peavad kommunistlikud ja töölisparteid, kellel on nüüd kõik võimalused tihedate sidemete loomiseks kõige laialdasemate rahvahulkadega, vääramatult kogu oma tegevuses toetuma rahvahulkadele, muutma sotsialismi ehitamise ja kaitsmise südameasjaks töötajate miljonilistele hulkadele, kes sügavalt tunnevad oma peremeheolukorda riigis. Laialdaste rahvahulkade aktiivsuse ja loova initsiatiivi ning nende monoliitsuse suurendamisel, sotsialistliku korra tugevdamisel ja sotsialistliku ülesehitustöö aktiviseerimisel on eriti tähtsad need sammud, mis sotsialistlikes riikides viimastel aastatel on astutud sotsialistliku demokraatia laiendamiseks ja kriitika ning enesekriitika arendamiseks.

On väljaspool igasugust kahtlust, et töölisklassi tegeliku monoliitsuse saavutamiseks, kõigi töötajate ja kogu progressiivse inimkonna, kogu maailma vabadustarmastavate ja rahupüüdlike jõudude monoliitsuse saavutamiseks on kõigepealt vajalik tugevdada iga kommunistliku ja töölispartei monoliitsust, tugevdada kõigi maade kommunistlike ja töölisparteide monoliitsust. See monoliitsus on veel laialdasema ühteliitumise tuumaks, töölisklassi ürituse võidu kõige põhilisemaks tagatiseks.

Kommunistlikud ja töölisparteid kannavad eriti tõsist ajaloolist vastutust sotsialistliku maailmasüsteemi ja rahvusvahelise kommunistliku liikumise saatuse eest. Nõupidamisest osavõtvad kommunistlikud parteid ja töölisparteid teatavad, et nad tugevdavad väsimatult oma ühtsust ja seltsimehelikku koostööd sotsialistlike riikide sõprusliidu edasise tihendamise huvides, rahvusvahelise töölisliikumise, rahu ja sotsialismi huvides.

Nõupidamine märgib rahuldustundega, et rahvusvaheline kommunistlik liikumine on kasvanud, on vastu pidanud

paljudele tõsistele katsumustele, on saavutanud rea väljapaistvaid võite. Kommunistid on oma ülemaailmse ulatusega tegudega töötajaile tõestanud marksistlik-leninliku teooria elulisust ja oma võimet mitte ainult propageerida, vaid ka raskes praktikas sotsialismi suuri ideesid ellu viia.

Niisamuti nagu iga progressiivne liikumine inimkonna ajaloos, nii kohtab ka kommunistlik liikumine paratamata oma teel raskusi ja kurve. Kuid nii nagu minevikus ja käesoleval ajal, nii ka tulevikus ei saa mingid raskused ja kurvid muuta ajaloolise arengu objektiivseid seaduspärasusi, ei suuda murda töölisklassi kindlat otsust ümber kujundada vana maailm ja luua uus maailm. Sellest ajast peale, kui kommunistid astusid võitlusareenile, on reaktsioonijõud neid taga kiusanud ja jälitanud, kuid kommunistlik liikumine lööb kangelaslikult tagasi nende rünnakud ja tuleb katsumustest välja veelgi tugevamana ja karastatumana. Reaktsiooniliste imperialistlike jõudude katsetele segada inimühiskonna arengut uue ajastu poole vastavad kommunistid oma ühtsuse ja monoliitsuse edasise tugevdamisega.

Hoolimata imperialismi valelikest väidetest niinimetatud «kommunismikriisi» kohta, kommunistlik liikumine kasvab ja tugevneb. NLKP XX kongressi ajaloolistel otsustel on suur tähtsus mitte üksnes NLKP ja NSV Liidus toimuva kommunistliku ülesehitustöö seisukohalt, vaid nad panid aluse ka uuele etapile rahvusvahelises kommunistlikus liikumises, soodustasid tema edasiarenemist marksismi-leninismi alusel. Viimasel perioodil edukalt läbiviidud Hiina, Prantsusmaa, Itaalia ja teiste maade kommunistlike parteide kongressid demonstreerisid veenvalt partei ridade ühtsust ja monoliitsust, nende ustavust proletaarse internatsionalismi printsiipidele. Käesolev kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamine tõendab samuti kommunistliku liikumise rahvusvahelist monoliitsust.

Arvamuste vahetamisel jõudsid nõupidamisest osavõtjad järeldusele, et kaasaegsetes tingimustes on otstarbekohane kõrvuti juhtivate tegelaste kohtumiste ja vastastikuse informatsiooni vahetamisega kahepoolsel alusel korraldada vajaduse järgi kommunistlike ja töölisparteide laialdasemaid nõupidamisi aktuaalsete probleemide arutamiseks, kogemuste vahetamiseks, üksteise vaadete ja positsioonidega tutvumiseks, selleks et kooskõlastada ühist

võitlust ühiste eesmärkide — rahu, demokraatia ja sotsialismi eest.

Nõupidamisest osavõtjad väljendavad üksmeelselt oma kindlat veendumust, et ühte liites oma ridu ja sellel alusel ühte koondades töölisklassi ja kõigi maade rahvaid, võidavad kommunistlikud ja töölisparteid kahtlemata kõik takistused oma edasiliikumise teel ja lähendavad uusi suuri rahu, demokraatia ja sotsialismi võite ülemaailmses mastaabis.

RAHUMANIFEST

Töölised ja talupojad! Teaduse, tehnika ja kultuuri alal töötajad! Kõigi maade hea tahtega inimesed!

Teie poole, teie mõistuse ja südamete poole pöördume meie, mitmesuguste maade kommunistlike ja töölisparteide esindajad, kes on kogunenud Moskvasse tähistama Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni neljakümnendat aastapäeva.

Meil kõigil on veel värskelt meeles Teise maailmasõja julmused ja hädad. Selle verised jäljed pole veel täielikult kadunud, ent juba hiilib rahulike linnade ja külade kohale uue, sada korda purustavama sõja ähvardav tont. Ei ole praegu maailmas sellist maad, kus uue sõja oht ei ähvardaks otseselt kodukoldeid, ei tumestaks elu rõõme ega esitaks rahutusest tulvil küsimusi:

mis saab homme, kuu aja pärast, aasta pärast? Kas jälle põlevad sõjatules meie majad, aga kõike hävitavad aatomi- ja vesinikupommid toovad ootamatu surma meile ja meie lastele?

Rahvad on juba tunda saanud kahe maailmasõja kibedaid kogemusi. Lihtsad inimesed, kes kannavad sõjamõllus kõige raskemaid ohvreid, teavad, et iga järgnev sõda toob enesega kaasa üha suuremaid kannatusi, laastab üha rohkem maid, tapab üha rohkem inimesi ja jätab üha julmemad ja kestvamad tagajärjed.

Imperialistlike suurriikide poolt põhjustatud ja saksa militarismi poolt vallapäästetud Esimene maailmasõda võttis elu kümnelt miljonilt inimeselt. Kümnetelt miljonitelt inimestelt röövis ta tervise, tegi nad vigasteks. Sõda pani terved rahvad kannatama nälga ja puudust.

Teine maailmasõda, mille peamiseks initsiaatoriks oli saksa fašism, viis selleni, et sõjakeerisesse kisti mitte ainult suured armeed, mitte ainult relvastatud rinded. Lennukipommid purustasid lahtisi linnu, tapsid tuhan-

deid ja sadu tuhandeid eraisikuid, aga hitlerlike laagrite piinakongides ja gaasikambrites hukkusid miljonid mehed, naised ja lapsed. Tohutud materiaalsed vahendid, mille eest oleks saanud ehitada tuhandeid õitsvaid linnu, toita ja riietada terveid rahvaid, olid hävitamise teenistuses, surma teenistuses. Üle 30 miljoni inimelu, arvestamata miljoneid haavatuid ja vigastatuid, neelas Teine maailmasõda, mille viimastel päevadel langesid Jaapani lahtistele linnadele esimesed kaks aatomipommi — inimeste massilise hävitamise käegakatsutav hädaoht tulevikus.

Pole vaja ei õpetlase teadmisi ega poeedi fantaasiat, et kinnitada: järgmine sõda, kui rahvad seda lubavad, ületab kõik, mida rahvad on seni üle elanud. Euroopa ja Ameerika, Aasia, Aafrika ja Austraalia elanikud teavad, et inimene on valla päästnud sellised tohutud loodusjõud ja õppinud valitsema niisuguseid võimsaid vahendeid, et nende purustav tegevus võib tabada ükskõik missugust punkti maakeral. Uues sõjas ei ole sellist kohta, kus inimene võiks end rahulikult varjata ja olla väljaspool hädaohtu. Aatomi-vesiniku- ja raketisõja leek haaraks kõiki rahvaid ja ähvardaks inimkonna paljusid põlvkondi arvutute hädadega.

Kogu maailma lihtsad inimesed, sõltumata rahvusest ja poliitilistest vaadetest, usutunnistusest ja nahavärvusest, tahavad elada rahus. Kogu maailma lihtsad inimesed küsivad:

Kas tõesti inimene, kelle võidukas mõistus kisub looduselt kõik selle saladused ja valitseb üha kindlamini tema üle, kas tõesti inimene, kes tänu Nõukogude Maa-tehiskaaslaste väljasaatmisele võib varsti tõusta tähtedeni, ei suuda vältida sõda ja ära hoida enesehävitamist?

Meie, kommunistlike ja töölisparteide esindajad, olles teadlikud oma vastutusest rahvaste saatuse eest, teatame:

Sõda ei ole paratamatu, sõda saab ära hoida, rahu saab kaitsta ja kindlustada.

Me kogunesime selle maa pealinna, kes 40 aastat tagasi avas uue ajastu inimkonna ajaloos. 1917. aastal võitis Venemaal maailma esimene sotsialistlik revolutsioon. Töölised võtsid võimu enda kätte ja seadsid enda ette eesmärgi: hävitada kõik inimese rõhumise ja ekspluateerimise vormid. Venemaa töölised ja talupojad kirjutasid Lenini partei juhtimisel oma lippudele rahuloosungi ja on

sellele alati truuks jäänud. Oma olemasolu 40 aasta jooksul on Nõukogudemaa rajanud kõigile rahvastele tee rahule, on taotlenud — imperialistide poolt tekitatud takistuste kiuste — rahulikku koostööd teiste riikidega, sõltumata nende ühiskondlikust korrast.

Oma eluliste huvide nimel võtsid kapitalistlike riikide töölised aktiivselt osa sellest rahu eest peetavast võitlusest. Seda õilsat üritust toetasid kogu maailma ausad inimesed. Ent rahujõududel ei õnnestunud inimkonda kaitsta uue katastroofi, Teise maailmasõja eest. Need jõud olid liiga väikesearvulised ja Nõukogude Liit oli siis ainukene maa, kes võitles järjekindlalt rahu säilitamise eest.

Nüüd ütleme meie, kommunistid, et praegu saab sõda ära hoida ja säilitada rahu. Me ütleme seda täie veendumusega, sest praegu on maailmas teistsugune olukord ja teistsugune jõudude vahekord.

Suures Oktoobrirevolutsioonis sündinud Nõukogudemaa pole enam üksinda ega isoleeritud. Pärast fašismi üle saavutatud võitu on tekkinud suur sotsialismimaailm, kuhu kuulub ligi miljard inimest. Taotledes rahu ja rahvusvahelist koostööd, mitmesuguste ühiskonnasüsteemide rahulikku kooseksisteerimist, sammub õlg õla kõrval Nõukogude Liiduga teine võimas sotsialistlik suurriik — Rahva-Hiina. Nendesamade rahulike eesmärkide eest võitlevad Euroopa ja Aasia rahvademokraatiamaad.

Tööstuse, teaduse ja tehnika ennenägematu arenemine Nõukogude Liidus ja teistes sotsialistlikes maades teenib rahuüritust ning on võimsaks piduriks sõja vallapäästmisele.

Maailma areenile on kerkinud veel teine uus jõud: Oktoobrirevolutsiooni poolt äratatud koloniaalrahvad, kes on juba heitnud või heidavad eneselt sajandeid kestnud sõltuvusikke ja kes tahavad elada rahus, lubamata imperialistlike jõudude vahelesegamist oma siseasjadesse. Selleks, et teha lõpp mahajäämusele ja viletsusele, arendavad nad rahu ja neutraliteedi poliitikat, tuntud «viie printsiibi» — territoriaalse terviklikkuse ja suveräänsuse vastastikuse austamise, mittekallaletungi, üksteise siseasjadesse mittevahelesegamise, võrdsuse ja vastastikuse kasulikkuse ning rahuliku kooseksisteerimise — poliitikat.

Sõda ei taha ei sotsialismimaade rahvad ega Ida rahvad. Sõda vihkavad ka Lääne kapitalistlike maade rahvad, kes on seda juba kaks korda tunda saanud.

Rahujõud on tohutud. Nad suudavad vältida sõda ja säilitada rahu. Ent meie, kommunistid, peame oma kohuseks hoiatada maailma kõiki inimesi, et kohutava, mõrvarliku sõja oht ei ole möödas.

Kust tuleb oht rahuüritusele ja rahvaste julgeolekule? Sõjast on huvitatud ja sõjast unistavad kapitalistlikud monopolid, kes on ennenägematult rikastunud kahes maailmasõjas ja praeguses võidurelvastumises. Monopolidele tohutuid kasumeid toov võidurelvastumine lasub üha raskema koormana töötavate inimeste õlgadel ja halvendab tõsiselt riikide majanduslikku olukorda. Kapitalistlike, eriti ameerika monopolide survel lükkavad mõningate kapitalistlike riikide valitsevad ringkonnad tagasi ettepanekud desarmeerimist, tuumarelva keelamist ja teiste uue sõja ärahoidmist taotlevate abinõude kohta. Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis on rahuarmastavad riigid teinud palju häid ettepanekuid, mille vastuvõtmine tagaks rahu ja nõrgendaks uue sõja ohtu. Keegi ei saa eitada, et ÜRO-le läbivaatamiseks esitatud ettepanekud võidurelvastumise lõpetamiseks ja aatomisõja ohu kõrvaldamiseks, riikide rahulikuks kooseksisteerimiseks, riikidevahelise majandusliku koostöö arendamiseks, mis on vajaliku riikidevahelise usalduse loomise otsustavaks teguriks, vastavad kõigi rahvaste elulistele huvidele. Nende küsimuste lahendamisest sõltub suurel määral rahu saatus, tulevaste põlvkondade saatus. Need ettepanekud leiavad akiivset vastuseismist ainult nende poolt, kes on huvitatud rahvusvahelise pinevuse säilitamisest.

Iga päev kinnitavad tuhanded ajalehed ja raadiojaamad Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa, Itaalia ja teiste kapitalistlike maade rahvastele, nagu ähvardaks «ülemaailmne kommunism» nende vabadust, nende elulaadi, nende rahulikku elu.

Kuid mitte ühelgi kommunistlikul parteil, mitte ühelgi sotsialistlikul riigil pole põhjust sõja vallapäästmiseks, sõjaliseks kallaletungiks teistele riikidele, võõraste maade vallutamiseks. Nõukogude Liidul ja Rahva-Hiinal on endal ulatuslikud maa-alad ja tohutud loodusvarad. Üheski sotsialistlikus riigis pole klasse või elanikkonna sotsiaalseid kihte, kes oleksid huvitatud sõjast. Siin on võimul töölised ja talupojad, kes kõigis sõdades on kandnud kõige suuremaid ohvreid. Kas nad võivad soovida uut sõda? Kommunistide eesmärgiks on üles ehitada ühiskond,

kus on tagatud üldine heaolu, kõigi rahvaste õitseng ja igavene rahu rahvaste vahel. Sotsialistlikele riikidele on vaja kestvat rahu, et ehitada üles selline ühiskond. Seepärast ei olegi järjekindlamaid sõja vaenlasi, kindlamaid rahu eest võitlejaid kui kommunistid!

Sotsialistlikud riigid ei taha ühelegi rahvale peale sundida oma ühiskondlikku ja poliitilist süsteemi. Nad on kindlalt veendunud sotsialismi paratamatus võidus, kuid nad teavad samuti, et sotsialismi ei saa kehtestada väljastpoolt, vaid ta peab eelkõige olema iga maa töölisklassi ja progressiivsete jõudude sisemise võitluse tulemuseks. Seepärast on sotsialistlikud riigid kaugel sellest, et segada vahele teiste riikide siseasjadesse, kuid samuti ei luba nad seda, et teised segaksid end nende siseasjadesse. Seepärast ei ole väited, nagu ohustaksid sotsialistlikud riigid rahu sellega, et nad tahtvat teistele jõuga oma süsteemi peale sundida, midagi muud kui katse petta rahuarmastavaid inimesi.

Rahu saab säilitada ainult sel tingimusel, kui kõik need, kellele on rahu kallis, ühendavad oma jõupingutused, suurendavad valvsust sõjasüütajate salasepitsuste suhtes, saavad täielikult aru, et nende pühaks kohuseks on võitluse tugevdamine hädaohus oleva rahu kaitseks.

Pidades silmas rahvahulkade hüvangut kogu maailmas, taotledes progressi ja kõigi rahvaste helget tulevikku, me pöördume:

meeste ja naiste poole,
tööliste ja talupoegade poole,
teaduse- ja kunstiinimeste poole,
õpetajate ja teenistujate poole,
noorsoo poole,
käsitööliste, kaupmeeste ja töösturite poole,
sotsialistide, demokraatide ja liberaalide poole,
kõigi inimeste poole, sõltumata nende poliitilistest ja religioossetest tõekspidamistest,
kõigi poole, kes armastavad oma kodumaad,
kõigi poole, kes ei taha sõda,
kogu maailma hea tahtega inimeste poole.

Kõigi teie poole me pöördume üleskutsega:

nõudke, et tehtaks lõpp võidurelvastumisele, mis päevast päeva suurendab sõjaohtu, ja mis teile, tööinimesed, annab end kõige raskemalt tunda;

nõudke aatomi- ja vesinikurelva tootmise ja kasutamise

keelamist, esimese sammuna aga selle relva katsetamise viivitamatut lõpetamist;

nõudke, et tehtaks lõpp sõjaliste blokkide poliitikale ja sõjaliste baaside loomisele teistes maades;

nõudke, et otse Euroopa südamikus ei taasrelvastataks saksa militariste, viimase sõja peasüüdlasi;

nõudke imperialistide salasepitsuste ja sõjaliste provokatsioonide lõpetamist Lähis- ja Kesk-Idas;

toetage kollektiivse julgeoleku poliitikat, erinevate ühiskonnasüsteemide rahuliku kooseksisteerimise poliitikat, rahvaste laialdase majandusliku ja kultuurialase koostöö poliitikat.

Me pöördume teie kõigi poole üleskutsega:

nõudke oma valitsustelt, et nad teostaksid Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis rahupoliitikat ja tegutseksid külma sõja poliitika vastu.

Me pöördume kogu maailma hea tahtega inimeste poole:

ORGANISEERUGE JA VÕIDELGE:

1) AATOMI- JA VESINIKURELVA KATSETAMISTE VIIVITAMATU LÕPETAMISE EEST;

2) SELLE RELVA TOOTMISE JA KASUTAMISE TINGIMUSTETA KEELAMISE EEST KÕIGE LÄHEMAL AJAL.

Meie, kommunistid, oleme pühendanud kogu oma elu sotsialismiüritusele. Meie, kommunistid, usume vankumatult selle suure ürituse võidusse. Just sellepärast, et me usume oma ideede — Marxi ja Lenini ideede, proletaarse internatsionalismi ideede — triumfi, me soovime rahu ja võitleme rahu eest. Sõda on meie vaenlane.

Võistelgu erinevate sotsiaalsete süsteemidega maad nüüdsest alates omavahel rahu eesmärke teeniva teaduse ja tehnika arendamisel. Las nad näitavad oma paremust mitte lahinguväljal, vaid võistluses progressi eest, rahvaste elutaseme tõstmise eest.

Me ulatame käe kõigile hea tahtega inimestele. Heidame endalt ühisel jõul rahvaid rõhuva relvastumise koorma! Vabastame maailma sõja-, surma- ja hävitamisohust! Meie ees on progressile sammuva inimkonna helge ja õnnelik tulevik.

Rahu maailmale!

KÄESOLEV MANIFEST ON VASTU VÕETUD AUSTRAALIA, AUSTRIA, ALBAANIA, ALŽEERIA, ARGENTIINA, BELGIA, BOLIIVIA, BULGAARIA, BRASIILIA, SUURBRITANNIA, UNGARI, VENETSUEELA, VIETNAMI, GUATEMAALA, SAKSA DEMOKRAATLIKU VABARIIGI, SAKSA FÖDERATIIVSE VABARIIGI, HONDURASE, KREEKA, TAANI, DOMINIKAANI VABARIIGI, IISRAELI, INDIA, INDONEESIA, JORDAANIA, IRAAGI, HISPAANIA, ITAALIA, KANADA, HIINA, KOLUMBIA, KOREA, KOSTARIIKA, KUUBA, LUKSEMBURGI, MALAI FÖDERATSIOONI, MAROKO, MEHHIKO, MONGOOLIA RAHVAVABARIIGI, HOLLANDI, UUS-MEREMAA, NORRA, PANAMA, PARAGUAI, PERUU, POOLA, PORTUGALI, RUMEENIA, SAN MARINO, SÜÜRIA JA LIIBANONI, NÕUKOGUDE LIIDU, TAI, TUNEESIA, TÜRGI, URUGUAI, SOOME, PRANTSUSMAA, TSEILONI, TŠEHHOSLOVAKKIA, TŠIILI, ŠVEITSI, ROOTSI, EKUADORI, JUGOSLAAVIA JA JAAPANI KOMMUNISTLIKE JA TÖÖLISPARTEIDE DELEGATSIOONIDE POOLT.

KOMMÜNIKEE
SOTSIALISMIMAADE KOMMUNISTLIKE JA TÖÖLISPARTEIDE ESINDAJATE KOHTUMISE KOHTA, MIS TOIMUS BUKARESTIS 1960. AASTA JUUNIS

Rumeenia Töölispartei III kongressil viibinud sotsialismimaade kommunistlike ja töölisparteide — Albaania Tööpartei, Bulgaaria Kommunistliku Partei, Ungari Sotsialistliku Töölispartei, Vietnami Töörahvapartei, Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei, Hiina Kommunistliku Partei, Korea Tööpartei, Mongoolia Rahvarevolutsioonilise Partei, Poola Ühinenud Töölispartei, Rumeenia Töölispartei, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei, Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei esindajad otsustasid kasutada oma viibimist Bukarestis, et vahetada arvamusi praeguse rahvusvahelise olukorra aktuaalsete küsimuste ja sellest olukorrast vennasparteide jaoks tulenevate järelduste kohta.

Nõupidamisest osavõtjad konstateerivad üksmeelselt, et kogu rahvusvaheliste sündmuste käik ja sotsialistliku maailmasüsteemi riikide areng on täielikult kinnitanud 1957. aasta novembris kommunistlike ja töölisparteide poolt Moskvas vastuvõetud deklaratsiooni ja rahumanifesti marksistlik-leninlike seisukohtade õigsust.

Nõupidamisest osavõtjad kinnitavad oma ustavust deklaratsiooni ja rahumanifesti põhimõtetele — need dokumendid on saanud tänapäeva kommunistliku ja töölisliikumise hartaks, tema programmiks võitluses rahu, demokraatia ja sotsialismi eest.

Sotsialistlike maade kommunistlike ja töölisparteide esindajad on arvamisel, et kõik deklaratsiooni ja rahumanifesti teesid: erineva sotsiaalse korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise ja kaasaegsel epohhil sõdade vältimise võimalikkuse kohta, selle kohta, et rahvad peavad

endiselt valvsad olema sõjaohu suhtes, sest niikaua kui säilib imperialism, jääb alles ka pind agressiivseteks sõdadeks, on täiel määral rakendatavad ka praegustes tingimustes.

«Kommunistlikud parteid,» rõhutas deklaratsioon, «peavad võitlust rahu eest oma esmajärguliseks ülesandeks. Koos kõigi rahuarmastavate jõududega teevad nad kõik neist oleneva, et ära hoida sõda.»

Deklaratsioonis on tehtud ka tähtis järeldus mitmesuguste maade kapitalismilt sotsialismile ülemineku vormide kohta. «Kaasaegsetes tingimustes on reas kapitalistlikes maades töölisklassil eesotsas oma eesmise väesalgaga võimalus... purustada reaktsiooniliste jõudude vastupanu ja luua vajalikud tingimused sotsialistliku revolutsiooni rahulikuks läbiviimiseks.» Ühtlasi on tarvis arvestada ka võimalust, et töölisklass saavutab sotsialistliku revolutsiooni võidu mitterahulikul teel.

Käesolevast kohtumisest osavõtjad märgivad suure rahuldustundega kõigi sotsialistliku süsteemi maade edusamme, mis nad on teinud majanduse ja kultuuri arendamisel, ühiskondliku ja riikliku korra kindlustamisel, sotsialistliku demokraatia edasiarendamisel. Iga päevaga areneb ja tugevneb sotsialismimaade suur sõprusliit. Sotsialismileer on oma jõudude õitsengul. Ta avaldab määratu suurt ja järjest kasvavat mõju kogu inimkonna arenemisele. Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade edusammud innustavad kapitalistlike maade töölisklassi ja kõiki töötajaid võitlema pealetungi vastu, mida ekspluataatorid on alustanud nende elulistele huvidele, võitlema rahu ja sotsialismi eest.

Nõupidamisest osavõtjad deklareerivad, et kommunistlikud ja töölisparteid tugevdavad ka edaspidi sotsialistliku maailmasüsteemi maade monoliitsust ja hoiavad kui silmatera oma ühtsust võitluses rahu ja kõigi rahvaste julgeoleku eest, marksismi-leninismi õilsa ürituse võidu eest.

ALBAANIA TÖÖPARTEI KESKKOMITEE
BULGAARIA KOMMUNISTLIKU PARTEI KESKKOMITEE
UNGARI SOTSIALISTLIKU TÖÖLISPARTEI KESKKOMITEE
VIETNAMI TÖÖRAHVAPARTEI KESKKOMITEE
SAKSAMAA SOTSIALISTLIKU ÜHTSUSPARTEI KESKKOMITEE
HIINA KOMMUNISTLIKU PARTEI KESKKOMITEE

KOREA TÖÖPARTEI KESKKOMITEE
MONGOOLIA RAHVA-REVOLUTSIOONILISE PARTEI KESKKOMITEE
POOLA ÜHINENUD TÖÖLISPARTEI KESKKOMITEE
RUMEENIA TÖÖLISPARTEI KESKKOMITEE
NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU PARTEI KESKKOMITEE
TSEHHOSLOVAKKIA KOMMUNISTLIKU PARTEI KESKKOMITEE

Bukarest, 24. juunil 1960

MOSKVAS 1960. AASTA NOVEMBRIS TOIMUNUD KOMMUNISTLIKE JA TÖÖLISPARTEIDE ESINDAJATE NÕUPIDAMISE AVALDUS

Kommunistlike ja töölisparteide esindajad arutasid käesoleval nõupidamisel läbi praeguse rahvusvahelise olukorra ning rahu, rahvusliku iseseisvuse, demokraatia ja sotsialismi eest peetava võitluse jätkamise aktuaalsed probleemid.

Nõupidamisel selgus, et osavõtjate seisukohad arutamisel olnud küsimustes on ühtsed. Kommunistlikud ja töölisparteid kinnitavad üksmeelselt oma ustavust 1957. aastal vastuvõetud deklaratsioonile ja rahumanifestile. Need loova marksismi-leninismi programmdokumendid määrasid kindlaks rahvusvahelise kommunistliku liikumise printsipiaalsed seisukohad tänapäeva kõige olulisemates küsimustes ning aitasid suurel määral kaasa kommunistlike ja töölisparteide jõupingutuste ühendamisele võitluses ühiste eesmärkide eest. Need dokumendid jäävad kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise võitluslipuks ja tegevusjuhendiks.

Sündmuste käik möödunud kolme aasta jooksul on tõestanud, et deklaratsioonis ja rahumanifestis antud rahvusvahelise olukorra ja maailma arenemise perspektiivide analüüs oli õige, ning näidanud, kui suur on loova marksismi-leninismi teaduslik jõud ja efektiivsus.

Nende aastate peamiseks tulemuseks on sotsialistliku maailmasüsteemi võimsuse ja rahvusvahelise mõju hoogne kasv, koloniaalsüsteemi aktiivne lagunemine rahvusliku vabadusliikumise hoopide all, klassivõitluse intensiivistumine kapitalistlikus maailmas, kapitalistliku maailmasüsteemi edasine langus ja lagunemine. Maailma areenil tuleb aina rohkem ilmsiks sotsialismijõudude ülekaal imperialismi suhtes, rahujõudude ülekaal sõjajõudude suhtes.

Kuid imperialism, kes tahab säilitada oma positsioone, saboteerib desarmeerimisüritust, püüab jätkata ja igati teravamaks ajada «külma sõda», valmistab visalt ette uut maailmasõda. Seetõttu nõuab elu tungivalt, et sotsialistlikud maad, rahvusvaheline töölisklass, rahvuslik imperialismivastane liikumine, kõik rahuarmastavad riigid ja kõik rahuvõitlejad järjest tihedamalt ühendaksid oma jõupingutused ning resoluutselt tegutseksid sõja ärahoidmiseks ning inimestele rahuliku elu tagamiseks. Elu nõuab tungivalt kõigi revolutsiooniliste jõudude edasist ühinemist võitluseks imperialismi vastu, rahvusliku iseseisvuse eest, sotsialismi eest.

I

Meie ajastu, mille peamiseks sisuks on kapitalismilt sotsialismile üleminek, mis algas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooniga, on kahe vastandliku ühiskonnasüsteemi võitluse ajastu, sotsialistlike revolutsioonide ja rahvusliku vabastuse revolutsioonide ajastu, imperialismi kokkuvarisemise ja koloniaalsüsteemi likvideerimise ajastu, üha uute rahvaste sotsialismi teele asumise, kogu maailmas sotsialismi ja kommunismi võidulepääsu ajastu.

Meie aja peamine iseärasus seisab selles, et sotsialistlik maailmasüsteem on muutumas inimühiskonna arenemise otsustavaks teguriks.

Sotsialismi jõud ja võitmatus on viimastel aastakümnetel tõestust leidnud hiigelulatusega heitlustes uue ja vana maailma vahel. Kukkusid läbi imperialismi ja tema löögijõu — fašismi — katsed sõjaga pidurdada ajaloo arengukäiku. Imperialism osutus võimetuks tõkestama sotsialistlike revolutsioonide teed Euroopas ja Aasias. Sotsialism kujunes maailmasüsteemiks. Imperialism püüdis pidurdada sotsialistlike riikide majanduslikku kasvu. Need kavatsused aeti nurja. Imperialism tegi kõik, et säilitada koloniaalorjuse süsteemi. Kuid see süsteem on kokku varisemas. Sedamööda, kuidas tugevneb sotsialismi maailmasüsteem, muutub rahvusvaheline olukord aina resoluutsemalt rahvaste kasuks, kes võitlevad iseseisvuse, demokraatia ja sotsiaalse progressi eest.

Inimühiskonna ajaloolise arenemise peamise sisu, peamise suuna ja peamised iseärasused käesoleval ajastul

määrab ära sotsialistlik maailmasüsteem, määravad ära jõud, kes võitlevad imperialismi vastu ja ühiskonna sotsialistliku ümberkorraldamise eest. Ei mingisugused imperialismi jõupingutused ei saa pidurdada ajaloo progressiivset arengut. On pandud kindel alus sotsialismi edasistele otsustavatele võitudele. Sotsialismi täielik võit on vältimatu.

Ühiskonna arengukäik näitab, kui õigesti Lenin ette nägi, et võitnud sotsialismi maad avaldavad maailmarevolutsiooni arenemisele peamist mõju majandusliku ülesehitustööga. Sotsialism on saavutanud enneolematut loomingulist edu tootmise, teaduse ja tehnika alal, samuti inimeste uue, vaba koostöö loomises, mis aina suuremal määral tagab nende aineliste ja vaimsete vajaduste rahuldamist. On juba lähedal aeg, millal sotsialism jõuab esikohale ka oma osa poolest maailma kogutoodangus. Kapitalism saab lüüa inimtegevuse otsustavas sfääris — materiaalse tootmise sfääris.

Sotsialistliku süsteemi tugevnemine ja arenemine avaldavad üha suuremat mõju kapitalistlike maade rahvaste võitlusele. Sotsialismi maailmasüsteem revolutsioneerib oma eeskuju jõuga kapitalistliku maailma töötajate mõtlemist, innustab neid võitlusele kapitalismi vastu ning kergendab suurel määral selle võitluse tingimusi. Kapitalimaades rohkenevad ja tugevnevad sisemised jõud, kes peavad kaitsma rahu ja rahvuslikku iseseisvust, tagama demokraatia ja sotsialismi võidu.

Kapitalistlikus maailmasüsteemis on käimas languse ja lagunemise sügav protsess. Imperialismi vastuolud on kiirendanud monopolistliku kapitalismi ümberkasvamist monopolistlikuks riigikapitalismiks. Suurendades monopolide võimu rahvuse elu üle, ühendab monopolistlik riigikapitalism monopolide jõu riigi jõuga ühtseks mehhanismiks, et päästa kapitalistlikku korda ning maksimaalselt suurendada imperialistliku kodanluse kasumeid töölisklassi ekspluateerimise ja elanikkonna laiade kihtide paljaksriisumise teel.

Kuid pole olemas vahendeid, mille abil monopolistlik kodanlus saaks kapitalismi päästa. Käputäie monopolide huvid on lepitamatus vastuolus kogu rahvuse huvidega. Klassivastuolud ja rahvuslikud antagonismid, kapitalistliku ühiskonna sisemised ja välised vastuolud on järsult teravnenud. Katsed, mida tehakse kapitalismi pehastunud

tugisammaste toetamiseks militarismi abil, tõmbavad nende vastuolude sõlme veelgi tihedamalt kokku.

Kunagi varem pole tootlike jõudude ja tootmissuhete konflikt kapitalistlikus maailmas olnud nii sügav. Kapitalism takistab üha enam tänapäeva teaduse ja tehnika saavutuste kasutamist sotsiaalse progressi huvides. Ta suunab inimgeeniuse avastused inimkonna enda vastu, teeb neist hirmsad hävitussõja vahendid.

Suureneb kapitalistliku majanduse ebastabiilsus. Vaatamata sellele, et mõnedes kapitalistlikes riikides leiab suuremal või vähemal määral aset tootmise teatud kasv, muutuvad kapitalismi vastuolud pidevalt teravamaks nii rahvuslikus kui ka rahvusvahelises ulatuses. Mitmeid kapitalistlikke maid, kes pole veel jõudnud likvideerida hiljutise majanduskriisi kõiki tagajärgi, ähvardavad juba uued majanduslikud vapustused. Süveneb järjest kapitalistliku tootmise anarhiline iseloom. Enneolematut ulatust on võtmas kapitali kontsentratsiooni protsess, kasvavad monopolide kasumid ja ülikasumid. Kasutades uusi vorme, eelkõige töö intensiivistamist, on monopolistlik kapital mõõtmatult suurendanud töölisklassi ekspluateerimist. Kapitalismi oludes toob automatiseerimine ja «ratsionaliseerimine» töötajatele uut viletsust. Üksnes visa võitlusega on töölisklassil üksikutes maades korda läinud saavutada mõnede oma pakiliste nõudmiste rahuldamist. Kuid paljudes kapitalismimaades on elutase ikka veel sõjaeelsest madalam. Hoolimata kodanluse lubadustest läks ainult üksikutes kapitalistlikes maades ja ainult ajutiselt korda kõigile tööd leida. Monopolide ülevõim tekitab aina suuremat kahju laiade talurahvahulkade ning väike- ja keskkodanluse ulatuslike kihtide huvidele. Kapitalistlikes riikides, sealjuures ka mõnedes arenenumates, on endiselt olemas ja isegi laienevad majanduslikus suhtes nõrgalt arenenud piirkonnad, kus rahvahulkade vaesus on eriti suur.

See kõik lükkab veel kord ümber kodanlike ideoloogide ja revisionistide valelikud väljamõeldised, nagu oleks tänapäeva kapitalism muutunud «rahvakapitalismiks» ning loonud niinimetatud «üldise heaolu riigi», mis olevat võimeline jagu saama tootmise anarhiast ja majanduskriisidest ning tagama heaolu kõigile töötajatele.

Kapitalismi arenemise ebaühtlus muudab kogu aeg

imperialistlike riikide jõudude vahekorda. Mida rohkem aheneb imperialismi valitsemise sfäär, seda tugevamini tulevad ilmsiks vastuolud imperialistlike riikide vahel. Enneolematult teravaks on muutunud turu probleem. Uued riikidevahelised organisatsioonid, mis tekivad «integratsiooni» loosungi all, suurendavad tegelikult vastuolusid ja võitlust imperialistlike riikide vahel, on uuteks vormideks, mida kasutatakse kapitalistliku maailmaturu jagamiseks kapitalistide suurimate liitude vahel, tugevamate imperialistlike riikide tungimiseks oma nõrkade partnerite majandusse.

Kapitalismi roiskumine ilmneb kõige intensiivsemalt tänapäeva imperialismi kõige tähtsamas riigis — Ameerika Ühendriikides. Ameerika Ühendriikide monopolistlik kapital on ilmselt võimetu olemasolevaid tootlikke jõudusid ära kasutama. Kõige rikkam maa arenenud kapitalistlike riikide hulgas — Ameerika Ühendriigid — on muutunud maaks, kus krooniline tööpuudus on eriti suur. Alaliseks nähtuseks on seal tööstuse kasvav alakoormatus. Vaatamata sõjaliste assigneeringute tohutule suurendamisele töötajate elatustaseme alandamise arvel, on tootmise tempo kasv sõjajärgsetel aastatel aeglustunud, ennetades vaevu elanikkonna kasvu. Ületootmise kriisid on sagenenud. Kapitalismi kõige arenenum tööstusmaa on muutunud kõige ebanormaalsema militariseeritud majandusega maaks. Ameerika Ühendriigid pumpavad rohkem kui teised kapitalistlikud maad rikkusi välja Aasia ning eriti Ladina-Ameerika maadest, pidurdades nende arenemist. Intensiivistub Ameerika kapitali tungimine Aafrikasse. *Ameerika imperialism on muutunud kõige suuremaks rahvusvaheliseks ekspluataatoriks.*

Ameerika Ühendriikide imperialism püüab alistada endale paljusid riike, kasutades peamiste vahenditena sõjaliste blokkide ja majandusliku «abi» poliitikat. Ta rikub ka arenenud kapitalistlike riikide suveräänsust. Kõrgelt arenenud kapitalistlike maade valitsev monopolistlik kodanlus, kes on astunud liitu ameerika imperialismiga, toob ohvriks oma maade suveräänsuse, lootes Ameerika Ühendriikide imperialistide toetusel maha suruda vabadusttaotlevaid revolutsioonilisi jõude, võtta töötajatelt demokraatlikud vabadused, takistada rahvahulkade võitlust sotsiaalse progressi eest. Ameerika imperialism tõmbab neid maid kaasa võidurelvastumisse, uue agressiivse sõja

ettevalmistamise poliitikasse ning sotsialistlike ja neutraalsete riikide vastu suunatud öönestustegevusse.

Kapitalistliku korra tugisambad on niivõrd pehastunud, et paljudes maades ei suuda valitsev imperialistlik kodanlus enam iseseisvalt vastu panna kasvavatele ja ühtekoonduvatele demokraatia ja progressi jõududele. Imperialistid ühinevad sõjalistesse ja poliitilistesse liitudesse, mille eesotsas on Ameerika Ühendriigid, et ühiselt võidelda sotsialistliku leeri vastu, lämmatada rahvuslikku vabadusliikumist, töölis- ja sotsialistlikku liikumist. *Viimastel aastatel on rahvusvaheliste sündmuste käik andnud palju uusi tõendeid selle kohta, et ameerika imperialism on maailma reaktsiooni peamine tugikants ja rahvusvaheline sandarm, on kogu maailma rahvaste vaenlane.*

Ameerika Ühendriikide poolt loodud sõjaliste blokkide süsteemi nõrgendab nii võitlus nendest blokkidest osavõtvate riikide vahel kui ka rahvahulkade võitlus sääraste blokkide likvideerimise eest. Ameerika imperialistid püüavad agressiivseid blokke tugevdada ja see kutsub esile rahvahulkade järjest suurema vastupanu. Ameerika Ühendriigid on endiselt tänapäeva imperialismi peamiseks majanduslikuks, rahanduslikuks ja sõjaliseks jõuks, kuigi nende osatähtsus kapitalistliku maailma majanduses langeb. Inglise ja prantsuse imperialistid peavad visa võitlust oma positsioonide säilitamise eest. Ekspansiooni intensiivistavad oma võimsuse taastanud Lääne-Saksamaa ja Jaapani monopolid, kes on tihedalt seotud Ameerika monopolidega. Ajades oma imperialistlikku poliitikat, püüavad Lääne-Saksamaa monopolid aina aktiivsemalt ekspluateerida nõrgaltarenenud maid.

Rahvad tõusevad üha resoluutsemalt võitlusele imperialismi vastu. On käimas grandioosne lahing töö ja kapitali, demokraatia ja reaktsiooni, vabaduse ja kolonialismi jõudude vahel. Sügavalt rahvaliku revolutsiooni võit Kuubas on saanud suurepäraseks eeskujuks Ladina-Ameerika rahvastele. Vääramatu jõuga on arenenud kolonialismivastane liikumine vabaduse ja rahvusliku iseseisvuse eest Aafrikas. Edukalt lõppes imperialismivastane rahvuslik ülestõus Iraagis. Rahvahulkade võimas liikumine Jaapani-Ameerika sõjalise liidu vastu, rahu, demokraatia ja rahvusliku sõltumatuse eest on alanud Jaapanis. Töörahva kindlast otsusest võidelda annavad tunnistust rahvahulkade aktiivsed väljaastumised demokraatia kaitseks Itaa-

lias. Prantsusmaal intensiivistub võitlus demokraatia eest ja reaktsioonilise ainuvõimu režiimi vastu. Suured tööliste streigid leiavad aset Ameerika Ühendriikides, Argentiinas, Uruguais, Tšiilis, Indias, Inglismaal, Kanadas, Belgias ja teistes kapitalistlikes riikides. Massilisteks on kujunemas neegrite väljaastumised oma eluliste õiguste eest Ameerika Ühendriikides. Hispaanias ja Portugalis kasvab püüd rahvuslike jõudude ühendamisele fašistliku diktatuuri vastu. Kreekas tugevneb demokraatlik liikumine. Sõjaväelised türanniarežiimid kukutati Kolumbias ja Venetsueelas, avalikult Ameerika-meelsetele nukuvalitsustele anti löök Lõuna-Koreas ja Türgis. Lõuna-Vietnamis ja Laoses areneb rahvuslik demokraatlik liikumine ameerika imperialistide ja nende käsilaste vastu. Indoneesias rahvas likvideerib tema maal veel säilinud imperialistide majanduslikke positsioone, eriti Hollandi kolonisaatorite positsioone. Laieneb ja haarab kõiki kontinente massiliikumine rahu kaitseks. See kõik on kujukaks tõendiks selle kohta, et imperialismivastase võitluse, rahvusliku vabadusvõitluse, sõjavastase ja klassivõitluse lained tõusevad üha kõrgemale.

Sotsialismi võidukäik suures Euroopa ja Aasia maade rühmas, kus elab kolmandik inimkonnast, sotsialismi eest võitlevate jõudude võimas kasv kogu maailmas ning imperialismi positsioonide pidev nõrgenemine majanduslikus võistluses sotsialismiga; rahvusliku vabadusvõitluse uus ulatuslik tõus ja koloniaalsüsteemi kiirenev lagunemine; kogu maailmamajanduse kapitalistliku süsteemi ebastabiilsuse suurenemine; kapitalismi vastuolude teravnemine monopolistliku riigikapitalismi arenemise ja militarismi kasvu tagajärjel; vastuolude süvenemine monopolide ja kogu rahvuse huvide vahel; kodanliku demokraatia kitsendamine ning autokraatlikele ja fašistlikele valitsemismeetoditele ülemineku tendents; kodanliku poliitika ja ideoloogia sügav kriis — need on tõendid, mis näitavad, et *kapitalismi üldkriisi arenemises on saabunud uus etapp*. Selle etapi iseärasuseks on see, et ta on tekkinud mitte seoses maailmasõjaga, vaid olukorras, kus on käimas kahe süsteemi võistlus ja võitlus, kus jõudude vahekord muutub üha rohkem sotsialismi kasuks ja teravnevad järsult kõik imperialismi vastuolud, tingimustes, kus rahuarmastavate jõudude edukas võitlus rahuliku kooseksisteerimise teostamise ja tugevdamise eest pole

lasknud imperialistidel agressiivsete aktidega rikkuda ülemaailmset rahu, kus laiad rahvahulgad järjest intensiivsemalt võitlevad demokraatia, rahvusliku vabanemise ja sotsialismi eest.

Imperialistliku rõhumise ja ekspluateerimise vastu ühinevad kõik revolutsioonilised jõud. Sotsialismi ja kommunismi ehitavad rahvad, töölisklassi revolutsiooniline liikumine kapitalistlikes maades, rõhutud rahvaste rahvuslik vabadusvõitlus, ülddemokraatlikud liikumised — kõik need tänapäeva suured jõud liituvad üheks ühiseks vooluks, mis uuristab ja õõnestab imperialistlikku maailmasüsteemi. Käesoleva ajastu tsentrumis seisab rahvusvaheline töölisklass ja tema tähtsaim saavutus — sotsialismi maailmasüsteem. Need tagavad võidu võitluses rahu, demokraatia, rahvusliku vabaduse, sotsialismi ja inimkonna progressi eest.

II

Sotsialistlik maailmasüsteem on astunud uude arenguetappi. Nõukogude Liidus toimub edukalt kommunistliku ühiskonna laiahaardeline ehitamine. Teised sotsialistliku leeri maad rajavad edukalt sotsialismi aluseid, mõned neist aga on juba jõudnud arenenud sotsialistliku ühiskonna ehitamise perioodi.

Sotsialism on saavutanud otsustavaid võite kogu süsteemi ulatuses. Need võidud tähistavad marksismi-leninismi triumfi ja näitavad kujukalt kõigile kapitali ikkes olevatele rahvastele, et selle õpetuse alusel organiseeritud ühiskond avab piiramatud võimalused majanduse ja kultuuri arenemiseks, inimestele kõrge elatustaseme, nendele rahuliku ja õnneliku elu tagamiseks.

Täites edukalt rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani, loob nõukogude rahvas kiires tempos kommunismi materiaalset tehnilist baasi. Nõukogude teadus on avanud terve epohhi maailma tsivilisatsiooni arenemises, on pannud aluse kosmose vallutamisele, demonstreerides kujukalt sotsialistliku leeri majanduse ja tehnika võimsust. Nõukogude Liit rajab esimesena ajaloos kogu inimkonnale teed kommunismile. Ta on kogu maailma rahvastele kõige eredam eeskuju ja kõige võimsam tugikants nende võitluses rahu, demokraatlike vabaduste, rahvusliku sõltumatuse ja sotsiaalse progressi eest.

Rahvarevolutsioon Hiinas andis purustava löögi imperialismi positsioonidele Aasias, aitas suurel määral kaasa maailma jõudude vahekorra muutumisele sotsialismi kasuks. Andes uue võimsa tõuke rahvuslikule vabadusliikumisele, avaldas ta määratu suurt mõju rahvastele, eriti Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahvastele.

Albaania, Bulgaaria ja Ungari rahvademokraatlikud vabariigid, Saksa Demokraatlik Vabariik, Vietnami Demokraatlik Vabariik, Hiina, Korea Rahvademokraatlik Vabariik, Mongoolia, Poola, Rumeenia, Tšehhoslovakkia Sotsialistlik Vabariik, kes koos suure Nõukogude Liiduga on moodustanud võimsa sotsialistliku leeri, on ajaloo suhtes lühikese ajaga teinud tohutuid edusamme sotsialismi ehitamisel.

Rahvavõim on nendes maades tõestanud oma vääramatut kindlust. Rahvamajanduses etendavad valitsevat osa sotsialistlikud tootmissuhted; alatiseks on kaotatud või on edukalt kaotamisel inimese ekspluateerimine inimese poolt. Sotsialistliku industrialiseerimise poliitika edukas elluviimine on õitsele viinud sotsialistlike maade majanduse, mis areneb tunduvalt kiiremini kui kapitalistlike riikide majandus. Kõik sotsialismimaad on loonud arenenud tööstuse; endised agraarmaad on muutunud või muutumas tööstus- ja põllumajandusmaadeks.

Kõigis rahvademokraatiamaades on viimastel aastatel juba lahendatud või on edukalt lahendamisel sotsialistliku ülesehitustöö kõige raskem probleem — talurahva vabatahtlik üleminek eraomanduslikult väikemajapidamiselt kooperatiivse sotsialistliku suurmajapidamise teele. Lenini kooperatsiooniplaan on tõestanud, et tal on suur eluline tähtsus nii nende maade seisukohalt, kus talurahva sügav kiindumus maaeraomandisse oli kauaaegseks traditsiooniks, kui ka nende maade seisukohalt, kus alles hiljuti tehti lõpp feodaalsetele suhetele. On tugevnenud tööliste ja talupoegade vennalik liit töölisklassi juhtimisel. Selle liidu säilitamine ja tugevdamine, nagu õpetas V. I. Lenin, on proletariaadi diktatuuri kõrgeim printsiip. See kahe töörahvaklassi liit, mis on sotsialistliku korra poliitiliseks aluseks, areneb sotsialismi ehitamise käigus pidevalt edasi, soodustades rahvavõimu edasist tugevnemist töölisklassi juhtimisel ning põllumajanduse sotsialistlikku ümberkorraldamist talurahva vabatahtliku koopereerimise leninliku printsiibi alusel.

Ajaloolised muutused on toimunud ühiskonna sotsiaalses struktuuris. Rahvademokraatiamaades pole enam mõisnike ja kapitalistide klassi. Ühiskonna peamiseks jõuks on saanud töölisklass. Tema read kasvavad, tema teadlikkus ja poliitiline küpsus on suurenenud. Sotsialism on talurahva välja toonud sajandeid kestnud viletsusest ning teinud temast ühiskonna progressi aktiivse jõu. On kujunemas uus sotsialistlik haritlaskond töörahva enda hulgas — liha tema lihast ja veri tema verest. Kõigil kodanikel on vaba pääs teadmiste ja kultuuri juurde. Seega on sotsialism loonud mitte ainult poliitilised, vaid ka materiaalsed tingimused ühiskonna kultuuriliseks arenemiseks, inimeste annete ja võimete igakülgseks ja täielikuks õitselepuhkemiseks. Majanduse eduka arenemise alusel tõuseb pidevalt rahvahulkade aineline elatustase.

Paljurahvuselistes sotsialistlikes riikides on kujunenud ja tugevnenud kõigist rahvustest töötajate vääramatu liit. Marksistlik-leninliku rahvuspoliitika triumf sotsialismimaades, rahvuste tõeline üheõiguslus, nende majanduse ja kultuuri areng on innustavaks eeskujuks rahvastele, kes peavad võitlust rahvusliku rõhumise vastu.

Rahvademokraatiamaades on sotsialistlik ideoloogia teinud olulisi edusamme võitluses kodanliku ideoloogia vastu. See võitlus on pikaajalise iseloomuga ning ta kestab niikaua, kui inimeste teadvus on täielikult vabanenud kodanliku ideoloogia iganditest.

Ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus, mis esmakordselt ajaloos tekkis ja võidule pääses Nõukogude Liidus, kasvab nüüd ka teistes sotsialistlikes maades. See võimaldab vabade töötajate loomingulist energiat kõige paremini kasutada tootlike jõudude arendamise ja sotsialistliku ühiskonna õitsengu huvides.

Sotsialistlik ühiskond muutub järjest täiuslikumaks, aina küpsemaks, iga päevaga areneb temas kommunistlik töössesuhtumine ja sünnivad teised tulevase kommunistliku ühiskonna elemendid. Järjest täiuslikumaks muutuvad sotsialistliku majanduse juhtimise ja majandusliku planeerimise meetodid. Areneb edasi sotsialistlik demokraatia, laieneb rahvahulkade osavõtt majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö juhtimisest, üksikud riigi funktsioonid lähevad järk-järgult üle ühiskondlikele organisatsioonidele.

Kapitalismi restaureerimise sotsiaalsed ja majanduslikud võimalused on nüüd likvideeritud mitte ainult Nõukogude Liidus, vaid ka teistes sotsialistlikes maades. Sotsialistliku leeri ühinenud jõud on igale sotsialistlikule maale kindlaks garantiiks imperialistliku reaktsiooni kallalekippumiste vastu. Seega tagavad sotsialistlike riikide ühtsesse leeri koondumine, selle leeri tugevnev ühtsus ja pidevalt kasvav võimsus sotsialismi täieliku võidu kogu süsteemi raamides tervikuna.

Töölisklassi ja talurahva kangelasliku töö ning kommunistlike ja töölisparteide määratu suure töö tulemusena loodi möödunud aastate jooksul väga soodsad objektiivsed võimalused tootlike jõudude edasiseks hoogsaks arendamiseks, maksimaalseks aja võitmiseks ja sotsialismimaade võiduks rahulikus majanduslikus võistluses kapitalismiga. Sotsialistlike riikide eesotsas seisvad marksistlik-leninlikud parteid peavad oma kohuseks kasutada neid võimalusi oskuslikult ja õigesti.

Kommunistlikud parteid, kes on saavutanud suuri võite ja läbi teinud tõsiseid katsumusi, on omandanud sotsialistliku ülesehitustöö juhtimise rikkalikke ja mitmekesiseid kogemusi. Sotsialismimaade ja kogu sotsialistliku leeri edu saavutati tänu sotsialistliku ülesehitustöö üldiste seaduspärasuste õigele rakendamisele, kusjuures arvestati iga maa ajaloolisi iseärasusi ja sotsialistliku süsteemi kui terviku huve, tänu nende maade rahvaste jõupingutustele, nende tihedale vennalikule koostööle ja internatsionaalsele vastastikusele abistamisele ning esijoones tänu Nõukogude Liidu vennalikule, internatsionaalsele abile.

Sotsialistlike maade arenemise kogemused näitavad veel kord, et nende saavutuste ja edusammude kõige tähtsamaks rahvusvaheliseks tingimuseks on: vastastikune abistamine ja üksteise toetamine, sotsialistliku leeri maade ühtsuse ja monoliitsuse kõigi eeliste ärakasutamine. Imperialistide, renegaatide ja revisionistide lootused sotsialistliku leeri lõhenemise võimalusele on rajatud liivale ja määratud nurjumisele. Kõik sotsialistlikud maad hoiavad kui silmatera sotsialistliku leeri ühtsust.

Maailma sotsialistlikku majandussüsteemi ühendab sotsialistlike tootmissuhete ühtsus ja ta areneb sotsialismi majandusseaduste alusel. Selle süsteemi eduka arenemise huvides tuleb sotsialistlikus ülesehitustöös järjekindlalt rakendada plaanipärase, proportsionaalse arenemise sea-

dust; arendada rahvahulkade loovat initsiatiivi; pidevalt täiustada rahvusvahelise tööjaotuse süsteemi rahvamajandusplaanide koordineerimise teel, tootmise spetsialiseerimise ja koopereerimise teel sotsialistliku maailmasüsteemi raamides vabatahtlikkuse, vastastikuse kasusaamise ning teaduse ja tehnika taseme igakülgse tõstmise alusel; tundma õppida kollektiivseid kogemusi; tugevdada koostööd ja vennalikku üksteise abistamist; järk-järgult sel alusel jagu saada ajalooliselt väljakujunenud erinevustest majandusliku arengu tasemes ning luua materiaalne baas kõigi sotsialistliku süsteemi rahvaste enam-vähem üheaegseks üleminekuks kommunismile.

Eri maades toimuva sotsialistliku ülesehitustöö praktika alusel on omandatud kogu sotsialistliku leeri kollektiivsed kogemused. Nende kogemuste igakülgne tundmaõppimine vennasparteide poolt ning nende loov rakendamine ja rikastamine konkreetseid olusid ja rahvuslikke iseärasusi arvestades on iga sotsialistliku riigi arenemise kindel seadus.

Sotsialistlike maade kommunistlikud ja töölisparteid näevad oma internatsionaalset kohustust selles, et arendades kiires tempos iga maa tööstuslikku ja põllumajanduslikku tootmist vastavalt olemasolevatele võimalustele, kasutada kõik sotsialistliku süsteemi eelised ja iga riigi sisemised ressursid täielikult ära selleks, et ühiste jõupingutustega lühikese ajaga lahendada ajalooline ülesanne — ette jõuda kapitalistlikust maailmasüsteemist tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise absoluutse mahu poolest ning seejärel ette minna majanduslikus suhtes kõige arenenumatest kapitalistlikest maadest toodangu hulgalt iga elaniku kohta ja elatustaseme poolest. Selle ülesande lahendamiseks on vaja pidevalt parandada poliitilist ja majandusalast tööd, pidevalt täiustada rahvamajanduse juhtimise meetodeid, on vaja teaduslikult põhjendatud sotsialistlikku majandamist, s. o. igati tõsta pideva tehnilise progressi alusel tööviljakust, korraldada majandust plaanipäraselt, kõrvalekaldumatult kinni pidada materiaalse huvi ja ühiskonna hüvanguks töötamise moraalsete stiimulite igakülgse arendamise leninlikest printsiipidest, tõstes selleks rahvahulkade poliitilist teadlikkust ning teostades kontrolli töö ja tarbimise määra üle.

Kommunismile ülemineku vajalikuks materiaalseks

aluseks sotsialistlikes maades on kõrge tootmistaseme saavutamine uusima eesrindliku tehnika, rahvamajanduse elektrifitseerimise ning tootmise mehhaniseerimise ja automatiseerimise baasil, milleta pole võimalik tagada kommunistlikule ühiskonnale vajalikku tarbeesemete küllust. Sel alusel on vaja arendada kommunistlikke ühiskondlikke suhteid, igati tõsta rahvahulkade poliitilist teadlikkust, kasvatada uue, kommunistliku ühiskonna inimesi.

Sotsialistlik leer on vabade, suveräänsete rahvaste sotsiaalne, majanduslik ja poliitiline ühendus, kusjuures neid rahvaid ühendavad rahvusvahelise sotsialistliku solidaarsuse tihedad sidemed, ühiste huvide ja eesmärkide ühtsus ning nad sammuvad sotsialismi ja kommunismi teed. Sotsialistlike maade vastastikuste suhete kindlaks seaduseks on range kinnipidamine marksismi-leninismi ja sotsialistliku internatsionalismi printsiipidest. Sotsialistlikus leeris on tagatud iga sellesse kuuluva maa tõeline üheõiguslus ja iseseisvus. Juhindudes täieliku üheõigusluse, vastastikuse kasusaamise ja seltsimeheliku üksteise abistamise printsiipidest, täiustavad sotsialistlikud riigid igakülgset majanduslikku, poliitilist ja kultuurilist koostööd. See vastab nii iga sotsialistliku maa kui ka kogu sotsialistliku leeri kui terviku huvidele

Sotsialistliku maailmasüsteemi üheks suureks saavutuseks on see, et ta on praktikas tõestanud marksistlik-leninliku teesi, mille järgi koos klasside antagonismi kadumisega kaob ka rahvuste antagonism. Vastupidi kapitalistliku korra seadustele sellele korrale omaste antagonistlike vastuoludega klasside, rahvuste ja riikide vahel, mis viivad sõjaliste kokkupõrgeteni, pole sotsialistliku süsteemi loomuses objektiivseid põhjusi vastuoludeks ja konfliktideks sellesse süsteemi kuuluvate rahvaste ja riikide vahel ning sotsialistliku süsteemi arenemine viib riikide ja rahvuste järjest suuremale ühtekoondumisele ja kõigi nende koostöö vormide tugevnemisele. Rahvusliku majanduse, kultuuri ja riikluse arendamist ühendab sotsialism orgaaniliselt kogu sotsialistliku maailmasüsteemi tugevdamise ja arendamise huvidega, rahvuste aina suurema ühtekoondumisega. Kogu sotsialistliku süsteemi kui terviku huvid viiakse harmoonilisse kooskõlla rahvuslike huvidega. Sel alusel on tekkinud ja tugevneb kõigi suure sotsialistliku ühenduse rahvaste moraalne ja

poliitiline ühtsus. Poliitilise isoleerituse ja rahvusliku egoismi asemele, mis on omased kapitalismile, on tekkinud rahvaste vennalik sõprus ja üksteise abistamine, millele pani aluse sotsialistlik kord.

Sotsialistlike maade rahvaste ühised huvid, sotsialismi ja rahu huvid nõuavad sotsialistliku internatsionalismi ja sotsialistliku patriotismi printsiipide õiget ühendamist poliitikas. Igal kommunistlikul parteil, kes on saanud riigis valitsevaks parteiks, lasub ajalooline vastutus nii oma maa kui ka kogu sotsialistliku leeri saatuse eest.

1957. aasta deklaratsioonis on täiesti õigesti märgitud, et rahvuslike iseärasuste osatähtsuse ülehindamine ning eemaldumine marksismi-leninismi üldisest tõest sotsialistliku revolutsiooni ja sotsialistliku ülesehitustöö küsimustes tekitavad kahju ühisele sotsialismiüritusele. Ühtlasi on deklaratsioonis samuti täiesti õigesti märgitud, et marksism-leninism nõuab sotsialistliku revolutsiooni ja sotsialistliku ülesehitustöö üldiste printsiipide loovat rakendamist olenevalt iga riigi konkreetsetest ajaloolistest oludest, ei luba teiste maade kommunistlike parteide poliitika ja taktika mehaanilist kopeerimist. Rahvuslike iseärasuste ignoreerimine proletariaadi partei poolt võib viia tema irdumiseni elust ja rahvahulkadest, tekitada kahju sotsialismiüritusele.

Natsionalismi ja rahvusliku piiratuse nähtused ei kao automaatselt sotsialistliku korra kehtestamisega. Et tugevdada sotsialismimaade vahel vennalikke suhteid ja sõprust, selleks on vaja kommunistlike ja töölisparteide marksistlik-leninlikku internatsionaalset poliitikat, on vaja kasvatada kõiki töötajaid internatsionalismi ja patriotismi ühendamise vaimus, resoluutselt võidelda kodanliku natsionalismi ja šovinismi igandite likvideerimise eest.

Kommunistlikud ja töölisparteid kasvatavad töötajaid väsimatult sotsialistliku internatsionalismi vaimus, kõigisse natsionalismi ja šovinismi nähtustesse leppimatu suhtumise vaimus. Kommunistlike ja töölisparteide ning sotsialistlike maade rahvaste monoliitsuses ja ühtsuses, nende ustavuses marksistlik-leninlikule õpetusele peitub iga üksiku sotsialistliku maa ja tervikuna kogu sotsialistliku leeri jõu ja võitmatuse peamine allikas.

Rajades teed kommunismile, loovad sotsialistlike maade rahvad kogu inimkonnale uue ühiskonna proto-

tüübi. Kapitalistliku maailma töötajad jälgivad sügava huviga sotsialismi ja kommunismi ehitajate loovat tööd. See paneb marksistlik-leninlikele parteidele ja sotsialistlike maade rahvastele rahvusvahelise töölisliikumise ees vastutuse sotsialismi ja kommunismi eduka ehitamise eest.

Kommunistlikud ja töölisparteid näevad oma ülesannet selles, et väsimatult tugevdada rahvaste suurt sotsialistlikku ühendust, kelle rahvusvaheline tähtsus ja mõju maailma sündmuste käigule kasvavad aastast aastasse.

On saabunud aeg, kus maailmasüsteemi moodustanud sotsialistlikud riigid on saanud internatsionaalseks jõuks, kes avaldab võimsat mõju maailma arengule. On tekkinud reaalsed võimalused selleks, et lahendada tänapäeva tähtsamaid probleeme uut viisi, rahu, demokraatia ja sotsialismi huvides.

III

Meie aja kõige aktuaalsem probleem on sõja ja rahu probleem.

Sõda on kapitalismi alatine kaaslane. Inimese ekspluateerimise süsteem ja inimese hävitamise süsteem on kapitalistliku korra kaks külge. Imperialism on juba toonud inimkonnale kaks laastavat maailmasõda ja ähvardab nüüd tõugata teda veel hirmsamasse katastroofi. On loodud koletud vahendid massiliseks hävitamiseks ja purustamiseks. Nende vahendite rakendamine uues sõjas võib põhjustada ennenägematuid purustusi tervetele riikidele ning teha varemeteks maailma suurimad tootmis- ja kultuurikeskused. Niisugune sõda tooks hukatust ja kannatusi sadadele miljonitele inimestele, sealjuures ka maades, mis sõjast osa ei võta. Imperialism tekitab tõsist ohtu kogu inimkonnale.

Praegu peavad rahvad olema eriti valvsad. Niikaua kui säilib imperialism, jääb alles ka pind agressiivseteks sõdadeks.

Kõigi maade rahvastele on teada, et uue maailmasõja oht ei ole veel möödas. Agressiooni ja sõja peajõuks on ameerika imperialism. Ta kehastab oma poliitikas sõjaka reaktsiooni ideoloogiat. «Kommunismiohu» eest kaitsmise lipu all on ameerika imperialism Inglismaa, Prantsusmaa ja Lääne-Saksamaa imperialistide osavõtul tõmmanud

palju maid sõjalistesse blokkidesse, nagu NATO, CENTO, SEATO ja teised, ning on mähkinud kogu niinimetatud «vaba maailma», s. o. temast sõltuvad kapitalistlikud maad oma sõjaväebaaside võrku, mis on suunatud eelkõige sotsialistlike maade vastu. Need blokid ja baasid ohustavad ülemaailmset rahu ja julgeolekut, rikuvad nende riikide suveräänsust, kes on andnud oma territooriumi baaside jaoks Ameerika militaristide käsutusse, ja koguni ähvardavad nende riikide olemasolu ennast.

Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa imperialistlikud jõud on astunud Lääne-Saksa imperialismiga kuritegeliku kokkuleppimise teele. Lääne-Saksamaal on taas elustunud militarism, forsseeritult taastatakse massilist regulaararmeed hitlerlike kindralite juhtimisel; Ameerika imperialistid varustavad seda armeed raketi- ja tuumarelvadega ning muude uusimate massilise hävitamise vahenditega, mille vastu rahuarmastavad rahvad järjest resoluutsemalt protestivad. Sellele agressiivsele armeele antakse sõjaväebaase Prantsusmaal ja teistes Lääne-Euroopa maades. Suureneb Lääne-Saksa imperialismist lähtuv oht rahule ja Euroopa rahvaste julgeolekule. Lääne-Saksa revanšistid deklareerivad avalikult oma kavatsust revideerida pärast Teist maailmasõda kehtestatud riigipiire. Nagu hitlerlik kildkond omal ajal, teevad ka Lääne-Saksa militaristid ettevalmistusi sõjaks sotsialistlike maade ja teiste Euroopa riikide vastu ning püüavad realiseerida omaendi agressiooniplaane. Lääne-Berliin on muudetud rahvusvaheliste provokatsioonide koldeks. Bonni riik on saanud rahuliku kooseksisteerimise, desarmeerimise ja Euroopas valitseva pinevuse lõdvendamise peamiseks vaenlaseks.

Lääne-Saksa imperialismi agressiivsetele plaanidele tuleb vastu seada Euroopa kõigi rahuarmastavate riikide ja rahvaste ühendatud võimsus. Võitluses Lääne-Saksa militarismi agressiivsete taotluste vastu kuulub eriti tähtis osa Saksa Demokraatlikule Vabariigile. Nõupidamisest osavõtjad peavad kõigi sotsialistliku leeri riikide ja kõigi rahuarmastavate rahvaste kohuseks kaitsta Saksa Demokraatliku Vabariigi — sotsialismi Lääne-Euroopa eelposti ja saksa rahva rahuarmastavate püüdluste tõelise väljendaja puutumatust.

Ameerika Ühendriikide imperialistid taastavad aktiivselt sõjakollet ka Kaug-Idas. Jaapani rahva rahvuslikku

sõltumatust jalge alla tallates ja tema tahte vastaselt sundisid nad ühel nõul Jaapani reaktsiooniliste valitsevate ringkondadega Jaapanile peale uue sõjalise lepingu, mis taotleb agressiivseid eesmärke Nõukogude Liidu, Hiina Rahvavabariigi ja teiste rahuarmastavate riikide vastu. Ameeriklastest anastajad okupeerisid Hiina Rahvavabariigile kuuluva Taivani saare ja Lõuna-Korea ning segavad end üha rohkem vahele Lõuna-Vietnami asjadesse; nad on teinud nendest ohtlike sõjaliste provokatsioonide ja avantüüride kolded. Ähvardades Kuubat agressiooniga ning vahele segades Ladina-Ameerika, Aafrika ja Lähis-Ida rahvaste asjadesse, püüavad Ameerika imperialistid tekitada uusi sõjakoldeid mitmesugustes maailmajagudes. Ameerika imperialistid kasutavad niisuguseid regionaalseid liitusid, nagu näiteks Ameerika Riikide Organisatsioon, oma majandusliku ja poliitilise kontrolli säilitamiseks ning Ladina-Ameerika maade kaasatõmbamiseks oma agressiivsete kavatsuste elluviimisele.

Ameerika imperialism on loonud tohutu sõjaaparaadi ega taha lubada selle vähendamist. Imperialistid saboteerivad Nõukogude Liidu ja teiste rahuarmastavate riikide mis tahes konstruktiivseid desarmeerimisettepanekuid. Võidurelvastumine jätkub. Tuumarelvade varud kasvavad ähvardavalt. Hoolimata oma rahva ja teiste maade, eriti Aafrika rahvaste protestist, on Prantsuse valitsevad ringkonnad asunud aatomirelvade valmistamisele ja katsetamisele. Ameerika militaristid kavatsevad uuesti alustada hukatuslikke aatomikatsetusi, jätkuvad sõjalised provokatsioonid, mis ähvardavad kaasa tuua tõsiseid rahvusvahelisi konflikte.

Ameerika valitsevad ringkonnad ajasid oma provokatsioonide ja agressiooniaktide poliitikaga nurja valitsusjuhtide Pariisi nõupidamise ning võtsid kursi rahvusvahelise pinevuse suurendamisele ja «külma sõja» intensiivistamisele. Sõjaoht suurenes. Imperialistide provokatsioonid rahu vastu kutsusid esile rahvaste nõrdimuse ja vastupanu. Ameerika imperialism paljastas end veel rohkem ja tema mõjule maailmas anti uusi tõsiseid hoope.

Imperialismi agressiivne loomus ei ole muutunud. Kuid on tekkinud reaalsed jõud, mis on suutelised tema agressiivseid plaane nurja ajama. Sõja fataalset paratamatust ei ole. Kui see oleks imperialistide teha, oleksid nad inim-

konna juba tõuganud uue maailmasõja hädade ja õuduste keerisesse. Ent on möödas aeg, mil imperialistid võisid oma meelevalla kohaselt otsustada, kas sõda tuleb või mitte. Viimastel aastatel on imperialistid lokaalsete sõdade vallapäästmisega mitmel korral viinud inimkonna ülemaailmse katastroofi äärele. NSV Liidu ja teiste sotsialistlike riikide ning kõigi rahuarmastavate jõudude resoluutne seisukoht tegi lõpu Inglise-Prantsuse-Iisraeli interventsioonile Egiptuses ning hoidis ära imperialistide sõjalise sissetungi Süüriasse, Iraaki ja mõnedesse teistesse maadesse. Mehiselt jätkab võitlust sõltumatuse ja vabaduse eest kangelaslik Alžeeria rahvas. Üha resoluutsemaid vastulööke imperialistide kuritegelikele aktsioonidele annavad Kongo ja Laose rahvas. Kogemused kinnitavad, et on võimalik efektiivselt võidelda imperialistide poolt vallapäästetavate lokaalsete sõdade vastu ja edukalt likvideerida niisuguste sõdade koldeid.

On saabunud aeg, millal võib nurja ajada imperialistlike agressorite katseid maailmasõda valla päästa. Maailmasõda on võimalik ära hoida sotsialistliku maailmaleeri, rahvusvahelise tööliskiassi rahvusliku vabadusliikumise, kõigi sõja vastu väljaastuvate maade ja kõigi rahuarmastavate jõudude ühiste jõupingutustega.

Rahvusvaheliste suhete arenemist meie ajal määrab kahe ühiskondliku süsteemi võitlus, sotsialismi, rahu ja demokraatia jõudude võitlus imperialismi, reaktsiooni ja agressiooni jõudude vastu, võitlus, milles sotsialismi, rahu ja demokraatia jõudude ülekaal muutub järjest ilmsemaks.

Esmakordselt ajaloos peavad sõjavastast võitlust suured ja organiseeritud jõud: võimas Nõukogude Liit, kes on saavutanud otsustava tähtsusega teadus- ja tehnikaharudes esikoha maailmas; kogu sotsialistlik leer, kes on seadnud rahuürituse teenistusse oma tohutu materiaalse ja poliitilise võimsuse; järjest suurem hulk Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahuarmastavaid riike, kes on eluliselt huvitatud rahu säilimisest; rahvusvaheline tööliskiass ja tema organisatsioonid, eelkõige kommunistlikud parteid; asumaade ja sõltuvate maade rahvaste rahvuslik vabadusliikumine; ülemaailmne rahukaitseliikumine; neutraalsed riigid, kes ei nõustu sõja vallapäästmise imperialistliku kursiga ja pooldavad rahulikku kooseksisteerimist. Rahuliku kooseksisteerimise poliitika poolt

on ka arenenud kapitalistlike maade kodanluse teatud osa, kes kainelt hindab jõudude vahekorda ja tänapäeva sõja ränki tagajärgi. Kogu maailmas rahu alalhoidmise huvides on vajalik rahupooldajate, ameerika imperialismi poolt inspireeritava imperialistliku agressiooni- ja sõjapoliitika vastu võitlejate kõige laiem ühisrinne. Kõigi rahuarmastavate jõudude ühise ja aktiivse tegevusega on võimalik rahu alal hoida ja uut sõda vältida.

Demokraatlikel ja rahuarmastavatel jõududel ei ole praegu aktuaalsemat ülesannet kui päästa inimkond ülemaailmsest termotuumakatastroofist. Tänapäeva sõjatehnika enneolematult hävitav iseloom nõuab käskivalt, et kõigi sõjavastaste rahuarmastavate jõudude põhiaktsioonid oleksid keskendatud sõja ärahoidmisele. Ei tohi sõjavastast võitlust edasi lükata selle ajani, millal sõda puhkeb, sest siis võib võitlus maailma paljudele piirkondadele ja nende rahvastikule liiga hiliseks osutuda. *Võitlust uue maailmasõja ohu vastu tuleb arendada seda ära ootamata, millal hakkavad langema aatomi- ja vesinikupommid. Seda võitlust tuleb pidada nüüd kohe, päevast päeva jõupingutusi suurendades. Kõige tähtsam on aegsasti ohjeldada agressoreid, sõda ära hoida, mitte lasta sellel puhkeda.*

Võidelda rahu eest täna tähendab olla ülimalt valvas, väsimatult paljastada imperialismi poliitikat, teraselt jälgida sõjaõhutajate sepitsusi ja mahhinatsioone, suunata rahvaste püha viha nende vastu, kes hoiavad sõjakurssi, suurendada kõigi rahuarmastavate jõudude organisatsioonikindlust, pidevalt intensiivistada rahvahulkade aktiivset tegevust rahu kaitseks, tugevdada koostööd kõigi riikidega, kes ei ole huvitatud uutest sõdadest. Maades, kus imperialistid on rajanud oma sõjaväebaase, on vaja intensiivistada võitlust nende baaside likvideerimiseks, mis on rahvusliku sõltumatuse kindlustamise, suveräänsuse kaitsmise ja sõja ärahoidmise tähtis tingimus. Rahvaste võitlust oma maade militariseerimise vastu tuleb ühendada võitlusega Ameerika Ühendriikide imperialistidega seotud kapitalistlike monopolide vastu. Praegusel ajal on tähtsam kui kunagi varem igal maal sihikindlalt võidelda selle eest, et rahukaitseliikumine pidevalt hoogustuks ja laieneks linnades ja külades, ettevõtetes ja asutustes. Rahupooldajate liikumine on kaasaja kõige ulatuslikum liikumine, mis hõlmab erinevate

poliitiliste ja usuliste tõekspidamistega inimesi, kes kuuluvad ühiskonna eri klassidesse, kuid keda ühendab õilis püüdlus mitte lubada uusi sõdasid ja tagada püsiv rahu.

Peamist tähtsust püsiva rahu säilitamiseks omab sotsialistliku maailmasüsteemi edasine tugevdamine. Niikaua kui desarmeerimine pole läbi viidud, peavad sotsialistlikud maad hoidma oma kaitsevõimet nõuetekohasel tasemel.

Lõpetada võidurelvastumine, keelata aatomirelvad, nende katsetamine ja tootmine, likvideerida võõramaised sõjaväebaasid ja viia välja väed võõrastelt territooriumidelt, saata laiali sõjalised blokid, sõlmida rahuleping Saksamaaga, muuta Lääne-Berliin demilitariseeritud vabalinnaks, teha lõpp Lääne-Saksa revanšistide agressiivsetele sepitsustele, mitte lubada Jaapani militarismi taassündi — need on ülesanded, millede lahendamine on kommunistide arvates rahu kindlustamiseks eelkõige vajalik.

Ajalugu on pannud suure vastutuse uue maailmasõja ärahoidmise eest esmajoones rahvusvahelisele töölisklassile. Imperialistid lepivad kokku ja ühinevad, et valla päästa termotuumasõda. Rahvusvaheline töölisklass peab koondama oma ridu, et päästa inimkond uue maailmasõja katastroofist. *Mitte mingisugused erinevused poliitilistes, usulistes ja muudes küsimustes ei pea takistama töölisklassi kõigi jõudude koondamist sõjaohu vastu. On tulnud aeg sõjakatele jõududele vastu seada rahvusvahelise proletariaadi kõigi väesalkade ja organisatsioonide võimas tahe ja ühisaktsioonid, ühendada kõik tema jõud sõja ärahoidmise ja rahu säilitamise nimel!*

Kommunistlikud parteid peavad võitlust rahu eest oma esmajärguliseks ülesandeks. Nad kutsuvad töölisklassi, ametiühinguid, kooperatiiv-, nais- ja noorsooliite ning -organisatsioone, kõiki töötajaid nende poliitilistest ja usulistest tõekspidamistest olenemata massivõitluse teel resoluutset vastulööki andma imperialistide igasugustele agressiooniaktidele.

Kui aga imperialistid peaksid oma meeletuses sõja valla päästma, pühivad rahvad kapitalismi minema ja matavad ta maha.

Sotsialistlike maade välispoliitika vankumatuks aluseks on leninlik printsiip: sotsialistlike maade rahulik kooseksisteerimine ja majanduslik võistlus kapitalistlike

TRÜ Raamatukogu

maadega. Rahu tingimustes demonstreerib sotsialistlik kord järjest ulatuslikumalt oma üleolekut kapitalistlikust korrast majanduse, kultuuri, teaduse ja tehnika kõigil aladel. Lähem tulevik toob rahu ja sotsialismi jõududele uut edu. NSV Liit muutub maailma esimeseks tööstusriigiks. Võimsaks industriaalriigiks saab Hiina. Sotsialistlik süsteem hakkab andma üle poole maailma tööstustoodangust. Rahutsoon laieneb veelgi. Töölisliikumine kapitalistlikes maades ning rahvuslik vabadusliikumine koloniates ja sõltuvates maades saavutab uusi võite. Koloniaalsüsteem laguneb lõplikult. Sotsialismi ja rahu jõudude üleolek muutub absoluutseks. *Nendes tingimustes — juba enne sotsialismi täielikku võitu maailmas ja kapitalismi säilimisel osas maailmas — tekib reaalne võimalus välistada maailmasõda ühiskonna elust.* Sotsialismi võit kogu maailmas kõrvaldab igasuguste sõdade tekkimise sotsiaalsed ja rahvuslikud põhjused lõplikult.

Kogu maailma kommunistid kaitsevad üksmeelselt ja sihikindlalt rahulikku kooseksisteerimist, võitlevad resoluutselt sõja ärahoidmise eest. Kommunistid peavad rahvahulkades väsimatult töötama, et ära hoida maailmasõja vältimise võimalikkuse alahindamist, rahuliku kooseksisteerimise võimalikkuse alahindamist ja ühtlasi ära hoida sõjaohu alahindamist.

Tingimustes, kus maailm on jagunenud kaheks süsteemiks, on rahvusvaheliste suhete ainuõigeks ja ainumõistlikuks printsiibiks erineva sotsiaalse korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise printsiip, mille esitas V. I. Lenin ning mis leidis edasiarendamist Moskva deklaratsioonis ja rahumanifestis 1957. aastast, NLKP XX ja XXI kongressi otsustes ning teiste kommunistlike ja töölisparteide dokumentides.

Rahuliku kooseksisteerimise viis printsiipi, mis ühiselt esitasid Hiina Rahvavabariik ja India Vabariik, samuti Bandungi konverentsil kinnitatud teesid vastavad rahu ja rahuarmastavate rahvaste huvidele.

Erineva korraga riikide rahulik kooseksisteerimine või laastav sõda — ainult nii seisab küsimus tänapäeval. Muud väljapääsu ei ole. Kommunistid lükkavad resoluutselt tagasi Ameerika «külma sõja» doktriini ja «sõja piiril» balansseerimise kui poliitika, mis viib termotuumakatastroofini. Rahuliku kooseksisteerimise printsiipe kaitstes taotlevad kommunistid «külma sõja» täielikku lõpe-

tamist, sõjaliste blokkide laialisaatmist, sõjaväebaaside likvideerimist, üldist ja täielikku desarmeerimist rahvusvahelise kontrolli all, rahvusvaheliste vaidlusküsimuste lahendamist läbirääkimiste teel, riikide üheõigusluse, nende territoriaalse terviklikkuse, iseseisvuse ja suveräänsuse austamist, üksteise siseasjadesse mittevahelesegamist, rahvaste vahel laialdaste kaubanduslike, kultuuriliste ja teaduslike sidemete arendamist.

Rahuliku kooseksisteerimise poliitika vastab kõigi rahvaste põhilistele huvidele, kõigi nende huvidele, kes ei taha uusi veriseid sõdu ja taotlevad püsivat rahu. See poliitika soodustab sotsialismi positsioonide tugevnemist sotsialistlike maade prestiiži ja rahvusvahelise mõju kasvu, tõstab kommunistlike parteide autoriteeti ja mõju kapitalistlikes maades. Rahu on sotsialismi ustav liitlane, sest aeg töötab sotsialismi kasuks, kapitalismi vastu.

Rahuliku kooseksisteerimise suund on suund rahvahulkade mobiliseerimisele, aktiivse tegevuse arendamisele rahu vaenlaste vastu.

Riikide rahulik kooseksisteerimine ei tähenda, nagu revisionistid seda väidavad, lahtiütlemist klassivõitlusest. Erineva ühiskonnakorraga riikide kooseksisteerimine on sotsialismi ja kapitalismi vahelise klassivõitluse vorm. Rahuliku kooseksisteerimise tingimustes tekivad soodsad võimalused klassivõitluse arendamiseks kapitalistlikes maades ning asumaade ja sõltuvate maade rahvaste rahvusliku vabadusliikumise arendamiseks. Revolutsioonilise klassivõitluse ja rahvusliku vabadusvõitluse edusammud omakorda aitavad kindlustada rahulikku kooseksisteerimist. Kommunistid peavad oma kohuseks tugevdada rahvahulkade usku rahuliku kooseksisteerimise kindlustamise võimalusse, tugevdada nende otsust ära hoida maailmasõda. Nad aitavad igati kaasa sellele, et rahvad oma aktiivse võitlusega rahu, demokraatia ja rahvusliku vabanemise eest järjest rohkem nõrgendaksid ja ahendaksid imperialismi positsioone.

Erineva ühiskonnakorraga riikide rahulik kooseksisteerimine ei tähenda sotsialistliku ja kodanliku ideoloogia leppimist. Ümberpöördult — see eeldab töölisklassi, kõigi kommunistlike parteide järjest intensiivsemat võitlust sotsialistlike ideede triumfi eest. Kuid riikide ideoloogilisi ja poliitilisi vaidlusküsimusi ei tule lahendada sõja abil.

Nõupidamine leiab, et Nõukogude Liidu poolt esitatud üldise ja täieliku desarmeerimise programmi elluviimine omaks inimkonna saatusele ajaloolist tähtsust. Selle programmi realiseerimine tähendab riikide vahel sõdade pidamise võimaluse enda likvideerimist. Selle realiseerimine ei ole kerge, see põrkab imperialistide visale vastupanule. Seepärast on tarvis selle programmi elluviimiseks aktiivset ja resoluutset võitlust imperialismi agressiivsete jõudude vastu. Seda võitlust tuleb pidada järjest suurema hooga, sihikindlalt taotledes reaalseid tulemusi — tuumarelva katsetamise ja tootmise keelamist, sõjaliste blokkide ja võõrastel territooriumidel olevate sõjaväebaaside likvideerimist, relvastatud jõudude ja relvastuse ulatuslikku vähendamist, rajades sellega teed üldisele desarmeerimisele. Sotsialistlike ja teiste rahuarmastavate riikide, rahvusvahelise töölisklassi ning kõigi maade laiade rahvahulkade aktiivse ja resoluutse võitlusega on võimalik isoleerida agressiivsed ringkonnad, panna seisma võidurelvastumine, ajada nurja sõjaettevalmistused ja sundida imperialiste nõustuma üldise desarmeerimise kokkuleppega.

Võidurelvastumine ei ole sõda tagasihoidev tegur ega ka elanikkonna tööga kindlustamise ja heaolu tegur. See viib sõjani. Võidurelvastumisest on huvitatud ainult käputäis monopoliste ja sõjaspekulante. Kapitalistlikes maades nõuavad rahvad pidevalt sõjaliste kulutuste vähendamist ja sel teel vabanevate ressursside kasutamist rahvahulkade elutingimuste parandamiseks. Igal maal tuleb arendada laialdast massiliikumist selle nimel, et desarmeerimisel vabanevad rahasummad ja ressursid kasutataks ära rahumeelseks tootmistegevuseks, elamuehituse, tervishoiu, hariduse, sotsiaalhoolduse, teaduslike uurimistööde arendamise jne. jaoks. Desarmeerimine on nüüd saanud rahvahulkade võitlusnõudmiseks, aktuaalseks ajalooliseks vajaduseks. Aktiivse ja resoluutse võitlusega tuleb sundida imperialiste täitma seda rahvaste nõudmist!

Sotsialistlike maade kommunistlikud ja töölisparteid hoiavad ka edaspidi sihikindlalt kurssi erineva ühiskonnakorraga riikide rahulikule kooseksisteerimisele, teevad kõik selleks, et päästa rahvad uue sõja õudustest ja viletsustest. Nad on ülimal määral valvsad imperialismi suhtes, tugevdavad igati kogu sotsialistliku leeri võimsust ja kaitsevõimet, rakendavad kõiki vajalikke abinõusid rahvaste julgeoleku ja rahu tagamiseks.

Kommunistid näevad oma ajaloolist missiooni mitte ainult selles, et kaotada ekspluateerimine ja viletsus ülemaailmses mastaabis ning inimühiskonna elust alatiseks kõrvaldada mis tahes sõja puhkemise võimalus, vaid ka selles, et juba kaasajal vabastada inimkond uue maailmasõja košmaarist. Kõigi maade kommunistlikud parteid pühendavad sellele suurele ajaloolisele missioonile kogu oma jõu ja energia.

IV

Maailmas on määratu suurtel aladel pääsenud võidule rahvusliku vabastuse revolutsioonid. 15 sõjajärgse aasta jooksul on Aasias ja Aafrikas tekkinud ligi 40 uut suveräänset riiki. Kuuba revolutsiooni võit sai võimsaks stiimuliks Ladina-Ameerika rahvaste võitluses täieliku rahvusliku vabanemise eest. Inimkonna elus on saabunud uus ajalooline periood: Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika vabanenud rahvad on hakanud aktiivselt osa võtma rahvusvahelisest poliitikast.

Kolonialismi täielik krahh on vältimatu. Koloniaalse orjuse süsteemi kokkuvarisemine rahvusliku vabadusliikumise survel on oma ajalooliselt tähtsuselt teine nähtus pärast sotsialismi maailmasüsteemi tekkimist.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon äratas idamaad, tõmbas koloniaalrahvad kaasa ülemaailmse revolutsioonilise liikumise üldisse voolu. NSV Liidu võit Teises maailmasõjas, rahvademokraatliku korra sisseseadmine reas Euroopa ja Aasia maades, sotsialistliku revolutsiooni võidukäik Hiinas, sotsialistliku maailmasüsteemi kujunemine on seda protsessi suuresti kiirendanud. Maailma sotsialismi jõud aitasid otsustavalt kaasa asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste võitlusele imperialismi ikkest vabanemise eest. Sotsialistlik süsteem sai vabanenud rahvaste sõltumatu rahvusliku arengu kindlaks kaitsekilbiks. Suuresti toetab rahvuslikku vabadusliikumist rahvusvaheline töölisliikumine.

Aasia ilme on põhjalikult muutunud. Variseb kokku koloniaalkord Aafrikas. Ladina-Ameerikas avati imperialismi vastu peetava aktiivse võitluse rinne. Sajad miljonid inimesed Aasias, Aafrikas ja teistes maailma piirkondades võitsid iseseisvuse kätte ägedas võitluses imperialismi vastu. Kommunistid on alati tunnustanud rahvuslike

vabadussõdade progressiivset, revolutsioonilist tähtsust ning nad on kõige aktiivsemad rahvusliku sõltumatuse eest võitlejad. Sotsialistliku maailmasüsteemi olemasolu ja imperialismi positsioonide nõrgenemine on avanud rõhutud rahvastele uued võimalused iseseisvuse kättevõitmiseks.

Asumaade rahvad võidavad endale kätte sõltumatuse nii relvastatud võitlusega kui ka mittesõjalisel teel, vastavalt iga maa konkreetsetele oludele. Kindla võidu saavutavad nad võimsa rahvusliku vabadusliikumise alusel. Koloniaalriigid ei kingi asumaade rahvastele vabadust ega lahku vabatahtlikult maadest, mida nad ekspluateerivad.

Tänapäeva kolonialismi peamiseks kantsiks on Ameerika Ühendriigid. Imperialistid eesotsas Ameerika Ühendriikidega teevad meeleheitlikke jõupingutusi, et uute meetoditega ja uutes vormides jätkata endiste asumaade rahvaste koloniaalset ekspluateerimist. Monopolid püüavad hoida enda käes majandusliku kontrolli hoobasid ja poliitilist mõju Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maades. Nende jõupingutuste eesmärgiks on säilitada endisi positsioone vabanenud maade majanduses ja vallutada uusi positsioone majandusliku «abistamise» sildi all, tõmmata vabanenud maid sõjalistesse blokkidesse, luua neis sõjalise diktatuuri režiime ja asutada sõjaväebaase. Imperialistid püüavad lämmatada, õõnestada vabanenud maade rahvusliku suveräänsust, moonutada rahvuste enesemääramise mõtet, niinimetatud «vastastikuse sõltuvuse» lipu all peale sundida uusi koloniaalse ülevõimu vorme, upitada nendes maades võimule oma marionette, ära osta teatud osa kodanlusest; imperialistid kasutavad rahvusliku vaenu mürgitatud relva, et halvata noorte, alles nõrkade riikide jõudu. Selleks kasutatakse aktiivselt agressiivseid sõjalisi blokke ja kahepoolseid agressiivseid sõjalisi liitusid. Imperialistide käsilastena esinevad kõige reaktsioonilisemad ringkonnad kohalike ekspluataatorlike klasside hulgast.

Endalt koloniaalikke heitnud maade rahvusliku taassünni pakilisi ülesandeid on võimalik edukalt lahendada ainult otsustavas võitluses imperialismiga ja feodalismi riismetega, ühendades kõik rahvuse patriootlikud jõud ühtseks rahvuslikuks demokraatlikuks rindeks. Poliitilise iseseisvuse kindlustamine, agraaralaste ümberkujun-

duste läbiviimine talurahva huvides, feodalismi riismete ja igandite likvideerimine, imperialismi võimu majanduslike juurte väljakiskumine, välismaiste monopolide kitsendamine ja nende väljatõrjumine majandusest, rahvusliku tööstuse loomine ja arendamine, elanikkonna elatustaseme tõstmine, ühiskondliku elu demokratiseerimine, sõltumatu rahuarmastava välispoliitika teostamine, majanduslik ja kultuurialane koostöö sotsialistlike maadega ja teiste sõbralike riikidega — need üldrahvuslikud demokraatlikud ülesanded moodustavad selle pinna, millel vabanenud maades võivad ühineda ja tegelikult ühinevadki rahvuse progressiivsed jõud.

Töölisklass, kes rahvuslikus vabadusvõitluses on etendanud silmapaistvat osa, astub välja rahvusliku, imperialismivastase, demokraatliku revolutsiooni ülesannete järjekindla lõpuniviimise eest, reaktsiooniliste jõudude vastu, kes püüavad sotsiaalset progressi pidurdada.

Nende maade seisukohalt on esmajärguline tähtsus talurahvaküsimuse lahendamisel, sest see küsimus riivab vahetult elanikkonna määratu suure enamiku huve. Ilma põhjalike agraaralaste ümberkujundusteta ei ole võimalik lahendada toitlustusprobleemi, minema pühkida kõiki keskaja riismeid, mis takistavad tootlike jõudude arenemist põllumajanduses ja tööstuses. Neis maades on väga tähtis luua ja laiendada demokraatlikel alustel rahvamajanduse, eriti tööstuse riiklikku sektorit, mis oleks sõltumatu välismaistest monopolidest ja järkjärgult kujuneks antud maa majanduses määravaks teguriks.

Töölisklassi ja talurahva liit kujutab endast kõige tähtsamat jõudu rahvusliku sõltumatuse kättevõitmisel ja kaitsmisel, põhjalike demokraatlike ümberkujunduste läbiviimisel ja sotsiaalse progressi kindlustamisel. See liit peab olema laialdase rahvusrinde aluseks. Selle liidu jõust ja tugevusest oleneb küllaltki suurel määral ka rahvusliku kodanluse osavõtt vabadusvõitlusest. Suurt osa võivad etendada kõik rahvuslikud ja patriootlikud jõud, kõik rahvuse elemendid, kes on valmis võitlema rahvusliku sõltumatuse eest, imperialismi vastu.

Asumaade ja sõltuvate riikide rahvuslik kodanlus, kes pole seotud imperialistlike ringkondadega, on praeguses olukorras objektiivselt huvitatud imperialismivastase, feodalismivastase revolutsiooni põhiülesannete lahenda-

misest ning on seetõttu veel võimeline osa võtma revolutsioonilisest võitlusest imperialismi ja feodalismi vastu. Selles mõttes on tal progressiivne iseloom. Kuid ta pole püsiv. Progressiivsuse kõrval on ta valmis imperialismi ja feodalismiga kokku leppima. Rahvusliku kodanluse kahepaiksuse tõttu on tema osavõtt revolutsioonist mitmesugustes maades erinev. See oleneb konkreetsetest oludest, klassijõudude vahekorras toimunud muutustest, imperialismi, feodalismi ja rahvahulkade vastuolude teravusest, imperialismi, feodalismi ja rahvusliku kodanluse vastuolude sügavusest.

Pärast seda, kui rahvad on kätte võitnud poliitilise iseseisvuse, otsivad nad vastust sotsiaalsetele probleemidele ja rahvusliku sõltumatuse tugevdamise küsimustele, mida elu üles seab. Mitmesugused klassid ja parteid soovitavad erinevaid lahendusi. Missugune arengutee valida — see on rahvaste endi sisemine asi. Sedamööda, kuidas teravnevad sotsiaalsed vastuolud, on rahvuslik kodanlus järjest rohkem valmis sisemise reaktsiooni ja imperialismiga kokku leppima. Rahvahulgad aga veenduvad, et põlise mahajäämuse likvideerimise ja nende elutingimuste parandamise parimaks teeks on mittekapitalistliku arenemise tee. Ainult sellel teel võivad rahvad vabaneda ekspluateerimisest, viletsusest ja näljast. Selle põhilise sotsiaalse küsimuse lahendamisel peavad kõige tähtsamat osa etendama töölisklass ja laiad talurahvahulgad.

Praeguses ajaloolises olukorras on paljudes maades tekkimas soodsad rahvusvahelised ja sisemised tingimused sõltumatu demokraatliku rahvusriigi moodustamiseks, s. o. niisuguse riigi moodustamiseks, kes kaitseb järjekindlalt oma poliitilist ja majanduslikku iseseisvust, võitleb imperialismi ja selle sõjaliste blokkide vastu, tema territooriumil asuvate sõjaväebaaside vastu; võitleb kolonialismi uute vormide vastu ja imperialistliku kapitali sissetungimise vastu; lükkab tagasi diktaatorlikud ja despootlikud valitsemismeetodid; selles riigis on rahvale tagatud laialdased demokraatlikud õigused ja vabadused (sõna-, trüki-, koosolekute ja demonstratsioonide vabadus, poliitiliste parteide ja ühiskondlike organisatsioonide asutamise vabadus), võimalus taotleda agraarreformi läbiviimist ja teiste nõudmiste teostamist demokraatlike ja sotsiaalsete ümberkujunduste alal, osavõttu riigi polii-

tika määramisest. Demokraatlike rahvusriikide moodustamine ja tugevnemine tagab neile võimaluse kiiresti areneda sotsiaalse progressi teel, etendada aktiivset osa rahvaste võitluses rahu eest, imperialistliku leeri agressiivse poliitika vastu, koloniaalikke täieliku likvideerimise eest.

Kommunistlikud parteid võitlevad aktiivselt imperialismivastase, feodalismivastase, demokraatliku revolutsiooni järjekindla lõpuleviimise eest, demokraatlike rahvusriikide loomise eest, rahvahulkade elatustaseme järsu tõstmise eest. Nad toetavad rahvuslike valitsuste tegevust, mille eesmärgiks on kindlustada saavutatud võite ja õõnestada imperialismi positsioone. Samal ajal astuvad nad aktiivselt välja demokraatiavastaste, rahvavastaste aktide vastu, valitsevate ringkondade nende abinõude vastu, mis ohustavad rahvuslikku iseseisvust. Kommunistid paljastavad kodanluse reaktsioonilise tiiva katseid esitada omakasupüüdlikke kitsaid klassihuve kogu rahvuse huvidena, paljastavad kodanlike poliitikute katseid kasutada demagoogiliselt samal otstarbel sotsialistlikke loosungeid, taotlevad ühiskonna elu tõelist demokratiseerimist, ühendavad kõik progressiivsed jõud võitluseks despootlike režiimide vastu või sääraste režiimide kehtestamise tendentsi nurjaajamiseks.

Kommunistide eesmärgid vastavad rahvuse kõrgeimatele huvidele. Reaktsiooniliste ringkondade püüd rahvusrinne «antikommunismi» lipu all lõhki ajada, isoleerida kommuniste — vabadusliikumise kõige eesrindlikumat osa — nõrgendab rahvusliku liikumise jõudu, on vastuolus rahvaste rahvuslike huvidega ning loob ohu, et rahvuse senised saavutused võivad kaotsi minna.

Sotsialismimaad on oma vabanemise eest võitlevate või imperialistlikust ikkest ja rõhumisest juba vabanenud maade rahvaste siirad ja ustavad sõbrad. Eitades printsipiaalselt igasugust vahelesegamist noorte rahvusriikide siseasjadesse, peavad nad oma internatsionaalseks kohuseks abistada rahvaid nende võitluses rahvusliku iseseisvuse tugevdamise eest. Nad annavad nendele maadele igakülgset abi ja toetust nende arenemisel progressi teel, kodumaise tööstuse loomisel, rahvusliku majanduse arendamisel ja tugevdamisel, oma kaadri ettevalmistamisel, teostavad nendega koostööd võitluses ülemaailmse rahu eest ja imperialistliku agressiooni vastu.

Metropolide teadlikud töölised on järjekindlalt võidelnud imperialismi poolt rõhutavate rahvuste enesemääramise õiguse eest, olles teadlikud, et «ei saa olla vaba see rahvas, kes rõhub teisi rahvaid». Nüüd, kus need rahvad on asumas rahvusliku sõltumatuse teele, on industriaalselt arenenud kapitalismimaade tööliste ja kõigi demokraatlike jõudude internatsionaalseks kohuseks toetada neid igati võitluses imperialistide vastu, rahvusliku iseseisvuse eest, selle tugevdamise eest, abistada neid majandusliku ja kultuurilise taassünni ülesannete edukal lahendamisel. Talitades selliselt, kaitsevad nad ka oma maade rahvahulkade huve.

Koloniaalrežiimi täielikku ja lõplikku likvideerimist kõigis tema vormides ja avaldustes dikteerib kogu maailma ajaloo käik viimastel aastakümnetel. Kõigile rahvastele, kes on alles kolonialismi ahelates, tuleb anda igakülgset toetust rahvusliku iseseisvuse kättevõitmisel! Kõik koloniaalse rõhumise vormid tuleb kaotada. Kolonialismi likvideerimisel on väga suur tähtsus ka rahvusvahelise pinevuse lõdvenemise ja ülemaailmse rahu tugevnemise seisukohalt. Nõupidamine väljendab solidaarsust kõigi Aasia, Aafrika, Ladina-Ameerika ja Okeaania rahvastega, kes võitlevad kangelaslikult imperialismi vastu. Nõupidamine tervitab noorte Aafrika riikide rahvaid, kes on saavutanud poliitilise iseseisvuse, mis on tähtis samm nende täieliku vabanemise suunas. Nõupidamine väljendab palavat sümpaatiat ja toetust kangelaslikule Alžeeria rahvale tema võitluses vabaduse ja rahvusliku iseseisvuse eest, nõuab viivitamatut lõpu tegemist agressiivsele sõjale Alžeeria vastu. Ta mõistab raevukalt hukka rassilise tagakiusamise ja türannia ebainimliku süsteemi Lõuna-Aafrika Liidus («apartheidi») ja kutsub rahvusvahelist demokraatlikku üldsust üles Lõuna-Aafrika rahvaid nende võitluses vabaduse ja võrdsuse eest aktiivselt toetama. Nõupidamine nõuab mittevahelesegamist Kuuba, Kongo ja kõigi vabanenud maade rahvaste suveräänsetesse õigustesse.

Kõik sotsialistlikud maad, rahvusvaheline töölis- ja kommunistlik liikumine peavad oma kohuseks anda igakülgset moraalset ja materiaalset toetust rahvastele, kes võitlevad imperialistlikust ja koloniaalsest rõhumisest vabanemise eest.

V

Uus jõudude vahekord maailma areenil avab kommunistlikele ja töölisparteidele uusi võimalusi nende ees seisvate ajalooliste ülesannete — rahu, rahvusliku sõltumatuse, demokraatia ja sotsialismi eest võitlemise ülesannete lahendamiseks.

Kommunistlikud parteid määravad revolutsiooni perspektiive ja ülesandeid vastavalt oma maade konkreetsetele ajaloolistele ja sotsiaalsetele tingimustele ning rahvusvahelist olukorda arvestades. Nad peavad ennastsalgavat võitlust selle eest, et juba praegustes tingimustes teha kõik töölisklassi ja rahvahulkade huvide kaitseks, nende elutingimuste parandamiseks, rahva demokraatlike õiguste ja vabaduste laiendamiseks, lükkamata seda edasi sotsialismi võiduni. Teades, et võitluses oma rahva vabastamiseks kapitali ikkest lasub pearaskus töölisklassi õlgadel, ründavad töölisklass ja tema revolutsiooniline avangard üha energilisemalt rõhujate ja ekspluateerijate võimu iga maa poliitilise, majandusliku ja ideoloogilise elu kõigis sfäärides. Selle võitluse käigus toimub rahvahulkade ettevalmistamine ja luuakse tingimused otsustavateks lahinguteks kapitalismi kukutamiseks, sotsialistliku revolutsiooni võidu saavutamiseks.

Tänapäeva tingimustes suunatakse pealöök üha resoluutsemalt kapitalistlike monopolide kui võidurelvastumise peamiste süüdlaste, reaktsiooni ja agressiooni tugikantsi vastu, kogu nende huvide kaitsel seisva monopolistliku riigikapitalismi süsteemi vastu.

Üksikutes väljaspool Euroopat asuvates arenenud kapitalistlikes maades, mis on ameerika imperialismi poliitilise, majandusliku ja sõjalise ülemvõimu all, suunavad töölisklass ja rahvahulgad pealöögi ameerika imperialismi ülemvõimu vastu, samuti monopolistliku kapitali ja muude rahvuse huvisid reetvate sisemiste reaktsiooniliste jõudude vastu. Selle võitluse käigus liituvad ühisrindeks kõik rahva demokraatlikud ja patriootlikud jõud, kes võitlevad selle eest, et võidaks revolutsioon, mis on suunatud tõelise rahvusliku sõltumatuse ja demokraatia saavutamiseks; nende kättevõitmine loob tingimused selleks, et minna üle sotsialistliku revolutsiooni ülesannete lahendamisele.

Suurmonopolid arendavad töölisklassi ja laiade rahvahulkade huvidele pealetungi kõigis suundades. Süveneb

töötajate ekspluateerimine, samuti laiade talurahvahulkade laostamise protsess; samal ajal kasvavad linna väike- ja keskkodanluse raskused. Suurmonopolide ike muutub rahva kõigile kihtidele järjest rängemaks. Selle tagajärjel süveneb koos kodanliku ühiskonna põhilise klassivastuolu — töö ja kapitali vastuolu teravnemisega praegusel etapil ka vastuolu käputäie monopolistide ja kõigi rahvakihtide vahel.

Monopolid püüavad likvideerida või viimase võimaluseni kärpida rahvahulkade demokraatlikke õigusi. Mõnedes maades määratseb edasi avalik fašistlik terror. Reas maades süveneb fašiseerimine uutes vormides: diktaatorlike valitsemismeetodite kõrval eksisteerib fiktiivne parlamentarism, millel puudub demokraatlik sisu ja mis on muudetud puhtaks formaalsuseks. Paljud demokraatlikud organisatsioonid on kuulutatud seadusevastasteks ja sunnitud minema põranda alla, tuhanded töölisklassi ürituse ja rahuürituse eest võitlejad on heidetud vanglasse.

Maailma kõigi kommunistide nimel väljendab nõupidamine proletaarset solidaarsust vangikongides vaevlevate Ameerika Ühendriikide, Hispaania, Portugali, Jaapani, Lääne-Saksamaa, Kreeka, Iraani, Pakistani, Araabia Ühinenud Vabariigi, Jordaania, Iraagi, Argentiina, Paraguai, Dominikaani Vabariigi, Mehhiko, Lõuna-Aafrika Liidu, Sudaani ja teiste maade töölisklassi paremate poegade ja tütarde ning demokraatidega. Nõupidamine kutsub arendama võimsat rahvusvahelist kampaaniat rahu, rahvusliku sõltumatuse ja demokraatia eest võitlejate vabastamiseks.

Monopolide võimu likvideerimisest on eluliselt huvitatud töölisklass, talurahvas, haritlaskond ning linna väike- ja keskkodanlus. Tekivad soodsad tingimused kõigi nende jõudude ühtekoondamiseks.

Kommunistid on seisukohal, et nende jõudude ühendamine on täiesti teostatav, kui selle aluseks saab võitlus rahu ja rahvusliku sõltumatuse eest, demokraatia kaitseks ja arendamiseks, tähtsamate majandusharude natsionaliseerimise ja nende juhtimise demokratiseerimise eest, kogu majanduse rahupüüdlikuks kasutamiseks elanikkonna vajaduste rahuldamise eesmärgil, radikaalsete agraarreformide läbiviimiseks, töötajate elutingimuste parandamiseks, talurahva huvide ning linna väike- ja keskkodanluse huvide kaitseks monopolide meelevalla vastu.

Nende ürituste teostamine oleks tähtsaks sammuks sotsiaalse progressi radadel, vastaks rahva enamiku huvidele. Kõik need abinõud on demokraatliku iseloomuga. Need ei likvideeri inimese ekspluateerimist inimese poolt. Kuid nende realiseerimine piiraks monopolide võimu, suurendaks töölisklassi autoriteeti ja poliitilist kaalu riigi elus, aitaks isoleerida kõige reaktsioonilisemaid jõude ja hõlbustaks kõigi progressiivsete jõudude ühinemist. Laiade elanikkonna kihtide osavõtt võitlusest demokraatlike ümberkujunduste eest veenab neid, et on vaja tegutseda üheskoos töölisklassiga, soodustab nende poliitilise aktiivsuse tõusu. Töölisklassi ja tema kommunistliku avangardi tähtsaim kohus on juhtida rahvahulkade majanduslikku ja poliitilist võitlust demokraatlike ümberkujunduste eest ja monopolide võimu kukutamiseks ning tagada selle võitluse edu.

Kommunistid taotlevad majandusliku ja ühiskondliku elu, kõigi administratiivsete, poliitiliste ja kultuuriliste organisatsioonide ning institutsioonide üldist demokratiseerimist.

Võitlust demokraatia eest käsitavad kommunistid kui sotsialismi eest peetava võitluse koostisosa. Selle võitluse protsessis tugevdavad kommunistid pidevalt oma sidemeid hulkadega, tõstavad nende poliitilise teadlikkuse taset, selgitavad hulkadele sotsialistliku revolutsiooni ülesandeid ja selle revolutsiooni vajalikkust. Selle poolest erinevad marksistlik-leninlikud parteid radikaalselt reformistidest, kes tunnistavad reformid kapitalistliku korra raames lõppeesmärgiks ega pea sotsialistlikku revolutsiooni vajalikuks. Marksistid-leninlased on kindlalt veendunud, et kapitalistlike maade rahvad jõuavad igapäevase võitluse käigus arusaamisele, et tõeliseks väljapääsuks nendele on ainult sotsialism.

Nüüd, kus aktiivse klassivõitlusega ühinevad järjest uued elanikkonna kihid, on erakordselt tähtis intensiivistada kommunistide tööd ametiühingutes, kooperatiivides, talurahva, noorsoo ja naiste hulgas, spordiorganisatsioonides ja organiseerimata elanikkonna hulgas. Praegusel ajal on tekkinud uusi võimalusi noore põlvkonna kaasahaaramiseks võitlusse rahu ja demokraatia eest ning kommunismi suurte ideaalide eest. Viia ellu Lenini suur juhtmõte — minna rahvahulkadesse, töötada kõikjal, kus on hulki, tugevdada sidemeid rahvahulkadega, et neid

endaga kaasa tõmmata, — see peab saama iga kommunistliku partei kõige tähtsamaks ülesandeks.

Töölisklassi kaalu suurendamiseks poliitilises elus ja tema huvide edukaks kaitsmiseks on esmajärguline tähtsus ametiühinguliikumise ühtsuse taastamisel riikides, kus see liikumine on lõhestatud, samuti rahvusvahelises mastaabis. Eri ametiühingutesse kuuluvatel töötajatel on ühised huvid. Iga kord, kui eri ametiühingukoondised astusid välja ühiselt, saavutasid nad viimaste aastate suurtes klassilahingutes tavaliselt just tänu oma ühtsusele töötajate nõudmiste rahuldamise. Kommunistlikud parteid leiavad, et on olemas reaalsed eeldused ametiühingute ühtsuse taastamiseks, ja nad taotlevad seda sihikindlalt. Nendes maades, kus tegelikult ei ole olemas ametiühingudemokraatiat, nõuab võitlus ametiühingulise ühtsuse eest pidevat tööd ametiühinguliikumise sõltumatuse saavutamise eesmärgil, samuti kõigi töötajate ametiühinguliste õiguste tunnustamist ja austamist ilma poliitilise või mis tahes muu diskrimineerimiseta.

Rahuürituse ja sotsiaalse progressi huvid nõuavad ka kõigi teiste demokraatlike massiliikumiste ühtsuse sisseseadmist rahvuslikus ja internatsionaalses mastaabis. Massiorganisatsioonide ühtsus on saavutatav tegevusühtsuse alusel võitluses rahu ja rahvusliku iseseisvuse säilitamise, demokraatlike õiguste säilitamise ja laiendamise, töötajate elutingimuste parandamise ja sotsiaalsete õiguste laiendamise eest.

Otsustav tähtsus kapitalistlike maade rahvahulkade võitluses oma ülesannete elluviimise eest kuulub töölisklassi ja töötava talurahva liidule, mis kujutab endast sotsiaalse revolutsiooni peamist liikumapanevat jõudu.

Peamiseks takistuseks, mis ei lase töölisklassil saavutada oma eesmärke, on endiselt tema ridade lõhestatus, mille säilitamisest rahvuslikus ja rahvusvahelises mastaabis on huvitatud valitsevad klassid, sotsiaaldemokraatia parempoolsed juhid ja reaktsioonilised ametiühinguliidrid. Kommunistid taotlevad resoluutselt selle lõhe likvideerimist.

Mitmete maade imperialistid ja reaktsionäärid kasutavad töölisklassi lõhestamise ja tema monoliitsuse lõhkumise eesmärgil mahasurumise abinõude kõrval ka petmise ja äraostmise abinõusid. Viimaste aastate sündmused on veel kord kinnitanud, et niisugune lõhestamine õõnestab

töölisklassi positsioone ja tuleb kasuks ainult imperialistlikule reaktsioonile.

Mõned parempoolsed sotsiaaldemokraatlikud liidrid on avalikult üle läinud imperialismi positsioonidele, kaitsevad kapitalistlikku süsteemi ja lõhestavad töölisklassi. Vihates kommunismi ja tundes hirmu sotsialismi kasvava mõju ees maailma areenil, kapituleeruvad nad reaktsioonilistе, konservatiivsete jõudude ees. Reas maades on parempoolne juhtkond saavutanud niisuguste programmide vastuvõtmise sotsiaaldemokraatlike parteide poolt, milles ta on enda avalikult lahti ütelnud marksismist, klassivõitlusest ja traditsioonilistest sotsialistlikest loosungitest. Sellega on ta osutanud uue teene kodanlusele. Sotsiaaldemokraatlikes parteides kasvab vastupanu niisugusele parempoolsete liidrite poliitikale, kusjuures see vastupanu on kaasa haaranud ka ühe osa funktsionääridest. Kasvavad jõud, kes astuvad välja töölisklassi ja teiste töötajate tegevusühtsuse eest võitluses rahu, demokraatia ja sotsiaalse progressi saavutamiseks. Valdav enamik sotsiaaldemokraatlike parteide liikmeid, eriti töölised, on rahu ja sotsiaalse progressi pooldajad.

Kommunistid jätkavad sotsiaaldemokraatia ideoloogiliste seisukohtade ja parempoolse oportunistliku praktika kritiseerimist, jätkavad tegevust, mis ajendab sotsiaaldemokraatlikke hulki asuma kapitalismi vastu ja sotsialismi võidu eest peetava järjekindla klassivõitluse positsioonidele. Kommunistid on kindlalt veendunud, et ideelised lahkhelid nende ja sotsiaaldemokraatide vahel ei tohi takistada arvamuste vahetamist töölisliikumise ning ühise, eriti sõjaohu vastu peetava võitluse aktuaalsete probleemide üle.

Kommunistid näevad töötajates-sotsiaaldemokraatides oma klassi liikmeid. Nad töötavad sageli nendega koos ametiühingutes ja teistes organisatsioonides ning võitlevad ühiselt töölisklassi ja kogu rahva huvide eest.

Töölisliikumise elulised huvid dikteerivad tungivalt, et kommunistlikud ja sotsiaaldemokraatlikud parteid läheksid rahvuslikus ja rahvusvahelises ulatuses ühise tegevuse teed, et saavutada tuumarelva tootmise, katsetamise ja kasutamise viivitamatu keelamine, luua aatomivabad tsoonid, teostada rahvusvahelise kontrolli all üldine ja täielik desarmeerimine, likvideerida sõjaväebaasid võõrastel territooriumidel, viia välja välismaised väed, osutada abi asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste rahvus-

likule vabadusliikumisele, tagada rahvuslik suveräänsus, tugevdada demokraatiat ja anda vastulöök fašismiohule, tõsta töötajate elatustaset, lühendada töönädalat ilma töötasu vähendamiseta jne. Miljonid sotsiaaldemokraadid ja mõned sotsiaaldemokraatlikud parteid on juba ühel või teisel kujul nõustunud nende ülesannete lahendamise vajadusega. Võib julgesti kinnitada, et *paljude kapitalistlike maade töölisklass, saades jagu tekkinud lõhest oma ridades, saavutades kõigi oma rühmade tegevusühtsuse, võiks anda ränga löögi kapitalistlike maade valitsevate ringkondade poliitikale ning sundida neid tegema lõpu uue sõja ettevalmistamisele, võiks tagasi lüüa monopolistliku kapitali pealetungi ning tagada oma pakiliste eluliste ja demokraatlike nõudmiste rahuldamise.*

Nii nagu võitluses töötajate elutingimuste parandamise eest, nende demokraatlike õiguste laiendamise ja säilitamise eest, rahvusliku iseseisvuse kättevõitmise ja kaitsmise eest, rahu eest rahvaste vahel, nii ka võitluses võimu kättevõitmise ja sotsialismi ülesehitamise eest pooldavad kommunistlikud parteid koostöö saavutamist sotsialistlike parteidega. Kommunistidel on terviklik, teaduslikult põhjendatud ja elu poolt kinnitatud suur marksismi-leninismi õpetus ning rikkalikud sotsialistliku ülesehitustöö rahvusvahelised kogemused. Nad on valmis sotsiaaldemokraatidega vaidlema, olles veendunud, et see on parim viis vaadete, ideede ja omandatud kogemuste võrdlemiseks juurdunud eelarvamuste likvideerimise, töörahva lõhestatusest jagusaamise ja koostöö saavutamise eesmärgil.

Püüdes esile kutsuda umbusaldust kommunistliku liikumise ja tema ideoloogia vastu, jätkab imperialistlik reaktsioon rahvahulkade hirmutamist, väites, et kommunistid vajavat sõdu riikide vahel kapitalistliku korra kukutamiseks ja sotsialistliku korra sisseseadmiseks. Kommunistlikud parteid lükkavad selle laimu resoluutselt ümber. See fakt, et mõlemad imperialistide poolt vallapäästetud maailmasõjad lõppesid sotsialistlike revolutsioonidega, ei tähenda veel hoopiski seda, et tee sotsiaalsele revolutsioonile kulgeb tingimata maailmasõja kaudu, seda eriti meie ajastul, kus on olemas võimas sotsialismi maailmasüsteem. Marksistid-leninlased pole kunagi olnud seisukohal, et tee sotsiaalsele revolutsioonile kulgeb riikidevaheliste sõdade kaudu.

Ühe või teise ühiskonnakorra valimine on iga maa rahva õigus, mida ei saa temalt ära võtta. Sotsialistlikku revolutsiooni ei impordita ja seda ei saa väljastpoolt peale sundida. Sotsialistlik revolutsioon on iga riigi sisemise arenemise tulemus, temas leiduvate sotsiaalsete vastuolude äärmise teravnemise tulemus. *Juhindudes marksistlik-leninlikust õpetusest, on kommunistlikud parteid alati olnud revolutsioonide eksportimise vastu. Samal ajal võitlevad nad resoluutselt imperialistliku kontrrevolutsiooni eksportimise vastu. Nad peavad oma internatsionaalseks kohuseks üles kutsuda kõigi maade rahvaid ühinema, mobiliseerima kõiki oma sisemisi jõude, aktiivselt tegutsema ning sotsialistliku maailmasüsteemi võimsusele tuginedes ära hoidma imperialistide vahelesegamise revolutsiooni alustanud mis tahes maa rahva asjadesse või andma niisugusele vahelesegamisele otsustava vastulöögi.*

Marksistlik-leninlikud parteid juhivad töölisklassi ja töörahvahulkade võitlust sotsialistliku revolutsiooni läbiviimiseks ühes või teises vormis ja proletariaadi diktatuuri kehtestamiseks ühes või teises vormis. Sotsialistliku revolutsiooni vormid ja teed olenevad klassijõudude konkreetsest vahekorrast ühes või teises riigis, töölisklassi ja tema avangardi organiseeritusest ja küpsusest, valitsevate klasside vastupanu astmest. Sõltumata sellest, missuguses vormis proletariaadi diktatuur kehtestatakse, tähendab see diktatuur alati demokraatia laiendamist, ülemineku formaalselt, kodanlikult demokraatialt tõelisele demokraatiale, töötajatele määratud demokraatiale.

Kommunistlikud parteid kinnitavad 1957. aasta deklaratsiooni teesi eri maade kapitalismilt sotsialismile ülemineku vormide küsimuses.

Töölisklass ja tema avangard — marksistlik-leninlik partei —, öeldakse deklaratsioonis, püüavad teostada sotsialistlikku revolutsiooni rahulikul viisil. Selle võimaluse elluviimine vastaks töölisklassi ja kogu rahva huvidele, riigi üldrahvuslikele huvidele.

Kaasaegsetes tingimustes on reas kapitalistlikes maades töölisklassil eesotsas oma eesmise väesalgaga võimalus ühendada rahva enamus töölis- ja rahvarinde alusel ning mitmesuguste parteide ja ühiskondlike organisatsioonidega kokkuleppe ja poliitilise koostöö saavutamise teiste võimalike vormide alusel, võita riigivõim ilma kodusõjata ja tagada põhiliste tootmisvahendite üleminek rahva kätte.

Toetudes rahva enamusele ja andes resoluutse vastulöögi oportunistlikele elementidele, kes ei ole suutelised loobuma kapitalistide ja mõisnikega kokkuleppimise poliitikast, on töölisklassil võimalus lüüa puruks reaktsioonilised, rahvavastased jõud, saavutada kindel enamus parlamendis, muuta parlament kodanluse klassihuvide teenimise tööriistast töötavat rahvast teenivaks tööriistaks, arendada laialdast massilist võitlust väljaspool parlamenti, purustada reaktsiooniliste jõudude vastupanu ja luua vajalikud tingimused sotsialistliku revolutsiooni rahulikuks läbiviimiseks. Kõik see on võimalik ainult tööliste ja talupoegade hulkade ning linna keskkihtide laialdase, pideva klassivõitluse arendamise teel monopolistliku suurkapitali vastu, reaktsiooni vastu, sügavate sotsiaalsete reformide eest, rahu ja sotsialismi eest.

Tingimustes, kus ekspluateerivad klassid kasutavad rahva kallal vägivalda, on vaja silmas pidada teist võimalust — mitterahulikku üleminekut sotsialismile. Leninism õpetab ja ajaloolised kogemused kinnitavad, et valitsevad klassid ei anna võimu vabatahtlikult käest ära. Klassivõitluse ägeduse aste ja vormid neis tingimustes ei sõltu mitte niivõrd proletariaadist, kuivõrd reaktsiooniliste ringkondade vastupanujõust rahva valdava enamuse tahtele, vägivalla kasutamisest nende ringkondade poolt sellel või teisel etapil võitluses sotsialismi eest.

Igal üksikul maal määravad sotsialismile ülemineku selle või teise viisi rakendamise reaalse võimaluse konkreetsed ajaloolised tingimused.

Meie ajal, mil kommunism on mitte ainult kõige eesrindlikum õpetus, vaid ka reaalselt eksisteeriv ühiskonnakord, mis on tõestanud oma üleolekut kapitalistliku süsteemiga võrreldes, tekivad eriti soodsad tingimused selleks, et laiendada kommunistlike parteide mõju, resoluutselt paljastada antikommunismi, mille lipu all kapitalistide klass peab võitlust proletariaadi vastu, ning selleks, et võita laiad töörahva kihid kommunistlike ideede poolele.

Antikommunism tekkis juba töölisliikumise koidikul kui kapitalistide klassi põhiline ideeline relv tema võitluses proletariaadi ja marksistliku ideoloogia vastu. Sedamööda, kuidas teravnes klassivõitlus, ning eriti siis, kui tekkis sotsialismi maailmasüsteem, muutus antikommunism veelgi õelamaks ja rafineeritumaks. Kajastades kodanliku ideoloogia sügavat ideelist kriisi ja tema äär-

mist degradeerumist, saab antikommunism hakkama marksistliku õpetuse koletisliku moonutamisega, sotsialistliku ühiskonnakorra jõhkra laimamisega, võltsib kommunistide poliitikat ja eesmärke, kiusab taga demokraatlikke rahuarmastavaid jõude ja organisatsioone.

Töörahva huvide edukas kaitsmine, rahu säilitamine ja töölisklassi sotsialistlike ideaalide teostamine nõuavad resoluutset võitlust antikommunismi vastu — selle mürgise relva vastu, mida kodanlus kasutab masside eemalehoidmiseks sotsialismist. On vaja intensiivsemalt selgitada rahvahulkadele sotsialismi ideesid, kasvatada töötajaid revolutsioonilises vaimus, tõsta nende klassiteadvust, revolutsioonilist teadlikkust ning näidata sotsialistliku maailmasüsteemi maade kogemuste najal kõigile töötajatele sotsialistliku ühiskonna üleolekut, selgitada neile konkreetselt, missuguseid reaalseid hüvesid toob sotsialism iga maa töölistele, talupoegadele ja elanikkonna teistele kihtidele.

Kommunism tagab inimestele vabanemise hirmust sõdade ees ja püsiva rahu; vabanemise imperialistlikust rõhumisest ja ekspluateerimisest, tööpuudusest ja vaesusest ning üldise ainelise kindlustatuse ja kõrge materiaalse elujärje; vabanemise hirmust majanduskriiside ees ja tootlike jõudude tormilise arengu kogu ühiskonna hüvanguks; vabanemise rahakoti võimust isiksuse üle ning inimese igakülgse vaimse arenemise, kõigi talentide õitselepuhkemise, ühiskonna piiritu progressi teaduse ja kultuuri alal. Uue ühiskonnakorra võidust saavad kasu kõik elanikkonna kihid peale käputäie ekspluataatorite, ning on vaja, et sellest saaksid teadlikuks miljonid inimesed kapitalismimaades.

VI

Ülemaailmne kommunistlik liikumine on kujunenud meie aja kõige mõjukamaks poliitiliseks jõuks, on saanud ühiskondliku progressi tähtsamaks teguriks. Ägedas võitluses imperialistliku reaktsiooni vastu, töölisklassi ja kogu töörahva huvide eest, rahu, rahvusliku iseseisvuse, demokraatia ja sotsialismi eest sammub kommunistlik liikumine vääramatult edasi, konsolideerub ja karastub.

Kommunistlikud parteid tegutsevad praegu 87 riigis. Nende ridadesse kuulub üle 36 miljoni inimese. See on

marksismi-leninismi silmapaistev võit, töölisklassi tohutu suur saavutus. Maades, kes on heitnud endalt koloniaalikke ja asunud iseseisvà arenemise teele, jätkub mõttekaaslaste-marksistide koondumine. Kommunistlikud parteid peavad oma internatsionaalseks kohuseks aidata tugevdada oma maade töölisklassi sõprust ja solidaarsust vabanenud riikide töölisliikumisega ühises võitluses imperialismi vastu.

Kommunistlike parteide ridade kasv ja nende organisatsiooniline tugevnemine, mitmete maade kommunistlike parteide võit võitluses kallakute vastu, isikukultuse kahjulike tagajärgede likvideerimine ja rahvusvahelise kommunistliku liikumise mõju suurenemine avavad uued perspektiivid kommunistlike parteide ees seisvate ülesannete edukaks lahendamiseks.

Marksistlik-leninlikud parteid peavad oma tegevuse vankumatuks seaduseks vääramatult kinni pidada parteielu leninlikest normidest demokraatliku tsentralismi printsiibi alusel, peavad vajalikuks hoida nagu silmatera partei ühtsust, rangelt järgida parteilise demokraatia ja kollektiivse juhtimise põhimõtet, andes vastavalt leninismi organisatsioonilistele printsiipidele olulise tähtsuse partei juhtivate organite osale partei elus, väsimatult hoolitseda sidemete tugevdamise eest nende organite ja partei liikmete ning töötajate laiade hulkade vahel, lubamata isikukultust, mis aheldab kommunistide loova mõtte ja initsiatiivi arenemist, igati ergutada kommunistide aktiivsust ning arendada oma ridades kriitikat ja enesekriitikat.

Kommunistlikud parteid lõid ideeliselt puruks oma ridades leidunud revisionistid, kes püüdsid neid marksistlik-leninlikult teelt kõrvale juhtida. Võitluses revisionismi, parempoolse oportunismi vastu tugevnes ideeliselt ja organisatsiooniliselt veelgi iga üksik kommunistlik partei ja kogu rahvusvaheline kommunistlik liikumine.

Kommunistlikud parteid mõistsid üksmeelselt hukka Jugoslaavias eksisteeriva rahvusvahelise oportunismi erikuju, mis on tänapäeva revisionistide «teooriate» kontsentreeritud väljendusvorm. Reetnud marksismi-leninismi ja kuulutades selle iganenuks, seadsid Jugoslaavia Kommunistide Liidu juhid 1957. aasta deklaratsioonile vastu oma leninismivastase revisionistliku programmi, vastandasid Jugoslaavia Kommunistide Liidu kogu rahvusvahe-

lisele kommunistlikule liikumisele, kiskusid oma maa lahti sotsialismileerist, tegid ta sõltuvaks ameerika ja teiste imperialistide niinimetatud «abist» ning kutsusid sellega esile Jugoslaavia rahva kangelasliku võitlusega saavutatud revolutsiooniliste võitude kaotamise ohu. Jugoslaavia revisionistid teevad sotsialismileeri ja ülemaailmse kommunistliku liikumise vastu suunatud õõnestustööd. Blokkidest eemalehoidmise poliitika ettekäändel arendavad nad tegevust, mis kahjustab kõigi rahuarmastavate jõudude ja riikide ühtsust. Jugoslaavia revisionistide juhtide edasine paljastamine ja aktiivne võitlus selle eest, et kaitsta kommunistlikku liikumist, samuti ka töölisliikumist Jugoslaavia revisionistide leninismi-vastaste ideede eest, on endiselt marksistlik-leninlike parteide vältimatu ülesanne.

Töölisklassi võitluse praktika, kogu ühiskonna arengukäik on veel kord hiilgavalt kinnitanud marksismi-leninismi suurt kõikevõitvat jõudu ja elulisust ning on resoluutselt ümber lükanud kõik tänapäeva revisionistide «teooriad».

Nagu öeldakse 1957. aasta Moskva deklaratsioonis, nõuavad kommunistliku ja töölisliikumise edasiarendamise huvid ka edaspidi resoluutset võitlust kahel rindel — revisionismi vastu, mis kujutab endast peamist ohtu, ning dogmatismi ja sektantluse vastu.

Moonutades marksismi-leninismi, hävitades selle revolutsioonilise vaimu, kajastab revisionism, parempoolne oportunism kodanlikku ideoloogiat teoorias ja praktikas, halvab töölisklassi revolutsioonilist tahtejõudu, desarmeerib ja demobiliseerib töölisi, töörahvahulki nende võitluses imperialistide ja ekspluataatorite ikke vastu, rahu, demokraatia, rahvusliku vabanemise ja sotsialismi võidu eest.

Dogmatism ja sektantlus nii teoorias kui ka praktikas — kui nende vastu ei peeta järjekindlat võitlust — võivad samuti muutuda üksikute parteide ühel või teisel arenguetapil peamiseks ohuks. Nad võtavad revolutsioonilistelt parteidelt võime arendada marksismi-leninismi edasi teadusliku analüüsi alusel ja rakendada seda loovalt vastavalt konkreetsetele tingimustele, isoleerivad kommuniste töörahva laiadest hulkadest, määravad nad passiivsele äraootamisele või pahempoolitsemisele, avantüristlikule tegevusele revolutsioonilises võitluses, ei lase õigeaeg-

selt ja õigesti hinnata muutunud olukorda ja uusi kogemusi, kasutada võitluses imperialismi, reaktsiooni ja sõjaohu vastu kõiki võimalusi töölisklassi ja kõigi demokraatlike jõudude võidu huvides ning sellega takistavad rahvaid saavutamast võitu nende õiglases võitluses.

Tingimustes, kus imperialistlik reaktsioon koondab oma jõudusid võitluseks kommunismi vastu, on eriti vajalik igati konsolideerida ülemaailmset kommunistlikku liikumist. Ühtsus ja monoliitsus kümnekordistavad meie liikumise jõudu ning tagavad kindlalt suure kommunismiürituse võiduka edasimineku ja vaenlaste kõigi rünnakute eduka tagasilöömise.

Kogu maailma kommuniste ühendavad marksismi-leninismi suur õpetus ja ühine võitlus selle ellurakendamise eest. Kommunistliku liikumise huvid nõuavad, et iga kommunistlik partei peaks solidaarselt kinni hinnangutest ja järeldustest, mis vennasparteid on ühiselt välja töötanud oma nõupidamistel ja mis puudutavad üldisi ülesandeid võitluses imperialismi vastu ning rahu, demokraatia ja sotsialismi eest.

Töölisklassi ürituse eest peetava võitluse huvid nõuavad iga kommunistliku partei ning kõigi maade kommunistide suure armee ridade järjest tihedamat konsolideerimist, nende tahte- ja tegevusühtsust. Hoolitsus rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse pideva tugevdamise eest on iga marksistlik-leninliku partei kõrgem internatsionaalne kohus.

Rahvusvahelise kommunistliku liikumise monoliitsuse resoluutne kaitsmine marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi printsiipide alusel, igasuguse tegevuse takistamine, mis võiks õõnestada seda monoliitsust, on kohustuslik tingimus, mis tagab võidu võitluses rahvusliku iseseisvuse, demokraatia ja rahu eest, sotsialistliku revolutsiooni ning sotsialismi ja kommunismi ehitamise ülesannete eduka lahendamise eest. Nende printsiipide rikkumine nõrgestaks kommunismi jõudusid.

Kõik marksistlik-leninlikud parteid on sõltumatud ja üheõiguslikud, nad töötavad välja poliitikat oma maade konkreetsetest tingimustest lähtudes, marksismi-leninismi põhimõtetest juhindudes, ning toetavad üksteist. Iga maa töölisklassi ürituse eduks on vajalik kõigi marksistlik-leninlike parteide internatsionaalne solidaarsus. Iga partei on vastutav oma maa töölisklassi ja töörahva

ning kogu rahvusvahelise töölis- ja kommunistliku liikumise ees.

Vastavalt vajadusele organiseerivad kommunistlikud ja töölisparteid nõupidamisi aktuaalsete probleemide arutamiseks, kogemuste vahetamiseks, üksteise vaadete ja seisukohtadega tutvumiseks, ühiste seisukohtade väljatöötamiseks konsulteerimise teel ja ühiste sammude kooskõlastamiseks võitluses ühiste eesmärkide eest.

Kui ühel või teisel parteil kerkib üles küsimusi seoses teise vennaspartei tegevusega, siis pöördub tema juhtkond vastava partei juhtkonna poole; vajaduse korral organiseeritakse kohtumisi ja konsultatsioone.

Kommunistlike parteide esindajate viimastel aastatel toimunud kohtumiste kogemused ja tulemused, eriti kahe suurema — 1957. aasta novembris asetleidnud nõupidamise ja käesoleva nõupidamise kogemused ja tulemused näitavad, et tänapäeva tingimustes kujutavad sellised kohtumised endast efektiivset moodust arvamuste ja kogemuste vahetamiseks, marksistlik-leninliku teooria rikastamiseks kollektiivsete jõupingutustega ning ühtsete seisukohtade väljatöötamiseks võitluses ühiste eesmärkide eest.

Kommunistlikud ja töölisparteid deklareerivad üksmeelselt, et ülemaailmse kommunistliku liikumise üldtunnustatud avangardiks oli ja on ka edaspidi Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei kui rahvusvahelise kommunistliku liikumise kõige kogenum ja karastatum väesalk. NLKP kogemustel, mida ta on omandanud võitluses töölisklassi võidu eest, sotsialismi ehitamises ja laiahaardelise kommunistliku ülesehitustöö käigus, on kogu rahvusvahelisele kommunistlikule liikumisele printsipiaalne tähtsus. NLKP eeskuju ja tema vennalik solidaarsus innustavad kõiki kommunistlikke parteisid nende võitluses rahu ja sotsialismi eest ning demonstreerivad proletaarse internatsionalismi revolutsiooniliste põhimõtete rakendamist praktikas. NLKP XX kongressi ajaloolised otsused on suure tähtsusega mitte üksnes NLK Parteile ja kommunistlikule ülesehitustööle NSV Liidus, vaid nendega algas ka uus etapp rahvusvahelises kommunistlikus liikumises, nad aitasid kaasa tema edasiarenemisele marksismi-leninismi alusel.

Kommunistlikud ja töölisparteid annavad oma panuse marksismi-leninismi ülla õpetuse arendamisse. Üksteise

abistamine ja toetamine kõigi marksistlik-leninlike vennasparteide suhetes kujutab endast proletaarse internatsionalismi revolutsiooniliste printsiipide praktilist rakendamist.

Tänapäeva tingimustes omandavad ideoloogia küsimused erilise tähtsuse. Sotsialismi edusammudele seab ekspluataatorite klass vastu rahvahulkade üha aktiivsema ideelise mõjutamise, püüab hoida neid kodanliku ideoloogia vaimses vangistuses. Kommunistid näevad oma ülesannet selles, et arendada resoluutset pealetungi ideoloogilisel rindel, taotleda rahvahulkade vabastamist igasuguse kodanliku ideoloogia vaimsest orjusest, sealhulgas reformismi laostavast mõjust. Nad näevad oma ülesannet selles, et levitada rahvahulkades ühiskondlikku progressi tagavaid eesrindlikke ideid, rahuarmastavaid demokraatlikke ideid, teadusliku sotsialismi ideoloogiat.

Ajaloo kogemused näitavad, et kapitalismi igandid säilivad inimeste teadvuses pikemat aega ka pärast sotsialistliku korra kehtestamist. Seetõttu on vajalik partei suur ja igakülgne töö rahvahulkade kommunistliku kasvatamise ning partei ja riigi kaadri marksistlik-leninliku ettevalmistuse taseme tõstmise ja tema karastamise alal.

Marksism-leninism on ühtne suur revolutsiooniline õpetus, kogu maailma töölisklassi ja töörahva teejuht kõigil nende ülla võitluse etappidel, mida nad peavad rahu, vabaduse ja parema elu eest, kõige õiglasema ühiskonna — kommunismi rajamise eest. Selle õpetuse suur loov ja ümberkujundav jõud peitub tema lahutamatus sidemes eluga, lakkamatus rikastumises tegelikkuse igakülgse analüüsimise alusel. Marksismi-leninismi baasil on saavutatud sotsialismimaade sõprusliidu, rahvusvahelise kommunistliku, töölis- ja vabadusliikumise ajaloolised võidud ning üksnes selle õpetuse alusel saab edukalt lahendada kõik kommunistlike ja töölisparteide ees seisvad ülesanded.

Nõupidamisest osavõtjad näevad kommunistlike parteide edasises koondumises marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi alusel töölisklassi kõigi jõudude, demokraatia ja progressi jõudude ühinemise tähtsaimat tingimust, ülemaailmse kommunistliku ja töölisliikumise uute võitude tagatist tema üllas võitluses kogu inimkonna ihelge tuleviku eest, rahu ja sotsialismi võidu eest.

LÄKITUS
KOGU MAAILMA RAHVASTELE

Olles kogunenud Moskvasse Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 43. aastapäeva tähistamisele, pöördume meie, viie maailmajao kommunistlike ja töölisparteide esindajad, inimkonna saatuse pärast vastutust tundes teie poole üleskutsega

üldisele võitlusele rahu kaitseks, uue maailmasõja ohu vastu.

Kolm aastat tagasi pöördusid kommunistlikud ja töölisparteid kogu maailma rahvaste poole rahumanifestiga.

Selle aja jooksul on rahujõud saavutanud silmapaistvaid võite sõjaõhutajate vastu võideldes.

Nüüd võime, olles veel kindlamalt veendunud rahuürituse võidus, välja astuda sõjaohu vastu, mis ähvardab miljoneid mehi, naisi ja lapsi. Veel kunagi ei ole inimkonna ajaloos olnud nii reaalseid võimalusi teha teoks rahvaste igipõline unistus — elada rahus ja vabaduses.

Ühenduses ähvardava sõjakatastroofiga, mis põhjustaks tohutuid ohvreid, hävitaks sadu miljoneid inimesi ja muudaks maailma põhilised tsivilisatsioonikeskused varemeiks, erutab rahu alalhoidmise küsimus kogu inimkonda rohkem kui kunagi enne.

Meie, kommunistid, võitleme rahu ja üldise julgeoleku eest, taotleme niisuguseid tingimusi, et kõik inimesed ja kõik rahvad saaksid nautida rahuliku ja vaba elu hüvesid.

Iga üksiku sotsialistliku maa ja kogu sotsialistliku sõprusühenduse eesmärgiks on tagada püsiv rahu kõigile rahvastele.

Sotsialismile ei ole tarvis sõda. Ajaloolise võitluse vana ja uue korra vahel, sotsialismi ja kapitalismi vahel peab otsustama mitte maailmasõda, vaid rahumeelne võistlus, võistlus selle nimel, kumb ühiskonnakord saavutab majan-

duse, tehnika ja kultuuri kõrgema taseme ning tagab rahvahulkadele paremad elutingimused.

Meie, kommunistid, peame oma pühaks kohuseks teha kõik, mis meie võimuses, et päästa inimkond nüüdisaegse sõja õudustest.

Suure Lenini õpetust järgides on kõik sotsialistlikud maad võtnud oma välispoliitika aluseks erineva ühiskonnakorraga riikide *rahuliku kooseksisteerimise põhimõtte.*

Meie ajastul on rahvastel ja riikidel ainult üks valik: kas sotsialismi ja kapitalismi rahulik kooseksisteerimine ning võistlus või inimestele hukatust toov tuumasõda. Muud teed ei ole.

Kust ähvardab oht rahu kogu maailmas?

Rahust räägivad kõik valitsused, kuid arvesse tulevad mitte sõnad, vaid teod.

Nõnda nagu minevikus, nii on ka praegusel ajal agressiivsete sõdade organiseerijaiks ja algatajaiks imperialistlike maade reaktsioonilised, monopolistlikud ja sõjaväelised ringkonnad. Rahule on ohuks imperialistlike riikide valitsuste poliitika, kes oma rahvaste tahte vastaselt sunnivad maadele peale hukutavat võidurelvastumist, õhutavad «külma sõda» sotsialistlike maade ja teiste rahuarmastavate riikide vastu ning suruvad maha rahvaste vabaduspüüdlusi.

KÕNELGU FAKTID!

Rahvad tervitasid üldise, täieliku ja kontrollitava desarmeerimise ettepanekuid, mis tegi Nõukogude Liit ja mida palavalt toetasid kõik sotsialistlikud maad. Kes on nende ettepanekute realiseerimise vastu? Imperialistlike riikide valitsused eesotsas Ameerika Ühendriikide valitsusega, kes pakuvad kontrollitava desarmeerimise asemel kontrolli relvade üle ja püüavad desarmeerimisläbirääkimisi muuta tühipaljaks lobisemiseks.

Rahvad tunnevad rõõmu, et kolm suurriiki juba kaks aastat ei korralda tuumarelvakatseid. Kes on selle vastu, et teha uus samm ja otsustada lõplikult keelu alla panna need surmatoovad katsetused? Imperialistlike riikide valitsused, kes lõpmatult deklareerivad oma kavatsust võtta aatomirelvakatsed uuesti käsile ja alatasa ähvardavad karile ajada läbirääkimised nende keelamise üle, milledega nad olid sunnitud nõustuma rahvaste survel.

Rahvad tahavad, et nende suveräänsetel territooriumidel ei oleks välismaa sõjaväebaase; nad taunivad agressiivseid sõjalisi pakte, mis piiravad nende maade sõltumatust ja seavad neid ohtlikku olukorda.

Kes on rahvaste selle tahte vastu?

Atlandi bloki riikide valitsused, kes lubavad Lääne-Saksa militaristidel ja revanšistidel asutada sõjaväebaase võõrastel territooriumidel, annavad nende kätte massilise hävitamise relvi ja forsseerivad NATO vägede aatomirelvastamist.

Need on Ameerika Ühendriikide valitsevad ringkonnad, kes on Jaapanile, Pakistanile ning teistele Kesk- ja Kaug-Ida riikidele peale sundinud agressiivsed sõjalised paktid, ässitavad neid rahuarmastavate maade vastu, hoiavad okupatsiooni all Lõuna-Koread ja on teinud sellest oma sõjalise platsdarmi, äratavad ellu Jaapani militarismi, segavad end vahele Laose ja Lõuna-Vietnami siseasjadesse, toetavad Hollandi imperialiste Lääne-Irianis, Belgia imperialiste Kongos, Portugali imperialiste Goas ja muid kolonisaatoreid, valmistuvad relvastatud interventsiooniks Kuuba revolutsiooni vastu ja kisuvad sõjalistesse paktidesse Ladina-Ameerika maid.

Need on Ameerika Ühendriigid, kes on okupeerinud Hiina saare Taivani, saadavad pidevalt oma sõjaväelennukeid Hiina Rahvavabariigi õhuruumi ja samal ajal tallavad jalge alla tema seaduslikku õigust olla esindatud Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis.

Tegevusvalmis raketiseadeldised, laod täis tuumarelvi, vesinikupommidega lennukite kurseerimine õhus, meredel ja ookeanidel sõitvad rünnakuvalmis sõjalaevad ja allveelaevad, sõjaväebaaside võrk võõrastel territooriumidel — niisugune on imperialismi tänapäeva praktika. Sellises olukorras võib mis tahes riik maailmas, olgu suur või väike, äkitselt leida end tuumasõja leekides.

Imperialism tõukab maailma sõjakuristiku servale käputäie suurmonopolide ja kolonisaatorite egoistlike huvide nimel.

Rahu vaenlased levitavad väljamõeldisi «kommunistlikust agressioonist». Säärane vale on neile vajalik selleks, et varjata oma tõelisi eesmärke, halvata rahvaste tahet ja õigustada nende silmis võidurelvastumist.

TÖÖLISED, TALUPOJAD, VAIMSE TÖÖ TEGIJAD!
HEA TAHTE INIMESED KOGU MAAILMAS!

Inimkonnal ei ole meie päevil aktuaalsemat ülesannet kui võitlus raketi-tuumasõja ohu vastu, üldise ja täieliku desarmeerimise eest, rahu tagamise eest. Ei ole meie päevil üllamat kohust kui osavõtt sellest võitlusest.

Kas on võimalik püsiv rahu kogu maailmas?

Meie, kommunistid, vastame:

Sõda ei ole paratamatu, sõda on võimalik ära hoida, rahu on võimalik kaitsta ja kindlustada.

See meie veendumus on dikteeritud mitte ainult meie rahutahtest ja sõjaõhutajate vihkamisest: sõja ärahoidmise võimalus tuleneb maailmas valitseva uue olukorra reaalsetest faktidest.

Kaasaja üha otsustavamaks teguriks muutub sotsialistlik maailmasüsteem. See rohkem kui üht kolmandikku inimkonda hõlmav sotsialistlik süsteem ja tema peajõud Nõukogude Liit kasutavad oma pidevalt kasvavat majanduslikku, teaduslikku ja tehnilist võimsust, et tõkestada imperialismi aktsioone ja siduda sõjaliste avantüüride harrastajate käsi.

Rahuvõitluse lippu kõrgel kandev rahvusvaheline töölisliikumine teritab rahvaste valvsust, innustab kõiki ausaid inimesi maailmas aktiivsele tegevusele imperialistide agressiivse poliitika vastu.

Paljumiljonilised Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahvad, kes on võitnud kätte vabaduse ja poliitilise sõltumatuse, ning rahvad, kes taotlevad rahvuslikku vabadust, muutuvad üha aktiivsemateks rahuvõitlejateks, sotsialistlike maade rahuarmastava poliitika endastmõistetavateks liitlasteks.

Rahu ja rahuliku kooseksisteerimise poolt astuvad välja neutraalsed riigid, kes ei oie nõus imperialistide agressiivse poliitikaga.

Ülemaailmne rahupooldajate liikumine ühendab nüüd miljoneid inimesi. Igas riigis püüavad selle liikumise osalised kaitsta oma kodumaad uue sõjatulekahju eest.

Kõik need otsustavaks võitluseks koondunud rahuarmastavad jõud on suutelised kuritegelikke sõjaplaane nurja ajama, rahu kaitsma ja rahvaste sõprust tugevdama.

Rahu ei tule iseendast, seda on võimalik kaitsta ja kindlustada ainult kõigi rahuarmastavate jõudude ühise võitlusega.

Meie, kommunistid, pöördume üleskutsega kõigi töötajate, kõigi maailmajagude rahvaste poole:

Võidelge rahvusvahelise pinevuse lõdvendamise ja rahuliku kooseksisteerimise eest, «külma sõja» vastu, võidurelvastumise vastu! Kui relvastamiseks kulutatavad tohutud ressursid leiaksid rahuotstarbelist rakendamist, võimaldaks see parandada rahvahulkade olukorda, vähendada tööpuudust, tõsta töötasu ja elatustaset, laiendada elamuehitust, ulatuslikumalt rakendada sotsiaalkindlustust.

Ärge lubage aatomirelvastumise laiendamist, Saksa ja Jaapani militarismi relvastamist massilise hävitamise vahenditega!

Nõudke rahulepingu sõlmimist mõlema Saksa riigiga ja Lääne-Berliini muutmist demilitariseeritud vabalinnaks!

Võidelge imperialistlike riikide valitsuste katsete vastu tõmmata uusi maid «külma sõtta», sõjaettevalmistuste orbiiti!

Nõudke võõramaiste sõjaväebaaside likvideerimist, teiste riikide territooriumil asuvate vägede väljaviimist ja uute sõjaväebaaside rajamise keelamist! Võidelge maade vabanemise eest neile pealesunnitud agressiivsetest sõjalistest paktidest! Taotlege tuumarelvavabade tsoonide rajamise kokkuleppeid!

Ärge laske lämmatada kangelasliku Kuuba rahva vabadust Ameerika monopolide majandusliku blokaadi ega relvastatud interventsiooni teel!

Võideldes töölisklassi ja rahvaste ürituse eest, sirutame meie, kommunistid, käe sotsiaaldemokraatidele, teiste rahutaotlevate parteide ja organisatsioonide liikmetele, kõigile ametiühinguliikmetele, kõigile patriootidele: tegutsege koos meiega rahu kaitseks ja desarmeerimise nimel! Saavutagem tegevusühtsus!

Loogem ühisrinne võitluses imperialistide ettevalmistuste vastu uueks sõjaks!

Kaitskem ühiselt demokraatlikke õigusi ja vabadusi, võidelgem reaktsiooni ja fašismi süngete jõudude vastu, rassismi ja šovinismi vastu, monopolide kõikvõimsuse vastu, majanduse ja poliitika militariseerimise vastu!

Rahvaste võitlus oma vabaduse ja sõltumatuse eest nõrgestab sõda ihkavaid jõude ja tugevdab rahujõude.

Virgumas on Aafrika, mille rahvad kõige rohkem on kannatanud koloniaalorjuse ja barbaarse ekspluateerimise all. Sõltumatuid riike rajades tulevad Aafrika rahvad

ajalooareenile noore, üha iseseisvama rahuarmastava jõuna.

Ent ajaloo poolt hukkumisele määratud kolonialism ei ole veel lõplikult hävitatud.

Jõhker vägivald ja terror tõkestavad rahvaste teed vabadusele Ida-Aafrikas — Briti ja Portugali asumaades. Lõuna-Aafrikas Liidus määratseb rassistlik režiim. Juba kuus aastat võitleb mehine Alžeeria rahvas rahvusliku iseseisvuse eest, tuues ränki ohvreid sõjas, mille talle on peale sundinud Prantsuse kolonisaatorid, keda toetavad nende Atlandi liitlased. Kongos ei põrka imperialistid tagasi ühegi vahendi ees, et kuritegelike mahhinatsioonide ja äraostmise teel kukutada seaduslik valitsus ja anda võim oma kuulekate marionettide kätte.

Rahvad, kes on võitnud kätte omariikluse, jätkavad rasket võitlust kolonialismi uute vormide vastu, Ameerika ja Lääne-Saksa kolonialistide vastu, Inglise, Prantsuse ja teiste vanade rõhujate vastu, kes iga hinnaga püüavad hoida oma käes loodusvarasid, kaevandusi ja istandusi, takistada vabanenud maade tööstuse arenemist ning sundida neile peale müüdavaid ja reaktsioonilisi valitsusi.

Vennad maades, mis on vabanenud kolonialismist, ja vabanemise eest võitlevates maades!

LÖÖB KOLONIALISMI VIIMNE TUND!

Meie, kommunistid, oleme teiega! Teiega on sotsialistlike riikide võimas leer!

Koos teiega me nõuame, et viibimata ja tingimusteta tunnistataks kõigi rahvaste sõltumatu eksisteerimise õigust.

Mingu teie maade rikkused ja töötajate jõupingutused ainult teie rahvaste hüvanguks!

Teie võitlus täieliku suveräänsuse, majandusliku sõltumatuse ja oma vabaduse eest teenib püha rahuüritust!

MEIE, KOMMUNISTLIKE JA TÖÖLISPARTEIDE ESINDAJAD, PÖÖRDUME ÜLESKUTSEGA

meeste, naiste ja noorte poole,

inimeste poole kõigilt kutsealadelt ja kõigist ühiskonnakihtidest,

kõigi inimeste poole, olenemata nende poliitilistest tõekspidamistest ja usutunnistusest, olenemata nende rahvusest ja nahavärvusest,

kõigi poole, kes armastavad oma kodumaad ja vihkavad sõda.

Nõudke tuumarelva ja muude massilise hävitamise relvade katsetamise, tootmise ja kasutuselevõtmise kohest keelamist.

Nõudke üldise, täieliku ja kontrollitava desarmeerimise lepingu viibimatut sõlmimist.

Ärgu tänapäeva teadus ja tehnika enam aidaku kaasa surma- ja hävitusvahendite tootmisele, teenigu see inimeste hüvangut, inimkonna progressi!

Sõjaliste rühmituste asemele tulgu kõigi maade sõbralik koostöö, laialdane kaubavahetus ja avar kultuurialane vahetus!

Meie ajastul
ON RAHUJÕUD SÕJAJÕUDUDEST ÜLE!

Rahvad saavutavad õilsa ja ihaldatud eesmärgi — kaitsevad lõpuni rahu, kui nad ühinevad oma jõupingutustes ning hakkavad sihikindlalt ja aktiivselt võitlema rahu ning rahvaste sõpruse eest.

Kommunistid pühendavad sellele kogu oma jõu.
RAHU VÕIDAB SÕJA!

KOMMUNISTLIKE JA TÖÖLISPARTEIDE ESINDAJATE NÕUPIDAMISE TULEMUSTEST. NLKP KESKKOMITEE PLEENUMI OTSUS, VASTU VÕETUD 18. JAANUARIL 1961

NLKP Keskkomitee pleenum konstateerib, et kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamine, mis leidis aset Moskvas 1960. aasta novembris, oli ülemaailmse tähtsusega ajalooline sündmus. Nõupidamine etendab väljapaistvat osa rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse edasises tugevdamises ja selle liikumise arendamises, rahu ja sotsialismi eest peetava võitluse intensiivistamises.

81 marksistlik-leninliku partei delegatsioonide osavõtt nõupidamisest, kaasaja aktuaalsete probleemide põhjalik loov arutamine, väljatöötatud ja ühel häälel vastuvõetud avaldus ja läkitus kogu maailma rahvastele tähistavad rahvusvahelise kommunistliku liikumise suurt ideelist ja poliitilist võitu.

Nõupidamine kinnitas kommunistlike ja töölisparteide ustavust 1957. aastal vastuvõetud deklaratsioonile ja rahumanifestile ning määras uute ajalooliste kogemuste alusel kindlaks kommunistliku liikumise, töölisliikumise ja rahvusliku vabadusliikumise edasised perspektiivid. Kollektiivselt väljatöötatud hinnangud ja järeldused küsimustes, mis on üles tõstnud sündmuste käik, võitlus rahu, rahvusliku sõltumatuse, demokraatia ja sotsialismi eest, on nõupidamise tähtsaks tulemuseks.

1960. aasta nõupidamine, kus oli maailma kommunistliku liikumise ajaloos kõige rohkem esindajaid, näitas kommunistlike ja töölisparteide vankumatut üksmeelt marksismi-leninismi baasil, nende kindlat otsust hoida ka edaspidi kui silmatera rahvusvahelist proletaarset solidaarsust, ühtsust ja vennalikku sõprust.

Avaldus ja läkitus kogu maailma rahvastele vastavad laiade hulkade huvidele, nende püüdlustele püsiva rahu ja sotsialismi poole, sotsiaalsest ja rahvuslikust rõhumisest vabanemise poole. Need dokumendid etendavad määratu suurt innustavat, mobiliseerivat ja organiseerivat osa võitluses üllaste eesmärkide nimel, mis seisavad töölisklassi ja tema marksistlik-leninliku avangardi ees, kõigi töötajate ees, kõigi maade rahvaste progressiivsete jõudude ees.

Avalduses esitatud uued ideed ja seisukohad kujutavad endast marksismi-leninismi rakendamist ja edasiarendamist tingimustes, kus rahvusvaheline olukord ja klassijõudude vahekord üha otsustavamalt muutuvad sotsialismi kasuks. Avaldus on kõigi kommunistlike ja töölisparteide ühine ideeline platvorm ja võitlusprogramm.

Suur tähtsus selleks, et aktiviseerida võitlust inimkonna päästmiseks sõjaohust, on kogu maailma rahvastele adresseeritud läkitusel, mis kutsub kõiki hea tahte inimesi nende sotsiaalsest kuuluvusest, rahvusest ning poliitilistest ja usulistest tõekspidamistest olenemata ühinema võitluses imperialistlike agressorite vastu, ühisel jõul kaitsma ja kindlustama ülemaailmset rahu.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei käsitab avaldust ja läkitust kui tähtsaid marksistlik-leninlikke dokumente, kui tegevusjuhendit.

Rahvaste võitluses rahu, rahvusliku sõltumatuse, demokraatia ja sotsialismi eest avangardis sammuva rahvusvahelise kommunistliku liikumise teooria ja poliitika seisukohalt on põhimõtteline tähtsus põhjalikul marksistlik-leninlikul iseloomustusel, mis avalduses on antud meie ajastule, mille peamine iseärasus seisab selles, et sotsialistlik maailmasüsteem muutub inimühiskonna arenemise otsustavaks teguriks. Avalduses on väljendatud kommunistlike ja töölisparteide ühised seisukohad sõja ja rahu küsimuses. Nõupidamine kinnitas järeldust, et tänapäeva tingimustes on uue maailmasõja ärahoidmine reaalselt võimalik, näitas ära jõud, kes on suutelised otsustavas võitluses imperialismi vastu kaitsma rahuüritust, samuti tingimused, milledes võib välistada maailmasõja ühiskonna elust juba enne sotsialismi täielikku võitu maailmas. Sotsialismi võit kogu maailmas likvideerib lõplikult igasuguste sõdade puhkemise sotsiaalsed ja rahvuslikud põhjused.

Ühtlasi rõhutas nõupidamine, et on tarvis suurendada rahvaste valvsust sõjaohu suhtes. Niikaua kui eksisteerib

imperialism, mille agressiivne loomus ei muutu, jääb alles ka pind anastussõdadeks. Praegusel ajal on eriline tähtsus nõupidamise üleskutsel rahvastele: võidelda uue maailmasõja ohu vastu, ootamata ära seda, kui hakkavad langema aatomi- ja vesinikupommid.

Kommunistlike ja töölisparteide esindajad deklareerisid üksmeelselt, et rahuliku kooseksisteerimise leninlik printsiip on rahvusvaheliste suhete ainuõige ja ainumõistlik printsiip. Nüüd seisab küsimus üksnes nii: kas erineva sotsiaalse korraga riikide rahulik kooseksisteerimine või laastav sõda. Kolmandat teed ei ole. Rahuliku kooseksisteerimise tingimustes tekivad soodsad võimalused, et arendada edasi ja tugevdada sotsialistlikku maailmasüsteemi, samuti arendada klassivõitlust kapitalistlikes maades ja rahvuslikku vabadusvõitlust koloniaalsüsteemi täielikuks likvideerimiseks. Revolutsiooniline klassivõitlus, rahvuslik vabadusvõitlus, üldrahvalik liikumine rahu poolt, võidurelvastumise lõpetamise ja aatomirelvade keelamise poolt, üldise ja täieliku desarmeerimise poolt soodustavad omakorda rahulikku kooseksisteerimist. Nõupidamine rõhutas, et kui Nõukogude Liidu poolt esitatud üldise ja täieliku desarmeerimise programm ellu viidaks, oleks sellel ajalooline tähtsus ülemaailmse rahu tagamisele.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei teostab ka edaspidi erineva sotsiaalse korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise leninlikku välispoliitikat, paljastab väsimatult imperialistide agressiivseid kavatsusi ja suurendab rahvaste valvsust kõigi rahuvaenlaste suhtes. Niikaua kui saab teoks desarmeerimine, teeb NLKP kõik mis tarvis, et hoida meie kodumaa kaitsevõimet nõuetekohasel tasemel, pidades seda rahu alalhoidmise tähtsamaks tingimuseks, ja igati kaasa aidata kogu sotsialistliku leeri julgeoleku garanteerimisele.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei jagab täielikult avalduses sisalduvaid järeldusi sotsialistliku maailmasüsteemi edasise arenemise ja tugevnemise teedest, vennasparteide ülesannetest sotsialismi ja kommunismi edukal ehitamisel, rahvaste kasvatamisel sotsialistliku internatsionalismi vaimus ning leppimatuses natsionalismi ja šovinismi ükskõik missuguste avaldumisnähtuste suhtes. Sotsialistlike riikide koondumine ühtsesse leeri, selle järjest tugevam monoliitsus ja kasvav võimsus tagavad kogu süsteemi raames sotsialismi täieliku võidu. NLKP näeb nagu

kõik vennasparteid sotsialistliku leeri jõu ja võitmatuse põhiallikat kommunistlike ja töölisparteide ühtsuses ja monoliitsuses, sotsialistlike maade rahvaste üksmeeles, nende ustavuses marksismi-leninismi ideedele.

Nõupidamine märkis, et koloniaalorjuse süsteemi kokkuvarisemine rahvusliku vabadusliikumise survel on tänapäeva maailmas oma ajalooliselt tähtsuselt teine nähtus pärast sotsialistliku maailmasüsteemi tekkimist. NLKP peab tähtsaks nõupidamise järeldusi rahvusliku vabadusliikumise kasvavast osatähtsusest maailma arenemises, koloniaalsüsteemi lõpliku likvideerimise ja iseseisvate demokraatlike rahvusriikide tekkimise kasvavatest võimalustest. Alati toetades rahvuslikku vabadusliikumist, peavad Nõukogude Liidu rahvad oma internatsionaalseks kohuseks osutada igakülgset moraalset ja materiaalset toetust rahvastele, kes võitlevad imperialistlikust ja koloniaalsest ikkest vabanemise eest, sõltumatu rahvusliku arenemise eest.

Avalduses käsitletakse kapitalistlike maade töölis- ja demokraatliku liikumise aktuaalseid probleeme ning on kätte juhatatud tema ees seisvate ajalooliste ülesannete lahendamise uued võimalused. Laiade rahvahulkade ühendamine töölisklassi ümber võitluses monopolide võimutsemise vastu on tähtsaks eeltingimuseks, et valmistada hulki ette võitlusele sotsialistliku revolutsiooni võidu eest. Nõupidamine kinnitas marksistlik-leninlikke põhiseisukohti sotsialismile rahuliku ja mitterahuliku ülemineku võimaluse suhtes ning proletariaadi diktatuuri vormide suhtes olenevalt eri maade konkreetsetest tingimustest, rõhutas suure jõuga seisukohta, et kommunistid on alati olnud revolutsiooni eksportimise vastu ja võitlevad resoluutselt kontrrevolutsiooni imperialistliku eksportimise vastu. Need seisukohad annavad revolutsioonilisele töölisliikumisele selged perspektiivid, annavad uut võidukindlust kapitalistlike maade kommunistlikele parteidele ja töölisklassile.

Et kommunistlikud ja töölisparteid saaksid edukalt lahendada oma ülesandeid, on tarvis ka edaspidi jätkata resoluutset võitlust kahel rindel — revisionismi vastu, mis jääb peaohuks, ning dogmatismi ja sektantluse vastu, mis võivad samuti saada — kui nende vastu ei peeta sihikindlat võitlust — peaohuks eri parteide ühel või teisel arenguetapil.

NLKP Keskkomitee peab tähtsaks avalduses formulee-

ritud printsiipe kommunistlike ja töölisparteide vastastikuste vahekordade suhtes ja nõupidamisel üksmeelselt omaksvõetud seisukohta, et rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse resoluutne kaitsmine marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi printsiipide alusel, igasuguste seda ühtsust õõnestada võivate sammude vältimine kujutavad endast kommunismiürituse võidu kindlat tingimust. Kommunistliku liikumise huvid nõuavad, et iga kommunistlik partei solidaarselt kinni peaks vennasparteide poolt oma nõupidamistel ühiselt väljatöötatud hinnangutest ja järeldustest, mis puudutavad imperialismi vastu ning rahu, demokraatia ja sotsialismi eest võitlemise ühiseid ülesandeid.

Need printsiibid vastavad täielikult leninlikele normidele, milledest NLKP kõrvalekaldumatult juhindub oma internatsionaalsetes sidemetes. Meie partei kaitseb ja tugevdab ka edaspidi sihikindlalt rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsust, laiendab ja tugevdab oma sidemeid vennasparteidega, kasvatab kommuniste ja kõiki nõukogude inimesi sotsialistliku leeri maade rahvastega ja kogu maailma töötajatega internatsionaalse solidaarsuse ja vennaliku sõpruse vaimus.

NLKP Keskkomitee pleenum nendib sügava rahuldustundega, et nõupidamisest osavõtjad andsid üksmeelselt kõrge hinnangu meie partei teenetele rahvusvahelise kommunistliku liikumise ees, hindasid tema tegevust kui proletaarse internatsionalismi revolutsiooniliste printsiipide praktilise elluviimise eeskuju ja rõhutasid NLKP XX kongressi ajalooliste otsuste tähtsust rahvusvahelise kommunistliku liikumise arenemisele marksismi-leninismi alusel.

See kõrge hinnang meie partei tegevusele ja kogemustele innustab Nõukogude kommuniste veel aktiivsemalt võitlema kommunismi ülesehitamise eest meie maal, mis esimesena rajab teed kogu inimkonna helgesse tulevikku, võitlema sotsialistliku leeri võimsuse edasise tugevdamise eest, ülemaailmse rahu eest.

NLKP Keskkomitee pleenum otsustab:

1. Kiita heaks sm. N. S. Hruštšovi juhtimisel kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamisest osavõtnud NLKP delegatsiooni poliitiline joon ja tegevus nõupidamisel.

2. Kiita heaks nõupidamisel vastuvõetud avaldus ja läkitus kogu maailma rahvastele; tunnistada vajalikuks NLKP

kõigis tegevusvaldkondades kinni pidada nendes dokumentides sisalduvatest hinnangutest ja järeldustest.

3. Teha parteiorganisatsioonidele ülesandeks arutada ja kommunistidele ning kõigile töötajaile selgitada nõupidamise tulemusi ja nõupidamise dokumentide sisu ning tähtsust, kutsudes kõiki nõukogude inimesi üles veel edukamalt lahendama laiahaardelise kommunistliku ülesehitustöö ülesandeid, täitma ja ületama seitsme aasta plaani ülesandeid, oma tööga igati tugevdama meie kodumaa võimsust, aktiivselt osa võtma võitlusest rahu eest, suurendama valvsust imperialistide sepitsuste suhtes, tugevdama üksmeelt ja sõprust kõigi sotsialistliku leeri maade rahvastega, kogu maailma töötajatega ja rahuarmastavate rahvastega.

Teha partei oblasti- ja kraikomiteedele ning liiduvabariikide kommunistlike parteide keskkomiteedele ülesandeks:

a) läbi arutada kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise tulemused parteiaktiivi koosolekutel;

b) organiseerida kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduse ja läkituse tundmaõppimist parteiharidussüsteemis, samuti meie maa kõrgemates õppeasutustes ja tehnikumides.

MAAILMA KOMMUNISTLIKU LIIKUMISE UUTELE VÕITUDELE*

N. S. HRUSTSOV

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise tulemustest

Seltsimehed! 1960. aasta novembris Moskvas toimunud 81 marksistlik-leninliku partei esindajate nõupidamine läheb ühe eredama leheküljena maailma kommunistliku ja töölisliikumise ajalukku. See nõupidamine analüüsis põhjalikult tänapäeva rahvusvahelist olukorda, töötas välja meie liikumise ühised seisukohad tähtsamates küsimustes. Vennaliku ühtsuse õhkkonnas toimunud nõupidamise tulemusena koondus kõigi maade kommunistide paljumiljoniline pere marksismi-leninismi alusel veelgi tihedamalt ühte, suurenesid kommunistide jõud kangelaslikus võitluses rahu ja sotsialismi võidu eest.

Nõupidamisest, mis oli kõige rohkearvulisem kogu rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise ajaloos, võtsid osa meie liikumise klassilahingutes karastatud veteranid, kes on läbi elanud pikad karmi võitluse aastad ja kes ei löönud vankuma fašistlike timukate ega muude töölisklassi vaenlaste piinakambrites. Sellest nõupidamisest võtsid osa sotsialistlike maade marksistlik-leninlike parteide juhtivad tegelased, rasketes tingimustes kapitalismi vastu kangelaslikku võitlust pidavate kommunistlike parteide esindajad; rahvusliku vabadusliikumise aktiivsed liidrid; ühesõnaga, sellel nõupidamisel oli koos rahvusvahelise kommunistliku liikumise parim osa.

* NLKP Keskkomitee Kõrgema Parteikooli, Ühiskonnateaduste Akadeemia ja Marksismi-leninismi Instituudi parteiorganisatsioonide üldkoosolekul 6. jaanuaril 1961 peetud kõne.

Praegu, mil kommunistid kõigis maailma maades elavalt arutavad ja heaks kiidavad nõupidamise avaldust ja läkitust kogu maailma rahvastele, on eriti selgelt näha, et nõupidamisest osavõtjad ei kulutanud asjatult palju aega ja jõupingutusi oma ühiseks tööks. Töötav inimkond veendub, et marksistlik-leninlikud parteid õigustasid rahvaste lootusi.

Pingelise tähelepanuga jälgisid nõupidamise tööd üle miljardi inimese sotsialistliku leeri maades. Nad olid kindlad, et nõupidamise tulemusena tugevneb veelgi sotsialistlik leer, koonduvad veelgi tihedamalt ühte rahvusvahelise kommunistliku liikumise read. Kapitalistlike maade töölisklass ja kogu töörahvas ootas vastust küsimustele, kuidas on kõige parem pidada võitlust oma revolutsiooniliste eesmärkide eest, sotsiaalse progressi ja demokraatlike õiguste ning vabaduste eest, kuidas paremini anda vastulööki imperialistlikule reaktsioonile. Rahvusliku sõltumatuse eest võitlejad ootasid nõupidamiselt vastust küsimustele, kuidas võimalikult kiiresti ja jäädavalt lõpp teha häbiväärsele koloniaalsüsteemile, tagada vabanenud maade arenemine rahvusliku sõltumatuse, rahu ja rahvusliku progressi teed mööda.

Kogu rahuarmastav inimkond ootas nõupidamiselt vastust kaasaja kõige pakilisemale küsimusele — kuidas ära hoida ülemaailmne termotuumasõda ja saavutada kindel rahu maa peal, sõprus kõigi rahvaste vahel, kuidas tagada erineva ühiskondliku korraga riikide rahulik kooseksisteerimine.

Sajad miljonid inimesed kõigis maailma maades tundsid sügavat rahuldust, kui nad nõupidamise töö tulemustest teada said.

Nõupidamise tulemusena rikastus märksa rahvusvahelise kommunismi ideeline varaait. Ühehäälselt vastuvõetud nõupidamise avaldus on määratu suure rahvusvahelise tähtsusega marksistlik-leninlik võitlusdokument. See kinnitab kommunistlike parteide ustavust 1957. aasta deklaratsioonile. Ühtlasi on selles põhjalikult analüüsitud uusi nähtusi maailma areenil, see sisaldab kõigi marksistlik-leninlike parteide tegevusele tähtsaid teoreetilisi ja poliitilisi järeldusi. Avaldus saab kindlaks kompassiks edasises võitluses üllate eesmärkide eest, mis seisavad kommunistide, töölisklassi, kõigi maade eesrindlike inimeste ees.

Avalduses on antud käesoleva ajastu marksistlik-leninlik

definitsioon, ära näidatud uued perspektiivid, mis avanevad rahvusvahelise kommunistliku, töölis- ja vabadusliikumise ees. Nõupidamise dokumendid näitavad ära sotsialistliku maailmasüsteemi arenemise ja ka sotsialistliku leeri edasise ühtekoondumise teed, määravad kindlaks kapitalistlike maade töölisklassi võitluse, häbiväärse koloniaalsüsteemi lõpliku likvideerimise eest võitlemise, kõigi uue sõja ohu vastu võitlevate jõudude ühendamise tähtsad probleemid.

Läkitus kogu maailma rahvastele sisaldab palava üleskutse koonduda võitluseks, et lahendada kõige pakilisem kaasaja probleem — hoida ära maailmasõda. Läkitus annab uuesti tunnistust selle kohta, et just meie, kommunistid, oleme kõige järjekindlamad rahvahulkade huvide kaitsjad ja näitame kätte ainuõige tee rahu säilitamiseks ja kindlustamiseks.

Nõupidamise tööd läbis proletaarse internatsionalismi ja parteilise demokraatia vaim, püüe veelgi tugevdada kommunistide ridade ühtsust. Kõigi parteide delegatsioonid esitasid oma vaated, vahetasid kogemusi, andsid oma panuse kaasaja põhiprobleemidele antavate hinnangute väljatöötamisse.

Nõupidamise peatulemuseks on maailma kommunistliku liikumise ridade ühtsuse tugevnemine, rahvusvahelise kommunistliku rinde veelgi suurem konsolideerumine marksismi-leninismi printsiipide baasil. See on kommunistide uus ideeline ja poliitiline võit, suure ajaloolise tähtsusega võit. Ühtlasi tähendab see kommunismi ja progressi vaenlaste uut lüüasaamist. Imperialiste ja nende toapoisse tabas nõupidamise dokumentidega tutvumisel kibe pettumus. Meil on täielik alus kindlalt öelda, et maailma kommunistliku liikumise ühtsus, mida imperialistlik reaktsioon kardab nagu tuld, on nüüd veelgi tugevnenud. See on suureks saavutuseks meie ühises ürituses.

1. Meie ajastu on marksismi-leninismi võidukäigu ajastu

Maailmas XX sajandi kuuekümnendate aastate alguseks kujunenud olukorra analüüs tekitab igas suure kommunistliku liikumise võitlejas kindlasti sügavat rahuldust ja õigustatud uhkust. Tõepoolest, seltsimehed, elu on suuresti

ennetanud ka kõige julgemad, kõige optimistlikumad prognoosid ja ootused.

Varem oli kombeks öelda: ajalugu töötab sotsialismi kasuks. Sellega mõeldi, et inimkond heidab kapitalismi lõppude lõpuks prügimäele ja võidu saavutab sotsialism. Meie päevil võib juba väita, et sotsialism töötab ajaloo kasuks, sest praeguse ajalooprotsessi põhisisuks on sotsialismi väljakujunemine ja kindlustumine rahvusvahelises ulatuses.

1913. aastal, s. o. neli aastat enne Oktoobrirevolutsiooni, kirjutas meie surematu juht ja õpetaja V. I. Lenin, et «Kommunistlikust manifestist» alates jaguneb maailma ajalugu selgesti kolmeks peamiseks ajajärguks. Esimene — alates 1848. aasta revolutsioonist kuni Pariisi Kommuunini (1871); teine — Pariisi Kommuunist kuni Vene revolutsioonini (1905); kolmas — alates Vene revolutsioonist. Ja nende ajajärkude iseloomustuse lõpetas ta järgmiste sõnadega: «Pärast marksismi tekkimist andis igaüks kolmest suurest maailmaajaloo ajajärgust talle uusi kinnitusi ja tõi talle uusi triumfe. Aga veel suurema triumfi marksismile kui proletariaadi õpetusele toob algav ajalooline ajajärk.» (V. I. Lenin. Teosed, 18 kd., lk. 546.)

Need on prohvetlikud sõnad. Nad on täide läinud hämmastava jõu ja täpsusega. Ajaloolisest ajajärgust, mida V. I. Lenin geniaalselt ette nägi, on saanud maailma ajaloo kvalitatiivselt, printsipiaalselt uus ajastu. Mitte ühtki eelmist ajastut ei saa sellega võrrelda. Need olid ajastud, mil töölisklass kogus jõudu, mil tema kangelaslik võitlus, kuigi see kapitalismihoonet vapustas, ei suutnud siiski veel otsustada peaküsimust — töörahva kätte võimu ülemineku küsimust. Uut ajastut eraldab kõigist eelmistest sotsialismi maailmaajalooline võidukäik, mis algas 1917. aasta Oktoobrirevolutsiooniga. Sellest ajast peale on marksistlik-leninlik õpetus saavutanud ühe triumfi teise järel. Ja nüüd avaldub tema võimas jõud, tema ümberkujundav osa mitte ainult üksikute maade ja mandrite ulatuses, vaid kõigi maailmajagude ühiskondlikus arenemises.

On rida põhjusi, mis teevad sotsialismi võidukäigu vääramatuks. Kõigepealt on marksism-leninism juba tänapäeval vallutanud sõna otseses mõttes sadade miljonite inimeste teadvuse ja on seega, kui tarvitada Marxi sõnu, võimsaks materiaalseks jõuks. Edasi. Marksism-leninism on nüüd kerkinud inimkonna ette mitte ainult teooriana,

vaid ka elava tegelikkusena. Sotsialistlik ühiskond, mida luuakse Euroopa ja Aasia määratu suurtel aladel, on nüüd selle õpetuse kehastuseks. Maailmas ei ole ega saagi nüüd enam olla sellist jõudu, mis suudaks peatada tohutu suurte rahvahulkade järjest kasvavat püüet oma silmaga näha ja nii-öelda oma käega «katsuda», mis on sotsialism, ja mitte raamatutes ning manifestides, vaid elus, praktikas. Maailmas ei ole nüüd jõudu, mis suudaks tõkestada järjest uute maade rahvaste liikumist sotsialismi poole. Esmajärguline tähtsus on veel ühel asjaolul. Kui eile olid miljonid Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahvad maha surutud imperialistlike «tsivilisaatorite» ikkega, siis täna on pilt põhjalikult muutumas. Järjest uute rahvaste revolutsioonile ilmumine ajaloo areenile loob harukordselt soodsad tingimused marksismi-leninismi ideede mõjusfääri enneolematuks laienemiseks. Pole kaugel aeg, mil marksism-leninism vallutab maakera elanike enamiku teadvuse. See, mis maailmas on toimunud Oktoobrirevolutsiooni võidust möödunud neljakümne kolme aasta jooksul, kinnitab igakülgselt Lenini sotsialistliku maailmarevolutsiooni teooria teaduslikku täpsust ja elulisust.

Tänapäeva tingimustes on kasulik meelde tuletada, kuidas Lenin iseloomustas sotsialistliku maailmarevolutsiooni protsessi ja sellest osavõtvaid jõude. Lenin õpetas, et sotsialistlik revolutsioon ei kujune «ainult ja peamiselt iga maa revolutsiooniliste proletaarlaste võitluseks oma kodanluse vastu, — ei, see kujuneb kõigi imperialismi poolt rõhutud asumaade ja riikide, kõigi sõltuvate maade võitluseks rahvusvahelise imperialismi vastu». (V. I. Lenin. Teosed, 30 kd., lk. 136.) Rõhutades, et selle võitluse eesmärgiks on kõigepealt rahvuslik vabanemine, ütles Lenin: «Ja on täiesti selge, et tulevastes maailmarevolutsiooni otsustavates lahingutes pöördub maakera elanikkonna enamuse liikumine, mis on esialgu suunatud rahvuslikule vabanemisele, kapitalismi ja imperialismi vastu ning etendab võib-olla hoopis suuremat revolutsioonilist osa, kui meie ootame.» (V. I. Lenin. Teosed, 32. kd., lk. 456—457.)

Tänapäeval, kui on juba tekkinud sotsialistlik maailmasüsteem, kui leiab aset imperialismivastaste, rahvusliku vabastuse revolutsioonide ülisuur tõus, oli tarvis kindlaks määrata maailma arenemise edasine käik ja perspektiiv. See aga on võimatu ilma meie ajastu olemuse, sisu, otsustavate ülesannete iseloomu sügava mõistmiseta.

Ajastu iseloomu küsimus ei ole sugugi abstraktne küsimus, kitsalt teooriaküsimus. Selle küsimusega on lahutamatult seotud ülemaailmse kommunismi, iga kommunistliku partei üldine strateegiline joon ja taktika.

Imperialismi ideoloogid, kaasa arvatud nende käsilased reformismi ja revisionismi leerist, asetavad peamise panuse sellele, et moonutada käesoleva ajastu iseloomu. Säärasel võltsingul on täiesti kindel eesmärk: desorienteerida laiu rahvahulki, kiskuda neid kõrvale revolutsiooniliselt teelt, siduda neid imperialismi vankri külge, kujutada asja nii, et kapitalism ei viibivat agoonias, vaid et tal olevat käsil mingi ettekavatsetud «evolutsiooniline» sotsialismisse roomamine. See ongi kurikuulus kapitalismi nn. «transformatsiooni» teooria. Võltsijad väidavad, et säärasest «transformatsioonist» on huvitatud eranditult kõik ühiskonna klassid ja et sellepärast valitsevat praegu kapitalismi rüpes rahu ja harmoonia. Nii kujutavad käesolevat ajastut kodanluse ideoloogid, parempoolsed sotsiaaldemokraadid ja kommunismi revisionistlikud renegaadid. Ei ole juhuslik, et kapitalismi ideoloogid püüavad mõisteid «kapitalism» ja «imperialism» asendada selliste väljamõeldud definitsioonidega, nagu «rahvakapitalism» või «üldise heaolu riik».

Loomulikult peame me paljastama neid ideoloogilisi diversioone ja seadma neile vastu ajastu teadusliku marksistlik-leninliku iseloomustuse. Seda on meil vaja selleks, et õigesti kindlaks määrata jõudude vahekord, ära kasutada uusi võimalusi, mida käesolev ajastu pakub meie suure ürituse edasiviimiseks.

Millistele nõuetele peab siis vastama meie ajastu marksistlik-leninlik iseloomustus? Ta peab andma selge ettekujutuse selle kohta, missugune klass asub ajastu keskpunktis ja missugused on ühiskonna arenemise peamine sisu, suund ja ülesanded. Teiseks, hõlmama kogu revolutsiooniprotsessi sotsialismi tekkimisest kuni kommunismi täieliku võiduni. Kolmandaks, näitama ära need jõud, kes liituvad meie ajastu keskpunktis asuva töölisklassiga, need liikumised, mis kuuluvad imperialismi vastu suunatud üldisse voolu.

Ajajärgul, mil sotsialistlik revolutsioon on võitnud juba suures maaderühmas, mil sotsialism on saanud võimsaks maailmasüsteemiks, mil imperialismi koloniaalsüsteem on lähedal täielikule kokkuvarisemisele, imperialism aga asub

languse ja kriisi seisundis, peab meie ajastu definitsioon kajastama neid otsustavaid sündmusi.

Nõupidamise avalduses on antud järgmine ajastu definitsioon: «Meie ajastu, mille peamiseks sisuks on kapitalismilt sotsialismile üleminek, mis algas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooniga, on kahe vastandliku ühiskonnasüsteemi võitluse ajastu, sotsialistlike revolutsioonide ja rahvusliku vabastuse revolutsioonide ajastu, imperialismi kokkuvarisemise ja koloniaalsüsteemi likvideerimise ajastu, üha uute rahvaste sotsialismi teele asumise, kogu maailmas sotsialismi ja kommunismi võidulepääsu ajastu.»

Seda ajastu iseloomu definitsiooni võib vaadelda kui suure ja vastutusrikka ülesande loova, tõeliselt teadusliku lahendamise eeskuju. Selle definitsiooni jõud on selles, et ta õigesti iseloomustab ülemaailmse vabastusliikumise peamisi saavutusi, avab kommunistlikule ja töölisliikumisele kogu maailma ulatuses kommunismi võidu saavutamise selged perspektiivid.

Kogu käesoleva ajastu olemust ja iseloomu kindlaks määrates on meil äärmiselt tähtis endale selgeks teha selle ajastu praeguse etapi peamised iseärasused ja iseloomujooned. Kui läheneda oktoobrijärgse perioodi hinnangule tema peamiste liikumapanevate jõudude seisukohalt, siis jaguneb see periood selgesti kaheks etapiks. Esimene algas Oktoobrirevolutsiooni võiduga. See oli periood, mil kindlustus ja arenes, nagu ütles Lenin, proletariaadi rahvuslik diktatuur, s. o. proletariaadi diktatuur ainuüksi Venemaa rahvuslikes piirides.

Kuigi Nõukogude Liit oma olemasolu esimesest päevast peale avaldas erakordselt suurt mõju rahvusvahelisele elule, määras rahvusvaheliste suhete käiku ja iseloomu suurel määral siiski imperialism. Ent isegi siis ei suutnud imperialism purustada Nõukogude Liitu, takistada tema muutumist võimsaks tööstusriigiks, kellest on saanud progressi ja tsivilisatsiooni kants, kõigi imperialistliku ikke ja fašistliku orjuse vastu võitlevate jõudude külgetõmbekeskus.

Teine etapp käesoleva ajastu arengus on seotud sotsialistliku maailmasüsteemi tekkimisega. See on maailmaajaloolise tähtsusega revolutsiooniline protsess. Oktoobrirevolutsioon murdis läbi imperialismiahela ühe lüli. Seejärel toimus imperialismiahela läbimurre kogu rindel. Kui

varem räägiti imperialismiahela ühe või mitme lüli läbimurdmisest, siis nüüd ei ole kõikehõlmavat imperialismiahelat tegelikult enam olemas. Tööliskiassi diktatuur on väljunud ühe maa raamidest ja muutunud internatsionaalseks jõuks. Imperialismile on kaotsi läinud mitte ainult need maad, kus on võitnud sotsialism. Ta on kiiresti kaotamas peaaegu kõiki oma asumaid. On täiesti arusaadav, et selliste hoopide ja kaotuste tagajärjel on erakordselt tugevnenud kapitalismi üldkriis ning jõudude vahekord maailma areenil on põhjalikult muutunud sotsialismi kasuks.

Meie aja peamine iseloomulik joon seisab selles, et sotsialistlik maailmasüsteem muutub inimühiskonna arenemise otsustavaks teguriks. See kajastub otseselt ka rahvusvaheliste suhete alal. Praegustes tingimustes on tekkimas eeldused selleks, et sotsialism saab üha rohkem määrata rahvusvaheliste suhete iseloomu, meetodeid ja teid. See ei tähenda, et imperialism oleks «tühine suurus», mida võib arvestamata jätta. Hoopiski mitte. Imperialismi käsutuses on veel suured jõud. Tema käes on tugev militaristlik masinavärk.

Tänapäeval on imperialism rahuaja tingimustes loonud hiiglasuure sõjaaparaadi, laialdase blokkide süsteemi, allutanud majanduse võidurelvastumisele. Ameerika imperialistid pretendeerivad sellele, et terve maailm elaks nende kanna all, ning ähvardavad inimkonda raketi- ja tuumasõjaga. Tänapäeva imperialismi iseloomustavad järjest kasvaval määral roiskumine ja parasitism. Rahvusvahelise arengu perspektiividele hinnangut andes marksistid-leninlased ei tee ega saagi teha mingeid illusioone imperialismi suhtes.

Fakte, mis räägivad sellest, et imperialistid ajavad jultunud provokatsioonide ja agressioonide poliitikat, ei jõua tõesti üles lugeda. See ei ole uudis. Uus on see, et imperialistide mis tahes sepitsused mitte ainult paljastatakse täielikult, vaid nad saavad ka energilise vastulöögi, nende katsetele lokaalseid agressioone ette võtta aga pannakse piir.

Praegune jõudude vahekord maailma areenil annab sotsialistlikule leerile ja teistele rahuarmastavatele jõududele võimaluse esmakordselt ajaloos püstitada täiesti reaalne ülesanne: sundida imperialiste nende korra hukkumise ähvardusel loobuma maailmasõja vallapäästmisest.

Seoses maailmasõja ärahoidmise võimalusega tahaksin puudutada kapitalismi üldkriisi edasiarenemise perspektiivide küsimust. On üldiselt teada, et nii Esimene kui ka Teine maailmasõda avaldasid määratu suurt mõju kapitalismi üldkriisi arenemisele ja süvenemisele. Kas siit tuleneb, et kapitalismi üldkriisi edasise süvenemise vältimatuks tingimuseks on maailmasõda? Selline järeldus oleks sügavalt ekslik, sest see moonutab sotsialistliku revolutsiooni marksistlik-leninlikku teooriat, pöörab pahupidi tõelised revolutsiooni tekitavad põhjused. Proletaarne revolutsioon ei ole ainult sõjaliste kataklüsmide tagajärg; ta on kõigepealt klassivõitluse ja kapitalismi sisemiste vastuolude arenemise tagajärg.

On täiesti ilmne, et sotsialismi maailmasüsteemi tekkimine, koloniaalsüsteemi lagunemise kiire protsess, töölisklassi enneolematult aktiivne võitlus oma eluliste õiguste ja huvide eest — kõik see õõnestab kapitalismi alussambaid, tugevdab tema üldkriisi. Kapitalism ei saa oma kaotusi nende hoopide tagajärjel enam iialgi kompenseerida. See käib nii kogu kapitalismisüsteemi kohta kui ka tema peamise riigi — Ameerika Ühendriikide — kohta.

Kõige võimsamas kapitalismiriigis tuleb üldkriis kõige selgemini ilmsiks. Just teda on sõjajärgsetel aastatel kõige sagedamini tabanud majanduslike vapustuste hoobid. Sõjajärgsel perioodil on USA üle elanud kolm tootmise kriisiiseloomuga langust — aastail 1948—1949, 1953—1954 ja eriti aastail 1957—1958.

Möödunud aastal suurenes USA tööstustoodang Ameerika ajakirjanduse hinnangute järgi kõigest kaks protsenti, 1961. aastaks aga ennustavad Ameerika majandusteadlased mitte tootmise tõusu, vaid umbes 3,7-protsendilist või võib-olla veel suuremat langust. NSV Liidus kasvas toodang 1960. aastal umbes 10 protsenti.

Just USA monopolistlik kapital näitab oma võimetust olemasolevaid tootlikke jõude ära kasutada. Kapitalistliku maailma kõige rikkam maa on kõige suurema kroonilise tööpuuduse maa. Ametliku statistika ilmselt vähendatud andmetel kasvas täielikult töötute arv USA-s 2,6 miljonilt inimeselt 1956. aastal 3,8 miljoni inimeseni 1959. aastal ja tõusis 4 miljoni inimeseni 1960. aasta lõpuks. Peale selle on USA-s olemas mitmemiljoniline pooleldi töötute armee.

Alaliseks nähtuseks USA-s on tööstuse kasvav alakoorma-

tus. 1959. aastal seisis USA-s tegevuseta 37 protsenti terasevalutööstuse tootmisvõimsusest, vaatamata sellele, et terasetoodang pärast kriisi-iseloomuga 1958. aasta järsku langust mõnevõrra tõusis. 1960. aasta lõpuks oli terasevalutööstuse tootmisaparaadist kasutusel vähem kui pool. Vaatamata sõjaliste assigneeringute määratu suurele kasvule, on tootmise kasvutempo sellel maal sõjajärgsetel aastatel järjest aeglasemaks muutunud, jõudes vaevalt ette elanikkonna kasvust. Aastail 1956—1959 seisis tööstustoodang USA-s ühe elaniku kohta arvestatult ühel ja samal tasemel.

Kuigi USA jääb tänapäeva imperialismi peamiseks majanduslikuks, rahanduslikuks ja sõjaliseks jõuks, väheneb tema osatähtsus kapitalistliku maailma majanduses ja poliitikas. USA osatähtsus kapitalistlike maade tööstustoodangus langes 54 protsendilt 1950. aastal 46—48 protsendini 1959. aastal. 1950. aastal moodustas USA osatähtsus kapitalistlike maade terasetoodangus 57,4 protsenti, 1959. aastal aga langes see 40,4 protsendini. USA osatähtsus kapitalistlike maade ekspordis vähenes rohkem kui 30 protsendilt 1946. aastal 21 protsendini 1953. aastal ja 17,4 protsendini 1959. aastal. Sellest hoolimata on Ameerika monopolistid olnud ja jäävad peamisteks liigkasuvõtjateks ja rahvaste ekspluateerijateks.

Täie õigusega võib teha järelduse, et nii majanduslikus suhtes kui ka rahvusvahelise poliitika valdkonnas on kapitalismi peamine riik jõudnud kasvavate raskuste ja kriiside ajajärku, oma loojangu ajajärku.

Mis puutub teiste kapitalismimaade majandusse, siis iseloomustab ka seda järjest suurem ebastabiilsus.

Kapitalistlik maailm ei ole praegu lõhestatud kaheks imperialistlikuks leeriks, nagu see oli mõlema maailmasõja eel, kuid sellest hoolimata ei ole ta kaugeltki ühtne ja teda õõnestab äge sisemine võitlus. Isegi nn. «Atlandi solidaarsuse» vitriini taga peitub inetu sisemiste tülide ja konfliktide pilt, suureneb vastupanu ameeriklastest liidritele ja nende diktaadile. Saksa militarismi ja revanšismi taassünd Euroopa südames toob jällegi esile Inglise—Saksa, Prantsuse—Saksa ja muude imperialistlike vastuolude ülikeeruka kompleksi. Piisab sellest, kui võrrelda kapitalismi praegust seisundit tollega, milles ta oli pärast Teise maailmasõja lõppu, ja siis saab selgeks, et on toimunud kapitalismi üldkriisi määratu suur süvenemine.

Analüüsinud põhjalikult kogu maailmas valitsevat olukorda, tuli nõupidamine järeldusele, millel on suur teoreetiline ja praktiline tähtsus. See järeldus kõlab nii: *«Kapitalismi üldkriisi arenemises on saabunud uus etapp.»* Selle etapi omapära seisab selles, et ta ei tekkinud seoses maailmasõjaga, vaid olukorras, kus on käimas kahe süsteemi võistlus ja võitlus, kus jõudude vahekord muutub üha rohkem sotsialismi kasuks ja teravnevad järsult kõik imperialismi vastuolud, tingimustes, kus rahuarmastavate jõudude edukas võitlus rahuliku kooseksisteerimise teostamise ja tugevdamise eest pole lasknud imperialistidel agressiivsete aktidega rikkuda ülemaailmset rahu, kus laiad rahvahulgad järjest intensiivsemalt võitlevad demokraatia, rahvusliku vabanemise ja sotsialismi eest. See kõneleb kapitalismi üldkriisi edasiarenemisest ja süvenemisest.

Meie võitlusseltsimehed kapitalistlike maade kommunistlikest parteidest arvestavad seda asjaolu oma edasise taktikalise joone kindlaksmääramisel võitluses töölisklassi ürituse eest. Ja võib kindlalt öelda, et lähim tulevik tähistab ülemaailmse sotsialismi, töölisklassi ja rahvusliku vabadusliikumise ühendatud jõudude uusi edusamme.

2. Kommunismi laiahaardeline ehitamine NSV Liidus ja sotsialistliku maailmasüsteemi arenemise perspektiivid

Seltsimehed! Kaasaja suurimaks liikumapanevaks jõuks on sotsialistlik maailmasüsteem. Rahvusvaheline töölisklass ja tema kommunistlik avangard peavad oma kohuseks seda, et igati kindlustada sotsialistliku leeri kui rahu, rahvaste vabaduse ja sõltumatuse kantsi võimsust ning monoliitsust.

On teada, et nõupidamine pööras suurt tähelepanu sotsialistliku maailmasüsteemi edasiarenemise probleemidele. Nõupidamise avalduses on formuleeritud tähtsad teoreetilised ja poliitilised seisukohad seoses nende probleemidega. Tahaksin mõnel nendest peatuda.

Nagu nõupidamine märkis, seisab sotsialistlike maade esmajärguline ülesanne selles, et ära kasutada sotsialismis peituvad võimalused ja kapitalistlikust maailmasüsteemist lühima ajaga ette jõuda tööstuse ja põllumajanduse toodangu absoluutse mahu poolest, siis aga kõige arenenu-

matest kapitalistlikest maadest mööda minna toodangu valmistamises ühe elaniku kohta ja elatustaseme poolest.

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate 1957. aasta nõupidamisest möödunud perioodi iseloomustab sotsialistliku maailmasüsteemi majandusliku võimsuse ja rahvusvahelise mõju kiire kasv. Ajavahemikul 1957. aastast 1959. aastani kasvas sotsialistlike maade tööstusliku tootmise maht 37,1 protsenti, kapitalismimaade tööstuslik tootmine aga 7,4 protsenti. Samal ajal suurenes NSV Liidu tööstustoodang 23 protsenti, USA tööstustoodang aga kõigest 4,6 protsenti. Aasta keskmine kasvutempo kõigis sotsialistlikes maades moodustas 17 protsenti, kapitalismimaades aga 3,6 protsenti. NSV Liidu keskmine aastane kasvutempo oli neil aastail 10,9 protsenti, USA kasvutempo aga 2,3 protsenti.

Sotsialism on teostanud rahvademokraatiamaades kõigil elualadel niivõrd sügavaid ümberkujundusi, et me võime täna õigustatud uhkusega kinnitada, et nüüd on mitte ainult NSV Liidus, vaid kõigis sotsialistliku leeri maades likvideeritud kapitalismi restaureerimise sotsiaalsed ja majanduslikud võimalused. Sotsialistlik maailmasüsteem on jõudnud oma arengu uude etappi.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee pidas oma kohuseks informeerida kommunistide ülemaailmset foorumit meie partei tegevusest ja tutvustada teda meie lähemate perspektiividega.

Meie partei koondab oma jõupingutused kommunistliku ühiskonna laiahaardelise ehitamise ülesannete lahendamisele. Peamisteks nendest on: esiteks, kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomine, teiseks, sel alusel kommunistlike ühiskondlike suhete arendamine ja, kolmandaks, tulevikuinimese, kommunistliku ühiskonna inimese kujundamine.

Väga tähtsaks etapiks meie maal kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomisel on seitsme aasta plaan. Seitseaastaku esimese kahe aastaga pidi tööstustoodang kontrollarvude järgi kasvama 17 protsenti. Tegelikult aga kasvas see peaaegu 23 protsenti. Praeguse tempo säilitamisel suureneb tööstustoodang seitsme aastaga mitte 80 protsenti, nagu plaanis oli ette nähtud, vaid umbes kahekordseks. See tähendab, et üle plaani valmistatakse tööstustoodangut ligi 90 miljardi rubla eest (uues hindade mas-

taabis). Et piltlikumalt kujutada, mida see arv tähendab, lubage teile meelde tuletada, et V. I. Lenin tegi Kommunistliku Internatsionaali IV kongressile uhkusega teatavaks, et meie maa sai 1922. aastal esmakordselt võimaluse mahutada rasketööstusse 20 miljonit rubla!

Näete, kui tagasihoidlikud arvud olid 1922. aastal. Ja millised võimalused me oleme saanud käesoleval ajal!

Seoses sellega tahaksin öelda paar sõna meie metallurgia kohta. Seitsme aasta plaan on koostatud nii, et me peame 1965. aastal sulatama 86—91 miljonit tonni terast. Möödunud aastal oli meil juba 65 miljonit tonni. 1961. aastaks on planeeritud terasetoodangu juurdekasvuks 6 miljonit tonni. Järelikult saame siis 71 miljonit tonni. Kui me seitseaastaku järgmistel aastatel tagame kas või ainult niisuguse juurdekasvu nagu 1961. aastal, siis võib 1965. aasta lõpul sulatada 95 miljonit tonni terast. Ja kui terasetoodang edaspidi suureneks samasuguses tempos nagu seitseaastaku esimesel kolmel aastal, siis võiks terasetoodang 1965. aastal moodustada 100—102 miljonit tonni.

Nähtavasti me aga ei hakka praegu teostama mušta metallurgia maksimaalselt võimalikes piires arendamise poliitikat. Arvatavasti suuname osa kapitaalmahutusi ümber põllumajandusse ja kergetööstusse. Kommunismi ei saa ehitada üksnes masinaid, musti ja värvilisi metalle pakkudes. On tarvis, et inimesed võiksid hästi süüa, riides käia, et neil oleksid korterid ja muud materiaalsed ning kultuurilised tingimused.

See ei ole meie peajoone revideerimine, vaid meie materiaalsete võimaluste arukas kasutamine. Kui me elasime vaenlastest ümbritsetuna ja meie tööstus oli nõrgem kui kapitalistlikes maades, siis me hoidsime kokku kõiges ja, nagu Lenin ütles, isegi koolide arvel. Nüüd on olukord teistsugune: meil on võimas tööstus, meie relvastatud jõududel on kõige ajakohasem relvastus. Miks me peaksime siis loobuma sellest, mis inimene võib saada meie sotsialistliku riigi edasiarengule kahju tekitamata?

Käesoleval ajal töötavad NLKP Keskkomitee ja Nõukogude valitsus välja NSV Liidu rahvamajanduse arendamise generaalplaani aastaiks 1960—1980. Meie surematu juhi ja õpetaja V. I. Lenini suurte tulevikuplaanide elluviimise alusel avanevad tõeliselt kaasakiskuvad perspektiivid kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomises, rahva heaolu tõstmises.

Üheks sotsialismi kõige suuremaks saavutuseks on rahvahulkade kultuuritaseme tõus. 1959. aastal oli NSV Liidus 2 200 000 üliõpilast, vaimse töö tegijate arv ületab praegu 20 miljonit inimest.

Märksa on suurenenud kesk- ja kõrgema haridusega inimeste arv füüsilise töö tegijate hulgas. Enne revolutsiooni tööliste ja talupoegade hulgas kesk- ja seda enam kõrgema haridusega inimesi ei olnud, nüüd aga, viimase rahvaloenduse andmeil, on Nõukogudemaa füüsilist tööd tegevate kodanike hulgas kesk- või kõrgema haridusega inimesi 32 protsenti, sealhulgas 39 protsenti tööliste seas ja 21 protsenti kolhoosnikute seas. Kõik see räägib veenvalt sellest, et meil on juba üsna käegakatsutavaid tulemusi füüsilise ja vaimse töö vaheliste oluliste erinevuste järkjärgulisel likvideerimisel.

Meie maal toimunud ülisuure kultuurirevolutsiooni tulemused on leidnud kujuka väljenduse Nõukogude teaduse saavutustes. Kogu maailm on nendest saavutustest vaimustatud. Kolm Nõukogudemaalt väljasaadetud Maa tehiskaaslast, Päikese tehiskaaslane, meie kuuraketid ja kosmoselaevad — kõiges selles on kujukalt näha sotsialistliku korra edusamme ja eeliseid, kommunismi ehitava rahva sotsialistlikku geeniust.

Kommunismi laiahaardelise ehitamise esimene etapp, mida hõlmab seitsme aasta plaan, on ühtlasi otsustavaks etapiks NSV Liidu majandusliku põhiülesande täitmisel. Kui Nõukogude Liit 1950. aastal andis vähem kui 30 protsenti USA tööstustoodangust, siis praegu annab ta ligikaudu 60 protsenti. Nagu majandusteadlaste arvutused näitavad, jõuab NSV Liit 1965. aastal USA-st ette tootmise mahu poolest, umbes 1970. aastaks aga toodangu valmistamises ühe elaniku kohta.

Üheskoos nõukogude rahvaga töötavad ennastsalgavalt sotsialismi majandusliku põhiülesande lahendamiseks ka teiste sotsialistlike maade rahvad. Läheneb aeg, mil sotsialism jõuab esikohale oma osatähtsuselt maailma toodangus, mil kapitalism saab lüüa inimtegevuse otsustavas sfääris — materiaalse tootmise sfääris. Juba NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani täitmise ja ületamise ning samuti rahvademokraatiamaade majanduse kiire arengutempo tulemusena hakkavad sotsialistliku maailmasüsteemi maad andma üle poole kogu maailma tööstustoodangust.

NSV Liidu võit majanduslikus võistluses USA-ga, kogu sotsialistliku süsteemi võit kapitalistliku süsteemi üle kujuneb kõige suuremaks pöördeks ajaloos ja avaldab veelgi võimsamat revolutsioneerivat mõju kogu maailma töölisliikumisele. Siis saab isegi kõige suurematele kahtlejatele selgeks, et ainult sotsialism annab kõik vajaliku inimese õnnelikuks eluks, ja nad teevad valiku sotsialismi kasuks.

Peamine on praegu aja võitmine majanduslikus võistluses kapitalismiga. Mida kiiremini me edasi arendame majanduslikku ülesehitustööd, mida tugevamaks me saame majanduslikult ja poliitiliselt, seda suuremaks muutub sotsialistliku leeri mõju ajaloo arenemise suunale ja tempole, maailma saatusele.

Nõupidamise avalduse projektis on rõhutatud, et tuleb järjekindlalt parandada poliitilist ja majanduslikku tööd, pidevalt täiustada rahvamajanduse juhtimise, teaduslikult põhjendatud sotsialistliku majandamise meetodeid. Meie praktika kinnitab samuti, et nende küsimuste õigel lahendamisel on väga suur tähtsus. Me pühendame erilist tähelepanu sellele, et majanduse juhtimise küsimuste lahendamisel arvestataks objektiivseid tingimusi, et ei lubataks ei etteruttamist ega ka arengutempo aeglustamist.

Meie riigis viiakse hiiglaslikus ulatuses ellu abinõusid, mille eesmärgiks on panna meie maa looduslikud ressursid kommunismi ehitamise teenistusse. On üles haritud 41 miljonit hektarit uudis- ja jäätmaid; see on pindala, millele võiks mahutada mitu Lääne-Euroopa riiki. Hiiglasliike hüdroelektrijaamade kaskaad peaaegu täielikult reguleerib suure Vene jõe Volga voolu. Rida veelgi suuremaid hüdroelektrijaamu, sealhulgas Bratski hüdroelektrijaam võimsusega üle nelja miljoni kilovati, moodustavad Angara kaskaadi. Veelgi grandioossemad elektrijaamad võimsusega kuni viis miljonit kilovatti panevad kommunismi ehitamise teenistusse Siberi hiiglajõe Jenissei. Meie maa Euroopa-osa tsentrumis hakati ekspluateerima üht maailma rikkamat rauamaagi basseini — Kurski magnetianomaaliat.

Üha kaugemale itta sammuvad naftatornid. Revolutsioonieelsel Venemaal toodeti kolm neljandikku naftast Bakuu rajoonis. Nõukogude võimu aastail suurenes Bakuu naftatoodang rohkem kui kahekordseks, ja sellegipoolest moodustas Bakuu nafta osatähtsus kogu NSV Liidu naftatoodangus 1959. aastal juba vähem kui 15 protsenti. Ava-

nevad Siberi maapõue ammendamatud rikkused, mis annavad meie maale miljoneid tonne musti, värvilisi ja haruldasi metalle, kõige mitmekesisemat mineraalset toorainet, tööstuslikke teemante. Niisutatakse miljoneid hektareid varem põua all kannatanud maid. Uuritakse küsimust, kuidas muuta mõnede suurimate põhjapiirkonna jõgede voolu. Need on vaid üksikud näited sellest, kui häid tulemusi annavad majandamise teaduslikult põhjendatud meetodid, mis võimaldavad täielikult ära kasutada sotsialismi loomingulisi võimalusi.

Tähtsaks lahutamatuks osaks NLKP tegevuses kommunistliku ülesehitustöö juhtimisel on elu poolt üles seatud teoreetiliste küsimuste läbitöötamine. Kommunismi ehitamise praktika seab meie ette palju selliseid küsimusi, milledele ei ole valmis vastuseid. Kommunismi ehitamisel liigume edasi varemtundmatuid radu mööda. Inimkonnal ei ole praegu veel ühiskonna elu kõigi külgede täielikku teoreetilist põhjendust ega organiseerimise kogemusi kommunismi tingimustes. Muidugi, marksistid tunnevad hästi üldisi seaduspärasusi ja printsiipe, mis määravad ära elulaadi kommunismi ajal. Kuid praegu on üksnes üldiste seaduspärasuste tundmisest juba vähe. Kommunism on teooria valdkonnast üle läinud otsese praktika sfääri. Partei lahendab uusi kommunistliku ülesehitustöö ülesandeid õigesti tänu sellele, et ta suhtub marksismisse-leninismisse mitte kui tardunud dogmasse, vaid kui loovasse, lakkamatult arenevasse õpetusse.

Lahendades kommunismi ehitamise praktilisi ülesandeid, tegeleb meie partei väsimatult marksistlik-leninliku teooria edasiarendamisega. Suur Lenin õpetab, et revolutsiooniline marksistlik teooria on lahutamatu revolutsioonilisest praktikast, et teooria ja praktika mõjutavad ja täiendavad teineteist, teooria valgustab teed praktikale.

Lubage nimetada rida teooria küsimusi, milledega meie parteil on viimastel aastatel tulnud tegelda. Sellisteks on küsimused kommunismi kahest faasist, kommunismi esimese faasi üleminekust teise, kõrgemasse faasi. Nendeks on ka küsimused, mis on seotud tootlike jõudude ja tootmissuhete arenguga sotsialismilt kommunismile üleminekul, sotsialistliku riikluse ümberkasvamisega ühiskonna kommunistlikuks omavalitsuseks, töörahva kommunistliku kasvatamisega jne.

Mõnedel nendest küsimustest tahaksin peatuda. Kommu-

nismile edasiliikumisega muutub sotsialistliku majanduse juhtimine keerukamaks, majandusharude ja majanduspiirkondade vahelised sidemed muutuvad üha tihedamaks. Seoses sellega pöörab meie partei suurt tähelepanu rahvamajanduse juhtimise küsimustele ja planeerimise täiustamisele. 1957. aastal korraldati ümber tööstuse ja ehitustegevuse juhtimine, likvideeriti tööstusharude ministeeriumid ja administratiivsetes majanduspiirkondades loodi rahvamajanduse nõukogud. Selle sammu mõte seisab majandusliku ülesehitustöö operatiivse juhtimise raskuspunkti üleviimises kohtadele, säilitades tsentraliseeritud planeerimise. Selle tulemusena leidis demokraatliku tsentralismi printsiip edasiarendamist. See vastab Lenini seisukohale, et vastavalt kommunismile edasiliikumisele ja töörahva kultuuritaseme tõusule hakkab tootmise juhtimine üha rohkem baseeruma demokraatlikel alustel.

Edasi. Meie partei näitas ära teed kolhooslik-kooperatiivse omanduse tõstmiseks üldrahvaliku omanduse tasemele, määras kindlaks nende ühtseks kommunistlikuks omanduseks ühtesulamise perspektiivid. NLKP töötas välja ja viis ellu terve majanduslike, poliitiliste ja organisatsiooniliste abinõude süsteemi, mis on suunatud kolhoosikorra, kolhooslik-kooperatiivse omanduse kindlustamisele ja igakülgsele arendamisele (näiteks masina-traktorijaamade reorganiseerimine, tehnika müümine kolhoosidele, varumissüsteemi ja hinnapoliitika muutmine, kolhoosiküla abistamine kaadriga jne.).

Meie partei pühendab suurt tähelepanu sotsialistliku jaotusprintsiibi õigele rakendamisele ning samuti kommunistlikule jaotusprintsiibile üleminekule tulevikus. Ta näitas igasuguste võrdsustamise avalduste, materiaalse huvi printsiibi nõrgestamise majanduslikku paikapidamatust ja kahjulikkust. Teatavasti esines meil minevikus materiaalse huvi printsiibi ignoreerimist, eriti põllumajanduses. Sellised nähtused tekitasid tõsist kahju põllumajanduslikule tootmisele, kolhoosikorrale. Töörahva materiaalsete vajaduste alahindamine ja rõhu asetamine peamiselt entusiasmile ning teadlikkusele, ergutamise ja hüvitamise ühiskondlik-moraalsetele vormidele pidurdasid tootmise arengut, takistasid töörahva elatustaseme tõusu. Sellel olid negatiivsed sisemised ja isegi rahvusvahelised tagajärjed, sest see madaldas kolhoosikorra prestiiži ja andis materjali kommunismi vaenlastele.

Me kõrvaldasime need puudused ja taotleme printsiibi «igaühelt tema võimete järgi, igaühele tema töö järgi» järjekindlat elluviimist. See on üldise töökohustuse printsiip. Tema elluviimine omab tohutut tähtsust tööviljakuse ja töötajate kvalifikatsiooni tõstmisel, inimeste kasvatamisel kommunistliku töössesuhtumise vaimus, töösse kui esmasesse eluvajadusse suhtumise vaimus. Samal ajal hoolitseb meie partei materiaalsete ja moraalsete tööstiimulite kooskõlastamise eest. Kommunismile edasiliikumisega kasvab moraalne tegur lakkamatult. Ta etendab nüüdki tähtsat osa. Nõukogude tegelikkuse silmapaistvaks nähtuseks on kommunistliku töö brigaadide, tsehhide ja ettevõtete liikumise tekkimine ja arenemine.

Üleminek kommunistlikule vajaduste järgi jaotamise printsiibile toimub alles siis, kui tootlikud jõud ja tööviljakus saavutavad sellise taseme, mis tagab materiaalsete hüvede külluse, töö aga muutub ühiskonna liikmete esmaseks eluvajaduseks. Põhiline osa tarbimisele minevast natsionaalsest tulust jaotatakse meil praegu töö järgi. Samal ajal rahuldatakse suur osa töötajate vajadustest tasuta. Assigneeringud sotsiaalseteks ja kultuurilisteks üritusteks, hariduseks ja meditsiiniliseks teenindamiseks, mida kõik kodanikud kasutavad maksuta, moodustavad praegu ligi 25 miljardit rubla aastas. Isikliku tarbimise ühiskondlike fondide suurendamises näeme me töörahva elatustaseme tõstmise kommunistlikku teed.

Suurt tähelepanu pühendab partei sotsialistliku riigiteooria küsimustele. Meie maal, kus juba ammu pole enam ekspluataatorlikke klasse, toimub riikliku administratiivse valitsemise organite, esmajärjekorras sundimise funktsioone täitvate organite, järk-järguline väljasuremine. Meie partei hoiab kindlalt kurssi demokraatia edasiarendamisele, riiklike organite üksikute funktsioonide üleandmisele ühiskondlike organisatsioonide kätte, ühiskondlike aluste arendamisele kõigil poliitilise ja kultuurielu aladel, kõige laiemate töörahva hulkade kaasatõmbamisele majanduse juhtimisse, avaliku korra kaitsmisse, võitlusse seaduste rikkumise vastu jne. See kurss ei nõrgesta, vaid tugevdab sotsialistlikku ühiskonda ja on kooskõlas perspektiiviga, et sotsialistlik riiklus kasvab ümber ühiskonna kommunistlikuks omavalitsuseks.

Need ja ka teised kommunistliku ülesehitustöö teooria ja praktika küsimused leiavad käsitlemist Nõukogude

Liidu Kommunistliku Partei uues programmis. Seda programmi töötatakse praegu välja; ta tuleb parteis arutamisele ja võetakse vastu eelseisval partei XXII kongressil.

Avaldus väljendab marksistlik-leninlike parteide ühist hoolitsust selle eest, et asjad igal sotsialistlikul maal areneksid edukalt, et sotsialistliku ja kommunistliku ülesehitustöö praktikas esile kerkinud ülesanded lahendataks õigesti, iga maa ja kogu sotsialismileeri huvides.

Seoses sellega on näidatud, milline tohutu tähtsus on sotsialismileeri kollektiivsetel kogemustel, mida on omandatud sotsialistliku ülesehitustöö praktikaga mitmesugustes maades.

Meie partei uurib hoolega sotsialistlike maade vennasparteide kogemusi, mis toovad palju väärtuslikku uue ühiskonna ehitamise marksistlik-leninlikku teooriasse. Nüüd on meil kogunenud sotsialismi ehitamise kollektiivsed kogemused. Need kogemused on kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühisvaraks. Kollektiivsete kogemuste uurimine ja õige ärakasutamine kõigi vennasparteide poolt on iga sotsialistliku maa arengu ülitähtsaks tingimuseks.

Selles maakera osas, mille võtab enda alla sotsialistlik maailmasüsteem, luuakse uue ühiskonna prototüüpi kogu inimkonnale. See paneb erilise vastutuse kõigi meie sotsialistlike maade kommunistlikele parteidele. Õige poliitilise ja majandusalase juhtimise puhul, mis arvestab nii sotsialismi ehitamise üldisi seaduspärasusi kui ka üksikute maade spetsiifikat, iga arenguetapi iseärasusi ja nõudeid, võime veelgi aktiivsemalt ära kasutada sotsialismi eeliseid ja teha uusi edusamme.

Sotsialistliku maailmasüsteemi maad lähenevad üksteisele üha enam, nende koostöö tugevneb kõigis tegevussfäärides. See on seaduspärane protsess. Sotsialistlike riikide vahel ei ole ega saa olla lahendamatuid vastuolusid. Majanduslikus suhtes arenenud ja võimsamad maad osutavad omakasupüüdmatut vennalikku abi majanduslikult vähemarenenuile. Näiteks Nõukogude Liidu abiga on vennalikes sotsialistlikes maades ehitatud üle 550 tööstusettevõtte ja objekti. Meie poolt neile maadele antud laenud ja krediidid moodustavad 7,8 miljardit rubla (uutes valuutarublades). Samal ajal peame me oma kohuseks märkida, et ka vennalikud sotsialismimaad osutavad omalt poolt Nõukogude Liidule kaasabi meie majanduse arendamisel.

Sotsialistlik maailmasüsteem kujutab endast praegu suveräänsete, sõltumatute maade rahvuslike majanduste kogumit. Sotsialistliku maailmasüsteemi arengu seaduspärasuseks on sidemete järjekindel tugevnemine sotsialistlike maade rahvuslike majanduste vahel. Täie õigusega võib öelda, et sotsialistlike maade edasiarenemine kulgeb just ülemaailmse sotsialistliku majandussüsteemi tugevdamise teel. Nagu näitab avaldus, on nende maade juhtimise rooli juures seisvad marksistlik-leninlikud parteid üksmeelsed oma püüdes sellele protsessile aktiivselt kaasa aidata.

Nad taotlevad ühiselt tootmise spetsialiseerimise ja koopereerimise, rahvusvahelise tööjaotuse probleemide õiget lahendamist. Sellega aitavad nad kaasa sotsialismi eeliste täielikumale ärakasutamisele. Sotsialistlike maade tootmisalaste jõupingutuste ühendamise põhivormiks nende arengu käesoleval etapil on saanud rahvamajandusplaanide koordineerimine. Selle töö täiustamine vastab kõigi maade huvidele, eriti seoses sotsialistlike maade rahvamajanduse arendamise perspektiivplaani väljatöötamise ülesandega.

Sotsialistliku maailmasüsteemi ühise majandusliku baasi tugevdamine, materiaalse aluse loomine kõigi sotsialismisüsteemi rahvaste enam-vähem üheaegseks ülemineku kommunismile toimub seda kiiremini, mida täielikumalt mobiliseeritakse selle süsteemi iga maa sisemisi ressursse, mida paremini ära kasutatakse sotsialistliku rahvusvahelise tööjaotuse eeliseid, ja sel alusel toimub majandusliku arengu taseme ühtlustumine. Lahendades ajalooliselt väljakujunenud majandusliku arengu taseme erinevuste järkjärgulise likvideerimise ülesande, näitame kogu maailma rahvastele, kuidas kommunistlikul teel saab likvideerida majanduslikku ja kultuurilist mahajäämust, mille imperialism neile osaks määras. Selle tee efektiivsus sai kõige esimesena ilmseks mõnede minevikus mahajäänud Kesk-Aasia ja Kaukaasia rahvaste juures, kes tänu arenenumate sotsialistlike rahvuste ja ennekõike vene rahvuse tohutu suurele abile kiiresti likvideerisid oma mahajäämuse ja asusid ühte ritta meie maa tööstuslikult arenenud piirkondadega. Praegu toimub see protsess kogu sotsialistliku süsteemi ulatuses.

Meie ühine kohus on ka edaspidi igakülgselt tugevdada sotsialistlike maade solidaarsust, ühtsust, koostööd

ja vastastikust abistamist. Avalduses on öeldud: «*Kommunistlikud ja töölisparteid kasvatavad töötajaid väsimatult sotsialistliku internatsionalismi vaimus, kõigisse natsionalismi ja šovinismi nähtustesse leppimatu suhtumise vaimus. Kommunistlike ja töölisparteide ning sotsialistlike maade rahvaste monoliitsuses ja ühtsuses, nende ustavuses marksistlik-leninlikule õpetusele peitub iga üksiku sotsialistliku maa ja tervikuna kogu sotsialistliku leeri jõu ja võitmatuse peamine allikas.*»

Kommunistlikud ja töölisparteid määrasid kindlaks sotsialistlike maade ja rahvuste vastastikuste suhete õiged, marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi vaimust kantud printsiibid. Muidugi, sellises uues ja suures asjas tuleb ette ka üksikuid puudusi ja lünki. Kuid sotsialistlikku koostööd ei iseloomusta mitte ühed või teised pisipuudused, vaid oma olemuselt internatsionalistlik sotsialismi loomus, vennalike parteide ja maade internatsionalistlik poliitika ning tänu sellele poliitikale saavutatud maailmaajaloolised edusammud. Mis puutub puudustesse, siis peame me neid kõrvaldama, juhindudes marksismi-leninismi printsiipidest, internatsionaalse solidaarsuse ja vennaliku sõpruse printsiipidest, pidades peaeesmärgiks sotsialismileeri monoliitsuse tugevdamist. Nõukogude Liit on alati pühaks pidanud ja täitnud oma internatsionaalset kohust, seades kõigest kõrgemale sotsialismileeri maade, rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse huvid. Meie Kommunistlik Partei peab ka edaspidi kinni sellest oma muutumatust poliitikast.

Sotsialistlike maade edasine ühtekoondumine marksismi-leninismi printsiipide alusel loob veelgi suuremad võimalused selleks, et lahendada kaasaja tähtsaimad probleemid uut moodi, rahu, demokraatia ja sotsialismi huvides.

3. Uue sõja ärahoidmine on kõigist küsimustest kõige tähtsam küsimus

Seltsimehed!

Nõupidamise tähelepanu keskpunktis seisid sõja ja rahu küsimused. Nõupidamisest osavõtjad said täielikult aru, et ülemaailmse termotuumasõja ärahoidmise probleem kujutab endast inimkonnale kõige valusamat, kõige elulisemat probleemi.

V. I. Lenin juhtis tähelepanu sellele, et Esimesest maailmasõjast peale sai sõja ja rahu küsimus maailma kõigi maade kogu poliitika nurgakiviks, kümnete miljonite inimeste elu ja surma küsimuseks. Need Lenini sõnad kõlavad veelgi suurema jõuga meie päevil, kus uute massilise hävitamise vahendite kasutamine ähvardab luua enneolematuid purustusi ja sadade miljonite inimeste hukkumise. Praegu ei ole pakilisemat ülesannet kui niisuguse katastroofi ärahoidmine.

Nõupidamine tegi kindlaks ja näitas kätte teed, mida mööda minnes on võimalik veelgi efektiivsemalt ära kasutada neid võimalusi maailmasõja ärahoidmiseks, mis on tekkinud seoses sotsialistliku leeri kujunemisega ja tema võimsuse kasvuga, seoses uue jõudude vahekorraga. Rahvad usuvad, et kommunistid kasutavad ära kogu sotsialistliku süsteemi võimsuse ja rahvusvahelise töölisklassi kasvanud jõud inimkonna päästmiseks sõjakoledustest.

Marx, Engels ja Lenin nägid töölisklassi ja tema kommunistliku avangardi ajaloolist missiooni selles, et mitte ainult hävitada orjus, ekspluateerimine, viletsus ja ebaõiglus, vaid ka vabastada inimkond veristest sõdadest.

V. I. Lenin kasvatas meie parteid leppimatult võitlema imperialismi vastu, kindla rahu ja kõigi rahvaste vahelise sõpruse eest. Need põhimõtted on alati moodustanud ja moodustavad meie välispoliitika olemuse. Meie partei peab meeles Lenini sõnu, et ka surev, lagunev kapitalism võib veel inimkonnale palju viletsust tekitada. Partei on alati ülimalt valvas imperialismist lähtuva hädaohu suhtes, kasvatab nõukogude rahvast niisuguses vaimus ja teeb kõik vajaliku selleks, et vaenlane iialgi ei saaks meid tabada ootamatult. Me hoiatame sõjaohu eest selleks, et suurendada rahvaste valvsust ja aktiivsust, mobiliseerida neid võitlusse uue maailmasõja ärahoidmiseks.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei suhtumine sõja ja rahu küsimustesse on üldtuntud. Seda on korduvalt väljendatud meie partei kongresside otsustes ja teistes dokumentides.

Sõjad tekkisid siis, kui ühiskond jagunes klassideks. See tähendab, et pind igasuguse sõja tekkimiseks likvideeritakse lõplikult alles siis, kui kaotatakse ühiskonna jagunemine vaenulikeks, antagonistlikeks klassideks. Töölisklassi võiduga ülemaailmses ulatuses, sotsialismi võiduga

likvideeritakse kõik sõdade tekkimise sotsiaalsed ja rahvuslikud põhjused ning inimkond saab võimaluse jäädavalt vabaneda sellest hirmsast nuhtlusest.

Tänapäeva tingimustes tuleb eristada järgmisi sõdade kategooriaid: maailmasõjad; lokaalsed sõjad; vabadussõjad-rahvaülestõusud. See on vajalik selleks, et välja töötada õige taktika nende sõdade suhtes.

Alustame *maailmasõdade* küsimusest. Kommunistid on maailmasõdade, nagu üldse riikidevaheliste sõdade, kõige resoluutsemad vastased. Säärased sõjad on vajalikud ainult imperialistidele võõraste territooriumide anastamiseks, rahvaste orjastamiseks ja röövimiseks. Enne sotsialistliku maailmasüsteemi tekkimist ei olnud töölisklassil võimalust avaldada määravat mõju selle küsimuse lahendamisele, kas maailmasõda tuleb või mitte. Neis tingimustes esitasid töölisklassi parimad esindajad loosungi: muuta imperialistlik sõda kodusõjaks, s. o. kasutada kujunenud olukorda selleks, et võtta võim töölisklassi kätte, töörahva kätte. Selline olukord kujunes välja Esimeses maailmasõjas, ja seda kasutas klassikaliselt ära bolševike partei, kasutas ära Lenin.

Meie ajal on välja kujunenud teistsugused tingimused. Maailma sotsialismileer oma võimsa majanduse ning relvastatud jõududega avaldab üha suuremat mõju sõja ja rahu küsimuste lahendamisele. Muidugi eksisteerivad ka praegu imperialistlike riikide vahel teravad vastuolud ja antagonismid, soov teiste, nõrgemate arvel kasu saada. Kuid imperialistid on sunnitud piiluma Nõukogude Liidu ja kogu sotsialismileeri poole ning kardavad omavahel sõda alustada. Nad püüavad omavahelisi lahkhelisid pehmendada. Nad on loonud sõjalised blokid, millesse on kaasa tõmmatud paljud kapitalistlikud riigid. Vaatamata sellele, et neid blokke lõhestab sisemine võitlus, ühendab neist osavõtjaid, nagu nad ise räägivad, hirm kommunismi ees ja endastmõistetavalt imperialismi loomuse ning taotluste ühtsus.

Tänapäeva tingimustes ei ole kõige tõenäolisem, et sõjad tekivad kapitalistlike, imperialistlike maade vahel, ehkki ka see ei ole võimatu. Sõdu valmistavad imperialistid peamiselt ette sotsialismimaade ja esmajoones Nõukogude Liidu kui kõige võimsama sotsialistliku riigi vastu. Imperialistid tahaksid hävitada meie võimsuse ja sellega taastada monopolistliku kapitali kunagise võimu.

Ülesanne seisab selles, et luua ületamatud tõkked imperialistide ette sõdade vallapäästmisel. Meie võimalused tõkete seadmiseks sõjaõhutajate teele kasvavad, ja me võime järelikult maailmasõja tekkimise ära hoida. Muidugi mõista ei saa me veel täielikult välistada sõjavõimalust, kuivõrd on olemas imperialistlikud riigid, kuid sõdade vallapäästmine on imperialistide jaoks praegu muutunud hoopis raskemaks kui see oli varem, enne võimsa sotsialismileeri tekkimist. Sõda valla päästa imperialistid võivad, kuid nad on sunnitud mõtlema sellele, millised on selle tagajärjed.

Mul oli juba kunagi juhus rääkida sellest, et kui isegi hullumeelne Hitler oleks endale ette kujutanud, millise täieliku lüüasaamisega tema verine avantüür lõpeb ja et ta ise on sunnitud oma elule lõpu peale tegema, siis oleks ta mitu korda järele mõelnud, enne kui Nõukogude Liidu vastu sõda alustada. Kuid siis oli ju olemas ainult kaks sotsialistlikku riiki — Nõukogude Liit ja Mongoolia Rahvavabariik. Ja ikkagi me purustasime agressorid, kasutades sealjuures ära ka vastuolusid imperialistlike riikide vahel.

Praegusel ajal on pilt hoopis teistsugune. Nüüd seisavad imperialismileeri vastas sotsialistlikud maad, kes kujutavad endast võimsat jõudu. Oleks vale alahinnata sotsialismileeri jõudu, tema mõju maailma sündmuste käigule ja järelikult ka selle küsimuse lahendamisele, kas sõjad tekivad või mitte. Olukorras, kus on olemas võimsaid relvastatud jõude omav tugev sotsialismileer, võivad rahvad, mobiliseerides kõik oma jõud aktiivsesse võitlusse sõjakate imperialistide vastu, kahtlemata ära hoida sõja ja sellega tagada rahuliku kooseksisteerimise.

Mõni sõna *lokaalsetest* sõdadest. Praegu räägitakse imperialismileeris palju lokaalsetest sõdadest ja isegi luuakse selliste sõdade jaoks väiksekaliibrilist aatomirelva. On loodud spetsiaalne lokaalsete sõdade teooria. Kas see on juhuslik? Muidugi mitte. Mõned imperialistlikud ringkonnad, kartes, et maailmasõda võib lõppeda kapitalismi täieliku krahhiga, asetavad panuse lokaalsete sõdade vallapäästmisele.

Lokaalseid sõdu on olnud, ja samuti võivad nad tekkida tulevikus. Kuid ka selliste sõdade vallapäästmise võimalused muutuvad imperialistidel praegu üha väiksemaks. Väike imperialistlik sõda, olenemata sellest, kes imperia-

listidest seda alustab, võib kasvada ülemaailmseks termotuumasõjaks, raketisõjaks. Sellepärast peame me võitlema nii maailmasõdade kui ka lokaalsete sõdade vastu.

Imperialistide poolt alustatud lokaalse sõja näiteks võib olla Inglismaa, Prantsusmaa ja Iisraeli agressioon Egiptuse vastu. Nad tahtsid lämmatada Egiptuse ja sellega hirmutada araabiamaid nende võitluses sõltumatuse eest, aga samuti ka kohutada teisi Aasia ja Aafrika rahvaid. Oma kavatsusest Egiptusega arveid õiendada rääkisid meile üsna avameelselt Inglise riigitegelased, nende hulgas ka Eden, kui me Londonis olime. Me ütlesime neile otsekoheselt: kui te sõda alustate, siis te kaotate selle, meie neutraalseks ei jää. Kui see sõda algas, mõistis Ühinenud Rahvaste Organisatsioon selle formaalselt hukka, kuid sellest ei olnud agressoritel sooja ega külma ja nad jätkasid oma räpast tegevust ning olid isegi veendunud, et nad on juba lähedal oma eesmärgi saavutamisele. Nõukogude Liit ja kogu sotsialismileer astusid välja Egiptuse kaitseks. Nõukogude valitsuse karm hoiatus Edenile ja Guy Mollet'le peatas sõja. Lokaalne sõda, avantüür Egiptuses kukkus häbiga läbi.

See oli 1956. aastal, kui sotsialismimaade ja imperialismimaade jõudude vahekord ei olnud niisugune nagu praegu. Me ei olnud siis nii võimsad kui käesoleval ajal. Pealegi lootsid Inglismaa, Prantsusmaa ja Iisraeli valitsejad ära kasutada raskusi, mis tol ajal tekkisid Ungaris ja Poolas. Imperialistlike riikide esindajad sosistasid meile, et näete, teil on omad raskused Ungaris, meil aga on raskused Egiptuses, ja sellepärast ärge segage ennast meie asjadesse. Kuid meie andsime neile sosistajatele väärika vastuse. Me ei hakanud nende röövlitegudele läbi sõrmede vaatama. Me segasime vahele ja ajasime nende agressiooni nurja.

See on näide, kuidas imperialistide poolt vallapäästetud lokaalsele sõjale Nõukogude Liidu ja kogu sotsialismileeri vahelesegamise tagajärjel lõpp tehti.

Ma juba ütlesin, et lokaalsed sõjad ei ole ka tulevikus võimatud. Sellepärast seisab meie ülesanne selles, et olla alati valvel, mobiliseerida nii sotsialismileeri jõud kui ka kõigi maade rahvad, kõik rahuarmastavad jõud võitlusse agressiivsete sõdade ärahoidmise eest. Kui kõigi maade rahvad on ühte koondunud ja mobiliseeritud, kui nad peavad väsimatut võitlust, ühendades oma jõupingutused nii

igas riigis endas kui ka rahvusvahelises ulatuses, siis saab sõda ära hoida.

Nüüd *rahvuslikest vabadussõdadest.* Selliste sõdade näiteks viimasel ajal on Vietnami rahva relvastatud võitlus või juba seitsmendat aastat kestev Alžeeria rahva sõda.

Need sõjad algasid koloniaalrahvaste ülestõusudena oma rõhujate vastu, kasvades ümber partisanisõjaks.

Vabadussõjad jäävad alles niikauaks, kuni eksisteerib imperialism, kuni eksisteerib kolonialism. Need on revolutsioonilised sõjad. Sellised sõjad on mitte ainult lubatavad, vaid ka paratamatud, sest vabatahtlikult kolonisaatorid rahvastele sõltumatust ei anna. Sellepärast võivad rahvad endale vabaduse ja sõltumatuse kätte võita ainult võitlusega, sealhulgas relvastatud võitlusega.

Mispärast USA imperialistid, püüdes igati aidata prantsuse kolonisaatoreid, siiski ei sõandanud otseselt vahele segada sõtta Vietnamis? Nad ei teinud seda sellepärast, et teadsid: kui abistada Prantsusmaad relvastatud jõududega, siis saab Vietnam vastavat abi Hiinalt, Nõukogude Liidult ja teistelt sotsialistlikelt riikidelt, see aga võib kasvada maailmasõjaks. Sõja tulemus on teada: Põhja-Vietnam saavutas võidu.

Praegu peetakse analoogilist sõda Alžeerias. Milline on see sõda? See on Alžeeria araabia rahva ülestõus prantsuse kolonisaatorite vastu. Seda peetakse partisanisõja vormis. USA ja Inglismaa imperialistid annavad oma prantsuse liitlastele abi relvade näol. Veelgi enam, nad lubasid Prantsusmaal — NATO liikmel — paisata Euroopast oma väeosad võitlusse Alžeeria rahva vastu. Abi saab ka Alžeeria rahvas naabermaadelt ja teistelt riikidelt, kes tunnevad kaasa tema vabaduspüüetele. Kuid see on rahva vabadussõda oma sõltumatuse eest. See on püha sõda. Meie tunnistame selliseid sõdasid ning abistame nüüd ja edaspidi rahvaid, kes võitlevad oma vabaduse eest.

Või võtame Kuuba näite. Ka seal oli sõda. Kuid seegi algas ülestõusuna sisemise türanniarežiimi vastu, kelle selja taga seisis ameerika imperialism. Batista oli Ühendriikide käsilane ja need aitasid teda aktiivselt. Kuid otseselt oma relvastatud jõududega USA sellesse sõtta vahele ei seganud. Kuuba rahvas saavutas Fidel Castro juhtimisel võidu.

Kas selliseid sõdu võib olla ka tulevikus? Võib. Kas võib olla selliseid ülestõuse? Võib. Kuid need on just sõjad kui

rahva ülestõusud. Kas teistes maades võivad tekkida tingimused, kus rahval saab kannatuste karikas täis ja ta tõuseb üles relv käes? Võivad. Milline on meie suhtumine sellistesse ülestõusudesse? Kõige positiivsem. Neid ülestõuse ei saa samastada riikidevaheliste sõdadega, lokaalsete sõdadega, sest neis ülestõusudes võitleb rahvas oma enesemääramise õiguse teostamise eest, oma sotsiaalse ja sõltumatu rahvusliku arengu eest; need on ülestõusud kõdunenud reaktsiooniliste režiimide vastu, kolonisaatorite vastu. Kommunistid toetavad täielikult selliseid õiglasi sõdu ja sammuvad vabadusvõitlust pidavate rahvaste esimestes ridades.

Seltsimehed! Inimkond on jõudnud sellise ajalooverstapostini, kus ta on võimeline lahendama neid probleeme, mis ei olnud jõukohased eelmistele põlvkondadele. See käib ka kõigist probleemidest kõige tähtsama probleemi — maailmasõja ärahoidmise probleemi — kohta.

Töölisklass, kes juba praegu juhib hiiglasuurt osa maailmast, omal ajal aga hakkab juhtima kogu maailma, ei või lubada, et hukkumisele määratud jõud võiksid enesega hauda kaasa viia sadu miljoneid inimesi. Maailmasõda tänapäeva tingimustes oleks aga raketi- ja tuumasõda, s. t. kõige hävitavam sõda ajaloos.

Juba katsetatud vesinikupommide hulgas on selliseid, milledest igaüks oma võimsuse poolest mitmekordselt ületab kõigi lõhkeainete jõu, mida kasutati Teise maailmasõja vältel ja isegi kogu inimkonna olemasolu jooksul. Teadlaste arvestuste kohaselt võib ühe vesinikupommi plahvatus tööstuspiirkonnas hävitada korraga kuni 1,5 miljonit inimest ja sellele järgneva radiatsiooni läbi tuua surma veel umbes 400 000 inimesele. Isegi keskmisest vesinikupommist jätkub, et maapinnalt minema pühkida suurim linn. Inglise teadlased tulid järeldusele, et neli megatonnist pommi, millest üks heidetakse Londonile, teine Birminghamile, kolmas Lancashire'ile ja neljas Yorkshire'ile, hävitavad kokku vähemalt 20 miljonit inimest. Ameerika spetsialistide poolt senatile esitatud andmete põhjal moodustavad kaotused, mida USA-l tuleb oodata pärast 24 tundi kestnud tuumasõda, 50—75 miljonit inimest. Tuntud ameerika teadlane Pauling ütleb: «Kokku elab rajoonides, millede pihta tõenäoliselt antakse tugevad tuumalöögid, ligi miljard inimest. 60 päeva jooksul, alates aatomilöögi momendist, võib hukkuda 500—750 miljonit inimest.» Tuumasõda tekitab arvu-

tuid õnnetusi ka nende maade rahvastele, kes otseselt ei satu pommitamise alla; näiteks hukkuvad paljud miljonid inimesed radiatsiooni hävitavate tagajärgede tõttu.

Me teame, et kui imperialistlikud hullumeelsed maailmasõja valla päästavad, siis rahvad hävitavad kapitalismi. Kuid me oleme resoluutselt sõja vastu, ennekõike sellepärast, et me mõtleme inimkonna saatuse peale, tema oleviku ja tuleviku peale. Me teame, et sõja korral kannatavad kõigepealt töötajad ja nende avangard — töölisklass.

Me mäletame, kuidas püstitas töölisklassi saatuse küsimuse V. I. Lenin. Juba esimestel aastatel pärast revolutsiooni, kui maailma esimene tööliste ja talupoegade riik oli tulerõngas, õpetas Iljitš, et «kui me päästame töötaja, päästame inimkonna peamise tootliku jõu — töölise, — siis me saame kõik tagasi, kuid me hukkume, kui me ei suuda teda päästa . . .» (Teosed, 29. kd., lk. 335.)

Nüüd ei ole maailmas enam üksainus tööliste ja talupoegade riik, vaid terve sotsialistlike riikide süsteem. Meie kohus ajaloo ees seisab selles, et tagada rahu ja selle rahvusvahelise töölisklassi suursaavutuse — sotsialismileeri — rahulik areng, päästa kõigi maade rahvad uuest hävitussõjast. Sotsialismi võit ülemaailmses ulatuses, mis ajaloo arenemise seaduste tõttu on paratamatu, on nüüd juba lähedal. Selle võidu jaoks ei ole vaja riikidevahelisi sõdu.

Tuumasõja paratamatute tagajärgede kaine hindamine on möödapääsmatuks tingimuseks, et vajaliku järjekindlusega teostada sõja ärahoidmise poliitikat ja mobiliseerida rahvahulki selle ülesande lahendamisele. Purustava sõjaohu mõistmine üksi juba tugevdab ju rahvahulkade tahet võidelda sõja vastu. Sellepärast tuleb tingimata rahvahulki hoiatada uue maailmasõja kõige ohtlikumate tagajärgede eest ja sellega äratada rahvaste püha viha nende vastu, kes seda kuritegu ette valmistavad. Sõja ärahoidmise võimalus ei ole midagi kõrgemalt poolt antut. Rahu ei ole võimalik saavutada palumisega. Teda saab garanteerida ainult aktiivse sihikindla võitlusega. Just sellepärast me olemegi pidanud ja peame sellist võitlust.

Kogu Nõukogude Liidu välispoliitika eesmärk on rahu kindlustamine. Oma riigi suurenevat võimsust oleme me kasutanud ja kasutame ka edaspidi mitte selleks, et kedagi ähvardada, mitte selleks, et sõjakirgi õhutada, vaid selleks, et järjekindlalt teostada sõjaohu vastu võitlemise poliitikat, maailmasõja ärahoidmise poliitikat.

Me oleme lähtunud ja lähtume sellest, et toetada ja kõvendada sõbralikke suhteid kõigi rahvastega rahu huvides, rahuliku kooseksisteerimise printsiipide alusel.

Seltsimehed! Elu ise kinnitab, et erineva sotsiaalse korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise leninlik poliitika, mida Nõukogude Liit ja teised sotsialistlikud maad järjekindlalt teostavad, on õige. Meie partei peab rahuliku kooseksisteerimise poliitikat, mille pärandas meile Lenin, oma välispoliitika peajooneks. Rahulik kooseksisteerimine on sotsialistlike ja kapitalistlike riikide vaheliste suhete peatee.

Rahuliku kooseksisteerimise poliitika järjekindel teostamine kõvendab sotsialistliku maailmasüsteemi positsioone, aitab suurendada tema majanduslikku võimsust, rahvusvahelist autoriteeti ja mõju rahvahulkades, loob talle soodsad välispoliitilised võimalused rahulikus võistluses kapitalismiga.

Tänu sellele, et sotsialistliku leeri maad teostavad õiget poliitikat, imperialistlike sõjaõhutajate vastu aktiivse võitlemise poliitikat, on Nõukogude Liidu ja kõigi teiste sotsialistlike riikide autoriteet tõusnud enneolematule kõrgusele. See on ju fakt, et sotsialismimaadel on nüüd väga head rahvusvahelised positsioonid. Kapitalistlikes riikides eriti rasketes tingimustes tegutsevate vennasparteide autoriteet kasvab samuti päevast päeva. Tänapäeval tunnistab kogu maailm, et Nõukogude Liidu ja kõigi teiste sotsialistlike maade aktiivne, efektiivne, mõjukas välispoliitika võidab rahu ja sotsialismi poole järjest uusi miljoneid inimesi.

Aktiivse rahuvõitluse poliitika on sotsialistlike maade välispoliitilistele aktidele andnud dünaamilise jõu. Viimastel aastatel kuulub initsiatiiv rahvusvahelisel areenil Nõukogude Liidule, sotsialismimaadele, imperialistlikud riigid ja nende valitsused viibivad aga puhtkaitseseisundis. Nende prestiiž ja välispoliitilised aktsiad on langenud madalamale kui kunagi varem.

Kurss rahulikule kooseksisteerimisele soodustab progressijõudude, sotsialismi eest võitlevate jõudude arengut, kapitalistlikes maades aga kergendab kommunistlike parteide ja teiste töölisklassi progressiivsete organisatsioonide tegevust, soodustab rahvaste võitlust agressiivsete sõjaliste blokkide ja välismaiste sõjaväebaaside vastu, aitab kaasa rahvusliku vabadusliikumise edusammudele.

Seega on rahuliku kooseksisteerimise poliitika oma sotsiaalselt sisult spetsiifiline vorm, milles toimub proleta-

riaadi pingeline majanduslik, poliitiline ja ideoloogiline võitlus imperialismi agressiivsete jõudude vastu rahvusvahelisel areenil.

Võitlus imperialismi vastu saab edukas olla ainult siis, kui tema agressiivsele tegevusele antakse energiline vastulöök. Needmisega ei saa imperialistlikke avantüriste tagasi hoida. Imperialismi ohjeldamiseks on olemas vaid üks tee — väsimatult kindlustada sotsialistlike riikide majanduslikku, poliitilist ja sõjalist võimsust, igati tugevdada maailma revolutsioonilist liikumist ja tema ühtsust, mobiliseerida laiad rahvahulgad võitlusse sõjaohu ärahoidmise eest.

NLKP Keskkomitee ja Nõukogude valitsus teevad ka edaspidi kõik selleks, et suurendada meie maa sõjalist võimsust, pidades silmas, et imperialistid jätkavad võidurelvastumist.

Imperialismi agressiivsele tegevusele vastulöögi andmisel näitavad meie partei ja valitsus alati üles meelekindlust ja külmaverelisust. Kogu aeg me püüame suunata sündmuste arenemist niiviisi, et sotsialistliku leeri huvisid kaitstes mitte lubada imperialistlikel provokaatoritel uut maailmasõda valla päästa.

Me seame oma ülesandeks imperialistide kõigi sõjalis-poliitiliste rühmituste, nagu näiteks NATO, SEATO ja CENTO, agressiivse olemuse paljastamise, taotledes nende isoleerimist ja lõpptulemusena nende likvideerimist. Me oleme korduvalt deklareerinud, et sel tingimusel me oleme nõus lõpetama Varssavi lepingu organisatsiooni olemasolu. Sõjaliste rühmituste likvideerimisest saavad kasu kõik maailma rahvad.

See oleks määratu suur reaalne panus rahu kindlustamiseks ja rahvusvahelise olukorra tervendamiseks, see oleks rahuliku kooseksisteerimise suur edusamm. Vaatamata kõigile imperialistide püüdlustele, ei ole neil viimasel ajal korda läinud ühtki uut riiki oma sõjalistesse blokkidesse kaasa tõmmata. Tähendusrikas on see, et kõik uued iseseisvad riigid on teatanud oma kavatsusest teostada sõjalistest blokkidest mitteosavõtmise poliitikat.

Erilist osa rahu kindlustamisel Euroopas, ja mitte üksi Euroopas, etendab võitlus taassündinud Lääne-Saksa imperialismi vastu. Seda võitlust peab Nõukogude Liit koos Saksa Demokraatliku Vabariigi, Poola, Tšehhoslovakkia ja teiste sotsialistlike maadega mitmel viisil. Tähtsaimaks viisiks on võitlus rahulepingu eest. Sotsialistlike riikide välja-

astumine Saksamaa küsimuse rahuliku reguleerimise ja sel alusel Lääne-Berliini küsimuse lahendamise programmiga on aidanud kõigiti paljastada Ameerika Ühendriike, Saksa Föderatiivset Vabariiki ja teisi NATO-st osavõtjaid kui pinevuse lõdvendamise vastaseid. Saksa Demokraatliku Vabariigi kui Lääne-Euroopas asuva sotsialismieelposti rahvusvaheline positsioon on tugevnenud.

Eriti nõrgaks on osutunud Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa positsioonid Lääne-Berliinis. Need riigid püüavad ikka veel klammerduda vana külge, kuid nad peavad aru saama, et okupatsioonirežiimile tuleb selles linnas varem või hiljem lõpp.

On vaja ka edaspidi samm-sammult tuua tähtsamad imperialistlikud riigid mõistusele, sundida neid reaalset olukorda arvestama. Ja kui nad hakkavad perutama, siis võtame me tarvitusele otsustavad abinõud, sõlmime rahulepingu Saksa Demokraatliku Vabariigiga, sest me oleme kindlasti otsustanud saavutada lõpuks rahulepingu sõlmimise Saksamaaga, likvideerida okupatsioonirežiimi Lääne-Berliinis ja sellega Euroopa südamest pinnu välja kiskuda.

Seltsimehed! Kui meie aja kõigi küsimuste küsimus on uue sõja vältimine, siis kõige radikaalsem tee sellele on desarmeerimine. Marksistlik-leninlike parteide esindajate nõupidamine deklareeris, et Nõukogude Liidu poolt esitatud üldise ja täieliku desarmeerimise programmi elluviimine omaks inimkonna saatuse suhtes ajaloolist tähtsust.

Meie võitlus desarmeerimise eest ei ole taktikaline võte. Me tahame siiralt desarmeerimist. Ka selles küsimuses asume me täielikult marksismi-leninismi pinnal. Juba Engels ütles möödunud sajandi lõpul, et desarmeerimine on võimalik, ja nimetas seda «rahu garantiiks». Meie ajal esitas desarmeerimise loosungi kui praktilise ülesande esmakordselt V. I. Lenin, ja esimesed Nõukogude ettepanekud täieliku või osalise desarmeerimise kohta, kui kapitalistid ei nõustu täieliku desarmeerimisega, tehti juba Genua konverentsil.

Võitlus desarmeerimise eest on tähtis sõja ärahoidmise tegur, see on efektiivne võitlus imperialismi vastu. Niisuguses võitluses on sotsialismileeri poolel inimkonna enamik.

Rahu ja progressi ideaalid on meie kalleimad ideaalid. Leidus ju juba I Internatsionaali asutamise manifestis, mille kirjutas Marx, üleskutse «taotleda, et lihtsad moraali ja õigluse seadused, millest eraisikud omavahelistes suhe-

tes peavad juhinduma, muutuksid kõrgeimateks seadusteks ka rahvastevahelistes suhetes». (K. Marx ja F. Engels. Teosed, XVI kd., lk. 11, v. k.)

Kui me seame üles ilma relvadeta ja ilma sõdadeta maailma eest võitlemise loosungi, siis arvestame me muidugi seda, et tänapäeva olukorras, kus on olemas kaks erinevat maailmasüsteemi, leidub veel imperialistlikus leeris küllaltki suuri jõudusid, kes mitte ainult ei toeta seda loosungit, vaid peavad tema vastu võitlust.

Kommunismi eest võitlemise küsimus on klassi-iseloomuga küsimus. Rahu eest võitlemise küsimus aga on niisugune küsimus, mille lahendamiseks võib ühendada mitte ainult töölisklassi, talurahva ja väikekodanluse jõud, vaid isegi ühe osa kodanlusest, kes näeb termotuumasõja reaalset ohtu.

Järelikult ei ole rahu eest võitlemise loosung vastuolus kommunismi eest võitlemise loosungiga. Need kaks loosungit sobivad ühte sellepärast, et laiade rahvahulkade silmis on kommunism selliseks jõuks, mis suudab inimkonna päästa tänapäeva hävitussõja — raketi- ja tuumasõja — koledustest; imperialism aga seob ennast rahvahulkade teadvuses järjest rohkem sõjaga, ta on selline kord, mis sünnitab sõda. Sellepärast on rahu eest võitlemise loosung otsekui kaaslaseks kommunismi eest võitlemise loosungile.

Nõupidamise avalduses on õigesti öeldud, et «rahupooldajate liikumine on kaasaja kõige ulatuslikum liikumine, mis hõlmab erinevate poliitiliste ja usuliste tõekspidamistega inimesi, kes kuuluvad ühiskonna eri klassidesse, kuid keda ühendab õilis püüdlus mitte lubada uusi sõdasid, tagada püsiv rahu». Rahu eest võitlevate inimeste hulgas on erinevate sotsiaalsete kihtide esindajaid, mitmesuguste poliitiliste veendumustega ja usuliste vaadetega inimesi.

Võitlus desarmeerimise eest — see on aktiivne võitlus imperialismi vastu, tema sõjaliste võimaluste kitsendamise eest. Rahvad peavad tegema kõik selleks, et saavutada aatomirelva ja kõigi teiste massilise hävitamise relvade ärakeelamine ja hävitamine. Siis on rahu tagatud ja rahvastele avanevad kõige soodsamad perspektiivid oma elu korraldamiseks vastavalt oma soovidele ja huvidele.

Kõige esimene tingimus desarmeerimise alal progressi saavutamiseks on kõige laiemate rahvahulkade mobiliseerimine, nende kasvav surve imperialistlikele valitsustele.

Kapitalistliku leeri poliitikas sotsialistlike maade suh-

tes avaldub kaks tendentsi: sõjakalt agressiivne ja mõõdukas, kaine tendents. V. I. Lenin rõhutas vajadust luua kontakt nende kodanluse ringkondadega, kes kalduvad patsifismi poole, «olgu see või kõige viletsam patsifism». (Teosed, 33. kd., lk. 236.) Ta ütles, et võitluses rahu säilitamise eest peame me ära kasutama ka kodanluse mõistlikke esindajaid.

Nende sõnade õigsust kinnitavad ka meie päevade sündmused. Imperialistliku leeri valitsevate klasside hulgas domineerib hirm kapitalismi tuleviku pärast. Kõige reaktsioonilisemad ringkonnad muutuvad üha närvilisemaks, nad püüavad toime panna avantüristlikke tegusid ja agressiooniakte, lootes nende abil oma kõikumalöönud olukorda kindlustada. Samal ajal leidub nende maade valitsevates ringkondades ka niisuguseid jõudusid, kes saavad aru, et uus sõda ohustab kapitalismi ennast. Siit tuleneb kaks tendentsi: üks neist on suunatud sõjale, teine aga sellele, et mingisuguses vormis vastu võtta rahuliku kooseksisteerimise ideed.

Oma poliitikas arvestavad sotsialistlikud riigid neid mõlemaid tendentse, nad taotlevad läbirääkimisi ja kokkuleppeid kapitalistlike riikidega konstruktiivsete ettepanekute baasil, püüavad arendada isiklikku kontakti sotsialistlike maade ja kapitalistlike maade riigitegelaste vahel. On vaja ka edaspidi ära kasutada iga võimalust «külma sõja» pooldajate, võidurelvastumise pooldajate paljastamiseks, näidata rahvahulkadele, et sotsialismimaad tõesti siiralt võitlevad ülemaailmse rahu kindlustamise eest.

Kõik rahvad hakkavad järjest selgemini aru saama, et just kommunistid tahavad sisse seada niisugused suhted riikide vahel, mis on rajatud rahuliku kooseksisteerimise printsiipidele, et just nemad on kõige tulisemad ja järjekindlamad rahu eest võitlejad. Me võime uhked olla selle üle, et rahvaste kujutluses liituvad rahu ja kommunism järjest rohkem ühte.

Kommunistid on sellel seisukohal, et kui kõik tänapäeva progressiivsed ja rahuarmastavad jõud — sotsialistliku süsteemi maad, rahvusvaheline töölisklass, rahvuslik vabadusliikumine, noored rahvusriigid, kõik sõja vastu väljaastuvad maad ja kõik rahupooldajad — otsustavalt võitlevad sõjaohu vastu, siis suudavad nad sõjaõhutajate käed kinni siduda ning uue ülemaailmse sõjalise katastroofi ära hoida. Päevast päeva on vaja rahuvõitlusse kaasa tõm-

mata uusi rahvakihte, jagu saada passiivsusest, mida kahjuks esineb kodanlike riikide mõne sotsiaalse kihi hulgas. *«Võitlust uue maailmasõja ohu vastu tuleb arendada seda ära ootamata, millal hakkavad langema aatomi- ja vesinikupommid,»* rõhutatakse avalduses.

Üks kommunismi moraalse jõu otsustav allikas, tema poolt rahvahulkadele avaldatava hiiglasuure mõju allikas seisab selles, et kommunism on rahu lipukandja. Just rahulipp on see, mis võimaldab meil koguda enda ümber laiu rahvahulki. Rahulippu kõrgel kandes saavutame me veelgi suuremat edu.

Kommunistid peavad oma pühaks kohuseks täielikult ära kasutada kõik võimalused, mida rahvastele avab käesolev ajastu, selleks, et ohjeldada imperialismi sõjakaid jõude, ära hoida uus sõda.

Tänapäeva rahvusvaheline kommunistlik ja töölisliikumine on saanud nii võimsaks ja organisatsioonikindlaks, et ta seab praktiliseks ülesandeks inimkonna päästmise uue sõja vaevadest. Nõupidamise avalduses öeldakse: *«Kommunistid näevad oma ajaloolist missiooni mitte ainult selles, et kaotada ekspluateerimine ja viletsus ülemaailmses mastaabis ning inimühiskonna elust alatiseks kõrvaldada mis tahes sõja puhkemise võimalus, vaid ka selles, et juba kaasajal vabastada inimkond uue maailmasõja košmaarist. Kõigi maade kommunistlikud parteid pühendavad sellele suurele ajaloolisele missioonile kogu oma jõu ja energia.»*

4. Kolonialismi likvideerimine ja vabanenud maade edasiarenemise teed

Seltsimehed! Uueks võimsaks jõuks võitluses rahu ja sotsiaalse progressi eest on saanud rahvad, kes on võitnud kätte rahvusliku iseseisvuse.

Rahvuslik vabadusliikumine annab üha tugevamaid hoope imperialismi pihta, aitab kaasa rahu kindlustamisele, soodustab inimkonna kiiremat arenemist sotsiaalse progressi teed mööda. Käesoleval ajal on Aasia, Aafrika, Ladina-Ameerika muutunud imperialismivastase revolutsioonilise võitluse tähtsateks kolleteks. Sõjajärgsel perioodil on umbes 40 maad kätte võitnud rahvusliku iseseisvuse. Peaaegu poolteist miljardit inimest on maha raputanud koloniaalorjuse.

Nõupidamine konstateeris täie õigusega, et koloniaalse orjuse süsteemi kokkuvarisemine rahvusliku vabadusliikumise survel on oma ajalooliselt tähtsuselt teine nähtus pärast sotsialismi maailmasüsteemi tekkimist.

Avaneb uus suurepärane leheküIg inimkonna ajaloos. On kerge ette kujutada, missugust grandioosset tööd hakkavad tegema need rahvad, kui nad oma maalt imperialistid täielikult välja kihutavad, kui nad tunnevad end oma saatuse peremeestena. See suurendab tohutus ulatuses inimkonna progressiivseid jõudusid.

Võtke näiteks Aasia, see inimkonna tsivilisatsiooni iidne häll. Missugused ammendamatud jõud peituvad selle kontinendi rahvastes. Aga kas praegu inimkonna ees seisvate ülesannete lahendamisel hakkavad väiksemat osa etendama imperialismi poliitilisest ja majanduslikust sõltuvusest vabanenud või vabanevad araabia rahvad, kellel on kangelaslikud traditsioonid, kõik Lähis- ja Kesk-Ida rahvad?

Üheks meie ajastu suurepäraseks nähtuseks on Aafrika rahvaste ärkamine. Iseseisvuse on juba saavutanud kümned Põhja- ja Kesk-Aafrika riigid, hakkab keema Aafrika lõunaosa ja pole kahtlust, et varisevad kokku fašistlikud vangikongid Lõuna-Aafrika Liidus, saavad vabaks Rodeesia, Uganda ja teised Aafrika osad.

Rahvusliku vabadusliikumise jõud suurenevad tohutul määral seoses sellega, et viimastel aastatel on tekkinud veel üks ameerika imperialismi vastu aktiivse võitlemise rinne. Selleks rindeks on saanud Ladina-Ameerika. Alles hiljuti samastus see määratu suur manner ühe mõistega — Ameerika. Ja see mõiste väljendas suurel määral sellist sisu: Ladina-Ameerika oli käsist ja jalust seotud ameerika imperialismi poolt. Nüüd näitavad Ladina-Ameerika rahvad oma võitlusega, et Ameerika manner ei ole Ameerika Ühendriikide pärusmõis. Ladina-Ameerika meenutab kogu aeg tegutsevat vulkaani. Vabadusvõitluse laava pühkis minema diktaatorirežiimid reas Kesk- ja Lõuna-Ameerika maades. Kogu maailmas kärgatas kangelasliku Kuuba revolutsiooni kõu. Kuuba revolutsioon mitte ainult lööb tagasi imperialistide kallaletungid, vaid ka areneb sügavuti ja laiuti, tähistab rahvusliku vabadusvõitluse uut, kõrgemat etappi, mil võimule tuleb rahvas, mil rahvas ise saab oma rikkuste peremeheks. Solidaarsus revolutsioonilise Kuubaga on mitte ainult Ladina-Ameerika rahvaste, vaid

ka sotsialistlike maade, kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise, maailma kõigi piirkondade proletariaadi kohus.

Rahvuslik vabadusliikumine on imperialismivastane liikumine. Koloniaalsüsteemi kokkuvarisemisega on imperialism märksa nõrgenenud. Laialdased territooriumid ja määratu suured inimmassid ei ole enam tema reserviks, odava tooraine ja kahuriliha allikaks. Sotsialistlike riikide ja kõigi rahvusvaheliste progressiivsete jõudude toetusel annavad Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maad imperialistlikele riikidele ja koalitsioonidele järjest sagedamini tugevaid lööke.

Me tervitasime Moskvas rõõmuga nõupidamisest osavõtjaid Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maade vennalikest kommunistlikest parteidest, kindlameelseid võitlejaid rahvaste iseseisvuse ja nende vaba arenemise eest. Käesoleval ajal tegutsevad peaaegu 50 nende kontinentide riigis kommunistlikud parteid. See on laiendanud kommunistliku liikumise mõjusfääri, andnud sellele liikumisele tõeliselt ülemaailmse iseloomu.

Ida rahvaste kommunistlike organisatsioonide II kongressil 1919. aastal ütles V. I. Lenin: «... Kui vene bolševikel läks korda lüüa auk vanasse imperialismi, võtta enda peale revolutsiooni uute teede rajamise erakordselt raske, kuid ka erakordselt õilis ülesanne, siis teil, Ida töörahva hulkade esindajail, seisab ees veel suurem ja veel uudsem ülesanne.» (Teosed, 30. kd., lk. 135.) Seda ülesannet nägi Lenin selles, et äratada revolutsioonilist aktiivsust töörahva hulkade isetegevuseks ja organiseerimiseks, olenemata sellest, missugusel tasemel nad seisavad, rakendada kommunistlikku õpetust oma maade omapärastes tingimustes, liituda ühises võitluses teiste maade proletaarlastega. (Vt. sealsamas, lk. 138.)

Kui Lenin selle ülesande püstitas, siis ei olnud seda veel kusagil praktikas teostatud, ja kuidas seda konkreetselt teostada — seda ei olnud võimalik ühestki raamatust välja lugeda. Nüüd on rahvusliku iseseisvuse eest võitlevate või selle juba saavutanud maade kommunistlikud parteid võrratult soodsamates tingimustes, sest on juba olemas määratu suured kogemused marksismi-leninismi teooria rakendamise kohta nendes maades ja piirkondades, mida kapitalism oli mõistnud põlisele mahajäämusele.

Need ülemaailmse kommunistliku liikumise poolt omandatud kogemused on rikkalikuks varasalveks kõigile kom-

munistidele. Neid kogemusi õigesti ära kasutada, õiget poliitikat kindlaks määrata saab muidugi ainult vastaval maal tegutsev partei ise.

Need parteid koondavad oma tähelepanu peamisele küsimusele: kuidas õigesti läheneda oma rahvastele, kuidas veenda laiu rahvahulki selles, et nende parem tulevik on lahutamatult seotud võitlusega imperialismi ja sisemiste reaktsiooniliste jõudude vastu, kuidas kindlustada internatsionaalset solidaarsust sotsialistlike riikidega, kogu maailma töörahva kommunistliku avangardiga.

Vabaduse, demokraatia ja sotsialismi põhimõtetel toimuv maailma uuendamine, millest meie osa võtame, — see on suur ajalooline protsess, mille käigus ühinevad ja avaldavad vastastikust mõju mitmesugused revolutsioonilised, demokraatlikud liikumised, kusjuures määravat mõju avaldavad sotsialistlikud revolutsioonid. Rahvusliku vabadusliikumise edusammud on väga suurel määral tingitud sotsialismi võitudest, ja nad kindlustavad omakorda sotsialismi rahvusvahelisi positsioone võitluses imperialismi vastu. Niisugusel nende ajalooliste protsesside tõeliselt leninlikul käsitusel rajaneb kommunistlike parteide ja sotsialistlike riikide poliitika, mille eesmärgiks on kindlustada tihedat liitu rahvastega, kes võitlevad oma iseseisvuse eest või on selle juba kätte võitnud.

Kodanlikud ja revisionistlikud poliitikategelased räägivad, et rahvuslik vabadusliikumine areneb sõltumatult töölisklassi võitlusest sotsialismi eest, sotsialistlike riikide poolt antavast toetusest, et endiste asumaade rahvastele kingivad vabaduse kolonisaatorid. Selliseid väljamõeldisi levitatakse selleks, et isoleerida noori iseseisvaid riike sotsialistliku leeri maadest ja tõestada, et need riigid peavad rahvusvahelisel areenil etendama mingi «kolmanda jõu» osa, mitte aga astuma välja imperialismi vastu. On vist ütlematagi selge, et säärased targutused on lausa pettus.

On ajalooline fakt, et enne Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu ei õnnestunud rahvastel purustada kolonialismi ahelaid. Ajalugu tõestas, et sotsialismi võidulepääsemiseta kas või ühes maailma osas ei saanud juttugi olla kolonialismi likvideerimisest.

Imperialistlikud riigid ja eeskätt Ameerika Ühendriigid teevad kõik selleks, et lülitada kolonialismi ikkest vabanenud maad oma süsteemi ja sellega kõvendada ülemaailmse kapitalismi positsioone, tagada talle, nagu kodanlikud

ideoloogid kirjutavad, värske vere juurdevool, noorendada ja kindlustada teda. Kui faktidele otse näkku vaadata, siis tuleb tunnistada, et imperialistidel on võimsaid majanduslikke hoobi, millega nad saavad vabanenud maid mõjutada. Neil läheb ikka veel korda mässida mõningaid poliitiliselt sõltumatuid maid majandusliku sõltuvuse võrku. Nüüd, kus ei ole enam võimalik sisse seada avalikku koloniaalrežiimi, püüavad imperialistid vabanenud maade orjastamiseks ja röövimiseks kasutada maskeeritud vorme ja viise. Selle kõrval toetavad koloniaalriigid kõikjal vabanenud maade sisemisi reaktsioonilisi jõudusid, püüavad võimule panna oma marionette, sisse seada diktaatorlikku režiimi, tõmmata neid maid agressiivsetesse blokkidesse. Kuigi imperialistlike riikide vahel on olemas teravad vastuolud, astuvad nad sageli rahvusliku vabadusliikumise vastu ühiselt välja.

Kui aga arvestada kõiki tegureid, mis mõjutavad kolonialismi ikke maharaputanud rahvaste saatust, siis jõuame järeldusele, et imperialismile vastuseisvad sotsiaalse progressi tendentsid peavad paratamatult peale jääma.

Need küsimused aga otsustatakse ägeda võitlusega igal üksikul maal. Nõupidamise avalduses sisalduvad tähtsad seisukohad rahvusliku vabadusliikumise arengu põhiküsimustes, on ära märgitud need ülesanded, millede elluviimise eest kommunistlikud parteid võitlevad, nende positsioonid mitmesuguste klasside ja sotsiaalsete rühmade suhtes. Marksistlik-leninlike parteide vaadete ühtsust väljendades orienteerib nõupidamine sellele, et maksimaalselt kasutataks mitmesuguste klasside ja sotsiaalsete kihtide revolutsioonilisi võimalusi, tõmmataks võitlusse imperialismi vastu kõik, kas või isegi ebajärjekindlad, kõikuvad ja kõhklevad liitlased.

Kommunistid on revolutsionäärid, ja oleks halb, kui nad ei märkaks tekkivaid uusi võimalusi, ei leiaks uusi meetodeid ja vorme, mis kõige kindlamini võimaldavad meil ülesseatud eesmärki saavutada. Eriti tuleb ära märkida avalduses esiletõstetud sõltumatu demokraatliku rahvusriigi loomise idee. Avalduses on antud iseloomustus niisuguse riigi põhilistele joontele ja neile ülesannetele, mida see riik on kutsutud lahendama. Tähtis on rõhutada, et konkreetsed tingimused nendes maades, kelle rahvad on ärganud iseseisvale ajaloolisele loomingule, on väga mitmekesised, ja seoses sellega tekivad tingimata mitmesugu-

sed vormid, milles sotsiaalse progressi ülesanded oma lahenduse leiavad.

Marksistlik-leninliku teooria õige rakendamine vabanenud maades just selles seisabki, et rahvaste majandusliku, poliitilise ja kultuurilise elu spetsiifilisi jooni arvestades leida vormid rahvuse kõigi tervete jõudude ühendamiseks, tööliskiassi juhtiva osa kindlustamiseks rahvusrindes, võitluses imperialismi juurte ja feodalismi jäänuste radikaalse väljajuurimise eest, niisuguse tee puhastamise eest, mida mööda saab lõpptulemusena liikuda sotsialismi poole.

Käesoleval ajal, mil imperialistlik reaktsioon püüab noortele iseseisvatele riikidele peale sundida antikommunismi poliitikat, omandab erilise tähtsuse kommunistide vaadete ja taotluste õige selgitamine. Kommunistid toetavad rahvuslike valitsuste ülddemokraatlikke samme. Samal ajal selgitavad kommunistid rahvahulkadele, et seda laadi sammud ei ole sugugi sotsialistlikud.

Mitte kellelegi ei ole kolonialismi ahelaid purustavate rahvaste lootused nii lähedased ja nii arusaadavad kui sotsialistlike maade töötajatele, kogu maailma kommunistidele. Juba meie maailmavaade, töötava inimkonna enda huvid, millede eest me võitleme, ergutavad meid tegema maksimaalselt võimaliku, et rahvad sammuksid kindlalt progressi teed, oma materiaalsete ja vaimsete jõudude õitsengu teed. Oma poliitikaga peame me kõvendama rahvaste usaldust sotsialistlike maade vastu.

Abi, mida NSV Liit ja teised sotsialistlikud riigid iseseisvuse kättevõitnud maadele annavad, peab silmas ühtainsat eesmärki: aidata kõvendada nende maade positsioone imperialismi vastu võitlemisel, arendada rahvuslikku majandust ja parandada rahvaste elujärge. F. Engels märkis eesrindlike maade tööliskiassi määratu suurt huvi selle vastu, et asumaad «võimalikult kiiresti iseseisvusele viia» ja kirjutas: «Ühes asjas ei ole kahtlust: võidukas proletariaat ei tohi ühelegi võõrale rahvale peale sundida mitte mingisugust õnnelikukstegemist, õõnestamata sellega omaenda võitu.» (K. Marx ja F. Engels. Teosed XXVII kd., lk-d 238, 239, v. k.)

Võitnud tööliskiassi internatsionaalne kohus seisab selles, et aidata majanduslikult vähearenenud maade rahvastel täielikult purustada neid köitvad koloniaalorjuse ahelad ja toetada neid igakülgselt nende võitluses imperialismi vastu, enesemääramise ja iseseisva arenemise õiguse eest.

Kuid sellest ei järeldu sugugi, et sotsialistlik abi ei avalda mõju vabanenud maade edasiarenemise perspektiividele.

Nõukogude Liit on olnud ja jääb ka edaspidi koloniaalrahvaste siiraks sõbraks, ta on alati kaitsnud nende õigusi, huvisid ja iseseisvustaotlusi. Majanduslikku ja kultuurilist koostööd iseseisva arenemise teele astunud maadega kindlustame ja arendame me ka edaspidi.

Nõukogude Liit esitas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Peaassamblee XV istungjärgule arutamiseks koloniaalmaadele ja -rahvastele iseseisvuse andmise deklaratsiooni.

Selle ettepaneku ümber toimunud äge poliitiline võitlus, mis käis mitte ainult ÜRO-s, vaid ka väljaspool seda, viis sellele, et Peaassamblee võttis vastu koloniaalmaadele ja -rahvastele iseseisvuse andmise deklaratsiooni. Nõukogude deklaratsiooni peajäreldus — vajadus kiiresti ja lõplikult likvideerida kõik kolonialismi vormid ja avaldused — on ÜRO-s vastuvõetud otsuses põhiliselt kajastust leidnud. See on suureks võiduks progressiivsetele jõududele ja kõigile sotsialistlikele riikidele, kes vankumatult ja järjekindlalt kaitsevad rahvaste vaba ja sõltumatut rahvuslikku arenemist.

Tuleb rõhutada, et selle küsimuse otsustamisel ÜRO Peaassamblee istungjärgul isoleeriti kolonisaatorid sotsialistlike ja neutraalsete maade poolt, nende maade poolt, kes on koloniaalsüsteemi likvideerimise positsioonidel. Ja isegi mõned nende maade hulgast, kes kuuluvad agressiivsetesse blokkidesse, näiteks niisugused maad nagu Norra ja Taani, hääletasid koloniaalsüsteemi likvideerimise poolt. Kolonisaatoritega jäi 9 maast koosnev haletsusväärne rühm, kes hääletamisel erapooletu oli. See on väga iseloomulik, see näitab kogu maailmale, kes on koloniaalsüsteemi likvideerimise poolt ja mille poolt on niinimetatud «vabad maad». On ju iseloomulik, et erapooletuks jäänute hulgas olid selliste maade nagu Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa, Hispaania, Portugali, Belgia jt. esindajad.

Kolonialism, vaatamata sellele, et ta on hukkumisele määratud, on veel küllalt tugev selleks, et vastupanu avaldada, ja ta tekitab paljudele rahvastele veel rohkesti kurja. Tema ümber koondub kõik iganenu ja reaktsiooniline. Kolonialism on otseseks või kaudseks põhjuseks paljudele konfliktidele, mis ähvardavad inimkonda uue sõjaga.

Kolonialism on korduvalt tekitanud verevalamisi, ja praegugi peitub temas sõjaoht. Alatasa näitab ta ennast raevuka meeletuse puhangutes, selle kohta on kujukaks näiteks verised sündmused Alžeerias, Kongos, Laoses; ikka veel hoiab ta visalt oma käppade vahel kümneid miljoneid inimesi. Ja mitte kõik rahvad, kes on saavutanud riikliku iseseisvuse, ei saa selle hüvesid kasutada, sest nende maade majanduses võimutsevad endiselt välismonopolid.

Purustada imperialismi koloniaalsüsteemi viimased jäänused, kaitsta vabanevaid rahvaid koloniaalriikide kallalekippumiste eest, aidata neil rahvastel teostada oma vabaduseideaale — selles näevad oma kohust sotsialistlike maade rahvad, kogu maailma kommunistid ja progressiivsed inimesed.

5. Mõned kommunistliku liikumise ideoloogilised küsimused

Kui teeme kokkuvõtteid kommunistliku liikumise maailmaajaloolistest võitudest, pöördume me esimeste tänusõnadega oma suurte õpetajate K. Marxi, F. Engelsi ja V. I. Lenini poole. Nende õpetus on teinud rahvusvahelise kommunistliku liikumise kõikvõimsaks ja taganud kõik tema võidud. Oma tulevikustrateegia ja -taktika väljatöötamisel peame me jällegi nõu Marxi, Engelsi ja Leniniga. Marksismile-leninismile ustavaksjäämine on kõigi meie edaspidiste võitude pant.

Kommunistliku liikumise tee on raske ja okkaline. Mitte ühelegi parteile ei ole osaks saanud nii palju katsumusi ja ohvreid kui kommunistidele. Paljud reaktsionäärid püüdsid kommunismi hävitada. Kuid kommunism tuli kõigist neist katsumustest välja veelgi tugevamana ja muutus kaasaja võimsaks jõuks.

Te kõik olete tähele pannud võimsaid, ilusaid puid, mis on juured sügavale mulda ajanud. Sellised puud ei karda tormi ega raju. Möllab torm, murrab hapraid puukesi, võimas puu aga seisab vankumata, tema kroon muutub veelgi tihedamaks, ta sirgub veelgi kõrgemale päikese poole. Nii on ka kommunistliku liikumisega. Ühe tormi teise järel paiskab tema peale imperialistlik reaktsioon, kuid kommunistlik liikumine on vankumatu, ta kasvab ja karastub.

41 aastat tagasi toimus siin, Moskvas, Kominterni I kongress. Sellel kongressil olid esindatud kommunistlikud parteid ja pahempoolsed sotsialistlikud organisatsioonid 30 maalt. Kui mitte arvesse võtta kommunistlikke parteisid nendes vabariikides, kes praegu kuuluvad NSV Liidu koosseisu, siis eksisteeris tol ajal kogu Euroopas kõigest viis kommunistlikku parteid. Aasias, Aafrikas, Austraalias ja Okeaanias ei olnud kommunistlikke parteisid. Ameerika mandril oli olemas ainult Argentiina Kommunistlik Partei. Praegu tegutsevad kommunistlikud ja töölisparteid 87 riigis. Neisse kuulub üle 36 miljoni inimese. Kommunismi ideed on vallutanud miljonite inimeste teadvuse maakera kõigis paikades. See on hea, seltsimehed, see on väga hea.

Me võime näha järjest uute kommunistlike parteide sündi. Pärast 1957. aasta Moskva nõupidamisi tekkis ning sõlmis rahvusvahelised sidemed 12 parteid. Kui õnnelikud oleksid Marx, Engels ja Lenin, kui nad võiksid viibida meie nõupidamisel ja näha nii võimsat kogu maailma kommunistide armeed!

Kommunistlike parteide ridade kasvus väljendub rahvamasside püüe kommunismi poole. See on üks tänapäeva suurepäraseid nähtusi.

Kommunistliku korra, mille eest marksistid-leninlased võitlevad, on ette valmistanud kogu ühiskondliku arengu protsess, ja sellele korrale üleminek on küpseks saanud ülesanne. Meie, marksistid-leninlased, peame hoolitsema ja hoolitsemegi uuele ühiskonnale ülemineku teede valgustamise eest. Siinjuures kerkib aga üles palju keerulisi küsimusi. Vennasparteid on andnud kõrge hinnangu sellele panusele aktuaalsete probleemide läbitöötamisel, mille tegi NLKP XX kongress. Kommunistlike ja töölisparteide esindajate 1957. aasta nõupidamine ning maailma kommunistliku liikumise 1960. aasta novembrikuu foorum pühendasid nende probleemide läbitöötamisele tõsist tähelepanu ning viisid kommunistliku liikumise teooriat ja praktikat edasi.

Meie, nõukogude kommunistid, Oktoobrirevolutsiooni lapsed, peame aksioomiks, et kapitalistlik ühiskond on vaja sotsialistlikuks ümber kujundada revolutsioonilisel teel. Tee sotsialismile kulgeb läbi proletaarse revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri kehtestamise. Mis puutub sotsialismile ülemineku vormidesse, siis muutuvad need, nagu

rõhutas NLKP XX kongress, järjest mitmekesisemaks. Seejuures ei ole kohustuslik, et sotsialismile üleminek peaks kõikjal ja kõigil juhtudel olema seotud relvastatud ülestõusu ja kodusõjaga. Marksism-leninism lähtub sellest, et sotsialismile ülemineku vormid võivad olla rahulikud ja mitterahulikud. Töölisklassi, rahvamasside huvidele vastab revolutsiooni läbiviimine rahulikul teel. Kui aga valitsevad klassid vastavad revolutsioonile vägivallaga ja ei taha alluda rahva tahtele, siis peab proletariaat nende vastupanu murdma ja astuma kõhklemata kodusõtta.

Me oleme veendunud, et vastavalt sotsialistliku maailmasüsteemi võimsuse kasvule ja kapitalistlike maade töölisklassi organiseerituse tõusule kujunevad järjest soodsamad tingimused sotsialistlikeks revolutsioonideks. Sotsialismile üleminekuks nendes maades, kus on arenenud parlamentlikud traditsioonid, võidakse kasutada ka parlamenti, teistes maades aga nende rahvuslikele traditsioonidele vastavaid institutsioone. Käesoleval juhul ei ole jutt kodanliku parlamendi kasutamisest, vaid parlamentliku vormi kasutamisest, et seada parlament rahva teenistusse, valada temasse uus sisu. Asi ei seisa niisiis mingites valimiskombinatsioonides, ainult valimiskastide ümber käivates lahingutes. Sellega tegelevad reformistid. Kommunistidele on sellised kombinatsioonid võõrad. Meile on töölisklassi ja kõigi töötajate revolutsiooniliste jõudude ühinemine ja koondumine, üha laialdasemad massilised revolutsioonilised aktsioonid vältimatuks tingimuseks, et võita parlamendis kindel enamus. Võita endale enamus parlamendis, muuta see rahvavõimu organiks, kusjuures riigis on võimas revolutsiooniline liikumine, tähendab purustada kodanluse sõjalis-bürokraatlik masin ja luua uus, proletaarne rahvariiklus parlamentlikus vormis.

Täiesti ilmne on see, et neis maades, kus kapitalism on veel tugev, kus tema käes on tohutu sõjaväe- ja politseiaparaat, toimub üleminek sotsialismile paratamatult terava klassivõitluse tingimustes. Kõigi sotsialismile ülemineku vormide juures on otsustavaks tingimuseks see, et poliitilist juhtimist teostab töölisklass eesotsas kommunistliku avangardiga.

Need NLKP XX kongressi seisukohad tuginevad marksismi-leninismi teooriale, kommunistlike vennasparteide praktikale ja rahvusvahelise kommunistliku liikumise kogemustele. Nendes seisukohtades on õigesti arvesse võetud

muutunud rahvusvahelisi tingimusi. Nad orienteerivad kommunistlikke parteisid tihedalt ühte liitma töölisklassi, rahva enamust, õppima kasutama kõiki võitlusvorme: rahulikke ja mitterahulikke, parlamentlikke ja mitteparlamentlikke. Lenin õpetas kommuniste olema alati valmis, olenevalt olukorrast, rakendama seda või teist võitlusvormi, kasvatama töörahva hulki energiliseks revolutsiooniliseks tegevuseks valmisoleku vaimus.

Missugused võitlusvormid ja -meetodid ühe või teise maa töölisklassil konkreetses ajaloolises olukorras tuleb valida, see on endastmõistetavalt iga maa proletariaadi ja tema kommunistliku avangardi enda asi.

Sellega seoses tuleb alla kriipsutada, et tänapäeva tingimustes omandab erilise tähtsuse kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses formuleeritud seisukoht: *«Juhindudes marksistlik-leninlikust õpetusest, on kommunistlikud parteid alati olnud revolutsiooni eksportimise vastu. Samal ajal võitlevad nad resoluutselt imperialistliku kontrrevolutsiooni eksportimise vastu. Nad peavad oma internatsionaalseks kohuseks üles kutsuda kõigi maade rahvaid ühinema, mobiliseerima kõiki oma sisemisi jõude, aktiivselt tegutsema ning sotsialistliku maailmasüsteemi võimsusele tuginedes ära hoidma imperialistide vahelesegamise revolutsiooni alustanud mis tahes maa rahva asjadesse või andma niisugusele vahelesegamisele otsustava vastulöögi.»*

Viia rahvamasse sotsialistlikule revolutsioonile on väga keerukas asi. Meie partei kogemustest on teada, et bolševikud pöörasid võitluses võimu pärast kõige suuremat tähelepanu tööle rahvahulkades, töölisklassi ja töötava talurahva liidu loomisele ja selle tugevdamisele, sotsialistliku revolutsiooni poliitilise armee ettevalmistamisele. Leninlased töötasid kõikjal, kus olid massid, tööliste, talupoegade, naiste ja noorsoo hulgas, sõjaväes. Iga partei näeb kõige paremini, milline loosung igal momendil kõige rohkem vastab rahvahulkade enda poole võitmise ülesandele, viib rahvahulki edasi, stimuleerib sotsialistliku revolutsiooni poliitilise armee ühteliitumist.

Nõupidamisel rõhutati, et tähtsat osa etendab töö noorsoo hulgas. Kodanlik propaganda levitab tänapäeva noorsoo kohta väljamõeldisi, nimetades teda «kaotsiläinud põlvkonnaks», kujutades teda apoliitilisena. Kuid faktid viimastest revolutsioonilistest väljaastumistest reas maades näi-

tavad, et noorsugu on suur revolutsiooniline jõud. Mitte ükski poliitiline partei ei saa noorsugu endaga niiviisi kaasa tõmmata, nagu seda võivad teha kommunistid kui kõige revolutsioonilisem partei, noorsugu aga armastab julget, revolutsioonilist tegevust.

Tänapäeva juhtiv revolutsiooniline jõud on töölisklass. Ülemaailmses tööarmees on suur osatähtsus arenenud kapitalistlike riikide töölisklassil. Neis riikides on 160 miljonit töölist ja teenistujat, mis moodustab vähemalt kolm viiendikku kogu mittesotsialistliku maailma tööliste ja teenistujate arvust. Arenenud kapitalistlike riikide töölisklass kujutab endast tohutu suurt revolutsioonilist jõudu mitte üksnes oma arvukuse tõttu, vaid ka ja kõigepealt sellepärast, et ta on organiseeritud. Tal on massilised ametiühingud ja omad massilised parteid. Me saame hästi aru, et Lääne-Euroopa ja USA kommunistid põrkavad kokku suurte ja spetsiifiliste raskustega. Neil tuleb tegemist teha kogenud kodanlusega, kelle käsutuses on hiiglasuured materiaalsed ressursid, võimas sõjaväe-, politsei- ja ideoloogiline aparaat. Kuid me usume sügavalt Lääne-Euroopa maade töölisklassi, kes on Pariisi kommunaaride ja inglise tšartistide revolutsiooniliste traditsioonide pärija, antifašistliku vastupanuliikumise juht ja organiseerija. Töölisklass, kellel on paljudes maades kogenud ja massilised kommunistlikud parteid, kellel on karastatud marksistlik-leninlik kaader, annab oma panuse ühiskonna revolutsioonilise ümberkujundamise üritusse.

Seltsimehed! Mida suuremad on sotsialistliku süsteemi edusammud, mida rohkem kasvab rahvusvaheline kommunistide armee, seda meeletumaks muutub kodanlus. Ta võtab kasutusele fašistlikud valitsemismeetodid, läheb üle türanniarežiimile. Kodanlus mobiliseerib kõik oma propagandavahendid, püüdes valgeks võõbata kapitalistlikku korda ning mustata sotsialismi ja meie kommunistlikke ideesid. Kodanlik propaganda omandab järjest kavalama iseloomu. Kodanliku propaganda peamine relv võitluses sotsialismileeri ja kommunistlike parteide vastu on antikommunism. Meil on tarvis seda teadusevastast, algusest lõpuni väära ideoloogiat energiliselt paljastada.

Sotsialismiüritust ei saa edukalt edasi viia, kui ei peeta resoluutset võitlust oportunismi vastu töölis- ja kommunistlikus liikumises, kui ei võidelda revisionismi, dogmatismi ja sektantluse vastu.

Te kõik teate väga hästi, et kolm aastat tagasi võtsid kommunistliku liikumise vastu ette raevukaid rünnakuid revisionistid ja mõnedes maades oli kõne all töölisklassi revolutsiooniliste parteide elu või surm. Niisugusel maal, nagu USA tegutses kommunistliku partei ridades Gatesi revisionistlik rühm, Taani Kommunistlikus Parteis tegi õõnestustööd Larseni rühm. Tõsiseks ohuks olid revisionistid ka mõnedele teistele vennasparteidele. Sügava rahuldustundega võib konstateerida, et revisionistlik rämps on purustatud ja parteide ridadest välja heidetud. Võitlus revisionistide vastu muutis kommunistlikud parteid veelgi tugevamaks ja karastatumaks, andis neile väärtuslikke kogemusi. Kommunistlikud parteid mõistsid üksmeelselt hukka tänapäeva revisionismi Jugoslaavia eriliigi.

Võitlus revisionismi vastu, võitlus igasuguse leninismist taganemise vastu jääb aktuaalseks. See on võitlus sotsialistliku leeri kindlustamise eest, marksismi-leninismi printsiipide järjekindla elluviimise eest.

Lenin juhtis temale omase ettenägelikkusega tähelepanu sellele, et võitlus natsionalismi pahe vastu, kõige sügavamale juurdunud väikekodanlike rahvuslike eelarvamuste vastu «kerkib seda rohkem esiplaanile, mida aktuaalsemaks kujuneb ülesanne muuta proletariaadi diktatuur rahvuslikust (s. o. niisugusest, mis eksisteerib ühel maal ega suuda määrata maailmapoliitikat) internatsionaalseks (s. o. vähemasti mitme eesrindliku maa proletariaadi diktatuuriks, mis suudab avaldada otsustavat mõju kogu maailma poliitikale)». (Teosed, 31. kd., lk. 124.)

Võitluses revisionismi kõigi vormide vastu on ka käesoleval ajal kommunistlike parteide tähtis ülesanne. Niikaua kui eksisteerib kodanlik kord, leidub toitepinda ka revisionismi ideoloogiale. Sellepärast oleme kohustatud alati hoidma püssirohu kuiva ja pidama leppimatut võitlust revisionismi vastu, mis püüab marksismis-leninismis ära hävitada tema revolutsioonilise sisu, ilustada kaasaegset kapitalismi, õõnestada kommunistliku liikumise monoliitsust, paigutada kommunistlikud parteid rahvuslike korterite järgi.

Kommunistlikul liikumisel on ka teine oht — dogmatism ja sektantlus. Praegusel ajal, kus on vaja ühte liita kõik jõud võitluseks imperialismi vastu, sõja vältimiseks, monopolide kõikvõimsuse kukutamiseks, võivad dogmatism ja sektantlus meie üritusele suurt kahju tuua. Leninism on

dogmatismi suhtes leppimatu. Lenin kirjutas: «On vaja endale selgeks teha see vaieldamatu tõde, et marksist peab arvestama elavat elu, *tegelikkuse* täpseid fakte, mitte aga ka edaspidi klammerduma eilse päeva teooria külge, mis, nagu igasugune teooria, paremal juhul vaid märgib ära peamise, üldise, vaid *läheneb* elu keerukuse hõlmamisele.» (Teosed, 24. kd., lk. 26.)

Dogmatism toidab sektantlikku tardumust, mis takistab kõigi progressiivsete jõudude ühendamist töölisklassi kommunistliku partei ümber. Dogmatism ja sektantlus on lepitamatus vastuolus revolutsioonilise teooria loova arendamise ja selle teooria loova rakendamisega praktikas. Dogmatism ja sektantlus isoleerivad kommunistid laiadest töötajate kihtidest, määravad nad passiivsele ootamisele või pahempoolitsevale avantüristlikule tegevusele revolutsioonilises võitluses, ei lase ära kasutada kõiki võimalusi töölisklassi ja kõigi demokraatlike jõudude võidu huvides.

Avalduses rõhutatakse, et kommunistlikud parteid jätkavad ka tulevikus resoluutset võitlust kahel rindel: revisionismi vastu, mis on jäänud peamiseks ohuks, ja dogmatismi ning sektantluse vastu. Dogmatism ja sektantlus võivad samuti mõnede parteide ühel või teisel arenguetapil muutuda peamiseks ohuks, kui nende vastu ei peeta järjekindlat võitlust.

Kommunistlikud ja töölisparteid peavad oma internatsionaalseks kohuseks kõrgel hoida loova marksismi-leninismi lippu kui kõigi meie uute võitude otsustavat tingimust.

6. Kommunistliku liikumise monoliitsuse edasine kindlustamine marksismi-leninismi printsiipide alusel

Seltsimehed! Võitlus ühelt poolt kommunistlike ja kõigi rahvajõudude ning teiselt poolt imperialismijõudude vahel on astumas uude etappi. Selles olukorras omandab sotsialismileeri ja kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise ridade monoliitsus esmajärgulise tähtsuse. Meie monoliitsus marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi printsiipide alusel on peamine tingimus töölisklassi võidu saavutamiseks imperialismi üle. Meile on püha suure Lenini juhend: minna edasi, hoides kindlalt üksteisel käest kinni. Meie ridade ühtsus muudab meie jõu kümnekordseks.

Monoliitsus, monoliitsus ja veel kord monoliitsus — selline on rahvusvahelise kommunistliku liikumise seadus.

Leninismi põhiolemusest tuleneb, et ükski marksistlik partei ei tohi lubada ei oma ridades ega ka rahvusvahelises kommunistlikus liikumises mingit tegevust, mis võib tema ühtsust ja monoliitsust õõnestada.

Maailma kõigi kommunistide võitluse ühine eesmärk nõuab nagu varemgi kõigi maade kommunistlike parteide tahteühtsust ja tegevusühtsust. Nõupidamine andis suure panuse rahvusvahelise kommunistliku liikumise monoliitsuse tugevdamiseks sellega, et ta täielikus kooskõlas Lenini õpetusega deklareeris, et kommunistlikud parteid kõigiti tugevdavad oma ridade ühtsust ja kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsust.

«Töölisklassi ürituse eest peetava võitluse huvid nõuavad iga kommunistliku partei ning kõigi maade kommunistide suure armee ridade järjest tihedamat konsolideerimist, nende tahte- ja tegevusühtsust,» öeldakse avalduses. «Hoolitsus rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse pideva tugevdamise eest on iga marksistlik-leninliku partei kõrgem internatsionaalne kohus.

Rahvusvahelise kommunistliku liikumise monoliitsuse resoluutne kaitsmine marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi printsiipide alusel, igasuguse tegevuse takistamine, mis võiks õõnestada seda monoliitsust, on kohustuslik tingimus, mis tagab võidu võitluses rahvusliku iseseisvuse, demokraatia ja rahu eest, sotsialistliku revolutsiooni ning sotsialismi ja kommunismi ehitamise ülesannete eduka lahendamise eest. Nende printsiipide rikkumine nõrgestaks kommunismi jõudusid.»

Tuleb märkida, et NLKP delegatsioon avaldas nõupidamisel oma seisukoha selle formuleeringu suhtes, et Nõukogude Liit seisab sotsialismileeri eesotsas, NLKP aga kommunistliku liikumise eesotsas. Meie delegatsioon teatas, et selles formuleeringus näeme me kõigepealt kõrget hinnangut meie partei, Lenini poolt loodud partei teenetele, ja avaldas kõigile vennasparteidele südamlikku tänu. Meie partei, keda kasvatas Lenin, on alati pidanud oma kõige esimeseks kohuseks internatsionaalsete kohustuste täitmist rahvusvahelise töölisklassi ees. Delegatsioon tõotas nõupidamisest osavõtjatele, et meie partei hoiab ka tulevikus kõrgel proletaarse internatsionalismi lippu ja ei säästa jõudu oma internatsionaalsete kohustuste täitmiseks.

Ühtlasi tegi NLKP delegatsioon ettepaneku nimetatud formuleeringut avaldusse ja teistesse kommunistliku liikumise dokumentidesse mitte sisse võtta.

Mis puutub vennasparteide omavaheliste suhete printsiipidesse, siis esitas NLKP oma seisukoha selles küsimuses kogu selgusega partei XXI kongressil. Kongressi kõnetoolist deklareerisime me kogu maailmale, et kommunistlikus liikumises, samuti kui sotsialismileeriski, olid ja on kõik kommunistlikud ja töölisparteid ning sotsialismimaad täielikult võrdõiguslikud ja solidaarsed. Tegelikult Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei ei juhi teisi parteisid. Kommunistlikus liikumises ei ole «kõrgemalseisvaid» ja «alluvaid» parteisid. Kõik kommunistlikud parteid on võrdsed ja iseseisvad, kõik kannavad vastutust kommunistliku liikumise saatuse eest, tema võitude ja ebaõnnestumiste eest. Iga kommunistlik ja töölispartei on vastutav oma maa töölisklassi ja töörahva ees ning kogu rahvusvahelise töölis- ja kommunistliku liikumise ees.

Nõukogude Liidu osa ei seisa selles, et ta teisi sotsialistlikke maid juhib, vaid selles, et ta esimesena rajas tee sotsialismile, et ta on kõige võimsam riik sotsialistlikus maailmasüsteemis, et ta on kogunud palju positiivseid kogemusi võitluses sotsialismi ülesehitamise eest ja et ta esimesena astus kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodi. Avalduses toonitatakse, et maailma kommunistliku liikumise üldtunnustatud avangardiks on olnud ja jääb Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei kui rahvusvahelise kommunistliku liikumise kõige kogenum ja karastatum väesalk.

Praegusel ajal, kus on olemas suur grupp sotsialismimaid ja igaühel neist on lahendada omad ülesanded, kus tegutseb 87 kommunistlikku ja töölisparteid, kusjuures igaühel neist on samuti lahendada omad ülesanded, ei ole võimalik, et sotsialismimaid ja kommunistlikke parteisid juhitaks mingist keskusest. See on võimatu, ja seda pole ka tarvis. Kommunistlikes parteides on üles kasvanud karastatud marksistlik-leninlik kaader, kes on suuteline juhtima oma maad, oma parteid.

Pealegi NLKP ei anna ju tegelikult ühelegi teisele parteile mitte mingisuguseid direktiive, nagu väga hästi teatakse. See, et meid nimetatakse «eesotsas seisvaks», ei anna mingeid eeliseid ei meie parteile ega ka teistele parteidele. Vastupidi, see tekitab ainult raskusi.

Nagu avalduse tekstist näha võib, nõustusid vennasparteid meie delegatsiooni argumentidega. Võib kerkida küsimus: kas see ei nõrgenda meie rahvusvahelist monoliitsust, et avalduses ei ole nimetatud teesi kirja pandud? Ei, ei nõrgenda. Praegusel ajal ei ole põhikirja, mis reguleeriks parteidevahelisi suhteid, kuid see-eest on meil ühine marksistlik-leninlik ideoloogia, ja ustavus sellele ideoloogiale on meie solidaarsuse ning ühtsuse peamine tingimus. On vaja järjekindlalt juhinduda Marxi, Engelsi ja Lenini õpetusest, sihikindlalt ellu viia marksismi-leninismi printsiipe, ja siis muutub kommunistliku liikumise internatsionaalne monoliitsus järjest tugevamaks.

Meie partei kui internatsionalistlik partei jälgib suure tähelepanuga oma klassivendade võitlust kõigis maailma maades. Me teame väga hästi, millistest raskustest tuleb üle saada kommunistidel, kes võitlevad kapitalismi tingimustes.

NLKP delegatsioon väljendas nõupidamise kõnetoolist meie partei piiritut solidaarsust kommunismiürituse eest võitlejatega kapitalismimaades, eriti meie seltsimeestega, kes vaevlevad Hispaania ja Portugali, Kreeka ja Lääne-Saksamaa, AÜV, Iraagi ja Iraani, USA ja Paraguai vangikongides ja kõigi teiste kapitalistlikes vanglates viibijatega. Me oleme kindlad, et meie tervitussõnad julgustavad ennastsalgavaid rahva õnne eest võitlejaid.

Seltsimehed! Kõigi maade kommunistide esindajad tulid oma nõupidamiseks kokku tähelepanuväärsel ajal, kus maailma kommunistlik liikumine asub väga kiire tõusu teel. Suuri edusamme on kommunistlikud parteid teinud kapitalismimaades. Järjest uusi ja uusi saavutusi on kommunismil neis maades, kus töölisklass on võitnud. Need maad pidasid vastu nii väliste kui ka sisemiste klassivaenlaste survele. Veelgi enam — sotsialistliku ülesehitustöö marksistlik-leninlikke printsiipe ellu viies on nad saavutanud kõrge lennu majanduse, kultuuri, teaduse ja tehnika arendamisel ning rahva elatustaseme tõstmisel. Nende maade rahvad demonstreerivad monoliitset koondumist kommunistlike ja töölisparteide ümber.

Kui minevikus oli sotsialismi eest, kommunistlike ümberkujunduste eest võitlemise loosung kommunistlike parteide loosung, siis nüüd on võitlus sotsialismi eest, kommunismi eest muutunud neis maades juba kogu rahva asjaks, üldrahvalikuks võitluseks uue, kommunistliku maailma triumfi

eest. Nii kinnitab elu ise meie revolutsioonilise teooria õigsust, marksismi-leninismi õigsust ja elujõudu.

Meile, kommunistidele, on see kõrgeks autasuks, et kommunismi hiiglajõudu tunnistavad nüüd mitte üksnes sotsialismimaade rahvad, vaid isegi need inimesed, kes marksismi-leninismi õpetust ei tunnista. Nad on sunnitud tunnistama suuri tulemusi meie maade arengus, mis on saavutatud marksistlik-leninliku õpetuse alusel. Ja sellel, seltsimehed, on tohutu tähtsus.

Marksismi-leninismi teooria on meile, kommunistidele, tegevusjuhend, teednäitav täht. Kommunistid kui töölisklassi eesmine väesalk on oma võitluses võidu eest seda teooriat alati pidanud teaduslikuks programmiks, on piiritult uskunud sellesse õpetusse ja sihikindlalt ning vankumatult võidelnud tema elluviimise eest. Nüüd, kus sotsialismimaad selle õpetuse alusel saavutavad suurt edu majanduslikus võistluses kapitalistlike riikidega, näevad laiad rahvahulgad, et sotsialism, kommunism kujutab endast kaasaja suurimat jõudu, et tulevik kuulub kommunismile.

Muidugi kerkib sotsialismi ja kommunismi ehitamise protsessis esile uusi vorme ja meetodeid, mis annavad suurte sotsialistlike eesmärkide saavutamisel häid tulemusi. Kuna eri sotsialismimaades eksisteerivad mitmesugused tingimused, siis on loomulik, et iga kommunistlik partei rakendab marksismi-leninismi teooriat vastavalt oma maa tingimustele. Sellepärast peame me arusaamisega suhtuma vennasparteide sedalaadi püüetesse, kuna nad tunnevad paremini oma maa tingimusi ja iseärasusi.

Me lähtume suure Lenini sõnadest, et «kõik rahvused jõuavad sotsialismi, see on paratamatu, kuid mitte kõik ei jõua täiesti ühtviisi, igaüks toob omapära ühte või teise demokraatia vormi, proletariaadi diktatuuri ühte või teise erikujusse, ühiskondliku elu mitmesuguste külgede sotsialistlike ümberkujunduste nii- või teistsugusesse temposse». (Teosed, 23. kd., lk. 57.)

Kuid enesest mõistetavalt ei tohi neid iseärasusi suureks puhuda ja mitte näha sotsialistliku ülesehitustöö peateed, mille on kätte näidanud Marxi ja Lenini õpetus. Me oleme alati kindlalt kaitsnud ja kaitseme ka tulevikus marksismi-leninismi suure õpetuse ja selle elluviimise põhiprintsiipide puhtust.

Kommunistlike ja töölisparteide esindajad vahetasid

arvamusi kaasaegse rahvusvahelise olukorra küsimustes, arutasid kommunistliku ja töölisliikumise pakilisi küsimusi, «võrdlesid meie ajanäitajaid», nagu seltsimehed nõupidamisel piltlikult väljendusid. Tõepoolest, sotsialismimaadel, kommunistlikel parteidel on tarvis kellasid võrrelda. Kui kellelgi kell ette käib või taha jääb, siis ta reguleerib seda, et see käiks õigesti. Nii on ka kommunistlikus liikumises vaja kontrollida aega, et meie võimas armee käiks õiget jalga ja läheks kindlal sammul kommunismi poole. Kui võiks niiviisi kujukalt öelda, siis meie tornikellaks on marksism-leninism, rahvusvahelistel kommunistlikel nõupidamistel ühiselt väljatöötatud dokumendid.

Pärast seda, kui kõik maailma kommunistlikud ja töölisparteid nõupidamisel otsused üksmeelselt välja töötasid, peab iga partei kogu oma tegevuses neist otsustest pühalt ja rangelt kinni.

Seltsimehed! Nõupidamise tähtsus seisab selles, et temast osavõtjad tundsid ennast veelgi tugevamana ja kindlamana, nende ees avanes veelgi laiemalt kõigi kommunistlike ja töölisparteide võitluse üllas epopöa. See kõik soodustab rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse suurenemist. Iga vennaspartei ammutas rahvusvahelisel foorumil usku meie ühise ürituse võidusse, sellel aga on kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise tugevdamise mõttes määratu suur tähtsus.

Iga kommunistliku partei ridade ühtsus, kõigi kommunistlike parteide ühtsus — see ongi ühtne rahvusvaheline kommunistlik liikumine, mis on suunatud meie ühise eesmärgi saavutamisele — kommunismi võidule kogu maailmas. Peamine, mida praegu kõigilt kommunistlikelt ja töölisparteidelt nõutakse, — see on kõikvõimalikul viisil ja sihikindlalt tugevdada oma ridade ühtsust, monoliitsust. Kommunistliku liikumise ridade ühtsus omandab tänapäeva tingimustes eriti suure tähtsuse. See on tingitud neist maailma-ajaloolistest ülesannetest, mis kommunistlikul liikumisel nüüd tuleb lahendada.

Meie delegatsioon kinnitas Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei nimel nõupidamisest osavõtjatele, et omalt poolt teeme me kõik selleks, et veelgi rohkem tugevdada tihedaid vennalikke sidemeid kõigi kommunistlike parteidega. Meie partei teeb kõik selleks, et sotsialismileer muutuks veelgi tugevamaks, et maailma kommunistlik rinne muutuks veelgi tugevamaks.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on tulvil vankumatut tahet kindlustada ühtsust ja sõprust kõigi sotsialistlike maade vennasparteidega, kogu maailma marksistlik-leninlike parteidega. Sellega seoses tahaksin rääkida meie kindlast püüdest tugevdada vennaliku sõpruse sidemeid Hiina Kommunistliku Parteiga, suure hiina rahvaga. Oma suhetes Hiina Kommunistliku Parteiga juhindub meie partei alati sellest, et kahe suure rahva sõprusel, meie kahe partei — rahvusvahelise kommunistliku liikumise kõige suuremate parteide — ühtsusel on võitluses meie ühise ürituse võidu eest erakordselt suur tähtsus. Meie partei on alati teinud ja teeb kõikvõimalikke jõupingutusi selle suure sõpruse kindlustamiseks. Rahva-Hiinaga, Hiina kommunistidega, samuti nagu kõigi maade kommunistidega, on meil ühine eesmärk — rahu kindlustamine ja kommunismi ülesehitamine, ühised huvid — tööinimeste õnn ja heaolu, ühine kindel põhimõtteline alus — marksism-leninism.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei ja nõukogude inimesed teevad kõik selleks, et meie parteide ja meie rahvaste ühtsus järjest tugevneks, et vaenlastele mitte ainult pettumust valmistada, vaid oma ühtsusega neid veelgi rohkem raputada ning saavutada meie suur eesmärk — kommunismi triumf.

Seltsimehed! Me elame kaunil ajal. Kommunism on saanud meie sajandi võitmatuks jõuks. Kommunismi edasised edusammud olenevad tohutul määral meie tahtest, ühtsusest, ettenägelikkusest ja otsustavusest. Oma võitluse ja tööga saavutavad kommunistid ja töölisklass kommunismi suurte eesmärkide teostumise.

Tuleviku inimesed, järgmiste sugupõlvede kommunistid kadestavad meid, pöörduvad mõttes alati tagasi meie päevade juurde, mil erilise jõuga kõlavad parteihümni sõnad: «Uus, parem maailm on me püüd, maailm, kus võidul ülendame neid, keda orjus rõhub nüüd!»

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei on alati olnud, on ja jääb ustavaks marksismi-leninismi õpetusele, proletaarsele internatsionalismile ja sõprusele rahvaste vahel, võitleb alati rahu eest kogu maailmas, võitleb kommunismi võidu eest, nagu meid õpetas suur Lenin!

(Seltsimees N. S. Hruštšovi kõnet katkestasid korduvalt tormilised kiiduavaldused. Kõne lõppedes puhkes saalis tormiline kauakestev ovatsioon.)

KOMMUNISTLIKE JA TÖÖLISPARTEIDE ESINDAJATE NÕUPIDAMISE TULEMUSTEST

SELTSIMEES M. A. SUSLOVI ETTEKANNE NLKP KESKKOMITEE PLEENUMIL 18. JAANUARIL 1961

Seltsimehed! Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamine, mis leidis aset Moskvas möödunud aasta 10. novembrist kuni 1. detsembrini, oli ajaloolise tähtsusega väljapaistev sündmus.

Kolm aastat on möödunud 1957. aasta Moskva nõupidamisest, kus võeti vastu deklaratsioon ja rahumanifest, mis määratlesid rahvusvahelise kommunistliku liikumise põhimõttelised seisukohad kaasaja tähtsamates küsimustes. Need olid aastad, mille kestel kiiresti kasvas sotsialismileeri võimsus ja rahvusvaheline mõjujõud, lagunes koloniaalsüsteem rahvusliku vabadusliikumise löökide all ning laienes klassivõitlus kapitalistlikus maailmas. Maailmareenil toimusid jõudude vahekorras uued, väga suured muutused sotsialismi kasuks.

Tekkis vajadus igakülgselt analüüsida kõigi nende muutuste olemust, näidata ühiskonna arenemise kaasaegse etapi iseärasusi ning töötada välja kommunistlike ja töölisparteide strateegia ja taktika põhijooned, mis vastaksid uutele tingimustele. Kõige edukamalt võib neid ülesandeid lahendada sellises ulatuslikus rahvusvahelises foorumis, kus on esindatud kogu ülemaailmne kommunistlik liikumine. Selliseks rahvusvaheliseks foorumiks oligi kommunistlike ja töölisparteide esindajate novembrinõupidamine.

Sellel nõupidamisel olid esindatud maailma kõigi peamiste piirkondade kommunistlikud ja töölisparteid: sotsialismimaade kommunistlikud parteid, arenenud kapita-

listlike riikide kommunistlikud parteid, rahvusliku iseseisvuse kätte võitnud maade ja rahvusliku iseseisvuse eest võitlevate maade kommunistlikud parteid. See võimaldas igakülgselt arutada põhilisi printsipiaalseid küsimusi, mis seisavad kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise ja samuti üksikute piirkondade kommunistlike ja töölisparteide ees.

Sügava rahuldustundega võib öelda, et *novembrikuu nõupidamine lahendas edukalt kõik tema ees seisnud ülesanded ning oli marksismi-leninismi uueks väga suureks võiduks rahvusvahelises kommunistlikus liikumises.*

Nõupidamise töö kulges julge revolutsioonilise loomingu, meie ajastu aktuaalsete probleemide kollektiivse läbitöötamise vaimus. Avalduses esitatud uued teoreetilised seisukohad ja järeldused tähendavad suurt sammu edasi marksistlik-leninliku teooria arendamises.

Nõupidamine demonstreeris rahvusvahelise kommunistliku liikumise ja selle juhtiva kaadri ideelis-teoreetilise küpsuse ja karastatuse kõrget taset, tema vääramatut ustavust marksismile-leninismile ja leppimatust igasuguste meie üllast õpetusest kõrvalekaldumiste vastu. Nõupidamise ees seisnud probleemide igakülgse loova arutamise tulemusena jõuti marksismi-leninismi alusel ühistele seisukohtadele kõigis rahvusvahelise arengu ja kommunistliku liikumise tähtsamates küsimustes.

Nõupidamisel vastuvõetud dokumentidel on maailmaajalooline tähtsus ning nad on kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühiseks platvormiks, selle edasise konsolideerumise ja uute edusammude ideeliseks aluseks.

Sajad miljonid töötajad, kes näevad kommunistides oma ideelisi juhte, oma kõige usaldusväärsemaid nõuandjaid, uskusid ja lootsid, et kommunistlike ja töölisparteide nõupidamine annab õiged ja selged vastused kõikki rahvaid erutavatele küsimustele. Ja töötajad ei pettunud oma ootustes.

Nõupidamise dokumendid sisaldavad vastuseid tänapäeva kõige pakilisematele ja elulisematele küsimustele, mille lahendamisest oleneb inimkonna saatus ja tema edaspidine arengutee. Need küsimused on — käesoleva ajastu hinnang ja perspektiivid, mis ta avab, sõda ja rahu, imperialismi poolt ettevalmistatava tuumasõja ärahoidmise, riikide rahuliku kooseksisteerimise ja desarmeerimise võimalikkus, kommunistlike parteide ja sotsialismimaade

rahvaste peaülesanded, kapitalismimaade töölisklassi ja kogu töörahva peaülesanded ning rahvusliku vabadusliikumise edasised arenguteed.

Nõupidamise dokumentides esitatakse kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise suurepärane tegevusprogramm paljudeks aastateks. Need dokumendid tõstavad rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise uuele astmele, annavad uusi võimsaid stiimuleid rahvuslikule vabadusliikumisele ning rahvaste võitlusele sõja ärahoidmise ja maa peal kindla rahu tagamise eest.

Pärast seda ajaloolist nõupidamist on rahvusvahelise kommunistliku liikumise teed kujunenud veelgi selgemaks, meie ühise võitluse vahendid veelgi kindlamaks ja õigemaks, meie read veelgi monoliitsemaks ja meie suur eesmärk — kommunism — on jõudnud veelgi lähemale.

I

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamine kinnitas üksmeelselt oma ustavust 1957. aasta Moskva nõupidamisel vastuvõetud deklaratsioonile ja rahumanifestile. Deklaratsioon ja rahumanifest jäävad kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise võitluslipuks ja tegevusjuhendiks. Viimase kolme aasta sündmused on täielikult kinnitanud, et deklaratsioonis ja rahumanifestis antud rahvusvahelise olukorra ja maailma arenguperspektiivide analüüs on õige. Deklaratsioon ja rahumanifest etendasid silmapaistvat osa rahvusvahelise kommunistliku liikumise ideelises ja organisatsioonilises konsolideerumises, kõigi rahu, rahvusliku iseseisvuse, demokraatia ja sotsiaalse progressi eest võitlejate konsolideerumises.

1960. aasta novembrikuu nõupidamine andis sügava teadusliku hinnangu ühiskonna arenemise uutele protsessidele ja nähtustele, tõstis üles ja töötas läbi palju uusi tähtsaid teoreetilisi ja poliitilisi seisukohti, mis arendavad edasi marksismi-leninismi.

Esikohal oli *meie ajastu olemuse teaduslik definitsioon.* Ajastu olemuse õigel hindamisel ei ole üksnes tohutu suur teoreetiline tähtsus. See on vundament, mille alusel töötatakse välja töölisklassi revolutsiooniliste parteide teaduslikult põhjendatud strateegia ja taktika, mis vastavad tege-

likkuse objektiivsetele tingimustele. Meie ajal, kui ajaloo arengukäik on muutunud äärmiselt komplitseerituks ja selle tempo on ebatavaliselt kiire, on revolutsioonilises võitluses õigeks orienteerumiseks eriti oluline kindlaks määrata maailma arenemise peamised tendentsid ja perspektiivid.

Mitte üksnes kogu kommunistliku liikumise üldise strateegilise joone, vaid ka iga üksiku partei õige, ühe või teise maa iseärasustele vastava strateegia ja taktika väljatöötamine on lahutamatult seotud ajastu olemuse küsimusega. V. I. Lenin õpetas, et «ainult antud ajastu põhijoonte tundmine võib olla baasiks ühe või teise maa detailsemate iseärasuste arvestamisel» (V. I. Lenin. Teosed, 21. kd., lk. 125).

Meie ajastu olemuse kindlaksmääramise aluseks võttis nõupidamine NLKP XX kongressi ja 1957. aasta deklaratsiooni järeldused, mis on saanud marksistlik-leninlike parteide üldise tunnustuse osaliseks. Nõupidamise avaldus sisaldab meie ajastu järgmise üksikasjalise definitsiooni: «Meie ajastu, mille peamiseks sisuks on kapitalismilt sotsialismile üleminek, mis algas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooniga, on kahe vastandliku ühiskonnasüsteemi võitluse ajastu, sotsialistlike revolutsioonide ja rahvusliku vabastuse revolutsioonide ajastu, imperialismi kokkuvarisemise ja koloniaalsüsteemi likvideerimise ajastu, üha uute rahvaste sotsialismi teele asumise, kogu maailmas sotsialismi ja kommunismi võidulepääsu ajastu.»

Nõupidamine tuli üksmeelselt järeldusele, et kuigi imperialismi olemus ei ole muutunud, kuigi imperialism on endiselt agressiivne, ei suuda ta enam etendada endist otsustavat osa maailma sündmuste suunamises ja arengus. Jõudude vahekord rahvusvahelisel areenil on põhjalikult muutunud eelkõige sotsialistliku maailmasüsteemi tugevnemise, samuti imperialismi koloniaalsüsteemi aktiivse lagunemisprotsessi tulemusena. Praegu elab sotsialistliku süsteemi maades umbes 35 protsenti maakera rahvastikust (üle miljardi inimese) ja üle 40 protsendi nendes maades, mis on vabanenud koloniaalorjusest või võitlevad vabanemise eest. Ja ainult umbes veerand inimkonnast elab imperialistlikes riikides.

Inimühiskonna ajaloolise arenemise peamise sisu, peamise suuna ja peamised iseärasused käesoleval ajastul määrab ära mitte enam imperialism, vaid sotsialistlik maa-

ilmasüsteem, määravad ära jõud, kes võitlevad imperialismi vastu ja ühiskonna sotsialistliku ümberkorraldamise eest.

Käesoleva ajastu keskpunktis on rahvusvaheline töölisklass ja tema tähtsaim saavutus — sotsialismi maailmasüsteem. Nad tagavad võidu võitluses rahu, demokraatia, rahvusliku vabanemise, sotsialismi ja inimkonna progressi eest. Just sellepärast käsitletakse avalduses kohe pärast ajastu olemuse kindlaksmääramist sotsialistliku maailmasüsteemi arendamise küsimusi.

Nõupidamine jõudis ainuõigele järeldusele, et meie ajal *kujuneb sotsialistlik maailmasüsteem inimühiskonna arenemise otsustavaks teguriks.* Sellel seisukohal on väga suur teoreetiline ja praktiline tähtsus. Ta annab töölisklassile, kõigile rahvastele võitluses imperialismi vastu ning rahu, rahvusliku vabanemise ja sotsialismi eest soodsamad võimalused kui kunagi varem.

Me elame perioodil, kui praktikas on täide läinud V. I. Lenini ennustus: proletariaadi diktatuur on rahvuslikust jõust muutunud internatsionaalseks jõuks, kes avaldab maailma arenemisele üha võimsamat mõju.

Avalduses tehakse kokkuvõtteid sotsialistliku maailmasüsteemi ajaloolistest saavutustest, iseloomustatakse üksikasjaliselt selle süsteemi arenemise uut etappi ning määratakse kindlaks kommunistlike ja töölisparteide ülesanded sotsialistliku süsteemi edasisel tugevdamisel.

Nõupidamise oluliste teoreetiliste ja praktiliste järelduste hulgas tuleb tähelepanu juhtida seisukohale, et nüüd on mitte üksnes NSV Liidus, vaid ka teistes sotsialismimaades likvideeritud kapitalismi restaureerimise sotsiaalsed ja majanduslikud võimalused, et sotsialismimaade koondumine ühtsesse leeri ja selle leeri tugevnev monoliitsus ja lakkamatult kasvav võimsus tagavad sotsialismi täieliku võidu kogu süsteemi raamides.

1957. aasta nõupidamisest möödunud kolme aastat tähistasid sotsialistliku maailmasüsteemi suured saavutused. Sotsialistlik maailmasüsteem tegi uusi edusamme majanduslikus võistluses kapitalismiga ning suurenes selle süsteemi rahvusvaheline mõju. 1957. kuni 1959. aastani kasvas sotsialismimaades toodangumaht 37,1 protsenti, kapitalismimaades aga ainult 7,4 protsenti. Sama aja jooksul suurenes tööstuslik tootmine NSV Liidus 23, USA-s aga vaid 4,6 protsenti.

Sotsialismimaade kommunistlike ja töölisparteide inter-

natsionaalseks kohuseks seatakse avalduses ülesanne — kasutada täielikult kõiki sotsialistliku süsteemi eeliseid ja iga maa sisemisi ressursse selleks, et ühiste jõupingutustega lühikese aja jooksul jõuda ette kapitalistlikust maailmasüsteemist tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise absoluutse mahu poolest, seejärel aga majanduslikult kõige arenenumatest kapitalistlikest riikidest ette minna toodangu valmistamises iga elaniku kohta ja elatustaseme poolest.

Nõupidamine suunas sotsialismimaade kommunistlikke ja töölisparteisid nende suurte võimaluste igakülgsele ärakasutamisele, mis on avanenud nii iga üksiku maa kui ka kogu süsteemi ees.

Nõupidamise materjalides märgitakse õigesti, et sotsialismi maailmasüsteemi huvid nõuavad plaanipärase, proportsionaalse arenemise seaduse järjekindlat rakendamist eri maade sotsialistlikus ülesehitustöös, rahvahulkade loova initsiatiivi ergutamist, rahvusvahelise tööjaotuse süsteemi pidevat täiustamist rahvamajandusplaanide koordineerimise ning tootmise spetsialiseerimise ja koopereerimise teel sotsialistliku maailmasüsteemi raamides vabatahtlikkuse, vastastikuse kasulikkuse ja teaduslik-tehnilise taseme igakülgse tõstmise alusel, kollektiivsete kogemuste uurimist, koostöö ja üksteise vennaliku abistamise tugevdamist, majanduse arengutasemetes ajalooliselt väljakujunenud erinevuste järkjärgulist likvideerimist selle alusel ning materiaalse baasi loomist kõigi sotsialistliku süsteemi rahvaste enam-vähem üheaegseks üleminekuks kommunismile.

Avalduses öeldakse, et sotsialismimaade marksistlik-leninlikud parteid peavad oma internatsionaalseks kohuseks ka edaspidi igakülgselt tugevdada sotsialismimaade ühtsust ja koostööd sotsialistliku internatsionalismi, võrdõiguslikkuse, vastastikuse kasulikkuse ja üksteise abistamise printsiipide alusel. Iga sotsialismimaa ja kogu sotsialismileeri jõu ja võitmatuse peamiseks allikaks on kommunistlike ja töölisparteide, sotsialismimaade rahvaste monoliitsus ja ühtsus, nende ustavus marksistlik-leninlikule õpetusele, kommunistlike ja töölisparteide marksistlik-leninlik internatsionalistlik poliitika, kõigi töötajate kasvatamine internatsionalismi ja patriotismi ühendamise vaimus ning resoluutne võitlus kodanliku natsionalismi ja šovinismi igandite likvideerimise eest.

Nõupidamine tugevdas veelgi võimsat sotsialismileeri —

vabade, suveräänsete, edukalt sotsialismi ja kommunismi teed sammuvate rahvaste sõprusühendust.

II

Nõupidamise tohutu suur poliitiline tähtsus seisab selles, et ta keskendas kogu maailma kommunistide, rahvusvahelise töölisklassi ja kõigi sõja vastaste tähelepanu *küsimusele, mis kõige enam erutab rahvaid, — sõja ja rahu küsimusele.*

Nõupidamise avalduses märgitakse, et niikaua kui püsib imperialism, säilib ka pind agressiivseteks sõdadeks ning et maailmasõja oht ei ole veel möödas. Nõupidamine rõhutas vajadust intensiivistada rahvaste valvsust imperialistide poolt ähvardava sõjaohu suhtes. Peamiseks agressiooni- ja sõjajõuks on ameerika imperialism.

Tänapäeva tingimustes, kui on loodud koletud massilise hävitamise ja laastamise vahendid, peitub imperialistide püüdes päästa valla uus maailmasõda määratu suur oht rahvastele. Massilise hävitamise ja laastamise vahendite kasutamine uues sõjas võib põhjustada tervetele maadele enneolematuid purustusi ja muuta varemeiks maailma suuremad tootmis- ja kultuurikeskused. Selline sõda tooks hävingut ja kannatusi sadadele miljonitele inimestele, sealhulgas ka neile maadele, kes ei võta sõjast osa.

Kommunistid kui töölisklassi avangard on alati võidelnud vallutussõdade vastu, sest nende sõdade tagajärjel saab töölisklassile ja kogu töörahvale osaks kõige rohkem kannatusi. Uueks jooneks rahvusvahelise kommunismi sõjavastases tegevuses on see, et ta sotsialistliku süsteemi võimsusele ja töölisklassi, kõigi maade laiade rahvahulkade toetusele tuginedes on nüüd seadnud endale reaalse ülesande — päästa inimkond uue maailmasõja, termotuumasõja katastroofist. Tööinimestes, kõigis nendes, kes püüdlevad uue elu ja kindla rahu poole, äratavad sügavat vastukaja avalduse innustavad sõnad: *«Kommunistid näevad oma ajaloolist missiooni mitte ainult selles, et kaotada ekspluateerimine ja viletsus ülemaailmses mastaabis ning inimühiskonna elust alatiseks kõrvaldada mis tahes sõja puhkemise võimalus, vaid ka selles, et juba kaasajal vabastada inimkond uue maailmasõja košmaarist. Kõigi maade kommunistlikud parteid pühendavad sellele suurele ajaloolisele missioonile kogu oma jõu ja energia.»*

Kas uus sõda on paratamatu või saab seda vältida?

Selles küsimuses kinnitas nõupidamine veel kord NLKP XX kongressi ajaloolisi järeldusi ja neil rajanevaid 1957. aasta deklaratsiooni seisukohti. Sõja fataalset paratamatust praegu ei ole. Ehkki imperialismi olemus ei ole muutunud, on nüüd välja kujunenud võimsad jõud, kes on suutelised nurja ajama tema agressiivseid plaane. *On saabunud aeg, millal võib nurja ajada imperialistlike agressorite katseid maailmasõda valla päästa, on võimalik sõda ära hoida.* Kuid selleks on vajalikud maailma sotsialistliku leeri, rahvusvahelise töölisklassi, rahvusliku vabadusliikumise ja kõigi rahuarmastavate jõudude ühised jõupingutused.

Nõupidamise neil järeldustel on määratu suur mobiliseeriv tähtsus, nad kutsuvad rahvaid resoluutsesse võitlusse sõjaettevalmistuste vastu ja äratavad sügavat veendumust, et see võitlus võib sõja ära hoida ja tagada kindla rahu.

Nõupidamine juhtis tähelepanu sellele, et seoses imperialistide sobinguga peab töölisklass veelgi tihedamalt koondama oma ridu, ühendama kõik progressiivsed ja demokraatlikud jõud, et päästa inimkond sõjakatastroofist. Avalduses väljendatakse marksistlik-leninlike parteide veendumust, et mingid erinevused poliitilistes, usulistes või muudes küsimustes ei tohi takistada kõigi maade töölisklassi ja kõigi elanikkonna laiade kihtide jõudude koondumist võitluseks sõjaohu vastu.

Avaldus rõhutab täie jõuga, et uue maailmasõja ohu vastu tuleb võidelda, ootamata ära, kuni hakkavad langema aatomi- ja vesinikupommid, ning et seda võitlust tuleb pidada praegu, suurendades päevast päeva oma jõupingutusi. Küsimuse selline ülestõstmine aktiviseerib veelgi kõigi maade rahuvõitlejaid, aitab tegevusse rakendada kõiki jõudusid, kes astuvad välja uue sõja vastu.

Nõupidamise avalduses öeldakse, et kui imperialistid peaksid oma meeletuses sõja valla päästma, pühivad rahvad kapitalismi minema ja matavad ta maha. Kuid töölisklassi elulised huvid, kommunismi huvid nõuavad tungivalt, et kapitalism maetaks maha kõige väiksemate purustuste ja ohvrite hinnaga. Seepärast näeb töölisklass oma kohust maailmasõja tulekahju ärahoidmises.

Vallutussõdade järjekindlate vastastena ja vankumatute võitlejatena ülemaailmse rahu eest pidasid kõigi maade

kommunistid vajalikuks rõhutada, et rahvusvaheliste suhete ainuõigeks ja ainumõistlikuks põhimõtteks on *erineva sotsiaalse korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise leninlik printsiip.* Rahuliku kooseksisteerimise poliitika vastab kõigi rahvaste elulistele huvidele, see poliitika soodustab sotsialismi positsioonide tugevnemist ja sotsialismimaade rahvusvahelise mõju kasvamist ning suurendab kommunistide autoriteeti ja mõjujõudu kapitalistlikes riikides. Ühtlasi juhtis nõupidamine tähelepanu sellele, et riikide rahulik kooseksisteerimine ei tähenda klassivõitlusest loobumist ning sotsialistliku ja kodanliku ideoloogia lepitamist, nagu väidavad revisionistid ja teised oportunistid. Erineva ühiskonnakorraga riikide kooseksisteerimine on sotsialismi ja kapitalismi vahelise klassivõitluse vorm, kusjuures sotsialism oma eeliste tõttu saavutab selles võitluses kindlalt võidu.

Rahuliku kooseksisteerimise kindlustamise ja sõdade ärahoidmise reaalseks teeks on üldine ja täielik desarmeerimine. Avalduses märgitakse, et Nõukogude Liidu poolt esitatud üldise ja täieliku desarmeerimise programmi elluviimisel võiks olla inimkonna saatusele ajalooline tähtsus. Selle programmi realiseerimine tähendab juba sõdade pidamise võimaluse likvideerimist. Nõupidamine juhtis kommunistide, kõigi rahuarmastavate inimeste tähelepanu sellele, et üldise ja täieliku desarmeerimise programmi ellurakendamise võib saavutada vaid resoluutse ja aktiivse võitluse teel, ning kutsus intensiivistama seda võitlust.

III

Suure panuse ülemaailmse vabadusliikumise teooriasse ja praktikasse andis nõupidamine sellega, et ta töötas läbi *rahvusliku vabadusliikumise edasiste teede ja perspektiivide küsimuse.* Selle liikumise silmapaistvaid võite iseloomustatakse avalduses õigusega ajalooliselt tähtsuselt teise nähtusena pärast sotsialismi maailmasüsteemi tekkimist.

Aasias, Aafrikas ja Ladina-Ameerikas tormiliselt arenev rahvuslik vabadusliikumine on saavutanud ajaloolisi võite. Ligi poolteist miljardit inimest on juba pääsenud koloniaalorjusest. Variseb kogu imperialismi koloniaalsüsteem. Endiste asumaade rahvad on nüüd asunud iseseisvalt oma elu looma ning neil on võimalus otsustada oma saatuse

üle, lahendada oma poliitilise ja majandusliku arenemise elulisi ülesandeid.

Rahvuslik vabadusliikumine areneb lahutamatus seoses töölisklassi võitlusega sotsialismi eest. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, ülemaailmse sotsialismi jõud on selle liikumise võitudele otsustavalt kaasa aidanud. Sündmuste areng Aasias, Aafrikas ja Ladina-Ameerikas näitab, et Nõukogude Liit ja kogu sotsialistlik maailmasüsteem on rahvaste iseseisva rahvusliku arengu kantsiks.

Nüüd, kui üha enam kasvab sotsialismileeri rahvusvaheline osatähtsus, laieneb proletariaadi klassivõitlus imperialistlikes maades ja areneb rahvaste võimas rahvuslik vabadusliikumine, on aeg lõplikult likvideerida kolonialism kõigis selle vormides ja avaldustes. Teinud selle tähtsa järelduse, märkis nõupidamine ühtlasi, et koloniaal- ja sõltuvate maade rahvad võivad kätte võita riikliku iseseisvuse ja luua sõltumatu majanduse vaid resoluutses võitluses imperialismi vastu, tugevdades solidaarsust suure sotsialistliku sõprusühendusega ja kogu maailma revolutsiooniliste jõududega.

Nõupidamine väljendas suure jõuga sotsialismimaade ja ülemaailmse kommunistliku liikumise solidaarsust rahvusliku vabadusliikumisega. Nõukogude Liidu rahvad, kes on alati toetanud seda liikumist, peavad oma internatsionaalseks kohuseks osutada igakülgset moraalset ja materiaalset toetust rahvastele, kes võitlevad koloniaalikkest vabanemise ja rahvusliku taassünni eest.

Nõupidamine pööras suurt tähelepanu hiljuti kolonialismist vabanenud maade arenguprobleemidele. Ta märkis, et nende maade rahvusliku taassünni pakilisi ülesandeid on võimalik edukalt lahendada ainult otsustavas võitluses imperialismi ja feodalismiriismete vastu, ühendades kõik rahvuse patriootlikud jõud ühtseks demokraatlikuks rahvusrindeks. Laialdase rahvusrinde aluseks peab olema töölisklassi ja talurahva liit — kõige tähtsam jõud rahvusliku iseseisvuse kättevõitmises ja kaitsmises, põhjalike demokraatlike ümberkujunduste elluviimises ja sotsiaalse progressi tagamises.

Nõupidamise järeldused valgustavad kõigile asumaade rahvastele teed vabaks iseseisvaks arenemiseks. Eriti tuleb esile tõsta seisukohta, et imeprialistlikest kolonisaatoritest vabastatud pinnal on võimalik ja vajalik luua uut tüüpi riik — sõltumatu demokraatlik rahvusriik, mis soodsates

tingimustes, progressiivsete jõudude aktiivse tegevuse korral võib olla endiste asumaade mittekapitalistlikule arenguteele ülemineku vormiks.

IV

Väga palju tähelepanu pööras nõupidamine ka *arenenud kapitalistlikes maades toimuva kommunistliku ja töölisliikumise küsimustele.*

Neis maades elab 160 miljonit töölist ja ametnikku, mis moodustab vähemalt kolm viiendikku kogu mittesotsialistliku maailma tööliste ja ametnike üldarvust. Arenenud kapitalistlike riikide töölisklass kujutab endast tohutu suurt jõudu.

Kapitalistlikes maades tuleb töölisliikumisel ületada väga palju suuri ja tõsiseid raskusi. Kuid revolutsiooni jõud, kommunismi jõud suurenevad ja tugevnevad ka neis riikides. Sellest kõnelevad sellised viimase aja faktid nagu rahvahulkade laialdased fašismivastased väljaastumised Prantsusmaal, töölisklassi võimas streigivõitlus USA-s, Jaapanis, Belgias, Ladina-Ameerikas, Indias ja teistes maades, aktiivne sõjavastane liikumine Inglismaal ja lõpuks itaalia kommunistide suur võit viimastel munitsipaalvalimistel.

Nõupidamine juhtis tähelepanu arenenud kapitalistlike maade töölisklassi edasise võitluse uutele perspektiividele. Ta konstateeris, et ajalugu liigub vankumatu järjekindlusega üldkriisi uude etappi astunud kapitalistliku süsteemi likvideerimise poole. Asjaolu, et see uus etapp tekkis mitte seoses maailmasõjaga, vaid kahe süsteemi võistluse ja võitluse olukorras, kusjuures jõudude vahekord muutub üha enam sotsialismi kasuks, imperialismi kõigi vastuolude järsu teravnemise tingimustes, rahuliku kooseksisteerimise tingimustes, olukorras, kus laiad rahvahulgad järjest aktiivsemalt võitlevad demokraatia, rahvusliku vabanemise ja sotsialismi eest, — see asjaolu avab kapitalistlike maade revolutsioonilistele jõududele uued, innustavad perspektiivid.

Marksism-leninism õpetab, et meie liikumise edu otsustab esmajoones pealöögi õige kindlaksmääramine. Avalduses rõhutatakse, et pealöök tuleb tänapäeva tingimustes üha otsustavamalt suunata kapitalistlike monopolide kui

võidurelvastumise põhiliste süüdlaste, reaktsiooni ja agressiooni kantsi vastu, kogu monopolistliku riigikapitalismi süsteemi vastu, mis neid kaitseb.

Monopolistliku oligarhia huvid on lepitamatud elanikkonna rõhuva enamuse huvidega. See loob soodsad võimalused kõigi monopolistliku oligarhia vastaste jõudude koondamiseks, laialdase antimonopolistliku rinde moodustamiseks. Selles koondumise protsessis, võitluses rahu, demokraatlike ümberkujunduste, rahvahulkade majanduslike ja poliitiliste nõudmiste rahuldamise eest, monopolide ülemvõimu kukutamise eest tugevdavad kommunistid oma sidemeid töörahvaga, tõstavad tema poliitilise teadlikkuse taset ning aitavad rahvahulkadel mõista sotsialistliku revolutsiooni vajalikkust.

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses kuulub tähtis koht kapitalistlikes riikides sotsialistliku revolutsiooni arenemise teede küsimusele.

Sotsialismile ülemineku vormide küsimus on kapitalistlike maade vennasparteidele äärmiselt oluline. Üha uutes maades küpsevad tingimused kapitalismilt sotsialismile üleminekuks. Selle ülemineku elluviimine on ajaloo pakiline ülesanne.

Avalduses kinnitatakse veel kord 1957. aasta deklaratsiooni seisukohti eri maade kapitalismilt sotsialismile ülemineku vormidest. Marksistid-leninlased lähtuvad sellest, et töölisklassi ja kogu rahva huvidele, üldrahvuslikele huvidele vastab sotsialistliku revolutsiooni läbiviimine rahulikul teel. Kui aga valitsevad klassid vastavad revolutsioonile vägivallaga ega taha alluda rahva tahtele, siis peab proletariaat murdma nende vastupanu. Kui kodanlus võtab tarvitusele relvad, siis ei peatu proletariaat klassivõitluse kõige teravamate vormide ees. Sotsialistlik revolutsioon on iga maa sisemise arengu, tema sotsiaalsete vastuolude äärmise teravnemise tulemus. Igal üksikul maal määravad sotsialismile ülemineku selle või teise viisi — rahuliku või mitterahuliku — reaalse võimaluse konkreetsed ajaloolised tingimused. Sotsialismile ülemineku mis tahes vormide puhul oli ja on kõigil juhtudel otsustavaks tingimuseks töölisklassi ja tema kommunistliku avangardi poliitiline juhtimistegevus.

Samuti tuleb märkida suurt poliitilist tähtsust, mis on avalduses esitatud teesil, et juhindudes marksistlik-leninlikust õpetusest on kommunistlikud parteid alati olnud

revolutsiooni eksportimise vastu ja võitlevad resoluutselt imperialistliku kontrrevolutsiooni eksportimise vastu ning peavad oma internatsionaalseks kohuseks üles kutsuda kõigi maade rahvaid ühinema, mobiliseerima kõiki oma sisemisi jõude, aktiivselt tegutsema ning sotsialistliku maailmasüsteemi võimsusele tuginedes ära hoidma imperialistide vahelesegamise revolutsiooni alustanud mis tahes maa rahva asjadesse või andma niisugusele vahelesegamisele otsustava vastulöögi. Selle järelduse deklareerimine suurendab kapitalistlike maade tööliskiassi otsustavust võitluses oma sotsialistlike ideaalide ellurakendamise eest.

V

Erilist tähelepanu pühendas nõupidamine *ülemaailmse kommunistliku liikumise edasiarendamisele ja selle ühtsuse tugevdamisele.*

Nõupidamine tunnistas, et kommunistlikud parteid peavad vääramatult kinni pidama parteielu leninlikest normidest, hoidma nagu silmatera partei ühtsust, rangelt järgima parteilise demokraatia ja kollektiivse juhtimise põhimõtet, väsimatult hoolitsema sidemete tugevdamise eest töötajate laiade hulkadega, lubamata isikukultust, mis aheldab kommunistide loova mõtte ja initsiatiivi arenemist, igati arendama oma ridades kriitikat ja enesekriitikat.

Väga tähtsaks tunnistas nõupidamine kommunistlike parteide võitluse ideoloogilisel rindel. Kommunistlikud parteid võitlevad ka edaspidi kogu jõuga kodanliku ideoloogia, natsionalismi ja šovinismi ning antikommunismi mis tahes vormide vastu, marksistlik-leninliku ideoloogia võidu eest.

Nõupidamine rõhutas, et marksistlik-leninlikud parteid peavad võitlema kahel rindel — revisionismi, parempoolse oportunismi vastu, mis kujutab endast peamist ohtu, ning dogmatismi ja sektantluse vastu. Dogmatism ja revisionism on väliselt vastandlikud. Tegelikult aga on nad alati teineteisele vastastikku toitu andnud ja teevad seda ka praegu ning võivad ühtmoodi ränka kahju tekitada mitte üksnes ühele parteile, vaid ka kogu rahvusvahelisele kommunistlikule liikumisele. Seepärast on võitlus kahel rindel

elu tungiv nõue. Kommunistlike parteide õige, järjekindel revolutsiooniline poliitika kujuneb välja võitluses nii revisionismi kui ka dogmatismi ja sektantluse vastu.

Vaatamata kõigile takistustele, mida organiseerib imperialistlik reaktsioon, areneb rahvusvaheline kommunistlik liikumine võidukalt ja on juba muutunud meie ajastu kõige mõjukamaks poliitiliseks jõuks. Kommunistlikud parteid on praegu 87 riigis ja nende ridadesse kuulub üle 36 miljoni inimese.

Maailma kõigi vennasparteide sidemed kujunevad üha tihedamaks, mitmekülgsemaks ja viljakamaks. Need sidemed peavad tugevnema ka edaspidi. Tingimustes, kui imperialistlik reaktsioon koondab oma jõudusid kommunismivastaseks võitluseks, on eriti vajalik igati konsolideerida ülemaailmset kommunistlikku liikumist. Ühtsus ja monoliitsus kümnekordistavad meie liikumise jõudu. Seepärast on väga suur teoreetiline ja praktiline tähtsus asjaolul, et nõupidamine töötas läbi marksistlik-leninlike parteide suhete ja eriti nende ühtsuse ja monoliitsuse tugevdamise põhimõtted.

Nõupidamine deklareeris: kommunistliku liikumise huvid nõuavad, et iga kommunistlik partei peaks solidaarselt kinni hinnangutest ja järeldustest, mis vennasparteid on ühiselt välja töötanud oma nõupidamistel ja mis puudutavad ühiseid ülesandeid võitluses imperialismi vastu ning rahu, demokraatia ja sotsialismi eest. Rahvusvahelise kommunistliku liikumise monoliitsuse resoluutne kaitsmine marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi printsiipide alusel, igasuguse tegevuse takistamine, mis võiks õõnestada seda monoliitsust, on kohustuslik tingimus, mis tagab võidu võitluses rahvusliku iseseisvuse, demokraatia ja rahu eest, sotsialistliku revolutsiooni ning sotsialismi ja kommunismi ehitamise ülesannete eduka lahendamise eest. Nende printsiipide rikkumine nõrgestaks kommunismi jõudusid. Iga maa töölisklassi ürituse edu nõuab kõigi marksistlik-leninlike parteide internatsionaalset solidaarsust. Hoolitsemine rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse pideva tugevdamise eest on iga marksistlik-leninliku partei kõrgeim internatsionaalne kohus.

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate novembrinõupidamine Moskvas kulges rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise eluliste küsimuste asjaliku arutamise tähe all. Kõik kommunistlike ja töölisparteide esindajad andsid oma panuse põhimõtteliste küsimuste läbitöötamisse ja need on väljendust leidnud nõupidamisel vastuvõetud dokumentides — avalduses ja läkituses kogu maailma rahvastele.

Nõupidamise peamiseks tulemuseks on see, et seal väljatöötatud ja üksmeelselt vastuvõetud avaldus ja läkitus kogu maailma rahvastele tähistavad rahvusvahelise kommunistliku liikumise suurt ideelist ja poliitilist võitu.

Ülemaailmse kommunistliku liikumise edasisel ideelisel ja poliitilisel konsolideerumisel marksismi-leninismi alusel on ajalooline tähtsus. Avaldus on kõigile marksistlik-leninlikele parteidele kindlaks kompassiks. Seda järgides suudavad vennasparteid veelgi edukamalt võidelda oma üllaste ideaalide eest. NLKP on pidanud ja peab ka edaspidi rangelt kinni nõupidamisel kollektiivselt väljatöötatud ja vastuvõetud hinnangutest ja järeldustest maailma kaasaegse arenemise küsimustes, kaitseb marksismi-leninismi põhimõtteid ja peab leppimatut võitlust kahel rindel — revisionismi ja dogmatismi vastu.

Nõupidamise teiseks tähtsaks tulemuseks on asjaolu, et ta veelgi selgemalt fikseeris leninlikud organisatsioonilised printsiibid rahvusvahelises kommunistlikus liikumises. Kommunistlikud parteid ilmutasid suurt hoolitsust rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse kaitsmise eest ning määrasid kindlaks vennasparteide suhete normid. Need printsiibid ja normid vastavad täielikult leninlikele normidele, millest NLKP vääramatult juhindub oma internatsionaalsetes sidemetes. Meie partei aitab ka edaspidi igati kaasa rahvusvahelise kommunistliku liikumise tahte- ja tegevusühtsusele.

Nõupidamine kinnitas veel kord, et rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse ja monoliitsuse aluseks on mitte ajutised, mitte konjunktuurikaalutlused, vaid meie parteide ja rahvaste põhilised, elulised huvid, marksismi-leninismi üllad printsiibid.

Nõupidamine tugevdas veelgi Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei vennalikku sõprust Hiina Kommunistliku

Parteiga. Meie kahe partei — rahvusvahelise kommunistliku liikumise kõige suuremate parteide — monoliitsusel on võitluses meie ühise ürituse võidu eest erakordselt suur tähtsus. Nikita Sergejevitš Hruštšov ütles, et «meie partei on alati teinud ja teeb kõikvõimalikke jõupingutusi selle suure sõpruse kindlustamiseks. Rahva-Hiinaga, Hiina kommunistidega, samuti nagu kõigi maade kommunistidega, on meil ühine eesmärk — rahu kindlustamine ja kommunismi ülesehitamine, ühised huvid — tööinimeste õnn ja heaolu, ühine kindel põhimõtteline alus — marksism-leninism».

Seltsimehed! Nõupidamisest on möödunud poolteist kuud. Paljudes maades on juba toimunud kommunistlike ja töölisparteide keskkomiteede pleenumid. Parteiorganisatsioonides leiavad aset parteiaktiivid ja -koosolekud. Nõupidamise dokumente valgustatakse laialdaselt ja üksikasjaliselt ajakirjanduses. Vennasparteid tervitavad palavalt nõupidamise tulemusi, kiidavad täielikult heaks ja toetavad avaldust ja läkitust kogu maailma rahvastele ning teevad nende dokumentide põhjal praktilisi järeldusi. Nad rõhutavad oma otsustes, et nõupidamisel vastuvõetud avaldus annab kommunistlikele ja töölisparteidele tohutud perspektiivid võitluses rahu, demokraatia, rahvusliku iseseisvuse ja kommunismi võidu eest.

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise tulemused kutsusid esile laialdase vastukaja kogu maailmas, kõigis elanikkonna kihtides.

Kogu maailma kommunistid tervitasid suure vaimustusega nõupidamise dokumente. Nõupidamise tulemused ja selle dokumendid kiitsid palavalt heaks kõigi maade töötajad, kogu maailma progressiivsed inimesed. Nad näevad kommunistides oma mõtete ja lootuste väljendajaid ning veenduvad üha enam selles, et rahu, sotsiaalne progress ja kommunism on lahutamatud. Pole kahtlust, et nõupidamise ajaloolised dokumendid tõmbavad kommunismi poolele uusi miljoneid ausaid inimesi kogu maailmas.

Nõupidamine ja seal vastuvõetud dokumendid köitsid kogu inimkonna tähelepanu. See kõneleb kommunistliku liikumise määratu suurest poliitilisest kaalust ja silmapaistvast osast tänapäeva maailmas.

Tähelepanelikult jälgisid Moskva Kremlis asetleidnud kommunistide kohtumisi ka meie vaenlased. Nõupidamise päevil hellitasid nad salaja lootust lahkhelidele meie ridades, lõhenemisele. Kuid vaenlased eksisid jällegi rängalt.

Nõupidamine ja seal vastuvõetud dokumendid on uueks võimsaks löögiks imperialismile.

Kodanlikud ringkonnad ja nende ajakirjandus reageerivad Moskva nõupidamise tulemustele erinevalt. See osa kodanlusest, kes vaatab asjadele kainema pilguga, tunnistab, et neil dokumentidel on rahu säilitamise seisukohalt oluline tähtsus. Imperialistide kõige reaktsioonilisema osa ja nende kannupoiste hulgas kutsus nõupidamise täielik edu esile segadust ja nõutust. Imperialistide agressiivsed ringkonnad püüavad nõupidamise tähtsust alla kiskuda ja moonutada vastuvõetud dokumentide tõelist mõtet.

Kuidas ka meie vastased märatseksid, nüüd on selgem kui kunagi varem, et tulevik kuulub kommunismile. Veel kunagi ei ole rahvusvahelise vabadusliikumise ees avanenud nii innustavad perspektiivid kui praegu.

Sotsialismi- ja kommunismiüituse võitmatuse peatingimuseks on sotsialismileeri maade kommunistlike parteide ühtsus ja monoliitsus, kõigi maade kommunistlike parteide ühtsus ja monoliitsus, sotsialismimaade rahvaste väääramatu solidaarsus ja sõprus, kogu maailma töötajate proletaarne solidaarsus. Meie partei tugevdab ka edaspidi väsimatult seda ühtsust, seda monoliitsust ja sõprust.

Avaldusest juhindudes teostab NLKP ka tulevikus järjekindlalt rahuliku kooseksisteerimise poliitikat, taotleb Nõukogude desarmeerimisprogrammi ellurakendamist, peab järjekindlalt kurssi rahvusvahelise pinevuse lõdvendamisele, tugevdab ka edaspidi igati sidemeid kõigi maade ja rahvastega ning laiendab isiklikku kontakti kapitalistlike maade riigi- ja valitsusjuhtidega .Meie partei esmajärguliseks välispoliitiliseks ülesandeks on endiselt võitlus maailmasõja ärahoidmise, kolonialismi täieliku likvideerimise ja uute riikide iseseisvuse tugevdamise eest ning maailma kõigi jõudude mobiliseerimine võitlusele imperialismi vastu.

Vennasparteide delegaatide sõnavõttudes ja nõupidamise dokumentides anti kõrge hinnang Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei tegevusele.

Nõupidamisel viibijad rääkisid suure armastusega meie parteist, rõhutasid tema kogemuste erakordset tähtsust kogu rahvusvahelisele revolutsioonilisele liikumisele. Nõupidamise avalduses öeldakse: «Kommunistlikud ja töölisparteid deklareerivad üksmeelselt. et ülemaailmse kommunistliku liikumise üldtunnustatud avangardiks oli ja on

ka edaspidi Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei kui rahvusvahelise kommunistliku liikumise kõige kogenum ja karastatum väesalk.» *(Kiiduavaldused.)*

Seoses vennasdelegatsioonide esindajate arvukate soojade sõnavõttudega NLKP aadressil ütles N. S. Hruštšov nõupidamisel: «Meie partei Keskkomitee avaldab palavat vennalikku tänu kõigile kommunistlikele ja töölisparteidele, kes esinesid käesoleval nõupidamisel ja avaldasid usaldust meie parteile — suure Lenini parteile. Me täname siiralt selle usalduse eest ja lubame, et õigustame usaldust ja lootusi, et NLKP pühendab kogu oma jõu, oma kogemused ja revolutsioonilise energia kommunismiüritusele, meie ühisele üllale võitlusele.» *(Kiiduavaldused).*

Nõupidamisel vastuvõetud ajaloolised dokumendid innustavad kõiki Nõukogude kommuniste, kogu nõukogude rahvast veelgi aktiivsemale võitlusele kommunismi ülesehitamise eest meie maal, mis esimesena rajab teed kogu inimkonna helgesse tulevikku, võitlusele meie kodumaa ja kogu sotsialismileeri võimsuse edasise tugevdamise ning ülemaailmse rahu eest.

Kommunistlik Partei ja nõukogude rahvas lähevad vastu uuele suurele ajaloolisele sündmusele — partei korralisele, XXII kongressile, koondununa tihedamalt kui kunagi varem oma leninliku Keskkomitee ümber, marksismi-leninismi võiduka lipu ümber. *(Kestvad kiiduavaldused.)*

MAAILMA KOMMUNISTLIKU LIIKUMISE VÕITLUSPROGRAMM

B. PONOMARJOV

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise tulemused ja nõupidamisel vastuvõetud dokumendid — avaldus ja läkitus kogu maailma rahvastele — on maailma üldsuse tähelepanu keskpunktis. Neid arutatakse kommunistlike parteide keskkomiteede pleenumitel ja partei aktiivi koosolekutel ning neid valgustatakse laialdaselt kommunistlikus ja demokraatlikus ajakirjanduses. Palavalt tervitades nõupidamise dokumente, näevad kommunistid ja kõik maailma progressiivsed inimesed neis rahu ja sotsiaalse progressi uute võitude võimsat stiimulit.

Moskva nõupidamine oli kõige rohkearvulisem kommunistliku liikumise ajaloos. Nõupidamisest võtsid osa 81 partei delegatsioonid. Peamine dokument, mille nõupidamine vastu võttis ja mis kehastab kõigi vennasparteide kollektiivset mõistust, — avaldus — kujutab endast loova marksismi-leninismi ülitähtsat dokumenti, rahvusvahelise kommunistliku liikumise võitlusprogrammi. See dokument demonstreerib kommunistliku liikumise kasvanud jõudu ja monoliitsust ning tugevust teooria alal. Avalduses on antud vastus aktuaalsetele küsimustele, mis erutavad kommuniste, kõigi maade töölisklassi ja töörahvast, kogu inimkonda.

Viimastel aastatel on imperialistliku reaktsiooni jõud arendanud pöörast kampaaniat kommunismi vastu, sotsialismileeri vastu. Selleks otstarbeks on loodud ajaloos ennenägematu propagandamasin, mis jutlustab antikommunismi. Kodanlikud propagandistid moonutavad laima-

valt kommunistide eesmärke ja seisukohti, kujutavad neid jõuna, mis olevat rahvusevastane, oma rahvaste huvidele vaenulik ja mis taotlevat sõda.

Nõupidamine andis kõigile kommunismi vaenlaste väljamõeldistele purustava löögi. Kõigi maade kommunistlike parteide esindajad formuleerisid ja esitasid avalikult kogu inimkonnale oma eesmärgid tänapäeva tingimustes, oma vaated, oma võitluse põhimõtted. Nad ütlesid igale rahvale, igale tööinimesele: «Vaadake ja kuulake — see on meie tõeline nägu, need on meie tõelised mõtted, siin on see, millest me mõtleme, mille eest me võitleme ja kutsume võitlema kõiki tööinimesi, kogu progressiivset inimkonda.»

Nõupidamise dokumentides on vaieldamatu veenvusega esitatud suur tõde kommunismist ja selle eesmärkidest.

Kommunism — see on suur jõud inimkonna võitluses hävitava raketi- ja tuumasõja vastu.

Kommunism — see on miljard inimest, kes ehitab uut elu, kes loob uut ühiskondlikku ja riiklikku korda, kus on garanteeritud tõeline demokraatia ja vabadus, tootlike jõudude tormiline areng, kultuuri ja teaduse õitseng, rahva heaolu kasv, inimeste hüvang ja õnn.

Kommunism — see on suur jõud, mis järjekindlalt taotleb häbiväärse koloniaalsüsteemi hävitamist, vabanenud maade arengut sotsiaalse progressi teed mööda.

Kommunism — see on suur jõud, mis suunab kapitalistlike maade rahvaste võitlust monopolide kõikvõimsuse vastu, oma eluliste huvide eest, demokraatia kaitsmise ja arendamise eest, sotsialismi eest.

Avaldus — see suur rahu, vabaduse ja sotsialismi harta — valgustab kõigi maade ja mandrite rahvaste võitluse teed.

Vastukajad, mis saabuvad maakera kõigist paigust, räägivad sellest, et kommunistid ja nende poolehoidjad, kõik rahu ja sotsiaalse progressi pooldajad on vaimustatud marksistlik-leninlike parteide Moskva nõupidamisest ja seal vastuvõetud dokumentidest. Eranditult kõik kommunistlikud parteid kiidavad üksmeelselt ja palavalt heaks kõik avalduses ja läkituses väljendatud seisukohad, deklareerides, et nende dokumentide ideed avavad nende tegevusele avarad perspektiivid.

On üsna tähendusrikas, et maailma kõigi suundade ajakirjandus laialdaselt reageeris nõupidamise tööle. Kümned

suured kodanlikud ajalehed, milledel on miljonitesse ulatuvad tiraažid, trükkisid täielikult ära nõupidamise avalduse või avaldasid selle lühendatud kujul. See iseenesest juba on rahvusvahelise kommunistliku liikumise hiiglasliku kasvu, jõu ja mõju tunnistajaks. Nüüd ei saa enam kommunistide poolt esitatud ideid maha vaikida, nagu seda tehti paljude aastakümnete jooksul. Need ideed rajavad endale üha laialdasemat teed rahvahulkade juurde. Kommunistlike parteide ja ennekõike Nõukogude Liidu ning teiste sotsialistlike maade kommunistlike parteide mõju on meie päevil nii suur, et isegi kodanlik ajakirjandus on sunnitud lugejaid informeerima kommunistide poliitikast.

Nõupidamise ideed levivad võidukalt üle kogu maakera. Nende ideede lipu alla astuvad üha uued ja uued töörahva väesalgad ja need ideed avaldavad üha tugevamat mõju kogu rahvusvaheliste suhete käigule, kogu maailma arengule. Selline on esimene tulemus, selline on kommunismi esimene võit meie päevil — võit, mis väljendub kommunistliku liikumise rahvusvahelisel foorumil esitatud ideede tohutus, enneolematus levikus. Ükski meie liikumise dokument kogu selle liikumise pika ajaloo jooksul ei ole nii kiiresti ja laialdaselt levinud maailmas kui avaldus ja läkitus kõigi maade rahvastele.

Teine suur võit seisab selle laialdases tunnistamises, et Nõukogude Liit, sotsialismileer, kommunistlikud ja töölisparteid on rahu poolt, et nad on tõelised võitlejad rahu ja rahvaste sõpruse eest, kõige järjekindlamad ja leppimatumad võitlejad raketi- ja tuumasõja vastu.

Nõupidamise programmdokumendid näitavad inimkonnale väljapääsuteed imperialismi poolt tekitatavast tuumasõja ohust, näidates ühtlasi kõigile rahvastele ka helge tuleviku teed. Selle laialdane tunnistamine, et sotsialismimaad ja rahvusvaheline kommunistlik liikumine on rahu poolt, võitlevad sõja vastu, annab löögi imperialistlikule uue sõja ettevalmistamise poliitikale.

Kõigi sõjajärgse 15 aasta jooksul oli uute sõdade ettevalmistamise õigustamise peamiseks argumendiks monopolistliku kodanluse poolt visalt levitatav mõte, et selle ettevalmistuse eesmärgiks olevat selle sõjaohu tagasitõrjumine, mida tekitavat Nõukogude Liit ja teised sotsialismimaad, rahvusvaheline kommunism. Kogu Moskva nõupidamise töö paljastas resoluutselt selle võltsi idee, ja see asjaolu aitab edasi arendada võitlust sõja vastu, rahvastevahe-

lise kindla rahu eest, paljastades ühtlasi kapitalismi kui korda, mis tekitab vallutussõdasid ja toob töötajatele alalist viletsust, majanduskriise, tööpuudust ja teisi sotsiaalseid hädasid.

Kolmas tähtis järeldus seisab selles, et rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsus ja monoliitsus on veelgi tugevnenud. Praegu maailma kõigis paigus toimuvad kommunistide koosolekud kõnelevad sellest, et nõupidamise dokumentide alusel toimub rahvusvahelise kommunistliku armee ridade edasine ühtekoondumine. Kõik kommunistlikud parteid väljendavad üksmeelselt oma valmisolekut oma ridade edasiseks ühtekoondamiseks ja võitluseks nõupidamise poolt väljendatud ideede, hinnangute ja järelduste eest. Varisesid kokku kõik kommunismi vaenlaste väited ja väljamõeldised lahkhelidest kommunistliku liikumise ridades.

Nõupidamise avalduses on kindlaks määratud nii kogu sotsialismileeri kui ka iga temasse kuuluva maa tugevdamise ja arendamise tähtsamad probleemid. Tuginedes Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei kogemustele, kõigi sotsialistlike maade kommunistlike parteide kogemustele, analüüsides läbikäidud teed, näitab avaldus hiiglaslikke objektiivseid võimalusi sotsialismileeri edasiarendamiseks, formuleerib sotsialistliku maailmasüsteemi arengu seaduspärasused, sotsialistlike maade koostöö printsiibid.

Nõupidamine määras ära töölisklassi ja tema kommunistliku avangardi võitluse perspektiivid arenenud kapitalistlikes maades. Printsipiaalset tähtsust kommunistliku ja töölisliikumise strateegiale ning taktikale omab nõupidamise järeldus selle kohta, et kapitalismi üldkriisi arenemises on saabunud uus etapp.

Nõupidamine iseloomustas maailma koloniaalsüsteemi lagunemise sügavat protsessi. Sotsialistliku maailmasüsteemi saavutuste võimsal mõjutusel areneva rahvusliku vabadusliikumise tulemuseks on kolonialismi kokkuvarisemine ja kümnete uute riikide astumine ajaloo areenile. Kõik rahvusliku vabadusliikumise peamised protsessid ja peamised küsimused leidsid avalduses teoreetilist valgustamist.

Nõupidamine andis marksistlik-leninliku vastuse tänapäeva kõige aktuaalsemale küsimusele — sõja ja rahu küsimusele. Ta kinnitas järeldust selle kohta, et tänapäeva tingimustes sõja fataalset paratamatust ei ole, et sõda

saab ära hoida sotsialismileeri ja kõigi rahuarmastavate jõudude ühendatud tegevusega. Nõupidamise dokumentides on ära näidatud sõja ärahoidmise teed, kõigi rahuarmastavate jõudude võitluse eesmärgid ning kavandatud kõigi nende inimeste ühtekoondamise programm, kes taotlevad rahu ja vihkavad sõjaõhutajaid.

Seega on avalduses antud selge perspektiiv maailma kommunistliku ja vabadusliikumise kõigile väesalkadele: sotsialismileeri rahvastele ja kommunistlikele parteidele, arenenud kapitalistlike maade töölisklassile ja kommunistlikele parteidele ning töölisklassile ja kommunistlikele parteidele nendes maades, kes on juba saavutanud rahvusliku sõltumatuse või võitlevad selle eest.

Meie oleme sügavate sotsiaalsete ümberkujunduste, maailma uuenemise tunnistajateks. Revolutsiooniline liikumine on omandanud tõeliselt ülemaailmse iseloomu. Ja maailmas on ainult üks jõud, üks ideoloogia, mis suudab anda vastused kõigile inimühiskonna edasise arengu küsimustele: see on jõud, mis oli esindatud 1960. aasta nõupidamisel, töölisklassi kommunistlike parteide jõud, see on marksistlik-leninlik ideoloogia. Kapitalismi ideoloogid kardavad pilku heita homsesse päeva ega saa inimkonnale midagi rõõmustavat öelda. Marksistlik-leninliku teooriaga relvastatud kommunistlikud parteid valgustavad inimkonnale tuleviku teed.

Nõupidamine ja seal vastuvõetud dokumendid on uueks suureks teetähiseks marksistlik-leninliku mõtte arengus, maailma revolutsioonilise liikumise arengus. Marksism-leninism — alati elav, loov teadus — areneb lakkamatult, rikastub uute kogemustega, uute järeldustega ja aitab aktiivselt kaasa töölisklassi võitude saavutamisele.

«Kommunistliku partei manifest», mille K. Marx ja F. Engels kirjutasid üle saja aasta tagasi, kuulutas välja teadusliku sotsialismi suured ideed ja kutsus töötajaid ühinema nende ideede lipu alla.

Oma geniaalsetes töödes arendas suur Lenin uutes tingimustes edasi Marxi ja Engelsi õpetust, esitas meie ajastu suurimad ideed ekspluataatorliku korra kukutamise teedest ja sotsialismi võidu võimalikkusest ühel maal, arendas edasi sotsialistliku maailmarevolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri teooriat, õpetust sotsialismi ülesehitamise teedest ja teisi teadusliku sotsialismi ning kommunismi küsimusi.

Kahe ja poole aastakümne jooksul ehitati sotsialismi ainult ühel maal — Nõukogude Liidus. Hitlerliku Saksamaa ja militaristliku Jaapani purustamisega algas uus etapp võitluses sotsialismi eest. Sotsialismi teele asusid paljud Euroopa ja Aasia maad; kujunes välja sotsialistlik maailmasüsteem. Sotsialismi jõud omandasid enneolematu võimsuse ja nad avaldavad üha suuremat mõju rahvusvahelise arengu käigule. Töölisklassi revolutsiooniline liikumine, asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste vabadusliikumine saavutasid väga suure ulatuse. Need maailmaajaloolised muudatused maailma areenil seadsid marksistide-leninlaste ette palju uusi probleeme.

1957. aasta Moskva nõupidamine tegi kokkuvõtte sotsialismi võitudest ja saavutustest sõjajärgsel perioodil, võttis vastu deklaratsiooni ja rahumanifesti, milledes on antud kõigi sõjajärgsel perioodil toimunud muudatuste marksistlik-leninlik analüüs ja käsitletud paljusid tähtsaid rahvusvahelise kommunistliku liikumise probleeme.

1960. aasta Moskva nõupidamine kinnitas, et deklaratsioon ja rahumanifest on võitluslipuks ja tegevusjuhendiks rahvusvahelisele kommunistlikule liikumisele, ning arendas deklaratsiooni ja rahumanifesti ideid kõigis suundades. Ideede sügavuselt, kaasaja põhiküsimuste teoreetiliselt käsitluselt, kogu maailmas toimuvate revolutsiooniliste protsesside käsitlemise ulatuselt on 1960. aasta Moskva nõupidamisel vastuvõetud avaldus võrdne marksismi-leninismi kõige väljapaistvamate dokumentidega.

Nõupidamise suur tähtsus seisab selles, et ta veelgi enam konsolideeris rahvusvahelist kommunistlikku liikumist, teda ideeliselt veelgi rohkem relvastas ja tugevamaks muutis. Kui aga avangard on hästi ette valmistatud ja ideeliselt relvastatud, siis liigub kindlamini ja veendunumalt edasi kogu töölisklass, kogu töörahvas, kelle huvisid väljendavad ja kaitsevad kommunistlikud parteid.

I

Tohutud muudatused, mis on toimunud maailma areenil ja milledel on maailmaajalooline tähtsus, samuti ka inimühiskonna ajaloo arengu peasuunad on kontsentreeritult väljendatud nõupidamise avalduses. Selles on antud järgmine käesoleva ajastu definitsioon: «Meie ajastu, mille

peamiseks sisuks on kapitalismilt sotsialismile üleminek, mis algas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooniga, on kahe vastandliku ühiskonnasüsteemi võitluse ajastu, sotsialistlike revolutsioonide ja rahvusliku vabastuse revolutsioonide ajastu, imperialismi kokkuvarisemise ja koloniaalsüsteemi likvideerimise ajastu, üha uute rahvaste sotsialismi teele asumise, kogu maailmas sotsialismi ja kommunismi võidulepääsu ajastu.»

Miks on käesoleva ajastu iseloomu definitsioonil selline suur, printsipiaalne tähendus? Sellepärast, et selle küsimuse õige mõistmine annab suuna rahvusvahelise kommunistliku liikumise strateegia ja taktika, sotsialistlike maade välispoliitilise kursi väljatöötamisele. Rahvusvahelise arengu objektiivsete tingimuste, maailma areenil valitseva klassijõudude vahekorra teaduslik analüüs võimaldab välja selgitada, millised võimalused on olemas uuteks edusammudeks võitluses rahu, rahvusliku sõltumatuse, demokraatia ja sotsialismi eest. Ainult mitmesuguste ajastute erinevuse põhijoonte täpse tundmise alusel, õpetas Lenin, «me võime õigesti üles ehitada oma taktika; ja ainult antud ajastu põhijoonte tundmine võib olla baasiks ühe või teise maa detailsemate iseärasuste arvestamisel». (Teosed, 21. kd., lk. 125.)

Sellel Lenini juhendil on eriti aktuaalne tähtsus meie ajal, mis paistab silma sündmuste tormilise arenguga, maailmapildi kiire muutumisega.

Avalduses on antud kahe ühiskondliku süsteemi — sotsialismi ja kapitalismi — arengu sügav analüüs. Kaks vastupidist tulemust, kaks vastupidist perspektiivi on neil sotsiaalsetel süsteemidel. Sotsialistlik süsteem liigub lakkamatult ja kiiresti edasi; kapitalistlik maailmasüsteem elab läbi üha kasvavaid raskusi. Kapitalismi üldkriisi arenemises on saabunud uus etapp.

Missugused nähtused annavad tunnistust kapitalismi üldkriisi uue etapi kättejõudmisest?

Esiteks, sotsialismi võidukäik suures Euroopa ja Aasia maade rühmas, sotsialismi muutumine ühiskonna arenemise järjest otsustavamaks teguriks; sotsialismi eest võitlevate jõudude võimas kasv, imperialismi positsioonide pidev nõrgenemine majanduslikus võistluses sotsialismiga.

Teiseks, rahvusliku vabadusliikumise tohutu kasv, mis viib koloniaalsüsteemi üha kiiremale lagunemisele. See ahendab veelgi imperialistliku võimu ja ekspluateerimise

sfääri, õõnestab veelgi kapitalistliku maailmamajanduse süsteemi.

Kolmandaks, kogu kapitalistliku süsteemi ebastabiilsuse suurenemine, selle süsteemi vastuolude teravnemine monopolistliku riigikapitalismi arenemise ja militarismi kasvu tagajärjel.

Neljandaks, vastuolude süvenemine monopolide ja kogu rahvuse huvide vahel.

Viiendaks, kodanliku demokraatia kitsendamine, autokraatlikele ja fašistlikele valitsemismeetoditele ülemineku tendents, mis annab tunnistust kapitalismi jõudude nõrgenemisest.

Kuuendaks, kodanliku poliitika ja ideoloogia sügav kriis.

Kapitalismi üldkriisi arengu uue etapi iseärasus seisab selles, et ta ei tekkinud mitte seoses maailmasõjaga, vaid olukorras, kus on käimas kahe süsteemi võistlus ja võitlus, kus jõudude vahekord muutub üha rohkem sotsialismi kasuks ja teravnevad järsult kõik imperialismi vastuolud, kus laiade rahvahulkade võitlus demokraatia, rahvusliku vabaduse ja sotsialismi eest võtab üha laiema ulatuse. Kapitalismi üldkriisi uus etapp on tekkinud tingimustes, kus rahuarmastavate jõudude edukas võitlus rahuliku kooseksisteerimise teostamise ja tugevdamise eest pole lasknud imperialistidel agressiivsete aktidega rikkuda ülemaailmset rahu.

On käimas grandioosne lahing töö ja kapitali, demokraatia ja reaktsiooni, vabaduse ja kolonialismi jõudude vahel. Kõik revolutsioonilised jõud — sotsialismi ja kommunismi ehitavad rahvad, kapitalistlike maade töölisklassi revolutsiooniline liikumine, rõhutud rahvaste rahvuslik vabadusvõitlus, ülddemokraatlikud liikumised — liituvad üheks üldiseks vooluks, mis uuristab ja õõnestab imperialistlikku maailmasüsteemi.

Kapitalismi roiskumine ilmneb kõige intensiivsemalt tänapäeva imperialismi kõige tähtsamas riigis — Ameerika Ühendriikides. Ameerika imperialism on muutunud kõige suuremaks rahvusvaheliseks ekspluataatoriks, rahvusvaheliseks sandarmiks, kogu maailma rahvaste vaenlaseks. Ja ameerika imperialismi nõrgenemine tähendab kogu imperialismisüsteemi nõrgenemist.

15 sõjajärgse aasta jooksul on Ameerika Ühendriikide majandus kolmel korral — aastail 1948—1949, 1953—1954 ja 1957—1958 — üle elanud majanduskriisi ja praegu libi-

seb uute majanduslike vapustuste perioodi. Ameerika ajalehed kirjutavad, et lähemal ajal kasvab töötute armee tunduvalt, elukallidus tõuseb ja tööstuslik tootmine tõmbub kokku. 1960. aasta detsembrikuus kasutati Ameerika Ühendriikide terasetööstuse tootmisvõimsustest ära ainult 48,7%. Isegi monopolide esindajad tunnistavad, et tootmise langus aastail 1960—1961 moodustab vähemalt 15%, s. t., et tuleb kõige suurem langus kogu sõjajärgse perioodi jooksul.

Kolm aastat, mis on möödunud deklaratsiooni vastuvõtmisest, olid kapitalistlikele maadele ja ennekõike Ameerika Ühendriikidele majanduslike raskuste aastateks ja samal ajal suurte klassilahingute aastateks. Kapitalismi üldkriisi uue etapi kättejõudmine tähendab imperialismi edasist nõrgenemist, kõigi tema vastuolude teravnemist.

Sotsialistlikule maailmasüsteemile olid need aastad tootlike jõudude võimsa tõusu aastateks, hiiglaslike saavutuste aastateks sotsialistlike ümberkujunduste alal. Sotsialism saavutas otsustavaid võite kogu süsteemi ulatuses. Nagu avalduses rõhutatakse, on nüüd mitte ainult Nõukogude Liidus, vaid ka teistes sotsialistlikes maades likvideeritud kapitalismi restaureerimise sotsiaalsed ja majanduslikud võimalused. Sotsialismileeri ühinenud jõud on igale sotsialistlikule maale kindlaks garantiiks imperialistliku reaktsiooni kallalekippumiste vastu. Sotsialistlike riikide koondumine ühtsesse leeri, selle leeri tugevnev ühtsus ja pidevalt kasvav võimsus tagavad sotsialismi täieliku võidu kogu süsteemi raamides tervikuna. Selles on üks sotsialismimaade arengu kõige tähtsamaid tulemusi viimasel kolmel aastal.

Sotsialistliku maailmasüsteemi arenemise kõige iseloomulikumaks jooneks on tema majandusliku võimsuse lakkamatu kasv. Ajavahemikul 1956—1959 kasvas sotsialistlike maade toodangu maht 51%. Sotsialistlike maade tööstustoodangu aastane keskmine kasvutempo moodustas neil aastail 14,8%, kapitalistlikes riikides aga — 3,5%. 1959. aastaks oli tööstustoodang sotsialistlikus maailmasüsteemis sõjaeelse perioodiga võrreldes kasvanud 6 korda, kapitalistlikus maailmas aga ainult 2,2 korda. Majandusteadlaste arvestuste kohaselt suureneb kogu sotsialistliku maailmasüsteemi tööstustoodang aastail 1959—1965 veelgi 2,3 korda.

Kasvab sotsialistlike maade osatähtsus maailma tööstus-

toodangus. Kui 1917. aastal see moodustas vähem kui 3%, 1937. aastal — umbes 10%, siis 1959. aastal oli see ligi 35%. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise seitsme aasta plaani täitmise ja ületamise ning rahvademokraatiamaade majanduse arendamise kiire tempo tulemusena hakatakse sotsialistlikes riikides tootma üle poole kogu maailma tööstustoodangust.

Kõigis sotsialistliku maailmasüsteemi maades on objektiivseid võimalusi tootlike jõudude veelgi tormilisemaks arenguks. Nende võimaluste ärakasutamine sõltub kommunistlike parteide organiseerimistööst. Nõupidamine pühendas suurt tähelepanu majandusliku tegevuse parandamisele, kõigi ressursside, kõigi võimaluste ärakasutamisele selleks, et sotsialismi ja kommunismi ehitamine areneks edasi kiires tempos nii igal maal kui ka kogu sotsialismileeris tervikuna. Marksistlik-leninlikud parteid, kes seisavad sotsialistlike maade eesotsas, teevad järeldused nendest tarkadest seisukohtadest, mis on kantud hoolitsusest nende maade ja rahvaste õitsengu eest.

1957. aasta deklaratsioonis formuleeriti sotsialistliku revolutsiooni ja sotsialistliku ülesehitustöö peamised seaduspärasused, mis on omased kõigile maadele. Avalduses on kindlaks määratud sotsialistlike maade majanduse edasise eduka arendamise tähtsamad tingimused. Avalduses on öeldud, et sotsialistliku maailmasüsteemi eduka arendamise huvid nõuavad: plaanipärase, proportsionaalse arenemise seaduse järjekindlat rakendamist sotsialistlikus ülesehitustöös; rahvahulkade loova initsiatiivi arendamist; rahvusvahelise tööjaotuse süsteemi pidevat täiustamist rahvamajandusplaanide koordineerimise teel, tootmise spetsialiseerimise ja koopereerimise teel sotsialistliku maailmasüsteemi raamides vabatahtlikkuse, vastastikuse kasusaamise ning teaduse ja tehnika taseme igakülgse tõstmise alusel; kollektiivsete kogemuste tundmaõppimist; koostöö ja vennaliku üksteise abistamise tugevdamist; sel alusel järk-järgult jagusaamist ajalooliselt väljakujunenud erinevustest majandusliku arengu tasemes ning materiaalse baasi loomist kõigi sotsialistliku süsteemi rahvaste enamvähem üheaegseks üleminekuks kommunismile.

Sotsialistlikud maad lahendavad maailmaajaloolist ülesannet — lühima aja jooksul ette jõuda kapitalistlikust maailmasüsteemist tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise absoluutse mahu poolest, seejärel aga ette minna

majanduslikus suhtes kõige arenenumatest kapitalistlikest riikidest toodangu hulgalt elaniku kohta ja elatustaseme poolest. Selles näevad sotsialistlike maade kommunistlikud ja töölisparteid oma internatsionaalset kohust rahvusvahelise töölisklassi ees. Avalduses on ära näidatud selle ülesande lahendamise teed.

Sotsialistlik leer on vabade, suveräänsete rahvaste sotsiaalne, majanduslik ja poliitiline ühendus, kusjuures neid rahvaid ühendavad rahvusvahelise sotsialistliku solidaarsuse tihedad sidemed, ühiste huvide ja eesmärkide ühtsus ning nad sammuvad sotsialismi ja kommunismi teed. Sotsialistlike maade vastastikuste suhete kindlaks seaduseks on range kinnipidamine marksismi-leninismi ja sotsialistliku internatsionalismi printsiipidest. Sotsialistlikus leeris on tagatud iga sellesse kuuluva maa tõeline üheõiguslus ja iseseisvus. Sotsialistliku leeri monoliitsuses on tema jõud, iga maa jõud.

Nõupidamine määras kindlaks sotsialistliku leeri edasise ühtekoondamise teed. Avalduses on öeldud: et tugevdada sotsialismimaade vahel vennalikke suhteid ja sõprust, selleks on vaja kommunistlike ja töölisparteide marksistlik-leninlikku internatsionaalset poliitikat, on vaja kasvatada kõiki töötajaid internatsionalismi ja patriotismi vaimus, resoluutselt võidelda kodanliku natsionalismi ja šovinismi igandite likvideerimise eest.

Sotsialistlike maade kommunistlikud ja töölisparteid on rahvusvahelise kommunistliku liikumise eelvägi. Nende kommunistlike ja töölisparteide juhtimisel luuakse uue ühiskonna prototüüp kogu inimkonnale. Sellepärast on loomulik, et kapitalistliku maailma töötajad sügava huviga jälgivad sotsialismi ja kommunismi ehitajate loovat tööd. See paneb marksistlik-leninlikele parteidele ja sotsialistlike maade rahvastele rahvusvahelise töölisliikumise ees vastutuse sotsialismi ja kommunismi eduka ehitamise eest.

Nõupidamine, nagu seda rõhutavad kõik sotsialistlike maade vennalikud parteid, aitab tohutult kaasa sotsialistliku leeri edasisele ühtekoondumisele, kõigi sotsialistlikus maailmasüsteemis peituvate eeliste täielikumale ärakasutamisele. Entusiasm, millega nõupidamise dokumendid sotsialistlikes maades vastu võeti, tõendab ilmekalt seda, et kommunistlike parteide poliitikat toetavad kõik nende maade rahvad. Selles on kindel tagatis, et sotsialistlik leer muutub veelgi monoliitsemaks ja liigub veelgi edukamalt

edasi sotsialismi ja kommunismi radadel, valgustades teed kogu inimkonnale.

II

Kommunistlike ja töölisparteide nõupidamine tõstis veelgi kõrgemale rahu eest, sõjaohu vastu võitlemise lipu. «*Kommunistid,*» on öeldud nõupidamise avalduses, «*näevad oma ajaloolist missiooni mitte ainult selles, et kaotada ekspluateerimine ja viletsus ülemaailmses mastaabis ning inimühiskonna elust alatiseks kõrvaldada mis tahes sõja puhkemise võimalus, vaid ka selles, et juba kaasajal vabastada inimkond uue maailmasõja košmaarist. Kõigi maade kommunistlikud parteid pühendavad sellele suurele ajaloolisele missioonile kogu oma jõu ja energia.*»

Marksism-leninism on alati pühendanud suurt tähelepanu sõja ja rahu küsimustele. Ta selgitas esimesena sõdade tekkimise põhjused ja näitas ära tingimused, milledes sõdasid enam ei tule. Kommunistid uurivad tähelepanelikult sõdade iseloomu, jälgivad relvastuse evolutsiooni, et leida uusi võimalusi võitluseks imperialistlike sõdade vastu ja näidata rahvastele õigeid teid nende rahumeelsete taotluste elluviimiseks.

NLKP XX kongress arendas loovalt edasi marksistlik-leninlikke vaateid sõjale ja rahule tänapäeva tingimustes. Kongress formuleeris esmakordselt seisukoha, et praeguses maailma areenil valitsevas jõudude vahekorras, Nõukogude Liidu ja kõigi sotsialistliku leeri maade võimsuse hiiglasliku kasvu, rahuarmastavate jõudude kasvu tulemusena ei ole enam olemas maailmasõja fataalset paratamatust, et maailmasõda saab rahvaste aktiivse tegevusega ära hoida. See järeldus leidis toetust ja heakskiitu kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise poolt.

Aatomi- ja vesinikurelva loomine on andnud sõjale ennenägematult purustava iseloomu. Kohutavate massilise hävitamise vahendite kasutamine võib varemeteks muuta maailma suurimad tootmis- ja kultuurikeskused, võib hukatust ja kannatust tuua sadadele miljonitele inimestele.

Maailmas toimub palju nõupidamisi ja konverentse. NATO, SEATO, CENTO nõupidamistel on alati peamiseks küsimuseks see, kuidas tugevdada võidurelvastumist, luua uusi sõjalisi baase, uut purustavat relva, ette valmistada raketi- ja tuumasõda. «Külm sõda», «psühholoogiline

sõda», «kuum sõda» — need moodustavad NATO ninameeste sõnastiku.

Moskvast — maailma esimese sotsialistliku riigi pealinnast — kõlab hääl, mis kutsub rahule ja sõprusele rahvaste vahel. Rahu, rahulik kooseksisteerimine, üldine ja täielik desarmeerimine — need olid peamised ideed ka kommunistlike ja töölisparteide Moskva nõupidamisel.

Kommunistid hindavad tänapäeva rahvusvahelist olukorda reaalselt. Nad hoiatavad rahvaid, et uue maailmasõja oht ei ole veel kadunud. Sõjaohu kandjateks on imperialism ja tema peamine jõud — ameerika imperialism. «Antikommunismi» lipu all on ameerika imperialism Inglismaa, Prantsusmaa ja Lääne-Saksamaa imperialistide osavõtul tõmmanud palju maid sõjalistesse blokkidesse, on mähkinud maailma sõjaväebaaside võrku, mis on suunatud eelkõige sotsialistlike maade vastu. Ameerika imperialism elustab kangekaelselt ja visalt lääne-saksa imperialismi, relvastab Wehrmachti raketi- ja tuumarelvadega ning teiste uusimate massilise hävitamise vahenditega. Ameerika Ühendriikide imperialistid taastavad aktiivselt sõjakollet ka Kaug-Idas. Jaapani rahva rahvuslikku sõltumatust jalge alla tallates sundisid nad Jaapanile peale uue sõjalise lepingu. Ameerika militaristlik kildkond hoiab okupatsiooni all Hiina saart Taivani ja Lõuna-Koread, segab end üha rohkem vahele Lõuna-Vietnami asjadesse, sooritab lakkamatult provokatsiooniakte revolutsioonilise Kuuba vastu.

Kõik need ja paljud teised faktid näitavad, et imperialismi agressiivne loomus ei ole muutunud. Haavatud metsloom ei ole veel tapetud metsloom. Oma surmaeelsetes krampides võib ta veel tekitada palju häda ja kannatusi.

On inimkonna õnn, et on möödas aeg, kus imperialistid võisid oma äranägemise järgi otsustada, kas sõda tuleb või mitte. Nüüd seisavad neil vastas suured organiseeritud jõud: võimas Nõukogude Liit, kes on saavutanud otsustava tähtsusega teaduse ja tehnika harudes esikoha maailmas; kogu sotsialistlik leer, kes on seadnud rahuürituse teenistusse oma tohutu materiaalse ja poliitilise võimsuse; järjest suurenev arv Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahuarmastavaid riike, kes on eluliselt huvitatud rahu säilimisest; rahvusvaheline töölisklass ja tema organisatsioonid, eelkõige kommunistlikud parteid; asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste rahvuslik vabadusliikumine, ülemaailmne

rahukaitseliikumine. Nende jõud on imperialismi omast tugevam ja nad on võimelised nurja ajama imperialistide uue maailmasõja vallapäästmise plaanid.

Nõupidamine tegi tähtsa järelduse imperialistide poolt vallapäästetavate lokaalsete sõdade ärahoidmise võimalikkuse kohta. Viimastel aastatel on agressiivsed ringkonnad, valmistudes valla päästma maailmasõda, proovile pannud rahuarmastavate jõudude valvsuse ja otsustavuse, provotseerides lokaalseid sõdasid. NSV Liidu ja teiste sotsialistlike riikide ning kõigi rahuarmastavate jõudude resoluutne seisukoht tegi lõpu Inglise-Prantsuse-Iisraeli interventsioonile Egiptuses ning hoidis ära imperialistide sõjalise sissetungi Süüriasse, Iraaki ja mõnedesse teistesse maadesse. Kogemused kinnitavad, et on võimalik efektiivselt võidelda imperialistide poolt vallapäästetavate lokaalsete sõdade vastu ja edukalt likvideerida niisuguste sõdade koldeid.

Erakordselt suurt tähtsust omab avalduse seisukoht sõja ärahoidmise eest peetava võitluse suhtes. Avalduses on rõhutatud, et sõjavastast võitlust ei tohi edasi lükata selle ajani, millal sõda puhkeb, sest siis võib võitlus maailma paljudele piirkondadele ja nende rahvastikule liiga hiliseks osutuda. Võitlust uue maailmasõja ohu vastu tuleb arendada seda ära ootamata, millal hakkavad langema aatomi- ja vesinikupommid. Seda võitlust tuleb pidada nüüd kohe, päevast päeva jõupingutusi suurendades. Kõige tähtsam on aegsasti ohjeldada agressoreid, sõda ära hoida, mitte lasta sellel puhkeda.

Sellel seisukohal on tohutu mobiliseeriv tähtsus. Ta kutsub rahvaid aktiivsele tegevusele, otsustavale võitlusele sõjaõhutajate vastu. Ta kutsub monoliitsusele, kutsub ühinema rahu lipu alla, külvab veendumust, et see võitlus võib ja peab lõppema rahuarmastavate jõudude võiduga. Võidelda tänapäeval rahu eest tähendab säilitada suurimat valvsust, teraselt jälgida sõjaõhutajate sepitsusi, väsimatult paljastada imperialismi poliitikat, suunata rahvaste püha viha nende vastu, kes hoiavad sõja kurssi. See tähendab samuti kõigi rahuarmastavate jõudude paremat organiseerimist, rahvahulkade aktiivse tegevuse lakkamatut arendamist rahu kaitseks, kõigi nende riikide koostöö süvendamist, kes ei ole huvitatud uutest sõdadest.

Rahu eest peetavas võitluses on igal rahval oma ülesanded. Maades, kus imperialistid on rajanud oma sõjaväe-

baasid, peavad rahvad võitlust nende baaside likvideerimiseks ja see on rahvusliku sõltumatuse kindlustamise, suveräänsuse kaitsmise ja sõja ärahoidmise tähtis tingimus. Kõigis imperialistlikes riikides peavad rahvad võitlust võidurelvastumise vastu, oma maade militariseerimise vastu, ühendades selle võitluse võitlusega Ameerika Ühendriikide imperialistidega seotud kapitalistlike monopolide vastu. Kõigi maade rahvad nõuavad relvastumise võidujooksu lõpetamist, aatomirelva, selle katsetamise ja tootmise keelamist, sõjaliste blokkide laialisaatmist ja sõjavägede väljaviimist võõrastelt territooriumidelt. Rahvad astuvad välja selle poolt, et sõlmitaks rahuleping Saksamaaga, et Lääne-Berliin muudetaks demilitariseeritud vabalinnaks, tehtaks lõpp Lääne-Saksa revanšistide agressiivsetele sepitsustele, et ei lubataks Jaapani militarismi taassündi.

Uue maailmasõja ohu vastu peetavas võitluses on eriti suur osa täita töölisklassil. Rahvusvahelise töölisklassi elulised huvid nõuavad kõigi tema väesalkade koondumist. Mitte mingisugused erinevused poliitilistes, usulistes ja muudes küsimustes ei pea takistama töölisklassi kõigi jõudude koondamist sõjaohu vastu. On tulnud aeg sõjakatele jõududele vastu seada rahvusvahelise proletariaadi kõigi väesalkade ja organisatsioonide võimas tahe ja ühised aktsioonid, ühendada kõik tema jõud sõja ärahoidmise ja rahu säilitamise nimel.

Nõupidamine võttis vastu läkituse kogu maailma rahvastele, mis kutsub kõiki rahuarmastavaid jõude ühte koonduma. See on võitlev, mobiliseeriv dokument. Ta on adresseeritud kõigile inimestele, kes astuvad välja rahu kaitseks, ja kahtlemata etendab ta tähtsat osa veelgi laiemate rahvakihtide koondumisel rahu lipu alla.

Otsustavaks jõuks võitluses sõja ärahoidmise eest on sotsialistlik leer. Tema edasine tugevdamine kallutab vaekausi ikka rohkem ja rohkem rahu kasuks. Avalduses on kindlaks määratud tingimused, milledes juba enne sotsialismi täielikku võitu maailmas ja kapitalismi säilimisel osas maailmas tekib reaalne võimalus välistada maailmasõda ühiskonna elust. Sotsialismi võit kogu maailmas kõrvaldab igasuguste sõdade tekkimise sotsiaalsed ja rahvuslikud põhjused lõplikult.

Sotsialistlikud maad on järjekindlalt teostanud ja teostavad oma välispoliitikas rahuliku kooseksisteerimise

leninlikku printsiipi. Nõupidamine toetas palavalt Nõukogude Liidu poolt esitatud üldise ja täieliku desarmeerimise programmi ja deklareeris, et desarmeerimine on kõigi maade rahvahulkade eluline nõudmine. Nõupidamine kiitis heaks sotsialistlike maade välispoliitika ja tõestas veelkord kogu maailmale, et rahulik kooseksisteerimine on kõigi sotsialistlike maade vankumatu poliitika.

Seda fakti on sunnitud tunnistama ka kodanlik ajakirjandus. Ajaleht «Berliner Morgenpost» kirjutas hiljuti: Nõupidamine deklareeris «sõja vältimise võimalikkust kommunistliku ja lääneleeri vahel». Seda, et kommunistid pooldavad rahuliku kooseksisteerimise poliitikat, märkisid mõjukad kodanlikud ajalehed «New York Times» ja Londoni «Times». Nendest kodanliku ajakirjanduse tunnistustest tulenevad loogilised järeldused: sotsialistlik maailm ei ähvarda kedagi sõjaga, ei püüa mingile maale väljastpoolt revolutsiooni peale sundida. Järelikult langeb ära peamine motiiv, millega kodanlikud valitsused maskeerivad relvastumise poliitikat, rahvusvahelise pinevuse teravdamist ja uue sõja ettevalmistamist.

Avalduses on läbi töötatud rahuliku kooseksisteerimise probleemid ja selle elluviimise eest peetava võitluse teed. Revisionistid ja teised oportunistid püüavad erineva sotsiaalse süsteemiga riikide rahuliku kooseksisteerimise poliitikat üle kanda kapitalistide ja tööliste vahelistele suhetele. Kuid see on häbitu lipitsemine kodanluse ees. Kurss rahulikule kooseksisteerimisele on kurss masside mobiliseerimiseks aktiivsetele tegudele rahu vaenlaste vastu, see on klassivõitluse arendamise kurss.

Erineva ühiskonnakorraga riikide kooseksisteerimine ise on sotsialismi ja kapitalismi vahelise klassivõitluse vorm. Selle võitluse käigus saavutab sotsialism tänu oma eelistele võidu. Rahuliku kooseksisteerimise tingimustes tekivad soodsad võimalused klassivõitluse arenemiseks kapitalistlikes riikides ja asumaade ning sõltuvate maade rahvaste rahvuslikuks vabadusliikumiseks. Omalt poolt soodustavad revolutsioonilise klassivõitluse ja rahvusliku vabadusliikumise edusammud rahuliku kooseksisteerimise tugevnemist.

Nõupidamise poolt esitatud rahuvõitluse programm innustab kõiki rahvaid. Ta näitab selgesti, et võitlus rahu eest võib lõppeda eduga, et rahvad võivad oma aktiivse tegevusega sõja ära hoida. Rahvad on mitu korda tugeva-

mad sõjaõhutajatest ja võivad sõjakatele maniakkidele hullusärgi selga tõmmata. Kui aga hullunud maniakid, arvestamata rahvaste tahet, püüavad valla päästa maailmasõda, siis maetakse kapitalism maha. See nõupidamise järeldus peab kainestama neid, kes hauvad agressiivseid plaane.

Praegu näevad kõik rahvad, et ainult kommunistid järjekindlalt ja otsustavalt kaitsevad rahuüritust. See suurendab kommunistide prestiiži ja mõju, muudab nad poliitiliseks jõuks, kes väljendab mitte ainult töölisklassi, mitte ainult töörahva huve, vaid kõigi inimeste huve, kes soovivad rahu.

III

Tihedas seoses uue sõja ärahoidmise probleemidega on avalduses käsitletud maailma revolutsioonilise liikumise edasiarenemise teede küsimust. Termotuumasõda võib ära hoida, kui kõik rahuarmastavad jõud mobiliseeritakse, on rõhutatud avalduses. Ühtlasi on seal näidatud, kuidas neis tingimustes, rahuliku kooseksisteerimise tingimustes toimub töölisklassi, töörahva revolutsioonilise liikumise areng neis maades, kus seisab ees võitlus ekspluataatorliku korra likvideerimise eest.

Imperialismi ideoloogid laimavad kommuniste, öeldes, et kommunistid olevat kapitalistliku korra hävitamise nimel uue maailmasõja poolt. Nõupidamine lükkas selle laimu otsustavalt ümber. Asjaolu, et imperialistide poolt vallapäästetud mõlemad maailmasõjad lõppesid sotsialistlike revolutsioonidega, ei tähenda sugugi — eriti meie ajal, kus eksisteerib võimas sotsialistlik maailmasüsteem, — et sotsiaalse revolutsiooni tee peaks tingimata käima läbi maailmasõja. Marksistid-leninlased pole kunagi öelnud, et tee sotsiaalsele revolutsioonile peaks minema läbi riikidevaheliste sõdade. Ekspluataatorliku korra likvideerimiseks pole sugugi vaja maailmasõda. Rahuliku kooseksisteerimise tingimustes areneb revolutsiooniline liikumine edukalt ja on olemas võimalused kukutada ekspluateerimise ja vägivalla korda.

Sotsialistlik maailmarevolutsioon, nagu õpetas Lenin, ei kujune «ainult ja peamiselt iga maa revolutsiooniliste proletaarlaste võitluseks oma kodanluse vastu, — ei, see kujuneb kõigi imperialismi poolt rõhutud asumaade ja rii-

kide, kõigi sõltuvate maade võitluseks rahvusvahelise imperialismi vastu» (Teosed, 30. kd., lk. 136). Kapitalismi asendamine sotsialismiga, nagu Lenin korduvalt rõhutas, on terve ajaloo järk, mis kõrvuti teiste revolutsiooniliste protsessidega sisaldab endas «t e r v e t r i d a demokraatlikke ning revolutsioonilisi liikumisi, sealhulgas ka rahvuslikke vabadusliikumisi mittearenenud, mahajäänud ja rõhutud rahvaste juures» (Teosed, 23. kd., lk. 47).

Praegu just toimubki see, mida Lenin ette nägi. On toimunud sotsialistlikud revolutsioonid suures grupis Euroopa ja Aasia maades, areneb võimas rahvuslik vabadusliikumine asumaades ja sõltuvates riikides, tugevneb klassivõitlus arenenud kapitalistlikes riikides.

Ülemaailmse revolutsioonilise protsessi tähtsaks koostisosaks on rahvuslik vabadusliikumine. Maailm muutub meie silme all. Lagunevad vanad koloniaalimpeeriumid — Inglise ja Prantsuse impeerium. Rahvad, kes sajandeid kannatasid koloniaaliket, astuvad ajaloolise loomingu laiale teele. Koloniaalse orjuse süsteemi kokkuvarisemine rahvusliku vabadusliikumise survel on oma ajalooliselt tähtsuselt teine nähtus pärast sotsialismi maailmasüsteemi tekkimist.

Varsti pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu märkis Lenin, et imperialistlikud riigid hoiavad oma ikkes 70 protsenti maakera elanikkonnast. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon kõlas nagu häirekell üle kogu maailma, äratas ida-maad, tõmbas asumaade rahvad ülemaailmse revolutsioonilise liikumise üldisesse voolu. NSV Liidu võit Teises maailmasõjas, rahvademokraatliku korra sisseseadmine reas Euroopa ja Aasia maades, sotsialistliku revolutsiooni võidukäik Hiinas, sotsialistliku maailmasüsteemi kujunemine on rahvusliku vabadusliikumise protsessi suuresti kiirendanud.

15 sõjajärgse aasta jooksul on Aasias ja Aafrikas tekkinud ligi 40 uut suveräänset riiki. Kui 1945. aastal hõlmasid kõik asumaad kokku 36,8 miljoni ruutkilomeetrilist pindala, siis praegusel ajal on nende üldine pindala kahanenud 13,2 miljoni ruutkilomeetrini. See on toonud endaga kaasa tähtsaid parandusi maailma poliitilisse kaarti, jõudude paigutusse rahvusvahelisel areenil. Aasia ilme on põhjalikult muutunud. Siin on tekkinud sellised suured sõltumatud riigid nagu India, Indoneesia, Birma jt., kes etendavad tähtsat osa võitluses rahu eest. Ärganud on Aafrika, kes

kõige rohkem on kannatanud kolonialismi ikke all. Kui 1959. aastal oli Aafrika mandril 10 sõltumatut riiki, siis 1960. aasta lõpul oli neid juba 27, nende hulgas Ginea, Gaana, Araabia Ühinenud Vabariik, Nigeeria, Mali Vabariik, Kongo. Alžeeria rahva võitlus näitab eriti ilmekalt Aafrika rahvaste kindlat otsust heita endalt kolonialismi ahelad. Kuuba revolutsiooni võit sai võimsaks stiimuliks Ladina-Ameerika rahvaste võitluses täieliku poliitilise ja majandusliku vabanemise eest.

Võitlus kolonialismi kõigi jälgede likvideerimise eest on keerukas protsess. Kolonisaatorid püüavad säilitada enda käes majanduslikke positsioone vabanenud maades. Aasiasse ja Aafrikasse on tunginud Ameerika Ühendriikide kiskjalik kapital. Imperialistlikud riigid teevad ühiseid jõupingutusi uute vahendite leidmiseks, et oma positsioonid endistes asumaades säilitada. Nad pühendavad suurt tähelepanu rahvaste ideoloogilisele mõjutamisele, tugevdavad reaktsiooniliste organisatsioonide, katoliku kiriku tegevust, kulutavad suuri summasid müüdavate elementide äraostmiseks poliitilise sõltumatuse saavutanud maades.

Avalduses on ära näidatud, kuidas tuleb ühte koondada kõik vabanenud maade demokraatlikud, patriootlikud jõud võitluseks täieliku rahvusliku sõltumatuse eest. Nende jõudude tuumikuks on töölisklassi ja talurahva liit. Avalduses on sügavalt analüüsitud vabanenud maade arengu ajaloolisi perspektiive. Võitnud kätte poliitilise iseseisvuse, otsivad rahvad vastust elu poolt ülesseatud sotsiaalsetele probleemidele. Mitmesugused klassid ja parteid soovitavad erinevaid lahendusi. Missugune arengutee valida — see on rahvaste endi sisemine asi. Praegu on juba selgelt näha, et sedamööda, kuidas teravnevad sotsiaalsed vastuolud, on rahvuslik kodanlus järjest rohkem valmis sisemise reaktsiooni ja imperialismiga kokku leppima. Rahvahulgad aga veenduvad, et põlise mahajäämuse likvideerimise ja nende elutingimuste parandamise parimaks teeks on tihe liit sotsialistlike maadega, on mittekapitalistlik arenemistee.

Avalduses on esitatud tähtis teoreetiline seisukoht demokraatliku rahvusriigi kohta. See arendab loovalt edasi Lenini õpetust rahvusliku vabastuse revolutsioonide suurest omapärast mahajäänud maades. Lenin kirjutas: «Meie Euroopa filistrid ei näe uneski, et edasised revolutsioonid palju rohkearvulisema rahvastikuga ja võrratult mitmekesisemate sotsiaalsete tingimustega idamaades

serveerivad neile kahtlemata rohkem omapära kui Vene revolutsioon.» (Teosed, 33. kd., lk. 439.)

Milles on sõltumatu demokraatliku rahvusriigi iseärasused?

Esiteks selles, et see riik kaitseb järjekindlalt oma poliitilist ja majanduslikku iseseisvust, võitleb resoluutselt imperialismi ja selle sõjaliste blokkide vastu, oma territooriumil asuvate sõjaväebaaside vastu.

Teiseks, see riik võitleb kolonialismi uute vormide vastu ja imperialistliku kapitali sissetungimise vastu. Rahvust ühendab selles riigis esmajärjekorras kustumatu viha imperialistlike rõhujate vastu ja ta peab järjekindlat võitlust imperialistlike kallalekippumiste vastu, täieliku iseseisvuse eest sise- ja välispoliitikas, sõltumatu arengutee eest.

Kolmandaks, see riik hülgab diktaatorlikud ja despootlikud valitsemismeetodid. Selles riigis on rahvale tagatud laialdased demokraatlikud õigused ja vabadused: sõna-, trüki-, koosolekute ja demonstratsioonide vabadus, poliitiliste parteide ja ühiskondlike organisatsioonide asutamise vabadus.

Neljandaks, selles riigis tagatakse võimalus taotleda agraarreformi läbiviimist ja teiste nõudmiste teostamist demokraatlike ja sotsiaalsete ümberkujunduste alal, rahvahulkade osavõttu riigi poliitika määramisest. Rahvusliku majanduse ülesehitamisse tõmmatakse kaasa laialdased elanikkonna kihid, kes hülgavad võõramaise hoolduse ja kes on kindlalt otsustanud jagu saada põlisest mahajäämusest, viletsusest ning kultuuripuudusest.

Demokraatlike rahvusriikide moodustamine ja tugevnemine tagab neile võimaluse kiiresti areneda sotsiaalse progressi teel, etendada aktiivset osa rahvaste võitluses rahu eest, imperialistliku leeri agressiivse poliitika vastu, koloniaalikke täieliku likvideerimise eest.

Vabanenud maade kommunistid võitlevad aktiivselt imperialismivastase, feodalismivastase, demokraatliku revolutsiooni järjekindla lõpuleviimise eest, demokraatlike rahvusriikide loomise eest, rahvahulkade elatustaseme järsu tõstmise eest. Nad toetavad rahvuslike valitsuste tegevust, mille eesmärgiks on kindlustada saavutatud võite ja õõnestada imperialismi positsioone. Samal ajal astuvad nad aktiivselt välja demokraatiavastaste, rahvavastaste aktide vastu, valitsevate ringkondade nende abinõude

vastu, mis ohustavad rahvuslikku iseseisvust. Kommunistide eesmärgid vastavad rahvuse kõrgematele huvidele. Reaktsiooniliste ringkondade püüe rahvusrinne «antikommunismi» lipu all lõhki ajada, isoleerida kommuniste — vabadusliikumise kõige eesrindlikumat osa — on suunatud sellele, et nõrgendada rahvusliku liikumise jõudu.

Sotsialistliku leeri olemasolu loob soodsad välistingimused vabanenud maade arenguks sotsiaalse progressi teel. Sotsialistlik süsteem on muutunud vabanenud rahvaste sõltumatu rahvusliku arengu kindlaks kilbiks. Sotsialistliku maailmasüsteemi olemasolu, vabanenud maade demokraatlike ja patriootlike jõudude monoliitsuse tugevnemine, töölisklassi ja tema kommunistliku eelväe kasv — kõik see loob tingimused vabanenud maade arenemiseks mittekapitalistlikul teel. Mõistagi määravad oma arengutee ära rahvad ise, ja nad valivad sellise ühiskonnakorralduse vormi, mida nad peavad parimaks, progressiivseks.

Mis puutub arenenud kapitalistlikesse maadesse, siis siin suunatakse pealöök üha otsustavamalt kapitalistlike monopolide kui võidurelvastumise peasüüdlaste, reaktsiooni ja agressiooni kantsi pihta, kogu monopolide huve kaitsva monopolistliku riigikapitalismi süsteemi vastu. Kapitalistlike monopolide ike muutub üha raskemaks rahvuse kõigile kihtidele. Selle tagajärjel süveneb koos kodanliku ühiskonna põhilise klassivastuolu — töö ja kapitali vastuolu teravnemisega ka vastuolu käputäie monopolistide ja kõigi rahvakihtide vahel, ja järelikult tekivad soodsad tingimused töölisklassi, talurahva, intelligentsi ning linna väike- ja keskkodanluse ühtekoondamiseks võitluses monopolide võimu likvideerimise eest.

Kommunistid panevad ette kõigi nende jõudude ühtekoondamise platvormi. Monopolide kõikvõimsuse likvideerimine või piiramine tähendaks suurt sammu edasi sotsiaalse progressi teel ja vastaks rahvuse enamiku huvidele. Laiade elanikkonna kihtide osavõtt võitlusest demokraatlike ümberkujunduste eest veenab neid, et on vaja tegutseda üheskoos töölisklassiga, soodustab nende poliitilise aktiivsuse tõusu.

Võitlust demokraatia eest käsitlevad kommunistid kui sotsialismi eest peetava võitluse koostisosa. Selle võitluse protsessis tugevdavad kommunistid pidevalt oma sidemeid hulkadega, tõstavad nende poliitilise teadlikkuse taset, selgitavad hulkadele sotsialistliku revolutsiooni vaja-

likkust ja selle revolutsiooni ülesandeid. Selle poolest erinevad marksistlik-leninlikud parteid radikaalselt reformistidest, kes tunnistavad reformid kapitalistliku korra raames lõppeesmärgiks ega pea sotsialistlikku revolutsiooni vajalikuks.

Nõupidamine avaldas kindlat veendumust, et kapitalistlike maade rahvad jõuavad igapäevase võitluse käigus arusaamisele, et tõeliseks väljapääsuks nendele on ainult sotsialism.

Võitluses monopolide vastu, rahu ja demokraatia eest kujundavad kommunistlikud parteid sotsialistliku revolutsiooni poliitilist armeed. Nad lähevad kõigisse töörahva kihtidesse, kõigisse rahvakihtidesse propagandistide, agitaatorite ja organisaatoritena. Nõupidamine rõhutas, et Lenini suur juhtmõte — minna rahvahulkadesse, töötada kõikjal, kus on hulki, tugevdada sidemeid rahvahulkadega, et neid endaga kaasa tõmmata, peab saama iga kommunistliku partei kõige tähtsamaks ülesandeks.

Avalduses on loovalt valgustatud ja arendatud mitmeid sotsialistliku revolutsiooni leninliku teooria probleeme. Seal on öeldud: *«Juhindudes marksistlik-leninlikust õpetusest, on kommunistlikud parteid alati olnud revolutsioonide eksportimise vastu. Samal ajal võitlevad nad resoluutselt imperialistliku kontrrevolutsiooni eksportimise vastu. Nad peavad oma internatsionaalseks kohuseks üles kutsuda kõigi maade rahvaid ühinema, mobiliseerima kõiki oma sisemisi jõude, aktiivselt tegutsema ning sotsialistliku maailmasüsteemi võimsusele tuginedes ära hoidma imperialistide vahelesegamise revolutsiooni alustanud mis tahes maa rahva asjadesse või andma niisugusele vahelesegamisele otsustava vastulöögi.»*

Sotsialistliku revolutsiooni arengu vormid ja teed sõltuvad klassijõudude konkreetsest vahekorrast ühes või teises riigis, töölisklassi ja tema avangardi organiseeritusest ja küpsusest, valitsevate klasside vastupanu astmest. Sõltumata sellest, millises vormis proletariaadi diktatuur kehtestatakse, tähendab see diktatuur alati demokraatia laiendamist, üleminekut formaalselt, kodanlikult demokraatialt tõelisele demokraatiale, töötajatele määratud demokraatiale.

Nõupidamine kinnitas 1957. aasta deklaratsiooni teesi eri maade kapitalismilt sotsialismile ülemineku vormide küsimuses. Tänapäeva tingimustes võib üleminekut kapi-

talismilt sotsialismile teostada rahulikes ja mitterahulikes vormides. Avalduses on rõhutatud, et selle küsimuse otsustavad töölisklass ja tema kommunistlik avangard ise, olenevalt ühel või teisel maal väljakujunenud ajaloolisest olukorrast. Seda ei dikteerita, ei sunnita peale mitte mingist ühest keskusest, nagu seda püüavad väita kodanlikud ideoloogid.

See avalduse tees lükkab ümber vale, mida levitavad kommunismi vaenlased — imperialismi reaktsioonilisest tuusadest alates kuni kommunistlikest parteidest väljaheidetud revisionistideni, nagu sõltuksid kommunistid Moskvast, nagu ei ajavat kommunistid rahvuslikku poliitikat. Nõupidamise dokumendid ja kommunistlike parteide igapäevane tegevus näitavad, et kommunistid on tõeliseks rahvuslikuks jõuks nii siis, kui nad võitlevad rahvusliku vabanemise eest, ekspluataatorliku korra kukutamise eest, kui ka siis, mil töölisklass nende juhtimisel saavutab võidu ja astub sotsialismi teele.

Sotsialistliku maailmasüsteemi edusammud, võimsa Nõukogude Liidu edusammud, kes kindlalt sammub kommunismi teed, kergendavad märksa võitlust selle eest, et võita sotsialismi ideede poole üha uusi töörahva miljoneid kapitalistlikes maades. Sotsialistlik maailmasüsteem avaldab mõju kõigis suundades: poliitika alal, sest sotsialistlikes maades on kehtestatud tõeline rahvavõim; majanduse alal, sest sotsialistlike maade majandus areneb ilma kriisideta, kiires tempos ja täielikult töötajate, laiade rahvahulkade huvides; ideoloogia alal, sest marksismi-leninismi ideed, milledest juhinduvad sotsialistlike maade rahvad, annavad praktikas suurepäraseid tulemusi, millest kõnelevad ühe kolmandiku inimkonna kogemused.

On endastmõistetav, et soodsad tingimused, mis on olemas praegu, 60. aastate algul, sotsialismi eest peetava võitluse edasiarendamiseks, ei taga automaatselt sotsialismi võitu. Sotsialistliku revolutsiooni võit ei saabu mitte kunagi iseenesest. Tuleb jagu saada paljudest raskustest ja takistustest, tuleb üle elada raskeid katsumusi. Kapitalistlike maade töölisklassi ja tema kommunistliku eelväe ennastsalgava võitluseta, kommunistlike parteide tohutu ideelise, poliitilise ja organiseerimistööta ei saa lahendada sotsialistliku revolutsiooni ülesandeid, ükskõik millises vormis seda ka ei teostataks.

Imperialism oma positsioone vabatahtlikult käest ära ei

anna, ta võtab kasutusele kõik vahendid selleks, et võidelda kommunismi jõudude kasvava mõju vastu. Ainult kommunistlike parteide juhtimisel võivad töölisklass ja kogu töörahvas aktiivse ja otsustava võitluse abil kindlustada sotsialismi edasisi edusamme, tema võitu üha uutes maades.

IV

Ülemaailmne kommunistlik liikumine on kujunenud meie aja kõige mõjukamaks poliitiliseks jõuks, on saanud ühiskondliku progressi tähtsaimaks teguriks. Ületades kõik takistused, mida imperialistlik reaktsioon tema teele ette seab, sammub kommunistlik liikumine vääramatult edasi, konsolideerub ja karastub. Praegu tegutsevad kommunistlikud parteid 87 riigis ja nende ridadesse kuulub üle 36 miljoni inimese.

Paljud kommunistlikud parteid on omandanud rikkalikke võitluskogemusi ja on muutunud massilisteks, mõjukateks parteideks. Kangelaslikus Prantsuse Kommunistlikus Parteis on ligi pool miljonit inimest ja ta tugineb oma tegevuses laialdasele demokraatlike organisatsioonide võrgule. Tänapäeva Prantsusmaa keerukas poliitilises olukorras peab ta aktiivselt võitlust rahu kindlustamise eest ja ennekõike Alžeeria sõja lõpetamise eest, demokraatlike vabaduste kaitseks, riigi fašiseerimise ohu vastu.

Oma ridu kindlustab kuulsusrikas Itaalia Kommunistlik Partei. Temasse kuulub ligi kaks miljonit inimest; 1960. aastal astus parteisse 137 000 uut liiget. Viimased valimised kohalikesse võimuorganitesse andsid Itaalia kommunistidele suure võidu. Nende poolt hääletas iga neljas valija.

Laieneb Indoneesia Kommunistliku Partei mõju. Enne sõda oli selles parteis ainult mõni tuhat inimest, praegusel ajal aga kuulub parteisse üle poolteise miljoni inimese. Indoneesia Kommunistlik Partei juhib ühiskondlikke organisatsioone, kelle liikmete üldarv moodustab umbes 9 miljonit inimest.

Massiparteiks on saanud India Kommunistlik Partei, kelle ridadesse kuulub ligi 300 000 kommunisti. Viimastel parlamendivalimistel hääletas kommunistide poolt üle 12 miljoni inimese.

Tugevnevad Jaapani Kommunistliku Partei positsioonid, kes koos kõigi Jaapani progressiivsete jõududega otsustavalt võitleb Jaapani-Ameerika sõjalise lepingu vastu. 1960. aasta novembris toimunud parlamendi alamkoja valimistel saavutasid Jaapani demokraatlikud jõud suurt edu. Kommunistid said alamkojas juurde kaks uut mandaati.

Kommunistliku liikumise tõusu võib märgata enamikus Ladina-Ameerika maades. Massiparteideks on muutunud Argentiina, Venetsueela ja Tšiili kommunistlikud parteid; kasvavad Kuuba, Uruguai ja Kolumbia vennasparteide read. Kommunistlikud parteid on tekkinud paljudes Aafrika maades. Kui aastat 20 tagasi oli Aafrika maades 5000 kommunisti, siis praegusel ajal on neid sellel mandril üle 50 000.

Kommunistlike parteide ridade kasv on seaduspärane nähtus. See väljendab töölisklassi ja kogu töörahva klassiteadvuse kasvu.

Seltsimees N. S. Hruštšov ütles hiljuti kujukalt: «Kunagi ütlesid Marx ja Engels, et kommunismitont käib ringi mööda Euroopat. Nüüd näevad kõik, et kommunismi ideed käivad ringi kogu maakeral, et nad võidavad. Kommunistide «haigus» seisab selles, et nad armastavad töölisklassi, talurahvast, armastavad töörahvast ja väljendavad tema huvisid, et nad võitlevad nende vastu, kes mitte midagi ei tee, ent kasutavad hüvesid teiste töö arvel. Meie õnn — kommunistide õnn on võitluses rahvaste, tööinimeste huvide eest.»

Nõupidamine konstateeris, et kommunistlike parteide ridade kasv ja nende organisatsiooniline tugevnemine, mitmete maade kommunistlike parteide võit võitluses kallakute vastu, isikukultuse kahjulike tagajärgede likvideerimine ja rahvusvahelise kommunistliku liikumise mõju suurenemine avavad uued perspektiivid kommunistlike parteide ees seisvate ülesannete edukaks lahendamiseks. Marksistlik-leninlikud parteid peavad oma tegevuse vankumatuks seaduseks vääramatut kinnipidamist parteielu leninlikest normidest demokraatliku tsentralismi printsiibi alusel, peavad vajalikuks hoida nagu silmatera partei ühtsust, rangelt kinni pidada parteilise demokraatia ja kollektiivse juhtimise põhimõttest, väsimatult hoolitseda oma sidemete tugevdamise eest töötajate laiade hulkadega, mitte lubada isikukultust, mis aheldab kommunistide loova mõtte ja initsiatiivi arenemist, igati ergutada kommunistide

aktiivsust ning arendada oma ridades kriitikat ja enesekriitikat.

Imperialismi ideoloogid püüavad kõigi jõududega pidurdada kommunistlike parteide mõju, mustata kommunismi printsiipe ja eesmärke. Kodanlikule raamatuturule on ilmunud palju uurimusi ideoloogiliste küsimuste alalt. Brošüüris «Ideoloogia ja kooseksisteerimine», mis anti välja Ameerika Ühendriikides ja teistes kapitalistlikes maades, on öeldud: «Kommunismi vastu ei saa tegutseda ainuüksi sõjaliste või majanduslike abinõudega, on vaja ka temast ülekäivat ideoloogiat.»

Otsima vahendeid, mis suudaksid kodanlikku ideoloogiat ummikust välja viia, on asunud ka monopolide ninamehed ise. Hiljuti ütles Ameerika Ühendriikide suurmiljardär Harriman: «Laenates terminoloogiat Hruštšovilt eneselt, peame maha matma sõna «kapitalism».» See on tähelepanuväärne ülestunnistus. Meie elame ajajärgul, kus kapitalistliku maailma valitsevate klasside suurimad esindajad ise on sunnitud tunnistama, et kapitalism on end masside silmis lõplikult kompromiteerinud. Kapitalismi propagandistid on praegu ametis sõna «kapitalism» asendamisega. Nad pakuvad mitmesugust ersatsi, nagu «üldise heaolu riik», «rahvakapitalism», «kapitalistlik humanism» jne. Kuid ühegi sõnakesega, kui ilus see ka oleks, ei saa varjata kapitalistliku süsteemi ekspluataatorlikku olemust.

Nõupidamine märkis, et tänapäeva tingimustes omandavad ideoloogia küsimused erilise tähtsuse. Kommunistid näevad oma ülesannet selles, et arendada otsustavat pealetungi ideoloogilisel rindel. Nad seavad endale eesmärgiks vabastada rahvahulgad vaimsest ikkest — kodanliku ideoloogia, sealhulgas reformismi kõigi liikide ja vormide laostavast mõjust. Kommunistid levitavad massides eesrindlikke ideid, mis tagavad ühiskondliku progressi, vabadustarmastavaid, demokraatlikke ideid, teadusliku sotsialismi ideoloogiat.

Kommunistid taotlevad koostöö jaluleseadmist sotsiaaldemokraatidega, taotlevad lõhe likvideerimist töölisklassi ridades. Nõupidamine märkis: «Võib julgesti kinnitada, et *paljude kapitalistlike maade töölisklass, saades jagu tekkinud lõhest oma ridades, saavutades kõigi oma rühmade tegevusühtsuse, võiks anda ränga löögi kapitalistlike maade valitsevate ringkondade poliitikale ning sundida neid tegema lõpu uue sõja ettevalmistamisele, võiks*

tagasi lüüa monopolistliku kapitali pealetungi ning tagada oma pakiliste eluliste ja demokraatlike nõudmiste rahuldamise.» Proletariaadi hulgas valitseva lõhe säilitamisest rahvuslikus ja rahvusvahelises ulatuses on huvitatud valitsevad klassid, sotsiaaldemokraatia parempoolsed juhid ja ametiühingute reaktsioonilised liidrid. Mõned sotsiaaldemokraatia parempoolsed liidrid on avalikult üle läinud imperialismi positsioonidele ja kaitsevad kapitalistlikku süsteemi. Mitmel maal on parempoolne juhtkond saavutanud, et sotsiaaldemokraatlikud parteid võtsid vastu programmid, milledes avalikult on lahti öeldud marksismist, klassivõitlusest, traditsioonilistest sotsialistlikest loosungitest. Sellepärast peavad kommunistid vajalikuks jätkata sotsiaaldemokraatia ideoloogiliste seisukohtade ja oportunistliku praktika kritiseerimist. Kommunistid õhutavad sotsiaaldemokraatide hulki üle minema järjekindlatele kapitalismivastase klassivõitluse seisukohtadele, sotsialismi eest võitlemise seisukohtadele.

Kommunistide hääl, mis kutsub sotsiaaldemokraate koostööle, on 36-miljonilise armee võimas, autoriteetne hääl. Ja pole kahtlust, et seda häält võtavad kuulda sotsiaaldemokraadid, kes on eluliselt huvitatud rahu kindlustamisest, töörahva põhihuvide kaitsmisest, sotsiaalse progressi tagamisest.

Kommunistliku liikumise suureks saavutuseks viimastel aastatel on revisionismi purustamine. Kommunistlikud parteid mõistsid üksmeelselt hukka rahvusvahelise oportunismi Jugoslaavia eriliigi, mis on kaasaegsete revisionistide «teooriate» kontsentreeritud väljendus. Võitluses revisionismiga, parempoolse oportunismiga toimus iga kommunistliku partei ja kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise edasine ideeline ja organisatsiooniline tugevnemine. Imperialistide lootused revisionistidele kui jõule, mis on võimeline õõnestama kommunistliku liikumise ühtsust ja monoliitsust, kukkusid läbi. Kuid võitlust revisionismi vastu ei saa pidada lõppenuks, sest niikaua kui eksisteerib kodanlik kord, jääb alles ka toitepind mitmesugustele oportunistlikele vooludele.

Nõupidamine rõhutas, et kommunistliku ja töölisliikumise edasise arengu huvid nõuavad ka edaspidi otsustava võitluse jätkamist kahel rindel — revisionismi vastu, mis jääb peaohuks, ja dogmatismi ning sektantluse vastu.

Revisionismi ohtlikkus seisab selles, et ta moonutab

marksismi-leninismi, püüab hävitada selle revolutsioonilist vaimu, halvab töölisklassi revolutsioonilist tahet. Revisionism desarmeerib ja demobiliseerib töölisi ja töörahvahulki nende võitluses imperialistide ja ekspluataatorite ikke vastu, rahu, demokraatia ja rahvusliku vabanemise eest, sotsialismi võidu eest.

Dogmatismi ja sektantluse ohtlikkus seisab selles, et nad jätavad revolutsioonilised parteid ilma võimalusest arendada marksismi-leninismi teadusliku analüüsi alusel ja loovalt kasutada teda vastavalt konkreetsetele tingimustele. See aga võib viia kommunistide isoleerumiseni töörahva laiadest hulkadest, jätta nad passiivselt äraootavale seisukohale või tõugata neid pahempoolsetesse avantüüridesse revolutsioonilises võitluses, takistada neid õigeaegselt ja õigesti hindamast muutuvat olukorda ja uusi kogemusi, kasutamast võitluses imperialismi, reaktsiooni ja sõjaohu vastu kõiki võimalusi töölisklassi ja kõigi demokraatlike jõudude võidu huvides. Dogmatismi ja sektantluse ohtu ei tohi mingil määral alahinnata, sest kui nende vastu ei peeta järjekindlat võitlust, võivad nad samuti muutuda üksikutes parteides ühel või teisel arenguetapil peamiseks ohuks.

Nõupidamine tõstis kõrgele rahvusvahelise kommunistliku liikumise edasise konsolideerimise lipu. Avalduses on öeldud, et ühtsus ja monoliitsus kümnekordistavad meie jõudu ja loovad kindla tagatise kommunismi suure ürituse võiduks ja vaenlaste kõigi rünnakute edukaks tagasilöömiseks.

Lenin õpetas, et kommunistliku liikumise jõud on tahteühtsuses ja tegevusühtsuses. Ta kirjutas ühtsusest kogu maailma tööliste klassivõitluses kommunismi eest (vt. Teosed, 31. kd., lk. 238).

Juhindudes Lenini ideedest, deklareeris nõupidamine, et kommunistliku liikumise huvid nõuavad, et iga kommunistlik partei peaks solidaarselt kinni hinnangutest ja järeldustest, mis vennasparteid on ühiselt välja töötanud oma nõupidamistel ja mis puudutavad üldisi ülesandeid võitluses imperialismi vastu ning rahu, demokraatia ja sotsialismi eest. Rahvusvahelise kommunistliku liikumise monoliitsuse resoluutne kaitsmine marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi printsiipide alusel, igasuguse tegevuse takistamine, mis võiks õõnestada seda monoliitsust, on kohustuslik tingimus, mis tagab võidu võitluses

rahvusliku iseseisvuse, demokraatia ja rahu eest, sotsialistliku revolutsiooni ning sotsialismi ja kommunismi ehitamise ülesannete eduka lahendamise eest. Töölisklassi ürituse edu igal maal nõuab kõigi marksistlik-leninlike parteide internatsionaalset solidaarsust. Rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse pideva tugevnemise eest hoolitsemine on iga marksistlik-leninliku partei ülim internatsionaalne kohus.

Nõupidamine deklareeris üksmeelselt, et ülemaailmse kommunistliku liikumise üldtunnustatud avangardiks oli ja on ka edaspidi Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei kui rahvusvahelise kommunistliku liikumise kõige kogenum ja karastatum väesalk. NLKP kogemustel, mida ta on omandanud võitluses töölisklassi võidu eest, sotsialismi ehitamises ja laiahaardelise kommunistliku ülesehitustöö käigus, on kogu rahvusvahelisele kommunistlikule liikumisele printsipiaalne tähtsus. NLKP eeskuju innustab kõiki kommunistlikke parteisid nende võitluses rahu ja sotsialismi eest ning demonstreerib proletaarse internatsionalismi revolutsiooniliste põhimõtete rakendamist praktikas. Avalduses, nagu 1957. aasta deklaratsiooniski, rõhutatakse, et NLKP XX kongressi ajaloolised otsused on suure tähtsusega mitte üksnes NLK Parteile ja kommunistlikule ülesehitustööle NSV Liidus, vaid et nendega algas ka uus etapp rahvusvahelises kommunistlikus liikumises, et nad aitasid kaasa tema edasiarenemisele marksismi-leninismi alusel.

Kõigi mandrite vennasparteide esindajad, kes nõupidamisel sõna võtsid, rääkisid suure armastuse ja tänulikkusega sellest väsimatust tegevusest kommunismi heaks, rahvusvahelise töölis- ja kommunistliku liikumise heaks, mida arendavad NLKP Keskkomitee ja NLKP Keskkomitee esimene sekretär seltsimees N. S. Hruštšov. Nad rõhutasid, et N. S. Hruštšovi innukas võitlus rahu ja üldise julgeoleku eest, häbiväärse koloniaalsüsteemi likvideerimise eest, kirglik ja sügav propaganda, mida ta teeb marksismi-leninismi ideede kasuks, Nõukogude Liidu ja sotsialismileeri maade suurte saavutuste näitamiseks, omab ülisuurt tähtsust. Seltsimees N. S. Hruštšovi tegevus, märkisid vennasparteide esindajad, aitab tohutult kaasa rahvaste aktiivsuse tõusule võitluses rahu eest, kommunismi ideede levimisele töörahva hulgas.

1957. aastal ja 1960. aastal toimunud suured kommunistlike parteide esindajate nõupidamised kujutavad endast

rahvusvahelise kommunistliku liikumise väljapaistvaid edusamme. Nad näitavad, et tänapäeva tingimustes kujutavad sellised kohtumised endast efektiivset moodust arvamuste ja kogemuste vahetamiseks, marksistlik-leninliku teooria rikastamiseks kollektiivsete jõupingutustega ning ühtsete seisukohtade väljatöötamiseks võitluses ühiste eesmärkide eest.

Kogu oma tegevuses juhinduvad kommunistlikud ja töölisparteid marksismist-leninismist. Marksistlik-leninlik teooria on võitluslipp ja teetähis kogu maailma kommunistidele. Kommunistlikud ja töölisparteid arendavad ja rikastavad marksistlik-leninlikku teooriat, hoiavad puhtana tema suure lipu.

Kuulutades välja suured ideed võitluses rahu, demokraatia, rahvusliku sõltumatuse ja sotsialismi eest, näidates kätte nende saavutamise teed, muutis Moskva nõupidamine kommunistliku liikumise veelgi tugevamaks ja võimsamaks. See nõupidamine läheb ajalukku kui maailmaajalooline sündmus kommunistlikus liikumises, kui tähtis piiritulp kommunismi uute võitude teel.

«Kommunist» nr. 18, 1960

LENINI IMPERIALISMITEOORIA JA KAPITALISMI ÜLDKRIISI UUS ETAPP

V. TSEPRAKOV

Leninismi suurus, tema loov jõud seisab selles, et kommunistlikud parteid teda pidevalt edasi arendavad ja et ta sellega enda kui proletariaadi teadusliku teooria, kui tegevusjuhendi seisundit kindlustab. Lenini imperialismiteooria kujutab endast ühte leninismi põhiosa. See teooria on kaasaegses imperialismis ja kapitalismis toimuvate protsesside uurimise tulemusena uute teaduslike andmetega rikastunud: sellisena annab ta töölisklassile ja tema kommunistlikule avangardile võimaluse teostada õiget poliitikat ja taktikat.

Käsitledes XX sajandi kaht esimest aastakümmet ja võrreldes neid XIX sajandiga, analüüsis Lenin sügavalt imperialismi kui uusima, kõrge arenemistasemega, küpse ja üliküpse kapitalismi majanduslike suhete süsteemi. Geniaalselt nägi ta ette imperialismi liikumise teid, uute vastuolude tekkimist, kapitalistliku süsteemi paratamatut hukkumist. Ajalugu arenes ja areneb nii, nagu seda ette nägi Lenin.

Lenin tegi kindlaks, et kapitalistlik ühiskond on hakanud lagunema, ta töötas välja üldkriisi kui imperialismi ülemaailmse kriisi, kapitalistliku maailmasüsteemi igakülgse kriisi, kogu majandust, poliitikat, ideoloogiat hõlmava kriisi kohta käiva õpetuse alused.

Kapitalismi üldkriisi arenemine on läbi teinud kaks etappi: esimene nendest algas Esimese maailmasõja perioodil ja võttis suure ulatuse seoses Venemaa äralangemisega kapitalistlikust süsteemist; teine etapp algas Teise maailmasõja ajal, mis tõi kaasa paljude Euroopa ja Aasia maade äralangemise kapitalistlikust süsteemist. Kumbki

nendest etappidest näitab, et imperialistliku kodanluse positsioonid lõõvad järjest rohkem kõikuma.

Käesolevasse üldkriisi etappi, tema kolmandasse etappi astus kapitalism 50. aastate keskpaiku seoses maailmas toimunud määratu suurte kvalitatiivsete muutustega. Nendeks muutusteks on imperialismi nõrgenemine, otsustava tähtsusega muudatused kahe maailmasüsteemi jõudude vahekorras sotsialismi kasuks, koloniaalsüsteemi lagunemine ja kapitalistliku süsteemi ebakindluse ning tema vastuolude suurenemine. Sotsialismi, rahu ja rahvusliku vabadusliikumise jõudude ühinemine võitluses rahu ja parema tuleviku eest õõnestab ja kõigutab imperialismi veelgi rohkem.

Eriti tuleb rõhutada, et kui kapitalismi üldkriisi kaks esimest etappi olid seotud maailmasõdadega, siis praeguse etapi iseloomulik iseärasus seisab selles, et ta ei ole maailmasõjaga seotud. Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses iseloomustatakse üldkriisi uut etappi ja öeldakse selle kohta: «Selle etapi iseärasuseks on see, et ta on tekkinud mitte seoses maailmasõjaga, vaid olukorras, kus on käimas kahe süsteemi võistlus ja võitlus, kus jõudude vahekord muutub üha rohkem sotsialismi kasuks ja teravnevad järsult kõik imperialismi vastuolud, tingimustes, kus rahuarmastavate jõudude edukas võitlus rahuliku kooseksisteerimise teostamise ja tugevdamise eest pole lasknud imperialistidel agressiivsete aktidega rikkuda ülemaailmset rahu, kus laiad rahvahulgad järjest intensiivsemalt võitlevad demokraatia, rahvusliku vabanemise ja sotsialismi eest.»

XX sajandi teisel poolel eksisteerib imperialism — täpsemalt öeldes: ta on lõpetamas oma eksisteerimist — uutes, erilistes ajaloolistes tingimustes. Need erinevad põhjalikult tingimustest, mis eksisteerisid imperialismi arenemise algperioodil — möödunud sajandi lõpul ja käesoleva sajandi algul. Hilisel imperialismil on rida iseärasusi:

1. See ei ole enam terviklik, kõikehaarav, vaid suurel määral kärbitud süsteem. Kapitalismi orbiidilt on lahkunud palju riike, kes koos Nõukogude Liiduga moodustasid uue süsteemi, riikide sotsialistliku maailmasüsteemi.

Sotsialismi võidukäik paljudes Euroopa ja Aasia maades, kapitalismi restaureerimise sotsiaal-majanduslike võimaluste likvideerimine mitte üksi Nõukogude Liidus, vaid ka rahvademokraatiamaades, sotsialistliku leeri tugevnev

ühtsus ja tema pidevalt kasvav võimsus, samuti sotsialismi edusammud majanduslikus võistluses kapitalismiga olid otsustavaks teguriks, mis tingisid kapitalismi üldkriisis kvalitatiivselt uue etapi saabumise. Imperialismi positsioonid nõrgenevad pidevalt. Teise maailmasõja lõppedes oli kapitalism nõrgenenud, sotsialism aga laienenud ja tugevnenud. Sõjajärgsel ajal ei esinenud isegi imperialismi ajutist, osalist stabilisatsiooni, nagu seda võis tähele panna pärast Esimest maailmasõda.

Rahvusvahelisel areenil võib järjest selgemini näha, et sotsialismijõud on imperialismijõududest suuremad. Nii elanikkonna arvult kui ka territooriumi suuruselt jäävad imperialistlikud riigid nüüd sotsialistlikest riikidest maha. Mis aga majanduslikku potentsiaali puutub, siis selles suhtes jõuavad sotsialistlikud riigid imperialistlikele riikidele kiiresti järele. Seda ei suuda takistada ka asjaolu, et enamik Euroopa sotsialistlikke maid oli tööstuslikult rohkem arenenud kapitalistlikest riikidest märksa maha jäänud. Aasia sotsialistlikud maad aga olid alles hiljuti veel asumaad või poolasumaad.

Rahulik kooseksisteerimine, mis teatavasti hõlmab endaga kahe süsteemi — sotsialistliku ja kapitalistliku süsteemi — majanduslikku võistlust ja võitlust, on tähtsaks sotsialistliku süsteemi võidu tingimuseks. Seda kinnitavad võrdlevad kokkuvõtted NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide arenemise kohta. Tööstustoodangu juurdekasvu keskmine tempo aastail 1954—1960 oli NSV Liidus 11,1 protsenti ja Ameerika Ühendriikides 2,4 protsenti aastas.

Kõik sotsialismimaad olid 1959. aastal suurendanud oma tööstustoodangu 1937. aastal oma territooriumil saavutatud tootmistasemega võrreldes kuuekordseks, kapitalistlikud maad aga ainult veidi rohkem kui kahekordseks. Seega me näeme, et majanduslikus võistluses sotsialismiga muutuvad imperialismi positsioonid järjest nõrgemaks.

Kapitalism ei ole enam ühiskonna arenemise juhtiv jõud, nagu ta seda oli minevikus, kui ta allutas kogu maailma ja kujundas seda ümber oma näo järgi. Ajaloo loogika on selline, et sotsialism kui kõige eesrindlikum ühiskondlik kord, tema majandus, poliitiline kord, ideoloogia, kultuur, elulaad avaldavad nüüd järjest kasvavat mõju maailmas toimuvatele protsessidele.

Sotsialistliku korra määratu suurest elujõust ja dünaa-

milisusest kõneleb see fakt, et kui kapitalistlikul tootmisviisil (mis tekkis XV sajandil) kulus neli sajandit, enne kui ta maailmasüsteemiks muutus, siis sotsialistlikul tootmisviisil, mis peab oma aja ära elanud ekspluataatorliku korra vastupanust jagu saama, kulus kõigest neli aastakümmet, et muutuda võimsaks maailmasüsteemiks.

Sotsialistlik maailmasüsteem on muutumas ühiskonna arenemise otsustavaks teguriks; ta on maailma muutva revolutsioonilise protsessi tähtsaim koostisosa. Sotsialismi maailmasüsteemi jõudude võimas kasv, rahvusvahelise töölisklassi võitlus ja kiirenev imperialismi maailmasüsteemi lagunemine määravad inimkonna ajaloo suuna.

2. Seoses sellega, et koloniaalsüsteem rahvusliku vabadusliikumise hoopide all kiiresti laguneb, on imperialismil nüüd tegemist uue, objektiivselt imperialismivastase jõuga. See jõud on mõõtmatult suurem võrreldes sellega, missugune ta oli koloniaalperioodil, ja lisaks sellele veel (ja see on väga oluline) organiseeritud poliitiliselt sõltumatuteks riikideks.

Kolonialismi varemetel tekkinud uute riikide majanduslikuja poliitilise arenemise iseloom on objektiivselt ja paratamatult imperialismivastane. Asjaolu, et majanduslikult nõrgalt arenenud maades on teravad sotsiaalsed probleemid lahendamata, industrialiseerimise vajadus ja elanikkonna elutaseme järsu tõstmise vajadus sunnivad vabanenud maid nüüd ja edaspidi astuma võitlusse imperialismi vastu, sest imperialism püüab nende arenemist igati pidurdada. Sotsialismimaad aitavad noortel rahvusriikidel oma maa tööstust luua ja rahvuslikku majandust arendada, kindlustades sellega nende positsioone võitluses poliitilise ja majandusliku sõltumatuse eest.

Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahvad, kes olid ainult imperialismi rahvusvahelise poliitika objektiks, on nüüd ennast sirgu ajanud «kui iseseisvad osalised, kui uue elu loojad», nagu seda ette nägi V. I. Lenin. Protsessid, mis sotsialismi maailmasüsteemi ja rahvusvahelise töölisliikumise tõusu tingimustes Aasias, Aafrikas ja Ladina-Ameerikas toimuvad, muudavad nende maade rahvahulgad aktiivseks teguriks maailmapoliitikas ja imperialismi revolutsioonilises purustamises.

3. Järjest suurema ulatuse võtab grandioosne lahing töö ja kapitali vahel. Ikka sagedamini astuvad töörahva hulgad rahu, rahvusliku sõltumatuse, demokraatia ja sotsia-

lismi kaitseks aktiivselt välja. Üldstreik Belgias kui Belgia töölisklassi võimas lahing näitab rahvusvahelise töölisliikumise uut tõusu võitluses monopolide vastu, kogu monopolistliku riigikapitalismi süsteemi vastu, võidurelvastumise ja kolonialismi vastu. Süvenevad vastuolud monopolide ja kogu rahvuse vahel. Käib võitlus monopolide suuna vastu — kodanliku demokraatia kitsendamise vastu; on märgata kodanliku poliitika ja ideoloogia sügavat kriisi.

4. Sisemised protsessid, mis monopolistliku kapitali maades toimuvad ja mida kapitalismi üldkriisi süvenemine veelgi teravamaks ajab, muudavad monopolistliku kapitalismi monopolistlikuks riigikapitalismiks ja seoses sellega suurendavad vastuolusid ning nõrgendavad kogu imperialistlikku süsteemi.

Monopolistliku riigikapitalismi võim ajab üldkriisi veel teravamaks

Lenin ei olnud mitte kunagi arvamisel, et imperialistlik kapitalism kujutab endast midagi tardunut. Ta käsitles tema dünaamikat. Rõhutades, et monopolid on imperialismi põhijoon, tema olemus, tegi Lenin kindlaks, et kapitalismi arenemine «on läinud edasi kapitalismilt imperialismile, monopolilt riigistamisele» (Teosed, 24. kd., lk. 214).

Oma algajajärgul oli imperialism peamiselt eramonopolistlik kapitalism. Praegune, hiline imperialism on monopolistlik riigikapitalism.

Monopolistlik riigikapitalism avaldub:

1) terve rea ettevõtete, pankade, tervete tööstus- ja transpordiharude otseses allutamises kodanlikule riigivõimule, mida tehakse monopolistliku kapitali huvides; sega-aktsiaseltside asutamises (riikliku ja eramonopolistliku kapitali osavõtul);

2) määratu suurtes tellimustes, mida riik monopolidele annab, «kroonule tehtavas töös». Näiteks moodustavad Ameerika Ühendriikides riiklikud ostud 20,4 protsenti rahvuslikust kogutulust;

3) riiklikes toetustes, suurtes maksusoodustustes, mille tõttu on monopolidel võimalik suurendada summasid uuteks kapitalimahutusteks;

4) selles, et valitsus reguleerib majandust ja teostab kontrolli tema üle; nende abinõude peamiseks mõtteks on

suurendada töölisklassi ekspluateerimist ja läbi viia rahvusliku tulu ümberjaotamine monopolide kasuks.

Oma klassiolemuselt, sotsiaalselt sisult, domineerivatelt tootmissuhetelt ja määravatelt omandussuhetelt on monopolistlik riigikapitalism ikkagi seesama monopolistlik kapitalism; see on monopolide võim, mida on suurendanud nende ühtesulamine kodanliku riigiga. Monopolide võim, riigi suurenenud osa näitab, et tootmise ühiskonnastamine on kaugele edasi läinud. Kuid selle ühiskonnastamise baasiks on kapitalism, ekspluateerimine; omastajateks on üksikisikud, sest ühiskondlikud tootmisvahendid moodustavad endiselt väikese monopolistide rühma eraomanduse või siis kasutavad nad neid tootmisvahendeid oma huvides. Seda näitab monopolide kasumite ja ülikasumite kasv. Välismaa ajakirjanduses hiljuti avaldatud statistilised andmed lubavad kindlaks teha, et 200 suurmonopoli (nende hulgas 100 Ameerika monopoli, 34 Inglise, 20 Lääne-Saksamaa, 18 Prantsuse ja 8 Kanada monopoli) sai 1958. aastal 10 protsenti rohkem kasumit kui eelmisel aastal.

Monopolistlik oligarhia asub peamistes kapitalistlikes riikides juhtival positsioonil. Riigiaparaat on tema aktiivne tööriist. Riigi ärakasutamine on tema võimu tohutult suurendanud. Riigiaparaat kasvab monopolidega järjest tihedamalt kokku. Näitena võib tuua Ameerika Ühendriikide valitsuse koosseisu: tähtsamad ametikohad selles valitsuses kuuluvad isikutele, kes on tihedalt seotud monopolidega — Ameerika finantskapitali baasiga. Rahaministriks nimetati Dillon — ühe suurema väärtpabereid realiseeriva Wall Streeti firma «Dillon, Read and Company» esimees; kaitseministriks nimetati Robert McNamara — kontserni «Ford Motor Company» president; kaitseministri abiks rahvusvahelistes asjades nimetati New Yorgi rahandustegelane Paul Nitze; riigisekretär Dean Rusk on seotud Rockefelleriga ja juhtis varem «Rockefelleri fondi»; kaubandusministriks nimetati Hodges — tekstiilivabrikute trusti «Marshall Field» asepresident; kohtuministriks on presidendi vend Robert Kennedy — nad mõlemad on pärit miljonäride perekonnast.

Monopolistlik riigikapitalism on kapitalismi imperialistliku staadiumi aste, monopolistliku kapitalismi uus vorm. Eelmisest, eramonopolistlikust vormist erineb ta selle poolest, et:

monopolide (finantsoligarhia) jõud on ühinenud kapita-

listliku riigiaparaadi jõuga, nad on kokku kasvanud, ühte sulanud;

kapitali taastootmisel, järelikult ka lisaväärtuse omastamisel kasutavad monopolid otseselt ära riiki, kes on võtnud endale majanduslikud funktsioonid;

lepitamatu konflikt kasvanud tootlike jõudude ja kapitalistlike tootmissuhete vahel avaldub eriti teravalt;

süveneb kapitalismi üldkriis, rõhutud rahvaste võitlus kolonialismi vastu, töölisklassi ja kogu rahva võitlus monopolistliku kapitali vastu saab uut hoogu;

töö ja tootmise ühiskonnastamise alal on saavutatud selline tase, mis monopolistliku kapitali baasil üldse võimalik on; see näitab, et päevakorrale on tõusnud tungiv ajalooline vajadus asendada kapitalistlikud tootmissuhted sotsialistlikega.

«Suurendades monopolide võimu rahvuse elu üle, ühendab monopolistlik riigikapitalism monopolide jõu riigi jõuga ühtseks mehhanismiks, et päästa kapitalistlikku korda ning maksimaalselt suurendada imperialistliku kodanluse kasumeid töölisklassi ekspluateerimise ja elanikkonna laiade kihtide paljaksriisumise teel,» õeldakse kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses.

Monopolistliku riigikapitalismi arenemine on vastuoluline nähtus. Ühelt poolt on ta ülesandeks mobiliseerida kõik majanduslikud, poliitilised ja ideoloogilised tegurid raugastunud kapitalistliku korra eluea pikendamiseks; teiselt poolt valmistab ta objektiivselt ette ja peabki ette valmistama tulevase sotsialistliku ühiskonna materiaalset baasi, süvendab kapitalismi üldkriisi ja ajab selle veelgi teravamaks.

Imperialismi majanduslikud põhitunnused, mis V. I. Lenin XX sajandi esimesel veerandil avastas, jäävad täielikult alles ka XX sajandi teise poole kapitalismis. Veel rohkem: uued nähtused, mida kaasaegses, hilises imperialismis tähele panna võib, on ainult nendesamade tunnuste jätkamine ja arenemine; ühel juhul on need tunnused täiendatud, teisel juhul aga modifitseeritud.

Monopolistlik kapitalism on muutunud monopolistlikuks riigikapitalismiks. Kuid imperialismi olemus, tema loomus ja iseloomulikud jooned, mis V. I. Lenin omal ajal esile tõi, on jäänud endiseks.

I. Lenin märkis, et monopolid saavad üheks kogu

majanduselu aluseks, ta näitas nende jõudu ja tähtsust Esimese maailmasõja eelõhtul. Käesoleval ajal on monopolide osatähtsus majanduslikus ja poliitilises elus nii suur, et nad on saanud kogu imperialistlike riikide majanduselu peamiseks ja otsustava tähtsusega aluseks. Nende võim avaldub tootmise, rahanduse, kaubanduse, transpordi, põllumajanduse alal; nad on võtnud enda kätte tooraineallikad, turud, kapitali mahutamise sfäärid; nad on allutanud endale teadlased ja teadusliku uurimistöö.

Monopolide majanduslikust võimust annavad ettekujutuse järgmised andmed. Ameerika Ühendriikide töötlevas tööstuses on 325 000 korporatsiooni (aktsiaseltsi); 500 suurema korporatsiooni kohta aga tuleb 50 protsenti kõigist tööstustöölistest ja 59 protsenti kõigist tööstuskompaniide aktivatest.

Lääne-Saksamaal hoiavad 333 aktsiaseltsi (pisut rohkem kui 10 protsenti kõigist aktsiaseltsidest) oma käes rohkem kui 81,7 protsenti kogu aktsiaseltside põhikapitalist.

Inglismaal kontrollivad 500 suurmonopoli üle poole Inglismaa majanduslikust tegevusest. 50 suurmonopoli, «viiekümne hiiglase klubi», saab ühe kolmandiku kõigi Inglismaal ja välismaal tegutsevate inglise kompaniide kogukasumist.

Prantsusmaal valitsevad majandust 100 trusti. Kõigest 11 protsenti aktsiaseltsidest saavad 84 protsenti kogukasumist.

Itaalias on monopolistliku kontsentratsiooni tase kõrge, kuid suur osa tööstusest on tehnika ja tootmise tasemelt tugevasti maha jäänud. 1958. aastal käsutas 0,23 protsenti aktsiaseltsidest (need, kellel oli kapitali rohkem kui 10 miljardit liiri) poolt osa kõigi aktsiaseltside kogukapitalist.

Eramonopolide võimu tohutu kasv on tingitud sellest, et nad on tihedalt seotud riiklike ettevõtetega, mida Lenin nimetas «riigikapitalistlikeks monopolideks». Riiklike ettevõtete osa ja tähtsus on kaasaegses imperialistlike riikide majanduses väga suur.

Riiklike kapitalimahutuste osatähtsus tööstuslike kapitalimahutuste üldsummas (protsentides)

Inglismaa	20,1	Prantsusmaa	30
Lääne-Saksamaa	14	Itaalia	36,1

Ameerika Ühendriikides on 20 000 riiklikku ettevõtet (peamiselt sõjalised ettevõtted), kelle aktivad moodustavad 12 miljardit dollarit.

Eriti tuleb rõhutada, et otsustava tähtsusega küsimuseks ei ole see, kes on riiklike ettevõtete nominaalne omanik, vaid see, kes saab nendest majanduslikku kasu. Riiklik omandus monopolide majandusliku ja poliitilise võimu tingimustes on üldmonopolistlik, kogumonopolistlik omandus, sest monopolid — ja ainult monopolid — saavad temast kasu.

II. Vastavalt panganduse arenemisele muutuvad pangad tagasihoidlikest vahendajatest kõikvõimsateks monopolistideks. Nende monopolistide osatähtsus on käesoleval ajal järsult suurenenud. Näiteks oli Ameerika Ühendriikides 1920. aastal 30 000 kommertspanka, 1955. aastal aga 14 000. Sealjuures tuli 1957. aastal 50 panga kohta ligikaudu 38 protsenti kõigist hoiustest, mis olid olemas kõigis Ameerika Ühendriikide kommertspankades. Pankade osa aktsiakapitalis oli tohutu suur, moodustades 21 protsenti (1900. aastal ei ületanud see 8 protsenti). Finantskorporatsioonide käes on rohkem kui $^2/_3$ riigi võlapaberitest (1919. aastal $^1/_3$).

III. Pangakapitali ühtesulamine tööstuskapitaliga ja seoses sellega finantskapitali, finantsoligarhia tekkimine on võtnud väga suure ulatuse. Näiteks valitsevad Ameerika Ühendriikide majanduses kaheksa suurt rahandustegelaste rühma. «Osavõtusüsteem», mille Lenin finantsoligarhia võimu käsitlemisel nurgakiviks seadis, on saanud veelgi laiema leviku osaliseks. Panga- ja tööstusmonopolide juhtide personaalunioon on laienenud ja kindlustunud: Ameerika Ühendriikides on 400 töösturi ja pankuri käes üks kolmandik direktorikohtadest 250 suurkorporatsioonis, kelle valduses on kaks viiendikku kõigist kapitalidest.

IV. Üheks tänapäeva iseärasuseks on ka see, et riik ise veab suurel hulgal kapitali välja või siis garanteerib selle väljavedu. Ameerika Ühendriikide valitsusele kuulub (1959. aastal) üks kolmandik kogu Ameerika kapitalist välismaal (1939. aastal — 0). Ameerika Ühendriikide kohta tuleb kõige suurem summa teistesse maadesse väljaveetud kapitalidest (54 miljardit 98 miljardist dollarist) ja suurem osa mahutatud kapitalilt saadavast kasumist. Ameerika Ühendriigid on peamine ekspluateerija kapitalistlikus maailmas.

V. Ülemaailmne kokkulepe suurte monopolistlike liitude vahel, märkis Lenin, on kutsunud ellu rahvusvahelised kartellid, mis kujutavad endast kapitali ja tootmise ülemaailmse kontsentratsiooni uut astet. On tekkinud ülimonopolid. Käesoleval ajal jaotatakse kapitalistide liitude vahel maailma ka riikidevaheliste kokkulepetega (niisugustega, nagu «Euroopa Sõe ja Terase Ühendus», «Ühisturg», «Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon»), kus monopolistlik riigikapitalism avaldab oma tahet mittesotsialistliku maailma areenil.

VI. Maailmavalitsemise taotlemine on alati olnud ja jääb ka edaspidi peamiste imperialistlike riikide eesmärgiks. Seoses sellega tekib nende vahel võitlus kapitalistliku maailma ümberjaotamise pärast.

Tänapäeval on imperialistlike ringkondade iseloomulikuks jooneks nende katsed leida uusi vorme endiste asumaade ja sõltuvate riikide majanduslikuks ja poliitiliseks alistamiseks, püüd säilitada nendes maades olemasolevaid turge ja vallutada uusi. Imperialistlikud riigid püüavad säilitada ja kindlustada oma «mõjutsoone»: Inglismaa — oma naelsterlingitsooni, Prantsusmaa — oma frangitsooni, Belgia, Holland, Portugal ja teised koloniaalriigid — oma «tugipunkte».

Ameerika imperialism, kes taotleb maailmavalitsemist, ei rahuldu oma «dollaritsooniga» (Ladina-Ameerika, Kanada); ta on tugev ja kasuahne võistleja Lääne-Euroopa maadele. Koloniaalriikide bloki eesotsas asudes püüab ameerika imperialism hiljuti tekkinud rahvusriikide majandust endale allutada ja neid riike oma poliitilise mõju alla saada.

Nõrgalt arenenud maade «traditsioonilistele» majandusliku orjastamise meetoditele on viimasel ajal tulnud lisaks veel kapitali väljavedu nendele maadele antava nn. «tehnilise abi» vormis. Imperialistlike riikide «tehniline abi» on neile tegelikult üheks nõrgalt arenenud maadesse sissetungimise viisiks. «Kapitalimahutuste lepingud» pole tegelikult midagi muud kui nõrkadele ja sõltuvatele maadele võlaorjuslike kokkulepete pealesundimine.

Kuid ei ole mingit kahtlust, et sotsialistliku maailmasüsteemi olemasolu, imperialismi positsioonide üldine nõrgenemine ja rõhutud rahvaste kangelaslik võitlus sõltumatu rahvusliku arenemise eest ei lase imperialistlikel riikidel oma vallutusplaane teoks teha.

Kapitalismi parasitism ja roiskumine on suurenenud

Tänapäeva kapitalistlikus maailmasüsteemis on käimas sügav languse ja laostumise protsess.

a) Kapitalistlikus maailmas on järsult teravnenud konflikt tootlike jõudude ja tootmissuhete vahel. Teaduses ja tehnikas toimunud revolutsiooni ning tööliste tootmisalase kvalifikatsiooni tõusu tulemusena on tootlikud jõud väga suureks kasvanud; sellepärast on kapitalismi kest neile veelgi kitsamaks jäänud. Imperialistlik kapitalism on hakanud ühiskonna arenemist pidurdama. Stagnatsiooni ja roiskumise tendents, mida monopolid paratamatult tekitavad, on käesoleval ajal eriti selgesti nähtav. Muidugi võib ütelda, et teadus ja tehnika kapitalistlikes maades ühel või teisel viisil arenevad. Kuid missugused raskused sealjuures tekivad, missugust häda tekitab rahvahulkadele tehnika arenemine kapitalismi tingimustes! Võtkem näiteks tootmise automatiseerimine; kui valuliselt kulgeb see protsess kapitalismi tingimustes, kutsudes esile tööpuuduse, mida sotsialismi tingimustes üldse ei esine! Teaduse- ja tehnikarevolutsioon, mis maailmas praegu käimas on, ei mahu kapitalismi raamidesse; ta tekitab määratu suuri sotsiaalseid vastuolusid ja õõnestab kapitalistlikku süsteemi. Arenemise käik kinnitab, et uusim tehnika on kommunismi tehnika.

Kui ei oleks kapitalismi võimu, siis võiks paljusid ülesandeid, mis mittesotsialistlike maade ees seisavad, lahendada otsekohe, paljude teiste küsimuste lahendamiseks aga oleksid avatud kõik teed.

b) Seoses maailmas areneva tehnikarevolutsiooniga on käimas kapitalistlike maade tööstuse struktuuri valuline lõhkumine. Kapitalistlikes maades on olemas vanad tööstusharud, mis olid juba enne Esimest maailmasõda, nimelt söetööstus, tekstiilitööstus, raudteetransport. On olemas ka uued tööstusharud, mis said eriti suure hoo pärast Esimest maailmasõda: nendeks on autotööstus, lennukitööstus, keemiatööstus. Ja lõpuks on olemas kõige uuemad tööstusharud, mis hakkasid arenema pärast Teist maailmasõda: elektroonika, polümeeridekeemia jt. Käesoleva ajajärgu iseärasuseks on see, et kui XIX sajandil ja isegi varajase imperialismi perioodil tõrjusid eesrindlikud tööstusharud vanu harusid küll kõrvale, kuid ei toonud kaasa nende langust, siis käesoleval ajal arenevad uusimad tööstusharud

vanade tööstusharude allakiskumise ja uute harude paigaltammumise arvel. Selle tagajärjel suureneb kapitalistliku tootmise anarhiline iseloom.

c) Kapitalismi roiskumisest ja parasitismist annavad tunnistust ka kapitalistliku majanduse suurenev ebakindlus, rohkearvulised ja mitmekesised majanduslikud vapustused.

Ületootmise tsüklilised kriisid käivad kapitalismiga ikka paratamatult kaasas, kuigi nende järgnevus ja vorm on muutunud. Ebaõige on selline kujutlus, et sõjajärgne kapitalism areneb harmooniliselt, s. o. mittetsükliliselt, nagu ei ole õige ka kujutlus, et ta arenemine on seisma jäänud, s. o., et on jällegi tegemist mittetsüklilise arenemisega. Milles seisab kaasaegsete ületootmiskriiside iseärasus? Kõigepealt on nad sagenenud. Monopolismieelse kapitalismi ajal kordusid kriisid umbes iga 10 aasta tagant. Varajase imperialismi ajajärgul (aastail 1900—1929) kordusid kriisid keskmiselt iga 7 aasta tagant. Hilise imperialismi ajajärgul (aastail 1948—1961) on kriisid Ameerika Ühendriikides, kelle kohta tuleb ligikaudu pool maailma toodangust, hakanud korduma iga 3—4 aasta tagant; lisaks sellele on Ameerika Ühendriikides sõjajärgsel ajal arenevatel kriisidel süvenemise tendents.

Aastad	Tööstusliku tootmise langus
1948—1949	8%
1953—1954	10%
1957—1958	14%

Ameerika Ühendriikidel kui kõige tugevamal kapitalistlikul riigil on toorainet küllaldasel määral. Suur hulk tööpinke ja masinaid seisavad (20 protsenti tootmisvõimsustest on koormamata). Miljonite tööliste südamesooviks on oma käed tööle külge panna. Elanikkonna vajadused kõige tarvilikumate asjade järele on väga suures osas rahuldamata. Elukallidus aga tõuseb: järsult on tõusnud toiduainete ja riiete hinnad, tõusnud on ka korteriüür; selle tagajärjel on töötajate ostujõud langenud ja kaubad jäävad järelikult müümata, tootmist tuleb vähendada. Niisugune on üks kapitalistliku korra kisendav absurdsus.

Terve rea maade ja eeskätt Ameerika Ühendriikide majandus on jõudnud välja lühiajalise tõusu faasist ning astunud kriisi faasi. Möödunud aasta viimase 5 kuu jooksul vähenes tootmine Ameerika Ühendriikides 7 protsendi võrra. Eriti tugevasti on kriis tabanud metallurgiatööstust:

1961. aasta jaanuarikuu keskpaiku kasutas Ameerika Ühendriikide metallurgiatööstus terase tootmiseks ainult 38,6 protsenti oma tootmisvõimsusest; ametlike andmete järgi kannatasid 1961. aasta jaanuarikuu keskpaiku tööpuuduse all juba 5,5 miljonit inimest (7,6 protsenti kogu tööjõust). Peale selle ei saanud ligikaudu 1,5 miljonit töölist töö vähesuse tõttu kogu päeva töötada.

Inglismaal algas 1960. aasta kevadest peale tootmise seisak ja isegi langus. Järjest selgemini on näha, et Inglise majandus on astumas raskesse perioodi — niiviisi iseloomustab olukorda Inglise ajakiri «Economic Review». Tööstusliku tootmise tempo on vähenenud Saksa Föderatiivses Vabariigis, Itaalias ja teistes kapitalistlikes maades. Kuid see on alles kriisi algus.

Peale tsükliliste ületootmiskriiside õõnestavad kapitalistlikku majandust veel mitmesugused valuutakriisid, eelarvekriisid, makse- ja kaubandusbilansi kriisid, tooraine- ja agraarkriis. Kapitalistlik maailm ei pääse välja teda ähvardavast inflatsioonikriisist, mis kord teravneb, kord jälle nõrgeneb, kuid mis jääb tänapäeva imperialismi alaliseks saatjaks.

Kapitalistlikus maailmas on alanud valuutakriis. 1957. aastal oli Ameerika Ühendriikides Fort Knoxi keldrites kulda 23 miljardi dollari, praegu aga on seda ainult 17 miljardi 620 miljoni dollari väärtuses. Sõjalised kulud välismaal on nõudnud rohkem kui 5 miljardit dollarit kullas. On langenud dollari ostujõud; ta väärtus on kõigest 47 tsenti. Ühest dollarist on tegelikult saanud pool dollarit.

d) Parasiitlike elementide hulk imperialistlikes riikides suureneb. Suur osa kapitalistide klassist on muutunud tüüpilisteks rantjeedeks, inimesteks, kes elavad väärtpaberitelt saadavatest tuludest. Suurettevõtete üleminek palgatud ametnike juhtimisel töötavate aktsiaseltside kätte — eriti aga rea ettevõtete üleminek riigi omandiks — näitab eriti selgesti, et kodanlust pole tänapäeva tootlike jõudude juhtimiseks vaja. Kapitalistlik tootmisviis ise seab kapitalistid liigsete elanike kategooriasse.

e) Kasvab militarism. Järjest suurem osa rahvuslikust tulust kulutatakse määratu suure sõjaväe ülalpidamiseks, võidurelvastumiseks. Selles avaldub väga selgesti kapitalismi roiskumine. Ameerika Ühendriikides töötab rohkem kui üks kolmandik teadlastest ja inseneridest sõjatööstu-

ses, vähemalt 5 miljonit inimest on vahetult ja täielikult seotud võidurelvastumise ülesande täitmisega. Sõjatoodang moodustab 15—20 protsenti kapitalistlike suurriikide kogutoodangust.

Kapitalism seab geniaalse inimmõtte inimkonna enda vastu, muudab teaduslikud avastused hirmsateks hävitussõja vahenditeks. Tootmise mõte seisab materiaalsete hüvede tootmises; nüüd aga on tootmine moonutatud. Temast on saanud hävitusvahendite tootmine, imperialismi majandus on muutunud purustamise majanduseks, kapitalism tervikuna aga on muutunud inimesele vaenulikuks süsteemiks.

Kõige jõulisemalt avaldub roiskumine kaasaegse imperialismi peamisel maal — Ameerika Ühendriikides. Ameerika Ühendriikide monopolistlik kapital ei suuda olemasolevaid tootlikke jõude ilmselt ära kasutada. Kõige rikkamast kapitalistlikust maast on saanud suure kroonilise tööpuudusega maa. Pidevalt esineb seal tööstuse alakoormatus. Vaatamata sõjaliste assigneeringute tohutule suurenemisele, mis toimub töötajate elutaseme allaviimise arvel, on tootmise kasvu tempo sõjajärgsetel aastatel aeglustunud, edestades vaevalt elanikkonna kasvu (aastail 1954—1960 suurenes elanike arv keskmiselt 1,7 protsendi võrra aastas, tootmine aga 2,4 protsendi võrra). Järelikult suurenes neil aastatel tööstustoodang ühe elaniku kohta kõigest 0,7 protsendi võrra. Ameerika Ühendriigid on muutunud moonutatud majandusega, militariseeritud majandusega maaks. 1961/62. aasta riigieelarve projekti järgi läheb 80,9 miljardist dollarist 47,4 miljardit (58 protsenti) otsesteks sõjalisteks kuludeks. 85 protsenti kõigist Ameerika Ühendriikide föderaalvalitsuse ostudest moodustavad sõjamaterjalide ostud.

Kapitalismi üldkriisi ajal on imperialism muutunud veelgi agressiivsemaks. Ta on veelgi agressiivsem nii sellepärast, et tema eesotsas on ameerika imperialism, kui ka sellepärast, et taassündinud Lääne-Saksamaa imperialism haudub revanšiplaane, et imperialism näeb ette oma hukku, mis teda kiiresti areneva sotsialismimaailma silme all paratamatult ootab, et kapitalistlikes maades valmivad proletariaadi jõud — kapitalismi hauakaevaja jõud. Teatavasti ei taha ajaloo poolt hukkumisele määratud klass poliitiliselt areenilt mitte kunagi vabatahtlikult lahkuda; surev imperialistlik režiim on eriti ohtlik: surmaeelsetes

krampides ähvardab ta maailma hävitava raketi- ja tuumasõjaga. Kõik see tõestab, et kapitalismi roiskumine ja parasitism on suurenenud.

Kapitalistliku süsteemi vastuolud suurenevad, kasvavad ja süvenevad

Märgime ära kolm tänapäeva kapitalistliku süsteemi vastuolude põhirühma.

Esimese rühma moodustavad imperialistide omavahelised vastuolud. Imperialistlike suhete süsteem on niisugune, et vastuolud imperialistide vahel on käesoleval ajal palju teravamad kui varem. Esiteks on ahenenud imperialistide võimu sfäär. Teiseks on turgude probleem käesoleval ajal märksa teravam kui pärast Esimest maailmasõda ja esimesel aastakümnel pärast Teist maailmasõda. Kõigepealt tuleb märkida, et kapitalistliku turu maht ei jõua järele tootmise kasvule. Lõhe maailmakaubanduse taseme ja kapitalistlike maade tööstusliku tootmise taseme vahel on suurenenud: kõigi kapitalistlike maade tööstuslik tootmine suurenes 1959. aastal 1937. aastaga võrreldes rohkem kui kahekordseks (2,3-kordseks), samal ajal kui maailmakaubanduse maht selsamal aastal ainult vastas sõjaeelsele mahule. Peale selle nõuab massilise tootmise kasv, vaatamata oma iünklikkusele ja aeglusele, järjest uusi välisturge; arenev tehnikarevolutsioon suurendab toodetavate kaupade hulka ja seab sellega kapitalistliku maailmakaubanduse ette uusi raskeid probleeme. Tootmisvahendite osatähtsuse suurenemine peamiste kapitalistlike maade väljaveos ajab samuti turgude probleemi teravamaks.

Uued riikidevahelised organisatsioonid, mis tekivad «integratsiooni» loosungi all, suurendavad lõpptulemusena vastuolusid ja võitlust imperialistlike riikide vahel, nad kujutavad endast uusi vorme, milles toimub kapitalistliku maailmaturu jaotamine kapitalistide suurte liitude vahel, tugevamate imperialistlike riikide sissetung oma nõrgemate partnerite majandusse. Rahvusvaheliste monopolide tekkimine, mitmesuguste maade suurmonopolide omavahelised kokkulepped kapitalistliku maailmaturu jaotamise, hinnapoliitika ja tootmise ulatuse kohta, võitlus nende monopolide vahel ja nende enda raamides — kõik see kujutab endast tänapäeva kapitalismi lahutamatut koostisosa.

Lõpuks tuleb arvestada veel järgmist asjaolu. Ameerika Ühendriikide imperialism püüab oma võimule allutada paljusid riike, kasutades selleks peamise vahendina sõjaliste blokkide poliitikat ja «majanduslikku abi». Ameerika kapitalimahutused Lääne-Euroopa maades moodustasid 1959. aasta lõpuks 18,5 miljardit dollarit (1946. aastal 6,2 miljardit dollarit).

Väga näitlik selles suhtes on Inglismaa «fordiseerimine». Ameerika kapital tegeleb Inglise majanduse ülesostmisega. Ford ostis 358 miljoni dollari eest ära kõik Inglismaal paikneva ettevõtte aktsiad, mis siiamaani inglaste käes olid. Veelgi varem läks Inglise kompanii «Trinidad Oil» 63 miljoni naelsterlingi eest Ameerika «Texas Oil Company» kätte. Peetakse läbirääkimisi hiiglasuure Inglise lennukitööstuse firma «Handley Page» aktsiate Ameerika kompaniidele müümise üle (see firma toodab nelja mootoriga reaktiiv-pommilennukeid ja reisilennukeid). Arenenud kapitalistlike maade monopolistlik oligarhia, kes on astunud liitu ameerika imperialismiga, toob oma kitsastes klassihuvides ohvriks nende maade suveräänsuse, lootes Ameerika Ühendriikide imperialistide abiga maha suruda vabadust taotlevad jõud, võtta töötajatelt demokraatlikud vabadused, takistada rahvahulkade võitlust sotsiaalse progressi eest.

Kapitalismi ebaühtlase arenemise tagajärjel muutub kogu aeg imperialistlike riikide jõudude vahekord. Imperialistide omavahelistes vastuoludes peitub endiselt (võibolla aga veelgi suuremal määral) imperialistlike sõdade oht. Ja kui uueks maailmasõjaks siiski ei lähe, siis ei ole see sugugi mitte imperialistide teene: sotsialistliku maailma olemasolu ja võimsus hoiavad imperialiste tagasi, tõkestavad nende ohtlikku tegevust.

V a s t u o l u d e t e i s e r ü h m a moodustavad vastuolud imperialistliku ja mitteimperialistliku kapitalismi vahel. Märgime kõigepealt, et revisionistid laimavad marksisteleninlasi, püüdes kujutada asja nii, nagu käsitleksid marksistid kogu kapitalistlikku maailma diferentseerimatult, nähes temas ainult neid tüüpe ja vorme, mis eksisteerivad peamistes kapitalistlikes riikides.

Faktist, et maailmas on olemas kapitalistlik süsteem, ei järeldu veel sugugi, et sellesse süsteemi kuuluvad ühesugused, võrdse tähtsusega maad. Marksistid-leninlased teevad kaasaegse kapitalistliku süsteemi käsitlemisel vahet mitut

tüüpi maade vahel. Rääkimata juba koloniaalriikidest ja asumaadest enestest, ei tohi me ühte ritta seada peamisi imperialistlikke riike (niisuguseid, nagu Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Lääne-Saksamaa, Itaalia, Prantsusmaa) ja väikesi imperialistlikke riike (niisuguseid, nagu Belgia, Holland jt.), samuti mitteimperialistliku kapitalismi maid (nagu näiteks Soome jt.).

Imperialistid püüavad mitteimperialistliku kapitalismi maid kaasa kiskuda võidurelvastumisele, uue agressiivse sõja ettevalmistamisele ja sotsialistlike riikide vastu suunatud õõnestustegevusele. Nad (eeskätt Ameerika imperialistid) tahavad neid maid majanduslikult orjastada. Mitteimperialistliku kapitalismi maad püüavad säilitada oma majanduslikku ja poliitilist iseseisvust; see viib neid muidugi erapooletuse positsioonile, mis aga tekitab imperialistides pöörast viha. Sellepärast ongi lugu nii, et kui minevikus ei tekkinud ega saanudki tekkida tõsiseid poliitilisi lahkuminekuid imperialismi ja mitteimperialistliku kapitalismi vahel, siis praegusel kapitalismi üldkriisi etapil võib konstateerida teatavat lõhet imperialismi ja mitteimperialistliku kapitalismi maade vahel.

Vastuolude kolmanda rühma moodustavad vastuolud majanduslikult nõrgalt arenenud maade ja imperialistlike võlausaldajate vahel. Need väga tähtsad vastuolud on astunud uude faasi. Just sellepärast, et paljud majanduslikult nõrgalt arenenud maad võitsid kätte poliitilise iseseisvuse ning astusid iseseisva arenemise teele, on vastuolud nende ja imperialistide vahel teravnenud. Majanduslikku lõhet tööstuslikult arenenud riikide ja majanduslikult nõrgalt arenenud maade vahel näitavad järgmised andmed:

1959. aasta	Arenenud kapitalistlikud maad	Majanduslikult nõrgalt arenenud maad
Elanikkond	603 milj.	1283 milj.
Territoorium	32,3 milj. km²	68 milj. km²
Terasetoodang	204 milj. t	6 milj. t
Elektrienergia toodang .	1604 miljardit kWh	120 miljardit kWh

Imperialistlikud kolonisaatorid saavad mahajäänud maade ekspluateerimisel monopoolset lisakasumit. Sellepärast pidurdasid nad igati nende maade arenemist, säilitasid seal feodaalkorda ja feodalismieelset režiimi. Vanamoelise koloniaalsüsteemi lagunemine, mis on üheks täht-

saks teguriks meie päevil, ei tähenda metropolide ja nende endiste asumaade viivitamatut võrdsustumist. Imperialistide majanduslikud positsioonid nendes maades on veel tugevad, nad püüavad riikliku iseseisvuse kättevõitnud maid mässida majandusliku sõltuvuse võrku. Monopolide surve vabanenud maadele annab veelgi rohkem tunda, sest oma arenemiseks vajavad nad akumulatsioone, imperialism aga takistab nende loomist, kasutades selleks mitteekvivalentse vahetuse poliitikat, konkurentsi, katseid jätta need maad oma tooraineripatsiks, kasumite väljapumpamist, rahanduslikku sõltuvusse seadmist. Ja on väga iseloomulik, et lõhe imperialistlike maade ja nõrgalt arenenud maade majandusliku arenemise tasemes ei ole seni vähenenud.

Kõige suuremaks rahvusvaheliseks ekspluateerijaks on Ameerika Ühendriigid, kes riisuvad Aasia ja eriti Ladina-Ameerika maade rikkusi rohkem kui kõik teised kapitalistlikud maad ja kes kõige rohkem pidurdavad nende arenemist. Muuhulgas suureneb ka Ameerika kapitali sissetung Aafrikasse. Verised sündmused Kongos ja Laoses, diversioonid ja interventsiooniga ähvardamine Kuubas, õõnestustegevus teistes maades — kõik see näitab, et võõraste rahvaste allutamise katsetel ei peatu Ameerika imperialistid mitte millegi ees.

Poliitilise iseseisvuse kindlustamine, agraarprobleemi lahendamine, feodalismi jäänuste likvideerimine, imperialismi võimu majanduslike juurte väljakiskumine, välismaa monopolide piiramine ja majandusest väljatõrjumine, rahvusliku tööstuse loomine ja arendamine, elanikkonna elutaseme tõstmine, ühiskondliku elu demokratiseerimine, sõltumatu rahumeelne välispoliitika, majandusliku ja kultuurilise koostöö arendamine sotsialismileeriga ja teiste sõbralike riikidega — kõiki neid ülesandeid saab edukalt lahendada ainult siis, kui väsimatult võideldakse imperialismi vastu. Kolonialismi täielik kokkuvarisemine on vältimatu, ja selle saabumine nõrgendab imperialismi veelgi.

Seega me näeme, et kapitalismi põhilised vastuolud, mis avastas V. I. Lenin, ei ole ära langenud, vaid on suurenenud, kiirendades kapitalistliku süsteemi hukkumist.

Tänapäeva imperialism eksisteerib olukorras, kus sotsialismi maailmasüsteem võimsalt edasi areneb, kus kapitalismi üldkriisis on saabunud uus etapp. Selles hilises imperialismis on klassivastuolud muutunud veelgi teravamaks ja sügavamaks.

Kodanliku riigi võimsusele tuginevate monopolide võim suurendab töölisklassi ekspluateerimist. Uute meetoditega, eeskätt töö ennenägematu intensiivistamisega on monopolistlik kapital hakanud töölisklassi veelgi rohkem ekspluateerima.

Edasi. Proletariaadi vaesumine, mis tuleneb kapitalistliku korra olemusest endast, on tänapäeval võtnud veelgi teravama iseloomu. Monopolistliku kapitalismi ideoloogid väidavad, et kodanlikes riikides on praegu käimas «tulude võrdsustamine». Tegelikult aga toimub seal äärmine polarisatsioon ühelt poolt monopolistliku oligarhia ja teiselt poolt kõige laiemate rahvahulkade varalises seisundis. Ainult töölisklassi visa võitluse tulemusena on üksikutes maades mõningad tema elulised nõudmised rahuldamist leidnud. Kuid ka need saavutused ei ole kindlad. Monopolistlik kapital tungib peale töölisklassi elutasemele, kasutades selleks ära riiki ja asetades kõik tema poolt tekitatud segaduste ja vapustuste tagajärjed tööliste õlgadele. Näiteks oli Inglismaal 1960. aasta lõpul elukallidus 1,8 protsendi võrra ja Ameerika Ühendriikides 1,4 protsendi võrra kõrgem kui aasta tagasi. Belgia monopolid, kes parlamendile «viletsuseseaduse» peale surusid, tahavad uute maksude pealepanemisega ja sotsiaalseteks vajadusteks ettenähtud kulude vähendamisega välja pressida 20 miljardit franki, et sellega Kongos kantud kahjumid ja võidurelvastumise kulud tasa teha tööliste arvel. Paljudes kapitalistlikes maades on elutase sõjaeelsest ikka veel madalam. Vaatamata kodanluse lubadustele on ainult üksikutes riikides ja ainult ajutiselt korda läinud kõigile töölistele tööd anda.

Masside vaesumine ja imperialistlike riikide valitsevate ringkondade poliitiline meeletus äratavad töölisklassis suurt rahulolematust. Proletariaadi klassivõitlus muutub järjest ulatuslikumaks ja sügavamaks. Streigiliikumine paistab silma oma massilisuse ja visaduse poolest. Belgia üldstreik näitas veel kord erakordselt selgesti, mida tänapäeva kapitalistlik riik tegelikult endast kujutab. Ta näi-

tas, et kapitalistlik riik on monopolistliku oligarhia asjade valitsemise komitee, et oma kasumite tagamiseks kasutab monopolistlik oligarhia organiseeritud vägivalda, relvajõudu. Ameerika Ühendriikides toimus 1960. aastal ametlike andmete järgi 3300 streiki, millest võttis osa 1 400 000 töölist. Vanade klassivõitluse objektide kõrval on tekkinud uued: võitlus militarismi ja võidurelvastumise vastu, võitlus monopolistliku kapitali võimu vastu, koloniaalsõdade ja rõhumise vastu. On tekkinud uued proletariaadi klassivõitluse vormid ja meetodid.

Kaasaegse olukorra iseärasus seisab ka selles, et monopolistliku kapitali sotsiaalne baas järjest aheneb. Tegelikult on kõik tänapäeva kapitalistliku ühiskonna klassid ja sotsiaalsed kihid eri määral ja eri põhjustel monopolistliku kapitali vastu objektiivselt vaenulikud. Monopolistliku kapitali võim tekitab suurt kahju mitte üksi töölisklassi huvidele, vaid ka talupoegade ja farmerite hulkade huvidele, tuues neile laostumist ja vaesumist. Näiteks olid Ameerika farmerite tulud 1952. aastal 15,3 miljardit dollarit, 1959. aastal aga 11,8 miljardit dollarit, s. o. vähenesid selle aja jooksul ühe neljandiku võrra. Farmide arv väheneb nende aastate jooksul 776 000 võrra.

Monopolistliku kapitalismi monopolistlikuks riigikapitalismiks muutumise tagajärjeks oli ka see, et monopolide mõningane võõrdumus kodanluse mittemonopolistlikest kihtidest suurenes. Monopolistlik kapital laostab väikesi ja keskmisi ettevõtjaid ja tõrjub neid välja, ülejäänuid aga allutab endale, võtab neilt tegelikult iseseisvuse ja sõltumatuse. Lenin tõestas, et puhast imperialismi, mis kapitalismi täielikult ümber kujundaks, ei ole olemas. Tegelikkuse pilt on kirju: see ebaühtlus on iseloomulik ka tänapäeva kapitalismile. Kuid imperialismi kui ladviku ja vana kapitalismi kui aluse vahekord on muidugi muutunud. Varajases imperialismis säilitasid monopoliseerimata ettevõtted veel teatava iseseisvuse. Kuid mida me näeme tänapäeval? Esiteks on monopoliseerimata ettevõtted otsustava tähtsusega tööstusharudes (metallurgia, masinatööstus, tööpingitööstus jne.) peaaegu juba kadunud. Teiseks on enamik väikesi ja keskmisi tööstusettevõtteid tegelikult kaotanud oma iseseisvuse ja kujutavad endast monopolide vasalle. Kolmandaks: mittemonopolistlikud teenindavad ettevõtted, mis ei ole nominaalselt alla neelatud, on tegelikult samuti monopolidele allutatud.

V. I. Lenin rõhutas, et imperialismi algperioodil oli märgata «kõigi varakate klasside massilist üleminekut imperialismi poole». Käesoleval, hilisel imperialismi perioodil rõhub suurmonopolide ike ikka rohkem kõiki rahvakihte. Seoses sellega me näemegi, et koos kodanliku ühiskonna peamise klassivastuolu — töö ja kapitali omavahelise vastuolu — teravnemisega süveneb praegusel etapil vastuolu käputäie monopolistide ja kõigi rahvakihtide vahel.

Monopolide võimu likvideerimisest on eluliselt huvitatud nii töölisklass, talurahvas ja intelligents kui ka linna väike- ja keskkodanlus. See loob tingimused kõige laiemate rahvahulkade ühiseks väljaastumiseks, mille eesmärgiks on monopolide võimu piiramine. Töölisklassi ümber koonduvad linna ja maa töötavad kihid. Nende loosungiks on võitlus rahu, demokraatia ja sotsiaalse progressi eest.

Klassijõudude uus vahekord, kapitalismi üldkriisi uus etapp annavad kommunistlikele parteidele uusi võimalusi nende ees seisvate ajalooliste ülesannete lahendamiseks.

Tänapäeva rahvusvaheline olukord loob reaalseid võimalusi selleks, et sotsialistliku maailmaleeri, rahvusvahelise töölisklassi, kõigi sõja vastu väljaastuvate maade rahvusliku vabadusliikumise ja kõigi rahuarmastavate jõudude ühiste pingutustega uut maailmasõda vältida. Rahu ei tule iseenesest, teda on vaja kätte võita. Ja kätte võita saab teda ainult ägedas võitluses monopolistliku kapitali kui sõdade allika vastu.

Kommunistid seavad üles kooseksisteerimise printsiibi, nad ühendavad kõige laiemad rahvahulgad rahu eest võitlemise loosungi ümber. Koos sellega ei eita nad sugugi klasside võitlust, vaid vastupidi, nad peavad vajalikuks veelgi energilisemalt võidelda sotsialistlike ideede võidukäigu eest, sotsialismi täieliku võidu eest. Marksistid-leninlased teavad, et erineva sotsiaalse süsteemiga riikide kooseksisteerimine on üks rahvusvahelisel areenil toimuva klassivõitluse vorm, üks majandusliku, poliitilise ja ideoloogilise võitluse vorm.

Reformistide, revisionistide arvates tähendab sõja vältimine status quo säilitamist, s. o. senise olukorra edasipüsimist. Kuid olukord muutub. Elu läheb paratamatult edasi. Nii kapitalistlikes riikides kui ka majanduslikult nõrgalt arenenud maades on väga palju teravaid sotsiaalseid probleeme alles lahendamata. Ja senise olukorra säilita-

mise nõudmine tähendab tegelikult sotsiaalsetele muutustele vastutöötamist. Marksistidel-leninlastel on võitlus rahu eest, rahuliku kooseksisteerimise eest ühendatud võitlusega progressi eest. Rahu on tähtis tingimus sotsiaalsete ümberkujunduste läbiviimiseks.

Lähtudes marksismi-leninismi õpetusest, on kommunistlikud parteid alati olnud revolutsiooni eksportimise vastu. Samal ajal võitlevad nad energiliselt ka kontrrevolutsiooni imperialistliku eksportimise vastu. Nad on arvamisel, et ühe või teise ühiskonnakorra valimine on kõigi maade rahvaste vääramatu õigus, et sotsialistlik revolutsioon on iga maa sisemise arenemise tulemus, sotsiaalsete vastuolude äärmise teravnemise tulemus.

Marksistlik-leninlikud parteid ei tuleta sugugi revolutsiooni ainuüksi sõdadest, nad ei ole sugugi arvamisel, et maailmasõda peab tõmbama piiri iga kapitalismi üldkriisi etapi vahele. See oli õige kapitalismi üldkriisi kahe esimese etapi puhul, see ei ole õige tema praeguse etapi puhul. Imperialismis peituvaid vastuolusid toob päevavalgele mitte üksi sõda (nagu see oli Esimese ja Teise maailmasõja ajal), vaid ka määratu suured ajaloolised sündmused, mis on seotud kahe vastandliku, teravalt antagonistliku süsteemi — sotsialistliku ja kapitalistliku süsteemi — rahuliku kooseksisteerimisega, nende võitlusega. «Proletaarne revolutsioon ei ole ainult sõjaliste kataklüsmide tagajärg; ta on kõigepealt klassivõitluse ja kapitalismi sisemiste vastuolude arenemise tagajärg» (N. S. Hruštšov. «Maailma kommunistliku liikumise uutele võitudele»).

Proletaarse revolutsiooni küpsemine imperialistlikes riikides on keeruline protsess. Selleks on vaja laiu rahvahulki igas küsimuses järk-järgult revolutsioonilise proletariaadi poole võita. Selleks on vaja organiseerida ja koondada rahvahulki võitlusse kapitali vastu. Ainuüksi võitlus kasvatab ekspluateeritavat klassi, ainult võitlus näitab temale kätte ta jõudude määra, laiendab tema silmaringi, suurendab ta võimeid, valgustab tema teadvust, kujundab tema tahet. Ja seda tema enda võitlust, tema enda kogemusi ei saa millegagi asendada.

Võitnud proletariaadi abi kapitalistlike maade töölisliikumisele seisab kõigepealt innustava eeskuju andmises, sotsialismi eeliste näitamises. Tähtsat osa etendab ka Nõukogude Liidu ja kogu sotsialismiléeri välispoliitika. Tänu sellele poliitikale seovad kogu maailma rahvad rahuliku

kooseksisteerimise ja rahvastevahelise rahu eest võitlemise sotsialismiga, kommunismiga.

Määratu suurt mõju kapitalistlike maade töörahva hulkadele avaldab imperialismi poolt rõhutud rahvaste rahvuslik vabadusliikumine. On ilmne, et rahvusliku vabadusliikumise võiduleviimiseks kasutasid asumaad ja sõltuvad riigid ära kapitalismi suurt kriisi, kapitalistlikust süsteemist ühe kolmandiku inimkonna äralangemist ja töölisliikumise tõusu. Kuid ilmne on ka see, et esineb «tagasimõju», et võidukad rahvuslikud vabadusliikumised mõjutavad imperialistlike maade töölisliikumist ja üldde mokraatlikku liikumist. Koloniaalriikide püüe säilitada oma positsioone Alžeerias, Kongos ja teistes kohtades ajab emamaades valitseva olukorra teravamaks, suurendab klassivastuolusid ja annab hoogu töörahva võitlusele imperialismi ja kolonialismi vastu. Seda näitab meile Prantsusmaa ja Belgia olukord.

Kommunistlikud parteid võitlevad ennastsalgavalt selle eest, et juba praegu tehtaks kõik töölisklassi ja rahvahulkade huvide kaitsmiseks, nende elutingimuste parandamiseks. Olukorras, kus monopolid püüavad rahvahulkade demokraatlikke õigusi likvideerida või viimse piirini kärpida, nõuab proletariaadi eelvägi ühiskondliku elu ja kõigi administratiivsete, poliitiliste ja kultuuriliste organisatsioonide ning institutsioonide täielikku demokratiseerimist.

Tänapäeva olukorra iseärasus seisab selles, et rööbiti töölisklassi võitlusega oma üksikute nõudmiste rahuldamise eest — sotsiaalseadusandluse parandamise, palga tõstmise, tööpäeva lühendamise jt. nõudmiste rahuldamise eest — käib võitlus ülddemokraatlike, monopolide vastu suunatud ümberkujunduste eest. See võitlus võib teataval kindlal etapil ümber kasvada võitluseks sotsialistlike ümberkujunduste eest.

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamine jõudis järeldusele, et tänapäeva tingimustes suunatakse pealöök üha resoluutsemalt kapitalistlike monopolide kui võidurelvastumise peamiste süüdlaste, reaktsiooni ja agressiooni tugikantsi vastu, kogu monopolistliku riigikapitalismi süsteemi vastu.

Seoses sellega esitatakse ülddemokraatlike nõudmiste programm. Nendeks nõudmisteks on:

võitlus rahu ja rahvusliku sõltumatuse eest;

demokraatia kaitsmine ja arendamine;

tähtsamate majandusharude natsionaliseerimine ja nende juhtimise demokratiseerimine;

kogu majanduse rahumeelne kasutamine elanikkonna vajaduste rahuldamise eesmärgil;

radikaalsete agraarreformide läbiviimine;

töötajate elutingimuste parandamine;

talurahva huvide kaitsmine;

linna väike- ja keskkodanluse huvide kaitsmine monopolide meelevalla vastu.

Nende demokraatlike ürituste läbiviimine ei likvideeri veel inimese ekspluateerimist, kuid nad võimaldaksid siiski piirata monopolide võimu, suurendada töölisklassi autoriteeti ja poliitilist kaalu, aitaksid isoleerida kõige reaktsioonilisemaid elemente ja hõlbustaksid kõigi progressiivsete jõudude ühinemist. Selles võitluses tugevnevad kommunistide sidemed rahvahulkadega; massid hakkavad aru saama sotsialistliku revolutsiooni ülesannetest ja tema paratamatusest; see võitlus puhastab teed sotsialistlikule revolutsioonile. See reformide käsitus on üks põhiline tegur, mis marksiste-leninlasi reformistidest eraldab. Reformistid näevad reformides lõppeesmärki ja ei tunnista võitlust sotsialistliku revolutsiooni eest.

Marksistlik-leninlikud parteid on alati olnud ning on ka praegu seisukohal, et sotsialistliku revolutsiooni teostamine ja demokraatia kõrgeima vormi — proletariaadi diktatuuri — sisseseadmine on kapitalismi kokkuvarisemise ja uue ühiskonna sündimise paratamatu tingimus. Eri maade kapitalismilt sotsialismile ülemineku vormid aga võivad olla niihästi mitterahulikud kui ka rahulikud. Töölisklassi ja tema kommunistliku avangardi poliitiline juhtimistegevus on otsustav tingimus kõigis sotsialismile ülemineku vormides. Sotsialistliku revolutsiooni arenemise vormid sõltuvad antud maa klassijõudude konkreetsest vahekorrast, töölisklassi ja tema avangardi organiseeritusest ja küpsusest, valitsevate klasside vastupanu astmest. Revolutsiooni perspektiivide ja ülesannete kindlaksmääramisel lähtuvad marksistlik-leninlikud parteid oma maa konkreetsetest ajaloolistest ja sotsiaalsetest tingimustest ning arvestavad rahvusvahelist olukorda.

*

Imperialismi positsioonid ahenenud kapitalistlikus maailmas nõrgenevad pidevalt, tema alused lõõvad klassivõitluse ja kõigi teiste vastuolude teravnemise tõttu järjest rohkem kõikuma. Sotsialismi edusammud, rahvastevahelise rahu eest võitlemise edusammud kiirendavad ajaloo progressiivset käiku. Imperialismi lõplik kokkuvarisemine ja üleminek kõrgemale ühiskonnatüübile on paratamatu.

Kapitalismi üldkriis pole kunagi olnud nii sügav, nii laialt hargnenud ja nii suure ulatusega, kui ta on käesoleval ajal.

Võimas vool purustab ja uhub ära kapitalistliku maailmasüsteemi. Selle voolu moodustavad kaasaja suured liikumapanevad jõud:

sotsialismi ja kommunismi ehitavate rahvaste jõud;

kapitalistlike maade töölisklassi revolutsiooniline liikumine;

rõhutud rahvaste rahvuslik vabadusvõitlus;

ülddemokraatlikud liikumised.

Ja ei ole mingeid vahendeid, mille abil võiks imperialism peatada seda voolu, päästa oma süsteemi, mille ajalugu on hukkumisele määranud.

«Kommunist» nr. 2, 1961.

SOTSIALISMIMAADE VANKUMATU ÜHTSUS

M. MITIN

Sotsialistlik maailmasüsteem kujutab endast ühiste huvide ja eesmärkidega kokkuliidetud vennasrahvaste suurt liitu. See liit muutub iga aastaga järjest kindlamaks ja monoliitsemaks, sotsialismimaade koostöö tugevneb aastast aastasse kõigil tegevusaladel. See on tingitud juba sotsialistliku korra iseloomust, uutest ühiskondlikest suhetest, koostöö ja vastastikuse abistamise suhetest, mis on sotsialistliku korra aluseks. Tähtsat osa sotsialismimaade koondamisel etendab nende maade kommunistlike parteide tark poliitika, see suur hool sotsialistliku leeri ühtsuse kindlustamise eest, mida nad pidevalt kannavad. See hool on täiesti arusaadav. Sotsialismimaade ühtsusest ja monoliitsusest oleneb suurel määral see, milliseks kujuneb meie ajastu kõige iseloomulikuma nähtuse, kapitalismi ja sotsialismi rahuliku võistluse käik ja tulemus. Sellest oleneb igal sotsialistliku leeri maal sotsialismi ehitamisel kättevõidetud saavutuste kindlus ja vankumatus.

Kapitalistlikele maadele on vähegi kindlama ja kestvama ühtsuse loomine ülejõukäivaks ülesandeks. Kapitalistliku tootmisviisi antagonistliku loomuse tõttu iseloomustavad nende suhteid lepitamatud vastuolud ja sügavad konfliktid. Nende huvid põrkavad alatasa kokku. Kõik sotsialistlike maade arenemise kogemused näitavad vastupidist, nende vahel kujunesid kohe algusest peale koostöö ja vastastikuse abistamise suhted ning need kindlustuvad järjest.

Sotsialistlike maade sõprussidemete ja vendluse vankumatu tugevnemise, kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse uueks kujukaks väljenduseks oli 1960.

aasta novembris Moskvas toimunud kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamine ja seal üksmeelselt vastuvõetud avaldus. See dokument on marksistlik-leninlike parteide kollektiivse tarkuse viljaks. Sellesse on kogutud NSV Liidu ja rahvademokraatiamaades sotsialismi ehitamisel omandatud suured kogemused ja kapitalistlike maade kommunistlike ja töölisparteide kogemused, mis nad on omandanud võitluses oma rahvaste sotsiaalsete ja rahvuslike huvide eest. Leninismi revolutsioonilisest vaimust järjekindlalt ja kõrvalekaldumatult kinni pidades, marksistlikku dialektikat kaasaja tingimustes loovalt rakendades andis kommunistide rahvusvaheline foorum kaasaja põhjaliku teadusliku iseloomustuse, määras kindlaks inimühiskonna ajaloo arenemise peasuuna ja peamised iseärasused meie ajal ning rõhutas praeguse ajajärgu põhijoont — sotsialistliku maailmasüsteemi muutumist maailma ajaloo otsustavaks teguriks. Pole kahtlust, et see avaldus läheb kommunismi eest võitlemise ajalukku tõelise programmdokumendina. Isegi kodanlik ajakirjandus oli sunnitud märkima kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise erakordset tähtsust. Näiteks ajaleht «Daily Herald» kirjutas 1. detsembril: «Kogu maailma tulevik oleneb võib-olla praegu Kremlis toimuva nõupidamise tulemustest. Kokkutulek Moskvas võib minna ajalukku võimsa ajastute veelahkmena.»

Avaldusel on erakordselt suur tähtsus. Ta aitab maailmas kujunenud olukorda õigesti mõista, aitab töölisklassil ja töörahva hulkadel võtta õige suuna võitluses rahu, rahvusliku vabanemise, demokraatia ja sotsialismi eest. Ta etendab tähtsat osa kõigi kommunistlike ja töölisparteide jõudude veelgi ulatuslikumal ühendamisel, ülemaailmse sotsialistliku leeri edasisel koondamisel, sotsialistliku leeri võimsusest aga oleneb inimkonna saatus, ajaloo progress.

*

Kogu avalduse sisu läbib mõte, et kaasaeg on ajastu, kus sotsialismi jõud saavutavad järjest suurema ülekaalu imperialismi jõududest. Sotsialismi kasvava ülekaalu määravad ära kaks asjaolu: esiteks, sotsialismi maailmasüsteemi kiire kasv ja tugevnemine majanduslikus, poliitilises ja kultuurilises suhtes, ning teiseks, kapitalismi

maailmasüsteemi progresseeruv nõrgenemine ja roiskumine. Neist mõlemaist protsessidest on kõige rohkem tingitud see, et sotsialismi maailmasüsteem muutub inimühiskonna arenemise otsustavaks teguriks. Sotsialismi maailmasüsteemi jõudude kasv avaldab määratu suurt mõju asumaade ja poolasumaade rahvaste rahvuslikule vabadusliikumisele, mille teravik on suunatud kolonialismi ja imperialismi vastu.

Sotsialismi maailmasüsteemi võimsus avaldub tema majandusliku arengu edusammudes, tööpuuduse ja kriiside puudumises sotsialistliku leeri maades, töörahva elutingimuste järjekindlas paranemises, sotsialistliku demokraatia õitsengus. On täiesti loomulik, et need sotsialismi vaieldamatud saavutused avaldavad mõju töörahva teadvusele, õhutavad järjest uusi tööliste ja talupoegade kihte võitlusse kapitalismi vastu.

Suurt ideoloogilist ja moraalset mõju avaldavad kogu maailmale, kõigile töötajatele, kapitalismimaade intelligentsile kogu sotsialistliku leeri ja eeskätt Nõukogude Liidu võrratud edusammud kultuuri, teaduse ja tehnika alal, millega on alanud uus ajastu inimkonna vaimses arenemises.

Kogu maailmas kasvab ja tugevneb veendumus, et kaasaja tingimustes on ühiskondliku progressi kindlaks aluseks sotsialism, et üksnes sotsialism suudab tõsta inimkonna uuele arenemisastmele, anda tõelise vabaduse, õigluse, õnne ja õitsengu.

Sotsialistliku maailmasüsteemi kasvav mõju ajaloo käigule on tingitud sotsialismi kui ühiskondliku süsteemi kiiremast arengutempost, tema progresseeruvast tugevnemisprotsessist. Oma kujunemisest peale on sotsialistlik maailmasüsteem ajaloo seisukohalt lühikese ajaga läbi käinud määratu suure teelõigu. Sotsialistliku maailmasüsteemi olemasolu algetapil paljudes maades alles hakati sotsialismi ehitama, proletariaadi diktatuur ei olnud veel jõudnud tugevneda ega oma loovat jõudu näidata, kodanlikud ja feodaalsed elemendid säilitasid veel mõningaid positsioone noorte sotsialistlike riikide majanduses ja ühiskondlikus elus. Ei tohi unustada ka seda, et sotsialistliku leeri maad olid siis, kui nad sotsialismi ehitama asusid, majandusliku arenemise seisukohalt väga erineval tasemel. See asjaolu raskendas paratamatult ja raskendab teatud määral ka praegu sotsialistlike maade vaheliste vastas-

tikuse abistamise ja vastastikuse kasulikkuse põhimõtetele rajatud majanduslike sidemete kasvu, raskendab paratamatult sotsialistlike maade majandusliku arenemise taseme ühtlustamist. Viimastel aastatel on aset leidnud määratu suured muutused. Nõukogude Liit teostab edukalt laiahaardelist kommunistliku ühiskonna ehitamist, teised sotsialistliku leeri maad rajavad edukalt sotsialismi aluseid, mõned neist aga on juba jõudnud arenenud sotsialistliku ühiskonna ehitamise ajajärku. On tugevnenud sõprussidemed kõigi sotsialistlike rahvuste vahel. Sotsialismi maailmasüsteemi maad lähenevad üksteisele järjest rohkem, järjest rohkem laieneb nende viljakas koostöö niihästi rahvusvahelise elu küsimustes kui ka igal üksikul maal uue elu ehitamise sfääris. Kasvav majanduslik, poliitiline ja ideoloogiline ühtsus sotsialismi, kommunismi baasil, sotsialistliku korra lõplik võit kõigis sotsialistliku maailmasüsteemi maades — niisugused on sotsialismileeri arenemise praeguse etapi seaduspärasused ja olulised iseärasused.

Sotsialistliku leeri maade tootlikud jõud arenevad tormiliselt, nende tehniline progress on laiaulatuslik. 1959. aastal ületas sotsialistlike maade tööstusliku toodangu maht sõjaeelse taseme rohkem kui kuus korda. Kapitalistlike maade tööstuslik toodang suurenes sama aja jooksul kõigest natuke üle kahe korra. Sotsialistlikele maadele langes 1959. aastal üle ühe kolmandiku maailma tööstustoodangust. Pole kaugel see aeg, kus sotsialismimaade osa maailmatoodangus (tähtsamate toodete osas) ületab kapitalistlike riikide osa. See kujuneb otsustavaks murranguks sotsialismi kasuks kogu maailma ulatuses. NSV Liit jõuab lähemail aastail toodangu valmistamises ühe elaniku kohta järele kõige rohkem arenenud kapitalistlikule maale — Ameerika Ühendriikidele ning läheb siis temast mööda. Seitseaastaku esimesed kaks aastat on selgesti näidanud, et nõukogude rahvas täidab selles plaanis ettenähtud grandioossed ülesanded ennetähtaegselt. Tööstuslik tootmine areneb kiiremas tempos, kui seda kontrollarvud ette nägid. 1960. aastal suurenes tööstustoodangu üldmaht 1959. aastaga võrreldes plaanis ette nähtud 8,1% asemel peaaegu 10% võrra. Seitseaastaku esimese kahe aastaga suurenes tööstuse toodang seitsme aasta plaanis ette nähtud 17% asemel 22,1% võrra.

Tähelepanuväärseid edusamme on võitluses sotsialismi

eest saavutanud Hiina Rahvavabariik. Suur hiina rahvas on oma kommunistliku partei juhtimisel teinud sotsialistlike ümberkujunduste teel märkimisväärseid edusamme. Silmapaistvat edu on saavutanud kõik Euroopa ja Aasia sotsialistlike riikide vennasrahvad.

Sotsialistliku maailmasüsteemi maade ühtsuse tugevnemise seisukohalt oli määratu suur tähtsus nende maade sotsiaalse struktuuri põhjalikul muutumisel, töölisklassi ja talurahva liidu kindlustumisel. Nendes maades on edukalt lahendatud üks sotsialistliku ülesehitustöö raskemaid küsimusi — talurahvas on vabatahtlikult üle läinud eraomanduslikult väikemajanduselt kooperatiivsele sotsialistlikule suurmajapidamisele. Kõik see kinnitab, et leninlikul kooperatsiooniplaanil, V. I. Lenini õpetusel kahe töötava klassi — tööliste ja talupoegade — kindlast vennalikust liidust töölisklassi juhtimisel on jäädav rahvusvaheline tähtsus.

Pärast revolutsiooni võitu, kapitalistide ja mõisnike likvideerimist sai noortes sotsialistlikes riikides ühiskonna peamiseks jõuks töölisklass, kelle teadlikkus ja poliitiline küpsus on pidevalt tõusnud ja tõuseb. Aktiivseks ühiskondliku progressi jõuks on muutunud uus talurahvas, kelle sotsialistlik kord päästis viletsusest ja orjusest. Luuakse uut, tõeliselt rahvalikku intelligentsi, kes on ustav sotsialismile. Sotsialistliku maailmasüsteemi uue arenguetapi tähtsaks jooneks on kõigis sotsialistlikes maades järjest tugevnev ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus. Muutudes järjest täiuslikumaks ja arenedes tõusujoones, saab sotsialistlik ühiskond üha küpsemaks, üha hoogsamini kasvavad temas tulevase kommunistliku ühiskonna elemendid.

Kõik andmed näitavad, kuivõrd õige ja teaduslikult põhjendatud on kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses tehtud järeldus, et *sotsialism on saavutanud otsustavaid võite kogu süsteemi ulatuses.* Sotsialism on kõigis sotsialistliku leeri maades tõestanud oma vankumatut kindlust, on läbi teinud väga tähtsa kontrolli ja aja katsumuse. Avalduses on öeldud: *«Kapitalismi restaureerimise sotsiaalsed ja majanduslikud võimalused on nüüd likvideeritud mitte ainult Nõukogude Liidus, vaid ka teistes sotsialistlikes maades. Sotsialistliku leeri ühinenud jõud on igale sotsialistlikule maale kindlaks garantiiks imperialistliku reaktsiooni kallalekippumiste vastu.*

Seega tagavad sotsialistlike riikide ühtsesse leeri koondumine, selle leeri tugevnev ühtsus ja pidevalt kasvav võimsus sotsialismi täieliku võidu kogu süsteemi raamides tervikuna.»

Sotsialistliku maailmasüsteemi osatähtsus kaasaja rahvusvahelistes suhetes, võitluses rahu eest kogu maailmas on suur. Võitlus rahu eest, rahuliku kooseksisteerimise eest, mida peavad sotsialistliku leeri maad, pannes maailmasuhete vaekausile oma autoriteedi, oma jõu, oma ideelise mõju, oma tahte ja kindla otsuse kaitsta rahu lõpuni, mitte lasta sõjasüütajatel, agressiivsetel imperialistlikel ringkondadel sõjaleeki süüdata, omab kolossaalset mõju, pidurdab ja ohjeldab agressoreid.

Iga uus edusamm, mille sotsialistlik maailmasüsteem tervikuna ja iga sotsialistlik maa eraldi teeb, sotsialistliku leeri toodangu osa pidev suurenemine maailma toodangus loob materjaalse baasi selleks, et tema mõju ajaloo käigule ja inimkonna saatusele omandab veelgi otsustavama tähtsuse.

Sotsialistlik maailmasüsteem on inimkonna kõige tähtsam saavutus XX sajandi keskel, on tulevase ühiskonna prototüüp. Olles inimkonna progressi liikumapanevaks jõuks, tema rahuliku arenemise aluseks ning kiirendades maailma ajaloo kulgemist teel kõigi maakera rahvaste õnneliku tuleviku poole, ei tugine ta üksnes omaenda võimsusele, vaid väljendab ka inimeste valdava enamuse meeleolu ja lootusi. Sellepärast ongi ta kaasaja kõige tähtsamaks teguriks. Seda näevad paljud inimesed, sealhulgas ka mõned kapitalistlike maade ühiskonna- ja poliitikategelased, kes on hakanud ühiskonna praeguse olukorra üle tõsiselt mõtlema. Neile ei saa märkamata jääda sotsialistlike maade üha kasvav mõju, nende määrav osa kaasaegses maailmas, ühiskonna arenemises.

*

Sotsialistliku ühiskonna ehitamine toob kaasa mitte üksnes klasside antagonismi kadumise, vaid ka endiste rahvuslike vastuolude aluste likvideerimise, sotsialistlike rahvuste üksteisele lähenemise, nende sõprussidemete tugevnemise. Nagu nõupidamise avalduses märgitakse, «... pole sotsialistliku süsteemi loomuses objektiivseid põhjusi vastuoludeks ja konfliktideks sellesse süsteemi kuuluvate rahvaste ja riikide vahel ning sotsialistliku süs-

teemi arenemine viib riikide ja rahvuste järjest suuremale ühtekoondumisele ja kõigi nende koostöö vormide tugevnemisele».

Sotsialistliku maailmasüsteemi rahvaste ja riikide huvide ühtsus tuleneb sotsialistlikust ühiskondlikust ja riiklikust korrast, sotsialistliku majandussüsteemi valitsemisest.

Tootmisvahendite sotsialistliku, ühiskondliku omanduse valitsemine, tootmissuhete kui koostöö ja vastastikuse abistamise suhete sotsialistlik iseloom, sotsialismi majandusseaduste toime ongi need objektiivsed tingimused ja põhjused, mis sotsialistlikku maailmasüsteemi kuuluvaid rahvaid ja riike ühendavad. Sotsialistlike maade ühtsuse ja monoliitsuse järjekindel tugevnemine on nende arenemise seaduspärasus. Sotsialistlik maailmasüsteem kujutab endast suveräänsete, sõltumatute maade rahvuslike majanduste kogusummat. Sotsialismi maailmasüsteemi põhjalik erinevus kapitalistlikust süsteemist seisab selles, et kapitalism on juba oma loomuselt läbi ja läbi vastuoluline ja antagonistlik kord. Selle objektiivseks põhjuseks on tootmisvahendite eraomanduse valitsemine. Just see tekitab vastuolusid mitte ainult proletariaadi ja kodanluse vahel, vaid ka kapitalistide klassis endas, kus kodanluse mitmesuguste rühmituste vahel, konkureerivate monopolide vahel käib sageli kõige ehtsam sõda. Viimaste aastate sündmused on näidanud, et kapitalismile omased sisemised vastuolud süvenevad ja muutuvad järjest teravamaks.

Tootmisvahendite eraomandus ja sellest tingitud kapitalistlik konkurents tekitavad kapitalistlike riikide vahel lepitamatuid vastuolusid, antagonismi ja nad alustavad omavahel tooraine allikate, turgude jne. pärast sõda elu ja surma peale. Et selles veenduda, piisab pilgu heitmisest kaasaegsele kapitalistlikule maailmale. Ameerika Ühendriikide püüe allutada oma mõju alla teisi kapitalistlikke riike, kaasa arvatud ka suurriigid, kindlustada oma hegemooniat «vabas maailmas», nende katsed asuda endiste koloniaalriikide kohale koloniaalikkest vabanevates maades, võitlus Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa, Lääne-Saksamaa ja teiste kodanlike maade vahel oma positsioonide kindlustamise pärast majanduse ja poliitika valdkonnas, üksteise vastu suunatud rühmituste moodustamine — niisugused on mõningad faktid, mis kapitalistlike maade vastastikuseid suhteid iseloomustavad.

Kahtlemata võivad ka kapitalistlikud maad ühe või teise eesmärgi saavutamiseks ühineda, üksteisega kokkuleppeid sõlmida, liite luua. Kuid see, et kõik nad kujutavad endast lepitamatuist sisemistest vastuoludest lõhestatud ühiskonda, avaldub ka nende vastastikustes suhetes. Teatava kapitalistlike riikide rühma «ühtsus» on ajutine, mööduv, nende vastastikused suhted on oma loomult antagonistlikud, nende huvid satuvad tihti otsesesse konflikti teineteisega, põhjustavad kokkupõrkeid. V. I. Lenin kirjutas omal ajal kodanlike riikide liitu iseloomustades: «... Kiskjate liit, kes ei ole ühendatud ja kellel ei ole tõelisi, püsivaid huvisid, mis neid ühendaksid. Neil ei ole seda, mis ühendab töölisklassi ...» (Teosed, 31. kd., lk. 292).

Kapitalistlikku maailmasüsteemi kuuluvate riikide vahelistes suhetes valitsevad kapitalismi hundiseadused. Väikesed ja nõrgad riigid on «suurriikidele» ekspluateerimise ja avaliku riisumise objektiks. Iga maa, isegi ühte või teise poliitilisse või majanduslikku rühmitusse kuuluva maa huvid on vastuolus tema «liitlaste» huvidega, nende maade huvidega, kes on tema partnereiks agressiivsetes blokkides ja kaubanduslikes röövliitudes. Niisuguste suhete näitena võiks tuua suhted Ameerika Ühendriikide ja nende maade vahel, kellele nad «abi» annavad, suhted röövellikesse imperialistlikesse rühmitustesse (NATO, SEATO, CENTO) kuuluvate maade vahel, suhted «ühisturu» maade vahel jne.

Kodanlikule ühiskonnale omased vastuolud on objektiivsed, paratamatud, neid ei saa mingil määral lahendada kapitalismi pinnal. Neid vastuolusid on võimalik likvideerida üksnes sotsialistliku korra kehtestamisega. Võrreldes olukorda Nõukogude vabariigis ja kapitalistlikes maades, kirjutas V. I. Lenin omal ajal: «Nad (s. o. kapitalistid. — *M. M.*) ei suuda ära seedida seda imet, et laostatud Nõukogude Venemaa võidab tsiviliseeritud riike, kes on temast tugevamad. Nad ei mõista, et kõigi nende võitude jõud peitub kommunistide põhilises õpetuses, mis ütleb, et omandus lahutab, töö aga ühendab» (Teosed, 31. kd., lk. 292).

Hoopis teistsugune on pilt sotsialismi tingimustes. Sotsialistlik maailmasüsteem põhineb töörahva peamiste majanduslike, poliitiliste ja muude eluliste huvide ühtsusel. Kõigile sotsialistlikele riikidele on omane ühine püüe ehitada üles sotsialism ja kommunism. Nende vastastikused

suhted ei rajane ühtede valitsemisel ja teiste allumisel, vaid täielikul võrdsusel, seltsimehelikul koostööl, vastastikusel abistamisel. Need vastastikused suhted tulenevad proletaarsest internatsionalismist ning rajanevad selle loovail, viljastavail ja õilsail põhimõtteil.

Konkreetselt avaldub see selles, et kõik sotsialistlikud maad, suured ja väikesed, töötavad koos võrdsetel tingimustel, normaalsel majanduslikul alusel, vastastikuse kasulikkuse põhimõtetel, pidades silmas iga maa majanduslike võimaluste kõige otstarbekamat ja ratsionaalsemat kasutamist. Andes vähemarenenud sotsialistlikele maadele majanduslikku, tehnilist, teaduslikku ja muud abi, ei taotle kõrgestiarenenud sotsialistlikud riigid ja eeskätt NSV Liit sellest endale mingisuguseid kasusid, vaid juhinduvad kogu sotsialistliku maailmasüsteemi huvidest, pidades silmas ainult üht eesmärki — sotsialistliku maailmasüsteemi edasist tugevdamist ja vennasriikides toimuvale sotsialistlikule ülesehitustööle kaasaaitamist. Selle abi aluseks ei ole kasusaamise püüe, mitte ühekülgne «abi» ühe või teise maa sõltuvaks ja «kuulekaks» muutmise eesmärgil, nagu seda esineb kapitalistlike maade suhetes, vaid soov aidata oma sõpradel saavutada maksimaalset edu sotsialistlikus ülesehitustöös, s. o. kogu sotsialismi maailmasüsteemi ühised huvid.

Kõik sotsialistlikud maad hindavad nende vahel kujunenud sõbralikke suhteid kõrgelt, teevad kõik selleks, et oma jõude veelgi enam koondada. Hiljuti toimunud Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee kaheksanda koosseisu IX pleenum, kus arutati kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise tulemusi, kutsus hiina rahvast üles tugevdama sõprust Nõukogude Liiduga, tugevdama kogu sotsialistliku leeri monoliitsust. Poola ajakiri «Nowe drogi» kirjutas käesoleva aasta jaanuaris: «Käesoleval ajal ei ole miski tähtsam kui sotsialistliku leeri ja kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsuse tugevdamine. Ühtsus on kõige tähtsam ja vajalik tingimus selleks, et säilitada rahvusvahelisel areenil toimuva jõudude vahekorra muutumise sotsialismile kasulikku suunda, ühtsus on kõige tähtsam ja vajalik tingimus, mis tagab kogu meie rahvusvahelise poliitika edu kõige tähtsamates küsimustes, nagu seda on rahu kindlustamine, asumaade ja sõltuvate maade rahvaste vabastamine ning imperialismi vastu võitlemiseks ülemaailmse rinde loomine.

Ühtsus on ka iga marksistlik-leninliku partei sisemise monoliitsuse vajalikuks tingimuseks, tingimuseks, mis tagab sotsialismi ehitamise sisemiste ülesannete eduka lahendamise igal sotsialistlikul maal ning kõigi võimaluste ja reservide kasutamise kõigi sotsialistlike maade majandusliku ja poliitilise võimsuse suurendamiseks.» Ka kõigis teistes sotsialistliku leeri maades märgiti nõupidamise määratu suurt tähtsust sotsialismimaade ja kogu ülemaailmse kommunistliku ja töölisliikumise ühtsuse edasisel kindlustamisel.

Sotsialismi maailmasüsteemi olemasolu vältel on kogutud rikkalikke kogemusi sotsialistlike maade majandusliku koostöö tugevdamise, rahvamajandusplaanide koordineerimise, iga maa majanduslike ressursside ja loodusvarade kõige efektiivsema kasutamise alal. Sotsialistlikud maad lahendavad edukalt tootmise spetsialiseerimise ja koopereerimise, rahvusvahelise tööjaotuse probleeme. Sellega soodustavad nad sotsialismi eeliste täielikumat ärakasutamist. Püsiv majanduslik koostöö loob tootlike jõudude paremaks arenemiseks, üksikute sotsialistlike maade majanduse arenemistaseme ühtlustamiseks ning lõppkokkuvõttes enam-vähem üheaegseks kommunismile üleminekuks vajalikud tingimused.

Teatavasti esineb ka kapitalismi ajal kapitalistlike riikide majanduslike ürituste mõningast koordineerimist, kuid see koordineerimine on rajatud antagonismile, tugevate muutmisele veelgi tugevamaks, finantskapitali diktaadile. Koordineerimine on kapitalismi tingimustes kauplemine kõige tugevamate monopolide huvides. Sotsialistliku maailmasüsteemi tingimustes aga tähendab koordineerimine kõigi maade huvide harmoonilist ühendamist, rahvaste ausat ja õiglast liitu.

Sotsialistlikus leeris väljakujunenud uute suhete kujukaks väljenduseks, nende eduka arenemise objektiivseks tõestuseks on andmed sotsialistlike maade majandusliku koostöö kohta.

Kõigepealt tuleb rääkida sellest suurest abist, mida Nõukogude Liit kui majanduslikult kõige võimsam riik teistele sotsialistlikele maadele annab. NSV Liit on andnud neile soodsail tingimustel krediiti ja laenu üldsummas 7,8 miljardit rubla (uue valuuta rublades). Ta abistab neid üle 620 suure tööstusettevõtte ja 190 üksiku tsehhi ja seadeldise ehitamisel. Toome konkreetsed andmed:

Maad	Ettevõtted	Üksikud tsehhid ja seadeldised
Hiina RV	291	59
Poola	68	8
Tšehhoslovakkia	8	8
Ungari	27	4
Rumeenia	60	23
Bulgaaria	45	25
Albaania	58	23
Korea RDV	30	15
Vietnami DV	16	15
Mongoolia RV	21	10

1948. aastast kuni 1960. aastani on Nõukogude Liit teistele sotsialistlikele maadele andnud 28 817 tehnilise dokumentatsiooni komplekti mitmesuguste masinate ja seadmete tootmiseks ning majanduslike objektide kapitaalehitustöödeks. NSV Liit on omakorda nendelt maadelt saanud 7048 tehnilise dokumentatsiooni komplekti.

Sotsialistlike riikide väliskaubanduse käive ulatus 1959. aastal 1950. aasta 39 miljardi rubla asemel 114,8 miljardini, s. o. kasvas peaaegu 3 korda, samal ajal kui kapitalistlike maade kaubakäive suurenes selle aja jooksul 1,7 korda. Kaubakäibe aasta keskmine juurdekasv moodustas 1950.—1959. aastal sotsialistlikul maailmaturul 12,7%, kapitalistlikul maailmaturul aga 6,6%.

Aastast aastasse suureneb kivisöe, nafta, rauamaagi, malmi, valtsmetalli, värviliste metallide, kautšuki ja puuvilla vedu NSV Liidust teistesse sotsialistlikesse maadesse. Suureneb masinate ja seadmete väljavedu. NSV Liit omakorda impordib teistest sotsialistlikest maadest masinaehituse toodangut, seadmeid ja mitmeid teisi kaupu.

Pidevalt areneb rahvademokraatiamaade vahel kaubakäive ja tehniline koostöö. On huvitav märkida, et nende kaubavahetuses on küllaltki tähtis koht tööstusettevõtete seadmetel, mille järele üks või teine maa vajadust tunneb. Sotsialistlike maade majandusliku koostöö teisteks vormideks on vastastikune krediitide andmine, ettevõtete ja ehituste ühine rajamine, kõigi transpordiliikide arendamise ja kasutamise koordineerimine jne.

Sotsialismimaad töötavad koos spetsialistide ettevalmistamise ja nende kvalifikatsiooni tõstmise alal. 1960. aasta alguseks oli NSV Liitu külastanud üle 13 000 Vastastikuse

Majandusliku Abistamise Nõukogu liikmeks oleva maa spetsialisti, et tutvuda teaduse ja tehnika saavutustega ning eesrindlike tootmiskogemustega. Ligikaudu 9000 Nõukogude spetsialisti külastasid omakorda rahvademokraatiamaid.

Majanduslik koostöö etendab tähtsat osa rahvademokraatiamaade kõigi majandusharude tõstmisel sellisele tasemele, mida nõuavad sotsialismi ehitamise lõpuleviimise ülesanded.

Võib viidata veel ühele sotsialistliku leeri maade vastastikuse abistamise näitele, milles avaldub selgesti nende ühtsus, abile, mida andis sotsialistlik leer Ungari Rahvavabariigile. Teatavasti tekitas 1956. aastal Ungaris asetleidnud kontrrevolutsiooniline ülestõus ungari rahvale majanduse alal kolossaalset kahju, mis ulatub 22 miljardi forintini. Ungari Sotsialistliku Töölispartei esimene sekretär sm. Janos Kadar ütles Keskkomitee aruandes Ungari Sotsialistliku Töölispartei VII kongressile: «Eeskätt Nõukogude Liit ja koos temaga Hiina ning teised rahvademokraatiamaad, kõik nad ruttasid meile appi nagu üks mees. Nõukogude Liit ja rahvademokraatiamaad andsid meile kiiresti tasuta majanduslikku abi. Peale selle anti meie rahvale pikaajalise krediidi tingimustel kaupu ja vaba valuutat 1 miljardi 200 miljoni rubla suuruses summas. Me avaldame vennasvabariikide juhtidele ja rahvastele selle abi eest sügavat tänu.»

Ülaltoodud andmete ja faktide valguses saab ilmsiks, et revisionistide katsed sotsialistlike maade vastastikustele majanduslikele suhetele varju heita on paikapidamatud. Revisionistid väidavad, et kuna sotsialism areneb erinevates maades erineva majandusliku arenemistaseme baasil, siis põhjustab see paratamatult ühtede sotsialistlike maade püüde oma majanduslikku üleolekut säilitada ning teiste püüde majanduslikku erinevust jõu ja surve abil likvideerida. See on sotsialistlike maade ilmne laimamine.

Sotsialistlike maade vastastikuse abistamise ja nendevaheliste suhete vastastikuse kasulikkuse aluseks on: iga sotsialistliku maa potentsiaalsete jõudude igakülgne ja maksimaalne arendamine; iga sotsialistlikku sõprusliitu kuuluva maa kõigi sisemiste reservide ja ressursside kõige ulatuslikum ja efektiivsem ärakasutamine. Sotsialistlike vennasriikide vastastikuse abistamise eesmärgiks on aidata arendada iga maa loovaid jõude ja initsiatiivi, aidata suu-

rendada iga rahva tööalaseid jõupingutusi ja energiat sotsialismi ülesehitamise huvides. Ainult niisugune koostöö, mis on vaba igasugusest omakasupüüdest ühelt poolt ja ülalpidamisemeeleoludest teiselt poolt, on tegelikult kasulik igale sotsialistlikule maale ja kogu sotsialistlikule leerile. «Sotsialistliku maailmasüsteemi seaduspärasuseks,» ütles N. S. Hruštšov, «on sotsialistlike maade rahvuslike majanduste vaheliste sidemete pidev tugevdamine. Võib täiesti põhjendatult öelda, et sotsialistlike maade arenemine kulgeb just sotsialistliku majanduse maailmasüsteemi kindlustamise joont mööda.»

Tootmisvahendite ühiskondlik omandus on sotsialistliku maailmasüsteemi *ühtseks majanduslikuks aluseks.* Seetõttu hakkavad oma toimet avaldama sotsialismi majandusseadused, nende seaduste toime kandub sotsialistlike maade vaheliste vastastikuste majanduslike sidemete sfääri. Selles väljendub sotsialistliku leeri arenemise, tema ühtsuse ja monoliitsuse objektiivne ja seaduspärane iseloom.

Sotsialistliku maailmasüsteemi iseärasus ja tema põhjalik erinevus kapitalistlikust süsteemist seisab selles, et samal ajal kui kapitalistlik maailmasüsteem kujunes välja stiihiliselt, kodanliku ühiskonna stiihilise arenemise tulemusena, areneb sotsialistlik maailmasüsteem kommunistlike ja töölisparteide juhtimisel tegutsevate sotsialistlike maade rahvaste plaanikindla tegevuse tulemusena.

Sotsialistliku leeri maade vennalikul liidul on *ühesugune poliitiline alus,* sest kõigis sotsialistliku leeri maades kuulub võim rahvale, töörahva hulkadele. Riigivõimuks on siin proletariaadi diktatuur. Teatavasti esineb proletariaadi diktatuur käesoleval ajal kahel kujul: Nõukogude riigi ja rahvademokraatlike riikide näol, — kuid nende kahe riikliku korralduse vormi sisu on üks — proletariaadi diktatuur. Selles mõttes me räägimegi sotsialistliku maailmasüsteemi maade ühesugusest poliitilisest alusest, poliitilise korralduse ühtsusest.

Sotsialistlikul maailmasüsteemil on *ühtne ideoloogiline alus* — marksismi-leninismi õpetus, millest on tingitud kogu sotsialistliku süsteemi erakordne tugevus ja võimsus ning mis loob tingimused tema monoliitsuseks ja pidevaks tugevnemiseks. Sotsialistliku maailmasüsteemi ideoloogilise aluse ühtsuses väljendub leninismi ideede võit. See ühtsus kehastub ka proletaarses internatsionalismis, kommunistliku liikumise rahvusvahelises monoliitsuses ja

distsipliinis, ühises ülesandes ja eesmärgis — ehitada üles sotsialism ja kommunism iga maa konkreetseid tingimusi ja konkreetseid iseärasusi maksimaalselt arvesse võttes. Üheks ideoloogilise aluse ühtsuse kujukaks väljenduseks on asjaolu, et sotsialistlike maade vennasparteid mõistavad, kuivõrd suur tähtsus ja sügav mõte on nende monoliitsusel olukorras, kus nad seisavad silm silma vastu kapitalismiga, kus neil tuleb täita vastutusrikkaid ülesandeid võitluses uue ühiskonna ehitamise eest. Seega on niihästi sotsialistliku maailmasüsteemi objektiivne olukord ja tingimused, objektiivsed arenemise seaduspärasused kui ka subjektiivsed tegurid suunatud sotsialistliku maailmasüsteemi ühteliitmisele, tema ühtsusele.

*

Kapitalismi ideoloogid kardavad sotsialistliku leeri ühtsuse ja monoliitsuse tugevnemist nagu tuld. 1958. aastal andis üks kosmopolitismi ja imperialismi apologeet, reaktsiooniline kodanlik majandusteadlane Charles Montiriand Pariisis välja raamatu «Revolutsiooniline maailm on vastulöök õõnestustegevusele». See kapitalismi apologeet unistab lahkhelidest sotsialistlikus maailmas ja kutsub üles alustama sotsialismileeri vastu majanduslikku ja ideoloogilist sõda, mis tema arvates võib olla isegi efektiivsem kui sõda relvade abil.

Montiriand ütleb, et sel ajal, kui kommunistid panevad rõhu klassivastuoludele, peab kapitalistlik süsteem, «vastupidi, panema rõhu rahvuste vahelistele vastuoludele, mis muutuvad järjest teravamaks ning teevad klassivastuolud lahendamatuks». Ta kutsub üles tundma õppima ja kultiveerima vastuolusid, mis esinevat sotsialistlike maade rahvuste vahel. Viljatu töö! Faktid on ümberlükkamatult tõestanud, et kui vastuolud nõndanimetatud «vabas maailmas» on antagonistlikud vastuolud, siis sotsialistlikus leeris ei ole mingisuguseid antagonistlikke vastuolusid, ei ole üldse lahendamatuid vastuolusid ega saagi olla.

Hiljuti ilmus Ameerika Ühendriikides koguteos «Ideoloogia ja välispoliitika. Põhilised ideoloogilised konfliktid, nende eriliigid, avaldumisvormid ja praegune potentsiaalne mõju Ameerika Ühendriikide välispoliitikale». Selle koguteose valmistas ette Ameerika senati välisasjade komisjon. Ameerika senati esindajad väljendavad selles koguteoses

suurt rahulolematust seoses sellega, et sotsialistliku maailmasüsteemi osatähtsus rahvusvahelistes asjades on suurenenud, ja kirjutavad, et kommunistlikes maades «pannakse ühtsuse säilitamise eesmärgil rõhk nähtavasti ideoloogiale kui tähtsale siduvale jõule». Seoses sellega panevad autorid lootuse «kommunistliku ideoloogia erosioonile». Võime härradele Ameerika senati välisasjade komisjonist kinnitada, et mingisugust kommunistliku ideoloogia «erosiooni» ei ole ega saa olema.

Kommunistlike vennasparteide nõupidamine ja sellel nõupidamisel vastuvõetud dokumendid kujutavad endast kommunistliku ideoloogia uut suurt võitu, tema loovat edasiarendamist, sotsialistliku leeri monoliitsuse järjekindla tugevdamise alust.

Võitluses sotsialistliku maailmasüsteemi ühteliitmise eest juhinduvad vennasparteid rahvastevahelise sõpruse õilsatest ideedest, V. I. Lenini targast õpetusest. Kõigis oma rahvusvahelisi küsimusi käsitlevais teostes võitles Lenin väsimatult kommunistlike parteide monoliitsuse, ühtsuse ja rahvusvahelise distsipliini eest. Oma kirjas austria kommunistidele 15. augustist 1920 kirjutas Lenin: «Me oleme uhked selle üle, et suuri küsimusi, mis kerkivad üles tööliste võitluses enda vabastamise eest, me lahendame revolutsioonilise proletariaadi rahvusvahelisele distsipliinile alludes, mitmesuguste maade tööliste kogemustest õppides, nende teadmisi ja nende tahet arvesse võttes, ja viime niiviisi ellu tegelikult (aga mitte sõnades, nagu Rennerid, Fritz Adlerid ja Otto Bauerid) ühtsuse kogu maailma tööliste klassivõitluses kommunismi eest» (Teosed, 31. kd., lk. 238).

Nõupidamise avalduses rõhutatakse, et sotsialistliku leeri jõu ja võitmatuse allikaks on *temasse kuuluvate maade ühtsus ja monoliitsus*. Ühtsus kui jõu ja arenemise allikas on tähtsaim aspekt tegelikkuse dialektika, sotsialismi ja sotsialistlike suhete dialektika uurimisel.

Ühtsus ei tähenda sugugi erinevuste, rahvuslike iseärasuste puudumist, sotsialistliku leeri maade erinevate joonte, rahvusliku omapära kadumist. Vastupidi, ühtsuse tõeline dialektiline mõistmine eeldab kindlasti nende omapärade ja iseärasuste arvessevõtmist. 1922. aasta novembris «Observeri» ja «Manchester Guardiani» kirjasaatjale Farbmanile antud intervjuus tähendas V. I. Lenin: «Meie kogemused on meis loonud vankumatu veendumuse, et üksnes

suurim tähelepanelikkus eri rahvuste huvide suhtes kõrvaldab pinna konfliktideks, kõrvaldab vastastikuse umbusu, kõrvaldab igasuguste intriigide kartuse ja loob selle usalduse, iseäranis eri keeli rääkivate tööliste ja talupoegade vahel, ilma milleta on absoluutselt võimatud nii rahulikud suhted rahvaste vahel kui ka kõige selle vähegi edukas arenemine, mis on kaasaja tsivilisatsioonis väärtuslikku» (Teosed, 33. kd., lk. 351).

Erinevad sotsialistlikud maad ehitavad uut elu erinevates tingimustes. Igaühel neist on oma ajalooliselt kujunenud rahvuslikud traditsioonid, erinev majanduse ja kultuuri arenemistase, iseärasused ühiskonna poliitilises organisatsioonis, selle vormides, oma raskused, probleemid, spetsiifilised ülesanded, vajadused. Loomulikult peab kõik see põhjustama mõnikord teatud erinevust üksikutes maades ühtede või teiste küsimuste lahendamise viisis. Sotsialistlike riikide vahel võib mõnikord tekkida üksikuid lünki, ilmsiks tulla ühtesid või teisi väikesi, kiiresti likvideeritavaid komplikatsioone. Kuid erinevalt antagonistlikest vastuoludest, mis on omased kapitalistlike riikide vastastikustele suhetele, on need kõik ajutised nähtused, mis ei ole tüüpilised. Sedalaadi lüngad kõrvaldatakse ja likvideeritakse kiiresti. Need ei ole sotsialistlike riikide tõelistele vastastikustele suhetele iseloomulikud. Teisest küljest aitab mitmesuguste seisukohtade, mitmesuguste positsioonide kooskõlastamine iga sotsialistliku maa huvisid ja nõudeid igakülgselt arvesse võtta. «Kommunistlikud ja töölisparteid,» ütles N. S. Hruštšov, «määrasid kindlaks sotsialistlike maade ja rahvuste vastastikuste suhete õiged, marksismi-leninismi ja proletaarse internatsionalismi vaimust kantud printsiibid. Muidugi, sellises uues ja suures asjas tuleb ette ka üksikuid puudusi ja lünki. Kuid sotsialistlikku koostööd ei iseloomusta mitte ühed või teised pisipuudused, vaid oma olemuselt internatsionalistlik sotsialismi loomus, vennalike parteide ja maade internatsionalistlik poliitika ning tänu sellele poliitikale saavutatud maailmaajaloolised edusammud.»

Tuleb silmas pidada, et iga laadi natsionalistlikud meeleolud, rahvusliku piiratuse elemendid ei hävi sotsialistliku korra kehtestamisega mehaaniliselt, nad ei kao automaatselt. Natsionalismi elementidest, üksikutest natsionalistlikest meeleoludest võitusaamise protsess toimub kommunistlike ja töölisparteide leninliku poliitika, rahvuslike ja

internatsionaalsete huvide õige ühendamise baasil, marksistlik-leninlikule teooriale ustavaks jäämise alusel. Et sotsialistlike maade sõprussidemeid veelgi enam kõvendada, tuleb, nagu seda on avalduses rõhutatud, kõiki töötajaid internatsionalismi ja patriotismi ühendamise vaimus kasvatada, tuleb natsionalismi ja šovinismi jäänuste likvideerimise eest resoluutselt võidelda.

Revisionistid püüavad rahvusliku piiratuse elemente suureks puhuda ja neid kaugeleulatuvate järelduste tegemiseks ära kasutada. Nad väidavad, et kuivõrd sotsialistlike maade vahelised suhted rajanevad riikidevahelistel suhetel, siis põhjustab see paratamatult hegemonismi ja rahvusliku egoismi tendentse. Kuid revisionistid puistavad siin prügi silma ja ajavad segi sotsialistlike maade vahelised suhted kapitalistlikele maadele iseloomulike suhetega. Objektiivses olukorras, objektiivsetes tingimustes ei ole sotsialistlike maade riikidevahelistes suhetes mingit alust niisuguste nähtuste tekkimiseks, sest nende maade eesmärgid, nende poliitika ideeline alus ja, see on kõige tähtsam, nende maade materiaalsed huvid langevad ühte, on ühtsed. Avalduses on rõhutatud väga tähtsat mõtet, et kuivõrd kommunistlikud parteid on sotsialistlikes maades valitsusparteid, lasub neil ajalooline vastutus niihästi oma maa kui ka kogu sotsialistliku leeri saatuse eest.

Seltsimees N. S. Hruštšov ütleb: «Sotsialistlikus ühiskonnas on olemas inimeste sotsiaalsete ja rahvuslike huvide täielik harmoonia.» Niisugune huvide harmoonia on omane kõigile sotsialistlikele maadele. Nõukogude paljurahvuselise riigi moodustamine ja arenemine on Nõukogude Liidu rahvaste rahvuslike ja sotsiaalsete huvide harmoonilise ühendamise kujukaks näiteks. Siin tuleb rõhutada: see, mis on õige iga üksiku sotsialistliku maa suhtes, see on õige ka kõigi sotsialistlike maade suhtes. Sotsialistliku maailmasüsteemi raamides võetakse maksimaalselt arvesse üksikute maade huve ja sotsialistliku leeri kui terviku huve, teostatakse nende huvide harmoonilist ühendamist ja ühtsust. Sellepärast ongi nõupidamise avalduses sellise jõuga rõhutatud: «Kommunistlike ja töölisparteide ning sotsialistlike maade rahvaste monoliitsuses ja ühtsuses, nende ustavuses marksistlik-leninlikule õpetusele peitub iga üksiku sotsialistliku maa ja tervikuna kogu sotsialistliku leeri jõu ja võitmatuse peamine allikas.» Seda mõistes on sotsialismi vaenlased palju lootusi pannud sot-

sialistliku leeri ühtsuse nõrgenemisele. Kuid, nagu võiski oodata, need lootused ei läinud täide. Seda on sunnitud tunnistama ka kodanlik ajakirjandus ja üksikud kapitalistlike maade poliitikategelased. Näiteks France Presse'i agentuur hindas 6. detsembril 1960 nõupidamise tulemusi järgnevalt: «6. detsembri hommikul maailma kommunistlikus ajakirjanduses teatavaks tehtud avalduse tekst näitab, et on säilinud rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsus ja monoliitsus põhiprintsiipide osas, mis peavad olema tegevusjuhendiks.»

Sotsialistliku leeri võimsus on tingitud sellest, et ta on ühiskondliku progressi lipukandjaks, kaitseb ajalooliselt õiglast üritust, mis ühiskonna arenemise seaduspärasuste tõttu paratamatult saavutab täieliku võidu ja millele järelikult kuulub tulevik.

Sotsialismimaade ühtsus ja monoliitsus on kõige tähtsam tegur, mis teeb nad võitmatuks, nende arenemise kommunismi teel kõrvalekaldumatuks ning nende saavutused uue ühiskonna ehitamisel lõplikeks.

Järeldus, et mitte üksnes Nõukogude Liidus, vaid ka teistes sotsialistlikes maades on likvideeritud igasugused sotsiaalsed ja majanduslikud võimalused kapitalismi restaureerimiseks, omab maailmaajaloolist tähtsust.

See järeldus, mis iseloomustab sotsialistliku leeri suurt võimsust, annab sotsialistliku maailmasüsteemi maade rahvastele veendumuse sotsialismi ja kommunismi lõplikus võidus.

*

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduse ja kogu maailma rahvastele saadetud läkituse suurt tähtsust on raske üle hinnata. Neis kõlab uue maailma hääl, õigluse hääl. Kõik maakera progressiivsed inimesed näevad neis ajaloolistes dokumentides ülemaailmse rahu eest võitlemise innustavat programmi. Kommunistide õilsale üleskutsele vastavad rahvad oma jõudude koondamisega, oma energia mitmekordistamisega, oma jõudude mobiliseerimisega rahu ja sotsialismi ürituse täieliku võidu saavutamiseks.

«Kommunist» nr. 2, 1961.

SOTSIALISTLIKU ÜHISKONNA POLIITILISE ORGANISATSIOONI ARENEMINE KOMMUNISMI LAIAHAARDELISE EHITAMISE PERIOODIL

L. KARAPETJAN

NLKP XXI kongress tähistas meie maa astumist kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodi. Kommunismi laiahaardeline ehitamine tähendab ühiskonna majandusliku, sotsiaalse ja poliitilise arenemise kiirendatud protsessi. Seepärast on arusaadav, et partei XXI kongress kavandas mitte ainult majandusliku programmi kommunismi laiahaardeliseks ehitamiseks. Marksistlik-leninlikust õpetusest juhindudes ja seda loovalt edasi arendades määras kongress kindlaks meie maa arenemise põhisuuna kõigil elualadel. Sotsialistliku ülesehitustöö praktika teadusliku üldistamise ja tänapäeva tegelikkuse uute nähtuste sügava analüüsimise alusel töötas kongress igakülgselt läbi ühiskonna poliitilise organisatsiooni küsimused kommunismile ülemineku perioodil ja määras kindlaks sotsialistliku riikluse kommunistlikuks omavalitsuseks arenemise teed.

Selleks et seda protsessi endale selgesti ette kujutada, on kõigepealt tarvis kindlaks teha, mis ühiskonna poliitiline organisatsioon tähendab ja mis selle ära määrab. Sellele küsimusele andsid esmakordselt teadusliku vastuse marksismi-leninismi klassikud. Nad tõestasid, et inimühiskonna arenemine on loomulik ajalooline protsess talle sisemiselt omaste seaduspärasustega. Selle arengu aluseks on ühiskonna materiaalse elu tingimused. Tootmisviisi arenemistase määrab ära kogu ühiskonna majandusliku ja poliitilise korra.

Ürgkogukondliku korra ajal tingisid tootmisvahendite ühiskondlik omandus ja klasside puudumine vastava valitsemisorganisatsiooni: sugukonna ja hõimu vanemate nõukogu, rahvakoosolek, rahvanõukogu jms. See valitsemisor-

ganisatsioon ei olnud poliitiline, sest ta väljendas kõigi ühiskonna liikmete huve.

Koos eraomanduse tekkimise ja ühiskonna vastandlikeks sotsiaalseteks gruppideks lõhenemisega tekkis poliitika, mis väljendab ühiskonnaklasside eesmärke ja ülesandeid, võitlusmeetodeid ja -vahendeid, nende tegevuse suunda, sisu ja vorme ühiskonna valitsemisel. Kõigi klasside poliitika põhisisuks on alati olnud võitlus oma diktatuuri sisseseadmise eest.

Teatud klassi poliitiline võim ehk diktatuur teostub eelkõige riigivõimu kaudu. V. I. Lenin kriipsutas eriti alla, et poliitikas on kõige olulisem riigivõimu küsimus.

Sellest tuleneb, et ühiskonna poliitiline organisatsioon kujutab endast niisugust riikliku korralduse ja valitsemise vormi, niisugust riiklik-õiguslike asutuste ja organisatsioonide süsteemi, mille kaudu valitseva klassi diktatuur teostub. Ühiskonna poliitilise organisatsiooni määrab seega ära ühiskonna majanduslik baas, antud maal ja rahvusvahelisel areenil toimuv klassivõitlus. Mis tahes ekspluataatorlikus ühiskonnas väljendab tema poliitiline organisatsioon valitseva ekspluateerijate klassi, s. o. elanikkonna tühise vähemiku huve. Töörahva organisatsioonid ja asutused võitlevad seal demokraatlike uuenduste ja sotsiaalse progressi eest, tõelise rahvavõimu kehtestamise eest.

Tõeline rahvavõim on ainult sotsialismi ajal, sest ainult see süsteem loob tõeliseks rahvavõimuks vajalikud majanduslikud, sotsiaalsed ja poliitilised eeldused. Sotsialistliku ühiskonna poliitiline organisatsioon väljendab kogu töörahva huvisid, kusjuures töörahva eesotsas on töölisklass. Sotsialistliku ühiskonna poliitilise organisatsiooni mõiste avab proletariaadi diktatuuri olemuse ja sisu.

Sotsialismi ehitamise protsessis oli tema poliitilise organisatsiooni areng alati lahutamatult seotud sotsialistliku demokraatia arenguga. Erilise tähtsuse omandab see protsess kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil. N. S. Hruštšovi ettekandes NLKP XXI kongressil on öeldud: «Sotsialistliku riikluse arengus on peasuunaks demokraatia igakülgne arendamine, kõige laiemate elanikkonna kihtide kaasatõmbamine riigi kõigi asjade juhtimisele, kõigi kodanike kaasatõmbamine majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö juhtimisest osavõtule.» (N. S. Hruštšov. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontroll-

arvud aastaiks 1959—1965. Ettekanne NLKP erakorralisele XXI kongressile. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1959, lk. 106.)

Miks just seoses meie maa astumisega kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodi partei kongress määras sotsialistliku riikluse arengu peasuunaks demokraatia kõikvõimaliku arendamise? Eelkõige seletub see sotsialismi lõpliku võiduga meie maal ja kommunistliku ülesehitustöö ülesannetega, mis loovad objektiivsed eeldused ja vajadused demokraatia igakülgseks arendamiseks. Sotsialismilt kommunismile ülemineku perioodil laieneb demokraatia kõigile sotsialistliku ühiskonna elu külgedele ja väljendab kõige täielikumalt kõigi tema poliitilise organisatsiooni arenemisprotsesside olemust. Sotsialistliku ühiskonna arenemise käesoleval etapil on põhiliseks praktiliseks ülesandeks kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomine ja kõigi ühiskonna liikmete kommunistlik kasvatamine. Selleks aga on tarvis iga nõukogude inimest kaasa tõmmata riiklike asjade lahendamisele, ühiskonna asjade juhtimisele. See eesmärk pole välja mõeldud, ta tuleneb ühiskondliku progressi vajadustest. Mida rohkem inimesi võtab osa ühiskonna ümberkujundamisest ja kogu ühiskonna asjade juhtimisest, mida suurem on nende aktiivsus ja initsiatiiv, seda edukam on edasiliikumine, seda kiiremaks muutub ühiskonna ja isiksuse arenemine.

Siit selgub, et demokraatia igakülgne arendamine kommunismile ülemineku perioodil on tähtsaim tingimus inimeste initsiatiivi ja isetegevuse igakülgseks õitsenguks, kogu rahva kaasatõmbamiseks ühiskonna juhtimisele ja kommunistliku ülesehitustöö programmi edukale täitmisele.

Sellest lähtudes määras NLKP XXI kongress kindlaks sotsialistliku demokraatia edasiarendamise teed, mis iseloomustavad ühiskonna poliitilise organisatsiooni, riikliku korralduse ja valitsemise arengut kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil.

Vaadelgem selle protsessi mõningaid põhisuundi.

N. S. Hruštšovi ettekandes partei XXI kongressil on öeldud: «Nõukogude Liit on paljurahvuseline sotsialistlik riik, mis rajaneb võrdõiguslike rahvaste sõprusel, keda ühendab ühtne tahe ja püüe minna kõrvalekaldumatult edasi mööda kommunismi ehitamise teed. *Meie plaanides väljendub eredalt leninlik rahvuspoliitika, mis tagab ava-*

rad võimalused kõigi rahvaste majanduse ja kultuuri igakülgseks arendamiseks.» (N. S. Hruštšov. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965. Ettekanne NLKP erakorralisele XXI kongressile. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn, 1959, lk. 41.)

Riikliku korralduse vormilt kujutab meie maa endast föderatsiooni, mis on rajatud võrdõiguslike sotsialistlike vabariikide vabatahtlikule ühinemisele. Sellepärast on tema poliitilise organisatsiooni edasiarendamise ja demokraatia süvendamise üheks põhisuunaks nõukogude föderatsiooni kõikvõimalik tugevdamine, liiduvabariikide õiguste laiendamine ja suveräänsuse kindlustamine.

Mõnikord tehakse ebaõigeid katseid seletada seda ainult vajadusega parandada mõned mineviku vead.

Teatavasti tekkis range tsentralisatsioon kogu rahvamajanduse juhtimises sotsialismi ehitamise esimesel perioodil seoses vajadusega mobiliseerida kõik ressursid meie maal industrialiseerimise ja kollektiviseerimise grandioosse programmi täitmiseks.

Suure Isamaasõja aastail, kui juhtimine oli tarvis koondada ühtsesse keskusse võidu saavutamiseks fašistlike röövvallutajate üle, tsentralism endastmõistetavalt tugevnes.

Kuid vajadus sellise tsentralisatsiooni järele muutus üha väiksemaks vastavalt edusammude kasvule Nõukogude Liidu, kõigi sotsialistlike rahvuste arengus. Uus objektiivne seaduspärasus, mis ilmus sotsialismi ajal, — varem mahajäänud rahvaste kiire ja igakülgne arenemine — lõi tingimused iga vabariigi iseseisvuse suurendamiseks majandusliku ja sotsiaalse elu küsimuste lahendamisel. Liigne tsentralisatsioon ähvardas üha rohkem muutuda meie maa sotsiaalse ja majandusliku arengu piduriks. Kogu Nõukogude Liidu rahvamajanduse kui terviku tohutu kasv, kõigi meie maa rahvaste majanduse ja kultuuri arengus saavutatud tase, küllaldane hulk kõrge kvalifikatsiooniga rahvuslikku kaadrit, kes on võimeline oskuslikult lahendama kohalikke ja üldriiklikke ülesandeid, — see kõik tegi vajalikuks vabariiklike ja kohalike organite õiguste edasise laiendamise. Eriti viimastel aastatel on partei ja valitsus selles suunas ellu rakendanud terve tähtsate abinõude süsteemi. Eelkõige kuulub nende hulka liiduvabariikide osatähtsuse suurendamine majanduse juhtimises, mis on seotud tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise ümberkorraldami-

sega. Rahvamajanduse nõukogude loomise seadus määrab kindlaks, et need moodustatakse liiduvabariikide ministrite nõukogude poolt ja alluvad vahetult viimastele. Administratiivsete majanduspiirkondade loomine näeb ette sotsialistliku tööjaotuse edasise laiendamise, järjest suurema vastastikuse abistamise materiaalsete ressursside, kaadri ja töökogemustega, liiduvabariikide vaheliste igakülgsete majandus- ja kultuurisidemete arendamise. Liiduvabariikide osa suurendamine majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö juhtimises tingis nende eelarvealaste õiguste tunduva laiendamise.

Suured õigused on liiduvabariikidele antud seoses haridussüsteemi ümberkorraldamisega. Uuele haridussüsteemile ülemineku plaan on igas liiduvabariigis välja töötatud tema majanduse ja kultuuri arenemise iseärasusi arvesse võttes.

Laialdased õigused ja volitused on liiduvabariikidele antud ka seadusandluse alal. Nende kompetentsi on läinud liiduvabariikide kohtukorralduse seadusandlus, tsiviil-, kriminaal- ja protsessuaalkoodeksite vastuvõtmine, kohtujärelevalve jne. NSV Liidu Ülemkohtu koosseisu kuuluvad kõigi liiduvabariikide esindajad. Liiduvabariikide kompetentsi kuuluvad oblastite ja kraide administratiiv-territoriaalse korralduse küsimuste lahendamine, administratiivsete majanduspiirkondade loomine ja paljud teised riikliku korralduse ning juhtimise küsimused.

Ühtlasi on tõusnud liiduvabariikide osatähtsus NSV Liidu Ülemnõukogu ja Ministrite Nõukogu ning teiste kõrgemate üleliiduliste riigivõimu ja valitsemise organite tegevuses.

Vabariikide õiguste laiendamine, kõigi nõukogude rahvaste majanduse ja kultuuri uus tõus toovad kaasa uued kvalitatiivsed muutused sotsialistlike rahvuste vahelistes suhetes. Kommunismi ehitamise perioodil toimub sotsialistlike rahvuste veelgi tihedam lähenemine ja küpsevad tingimused nende ühtesulamiseks täieliku kommunismi ajal. Sotsialistlike rahvuste üksteisele lähenemise protsessi iseloomustavad olulised muutused leidsid aset juba sotsialismi ehitamise perioodil. See objektiivne protsess tugevneb kommunismile ülemineku perioodil ja kommunismi ajal. Kuid meie teaduslikus ja propagandakirjanduses lahendatakse seda küsimust vahel valesti. Mõned seltsimehed arvavad, et edasised muutused rahvuse põhitun-

nuste sisus olenevad kommunismi ajal sellest, kas kommunism võidab olukorras, kus imperialismileer on säilinud, või kõigis maades võidulepääsenud proletariaadi diktatuuri tingimustes.* Meie arvates ei ole selline üldine käsitletava küsimuse lahendus õige. Siin on iseäranis tarvis konkreetset suhtumist rahvuse iga tunnuse arenemise analüüsisse. Teatavasti kujunes nõukogude rahvaste ühine majanduselu välja juba sotsialismi ehitamise käigus. Kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomise protsessis tugevneb ja areneb see ühine majanduselu veelgi.

Nõukogude rahva majandusliku ja poliitilise ühtsuse alusel on kadunud liiduvabariikide territoriaalne endassesulgumine.

Leipzigis IX ülesaksamaalisel tööliskonverentsil peetud kõnes näitas N. S. Hruštšov, et sotsialismi ehitamise ja rahvusvabariikide arengutaseme ühtlustumise protsessis on nende riigipiirid sisuliselt kadunud. (Vt. «Pravda», 27. märtsist 1959.) Kommunismile üleminekuga kaotab territoriaalsete piiride küsimus seda enam oma kunagise mõtte.

Järelikult, kommunismi ehitavate rahvuste majandusliku ja territoriaalse ühtsuse loomiseks omandab vaevalt küll otsustava tähtsuse selline välistingimus nagu imperialistliku leeri olemasolu. Sellel on põhimõtteline tähtsus kõigi sotsialistlike maade rahvaste arengule, kes lähevad kommunismi üle enam-vähem üheaegselt. Seesama on maksev ka rahvuskeelte ja -kultuuride lähenemise kohta. Endastmõistetavalt nõuavad need kõige püsivamad rahvuste tunnused ühtesulamiseks mõõtmatult rohkem aega isegi pärast kommunismi ülemaailmset võidulepääsu. Kuid see protsess ei kulge isevooluna. Seda suunab Kommunistliku Partei teaduslikult põhjendatud rahvuspoliitika, mille olemus kommunismi ehitamise praegustes tingimustes seisab selles, et seltsimeheliku koostöö ja igakülgse vastastikuse abistamise alusel arendada kõigi sotsialistlike rahvuste majandust ja kultuuri, luues sellega vajalikud tingimused nende veelgi tihedamaks ühteliitumiseks (vt. NLKP Keskkomitee Presiidiumi liikmete kõned NLKP erakorralisel XXI kongressil. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1959, lk. 49).

---

* Vt. И. П. Памерян. Советское многонациональное государство, его особенности и пути развития. Изд-во АН СССР, 1958, стр. 259.

Selle poliitika aluseks on sotsialistlikud tootmissuhted, tootmisvahendite ühiskondlik omandus, ühtne sotsialistlik majandussüsteem, mis areneb ühtse plaani järgi ja näeb ette vabariikidevahelise ühiskondliku tööjaotuse.

Just sel alusel toimub vabariikidevaheliste riigipiiride tegelik kustumine ja Nõukogude Liidu rahvaste keelte ja kultuuride vastastikune mõjutamine ning rikastamine, kujunevad tulevase kommunistliku ühiskonna inimese psüühilise laadi ühised jooned. Selles seisab paljurahvuselise sotsialistliku ühiskonna poliitilise organisatsiooni arenemise üks tähtsamaid iseärasusi kommunismile ülemineku perioodil.

*

Sotsialistliku ühiskonna poliitilise organisatsiooni põhimõtteliselt uueks arengusuunaks kommunismile ülemineku perioodil on see, et paljud riigiorganite funktsioonid lähevad järk-järgult ühiskondlike organisatsioonide kompetentsi. Selle protsessi aluseks on eelkõige üldsuse osatähtsuse tõus riiklike võimu- ja valitsemisorganite töös. Sellisteks organiteks, mis moodustavad Nõukogude riigi poliitilise aluse, on töörahva saadikute nõukogud, milles on ühendatud riiklikud ja ühiskondlikud algmed. Sellepärast eeldab ühiskondlike organisatsioonide funktsioonide laiendamine kõigepealt nõukogude osatähtsuse tõstmist. «Koos meie ühiskonna edasiliikumisega kommunismile,» rõhutas NLKP XXI kongress, «omandab järjest suurema ulatuse töörahva saadikute nõukogude tegevus majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö juhtimisel.» (NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959—1965. Eesti Riiklik Kirjastus, Tallinn 1959, lk. 97.)

Nõukogud on teatavasti alati tegelnud majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö küsimustega. Mis siis nende töös on iseloomulikku kommunismi ehitamise perioodil? Eelkõige on kohalike nõukogude alluvusse antud kümned tuhanded ettevõtted ning tehtud olulisi muudatusi nende juriidilises ja organisatsioonilises tegevuses. Kohalikud nõukogud lahendavad nüüd iseseisvalt paljusid planeerimise, finantseerimise, materiaalse ja tehnilise varustamise ning kohaliku tööstuse ettevõtete toodangu hindade reguleerimise ja selle toodangu turustamise küsimusi. Tunduvalt on laiendatud kohalike nõukogude õigusi ja kohustusi hariduse, tervishoiu, sotsiaalkindlustuse ja kultuurharidustöö juhtimise valdkonnas.

Seoses rahvamajanduse nõukogude moodustamisega ja kohalike nõukogude osatähtsuse samaaegse suurendamisega majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös on suure tähtsuse omandanud vajalike sidemete loomine nende vahel. Selline side luuakse näiteks rahvamajanduse nõukogude ettevõtetes töötavate rahvasaadikute kaudu, nõukogude alaliste komisjonide ning rahvamajanduse nõukogude vastavate tehnika- ja majandusnõukogude kaudu jne. Ehkki rahvamajanduse nõukogud ega nende ettevõtted vahetult kohalikele nõukogudele ei allu, teostavad nõukogud kui kohalikud võimuorganid nende tegevuse suhtes järelevalve ja mõnedes küsimustes ka kontrollifunktsioone. Näiteks krai- ja oblastinõukogud võivad ära kuulata rahvamajanduse nõukogude juhtijate ettekandeid, alamalseisvad nõukogud aga oma territooriumil asuvate liidulisvabariikliku alluvusega ettevõtete juhtijate ettekandeid. Ametkondlikust alluvusest olenemata kontrollivad kohalikud nõukogud rahvamajanduse nõukogude ettevõtete tööd elamu- ja kommunaalehituse plaanide täitmise alal ning kõigis töötajate materiaalse, kultuurilise ja elutarbelise teenindamise küsimustes. Töörahva saadikute nõukogude ja rahvamajanduse nõukogude koostöö organisatsioonilised vormid võivad seega olla mitmesugused. Need vormid olenevad nõukogude vastavate lülide kompetentsist rahvamajanduse nõukogude ja nende ettevõtete suhtes ning samuti nende igapäevasest praktilisest tegevusest.

Nõukogude funktsioonide tunduv laiendamine kommunismile ülemineku perioodil nõuab nende töö edasist täiustamist, uute meetodite ja vormide leidmist kogu rahva kaasatõmbamiseks riigiasjade juhtimisele.

Nõukogude töö paranemine ja täiustamine oleneb eelkõige konstitutsiooniliste normide täitmisest, istungjärkude, kodanike koosolekute, külakoosolekute regulaarsest kokkukutsumisest, nende sisukast läbiviimisest ja nõukogude töö avalikkuse tagamisest.

Enamiku kohalike nõukogude töös on välja kujunemas selline töötajate riigivalitsemisele kaasatõmbamise vorm nagu nõukogude väljasõiduistungjärkude ja täitevkomiteede istungite ning aruannete korraldamine ettevõtetes, kolhoosides ja sovhoosides. Nõukogude töös hakkavad suurt osa etendama arvukad kaastöökomisjonid majavalitsuste juures, tänava- ja korterikomiteed, lastevanemate nõukogud koolides ja lasteasutustes, pensionäride nõukogud

ja muud töötajate ühiskondliku isetegevuse organisatsioonid. Nendes avaldub rahva initsiatiivi võimas jõud ja nad soodustavad miljonite nõukogude inimeste kaasatõmbamist vahetule riiklikule tegevusele.

Nõukogude kui rahva omavalitsuse organite osatähtsuse tõus eeldab alaliste komisjonide funktsioonide igakülgset laiendamist. See vajadus on tingitud sellest, et alalised komisjonid kujutavad endast kõige massilisemaid ühiskondlikke organeid nõukogudes ja on võimelised miljoneid töötajaid ühiskonna asjade juhtimisele kõige paremini kaasa tõmbama. Uueks ja positiivseks alaliste komisjonide töös on see, et nad teevad oma tööd koos riigiorganite ja ühiskondlike organisatsioonidega, kuulavad istungitel ära täitevkomitee esimehe, tema asetäitjate ning ettevõtete ja asutuste juhtijate ettekandeid. Alalised komisjonid algatavad ja organiseerivad elamute, koolide, klubide, lastesõimede, haiglate, kolhoosidevaheliste elektrijaamade ning teiste kultuuri- ja elutarbeliste asutuste ehitamist.

Arvukad näited alaliste komisjonide aktiivse ja viljaka töö kohta annavad tunnistust sellest, et nende osatähtsus nõukogude tegevuses järjest suureneb. Nad tegelevad päevast päeva ikka põhjalikumalt elanikkonna materiaalsete, kultuuriliste ja elutarbeliste vajaduste rahuldamisega ning saavutavad selles töös silmapaistvat edu tänu töötajate kõige ulatuslikumale kaasatõmbamisele nõukogude tegevusse.

Nõukogude töö paranemine ja täiustumine oleneb väga suurel määral rahvasaadikute osa ja vastutuse tõusust, nende töö uuest sisust.

Vastavalt NLKP XXI kongressi otsustele on selles suunas astutud olulisi samme. Põhilisteks nende hulgas on rahvasaadikute arvu tunduv suurendamine eeskätt tööliste ja talupoegade hulgast ning rahvasaadiku ärakutsumise seaduse vastuvõtmine. Rahvasaadikute loova aktiivsuse kasv oleneb sellest, kuidas nad oma õigusi kasutavad, kuidas nad valijate juhendeid täidavad. Kasutades näiteks laialdaselt arupärimise õigust, on nad märksa parandanud kontrolli nõukogude täidesaatvate organite tegevuse üle, hakanud aktiivsemalt süvenema ettevõtete ja asutuste töösse ning suurendanud nõudlikkust nende juhtijate töö vastu. Paranenud on ka rahvasaadikute tegevus valijate juhendite täitmisel. Sealjuures on tähelepanuväärne see, et valijate juhendeid täites lähtuvad nad peamiselt kohali-

kest võimalustest ja organiseerivad kõige laiemate elanikkonna hulkade kaasatõmbamist praktiliste ülesannete lahendamisele. Rahvasaadikute hulga suurenemine ja nende tegevuse intensiivsemaks muutumine koos alaliste komisjonide ja teiste töörahva isetegevuslike ühiskondlike organisatsioonide osatähtsuse tõusuga võimaldavad palgalist haldusaparaati koondada ja võimsat üldrahvalikku jõudu veelgi ulatuslikumalt kommunistlikku ülesehitustöösse kaasa tõmmata.

Sellest tuleneb, et kui sotsialismi ehitamise perioodil täitsid nõukogud oma ülesandeid peamiselt riigivõimuorganitena, siis praegusel etapil ja edasise järkjärgulise kommunismile ülemineku käigus hakkavad nad järjest rohkem teostama oma funktsioone kui rahva omavalitsuse ühiskondlikud organid.

Sotsialistliku ühiskonna poliitilise organisatsiooni süsteemi kuuluvad peale nõukogude veel ametiühingu- ja noorsoo-organisatsioonid ning teised töörahva ühiskondlikud organisatsioonid. Eriti suureneb nende osatähtsus kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil. Kuid seda küsimust valgustatakse vahel valesti. Avaldatakse näiteks arvamust, et majanduse juhtimine läheb täielikult ametiühingute kätte.* Sääraste arvamustega ei saa nõustuda.

Kommunistliku ülesehitustöö praegusel etapil lähevad ametiühingutele ja teistele ühiskondlikele organisatsioonidele järk-järgult üle need funktsiconid, mis on seotud tööga, elutarbeliste ja kultuuriliste küsimustega ning töötajate kommunistliku kasvatamisega. Kuid majanduse organiseerimise funktsiooni, nagu Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade kogemused on näidanud, teostavad kõige viljakamalt riigiorganid. Ametiühingud ja teised ühiskondlikud organisatsioonid aitavad selle funktsiooni edukale täitmisele kaasa rahvahulkade mobiliseerimisega vahetule tootmistegevusele ja nende laialdase kaasatõmbamisega majandusliku ülesehitustöö küsimuste lahendamisele.

Seda ülesannet täidavad ametiühinguorganisatsioonid näiteks sotsialistliku võistluse laialdase arendamisega, rahvahulkade mobiliseerimisega võitlusse iga ettevõtte ren-

---

* Vt. В. Николаев. Роль Советского государства в период развернутого строительства коммунизма. Изд-во «Московский рабочий», 1959, стр. 36.

taabli töö ja tema toodangu kvaliteedi parandamise eest, eesrindlike kogemuste üldistamise ja levitamisega jne.

Ametiühingute aktiivset osavõttu majanduslikust ja kultuurilisest ülesehitustööst soodustab tunduvalt kollektiivlepingute sõlmimise uus kord. Kui varem saadeti tüüplepingud keskusest laiali, siis nüüd võetakse nad vastu kohapeal, kusjuures arvestatakse ettevõtte iseärasusi. Neid lepinguid arutatakse laialdaselt tööliste ja teenistujate koosolekutel, ning nende vastuvõtmine kujutab endast väga tähtsat majanduslikku ja poliitilist kampaaniat. Suuresti kasvab ametiühinguorganisatsioonide osa ratsionaliseerimis- ja leiutustegevuse kui tehnilise progressi tähtsa teguri arendamisel. Ametiühingud juhivad tootmisnõupidamisi, mille kaudu töötajad aktiivselt lülituvad tootmise juhtimisse. Ametiühingute algorganisatsioonides teevad viljakat tööd elamuehituse ja elamispinna jaotamise ning sotsiaalkindlustuse komisjonid, töökaitse, ohutustehnika järelevalve ning kommunaal-, kaubandus- ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kontrollimise ühiskondlikud inspektsioonid jne. Nende organite osatähtsuse tõus tagab töötajate laialdase osavõtu tootmise ning elanikkonna kultuurilise ja elutarbelise teenindamise küsimuste lahendamisest. Ühtlasi kujunevad sellega tingimused ametiühinguorganite palgalise aparaadi koondamiseks.

Ametiühingute ja teiste ühiskondlike organisatsioonide osatähtsuse tõus majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös aitab kaasa mitte ainult majanduslike ülesannete edukale täitmisele kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil. See kujutab endast ühtlasi kõigi nõukogude inimeste kommunistliku kasvatamise vajalikku tingimust, milleta pole mõeldav üleminek kommunismile.

Selge programm partei ja kõigi ühiskondlike organisatsioonide tööks nõukogude inimeste kommunistliku kasvatamise alal on antud partei XXI kongressi otsustes ja NLKP Keskkomitee otsuses «Parteipropaganda ülesandeist tänapäeva tingimustes». Nendes dokumentides on kindlaks määratud rahvahulkades tehtava kasvatustöö põhisisu, peamised vormid ja meetodid.

Partei õpetab, et kommunismile üleminekuks on tarvis intensiivistada nõukogude inimeste kasvatamist kollektivismi ja tööarmastuse vaimus, sotsialistliku internatsionalismi ja patriotismi vaimus, kommunistliku ühiskonna kõrgete moraaliprintsiipide vaimus. On tarvis rakendada kõiki

jõude selleks, et jagu saada kapitalismi iganditest inimeste teadvuses, pidada leppimatut võitlust vaenuliku kodanliku ideloogia vastu.

Meie rahva ideelise kasvatamise aluseks on marksistlik-leninlik teooria ja kommunismi ehitamise praktika.

Kommunism algab seal, märkis V. I. Lenin, kus ilmub teadlik ja ennastsalgav töössesuhtumine ning saavutatakse tohutu tööviljakuse tõus. Meie tänapäeva tegelik elu näitab, et juba nüüd tulevad kommunistliku töössesuhtumise jooned selgesti nähtavale kommunistliku töö brigaadide ja lööklaste liikumises, Valentina Gaganova, Jevgeni Pronkini, Jaroslav Tšiži ja paljude teiste õilsates tegudes.

Kommunistliku kasvatuse otsustavaks eelduseks on tootmistegevuse tihe sidumine kõigi ühiskonna liikmete haridus- ja kultuuritaseme tõusuga. Käesoleval ajal tunnevad nõukogude inimesed suurt huvi rahvaülikoolide, töötajate hariduse täiendamise ja kasvatamise uue vormi vastu. Neid ülikoole juhivad ühiskondlikud organisatsioonid.

Nõukogude inimeste igakülgsel kasvatamisel etendavad tähtsat osa kehakultuur ja sport, mille juhtimine on täielikult üle antud üldsusele NSV Liidu Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu näol. Endastmõistetavalt peavad ametiühingu- ja komsomoliorganisatsioonid ning teised ühiskondlikud organisatsioonid sellele sporditegevuse ühiskondliku juhtimise organile igapäevast abi osutama.

Kommunismi ehitamise perioodil on ühiskondlike organisatsioonide äärmiselt tähtsaks tegevusalaks avaliku korra ja sotsialistliku ühiselu reegitest kinnipidamise tagamine.

Miks just nüüd on otsustatud avaliku korra kaitsmise funktsioonid järk-järgult üle anda töörahva massiorganisatsioonidele? Selle protsessi olemust moonutades räägivad sotsialismi vaenlased, et sotsialistlikus ühiskonnas olevat miilitsa, kohtu, prokuratuuri ja teiste riigiorganite jõududega võimatu korda pidada. Kuid see on sotsialistliku tegelikkuse laimamine. Nad püüavad maailma üldsuse eest varjata seda fakti, et meie maal on miilitsa ja eriti riikliku julgeoleku aparaati tunduvalt vähendatud.

Nad ei suuda seda mõista, et õiguserikkujate ühiskondliku mõjutamise vahendite osatähtsuse pidev tõus ja karistusvahendite üha väiksem kasutamine kujutavad endast meie ühiskonnakorra tõelise humanismi väljendust. Kuid nõukogude humanism ei ole kõikeandestav ja ei tähenda seda, et võitlus kuritegevuse vastu nõrgeneb. Vastupidi,

kui avaliku korra kaitsmise funktsioonid antakse üle ühiskonnale, töötajate kollektiividele, siis võitlus kuritegevuse vastu ei nõrgene, vaid tugevneb veelgi. Peamine seisab selles, et tõsta avaliku arvamuse tähtsust, suunata ühiskondliku mõjutamise hiiglajõud korrarikkujate vastu ja likvideerida üldse kuritegevus.

Selleks et tagada töötajate organiseeritud osavõtt avaliku korra kaitsmisest, töötasid NSV Liidu Ülemnõukogu seaduseelnõude komisjonid välja ja panid üldrahvalikule arutamisele vastavad seaduseelnõud, milledes on ette nähtud ühiskondlike organisatsioonide tegevuse põhisuunad selle ülitähtsa funktsiooni täitmisel. Milles need põhisuunad konkreetselt seisavad?

Esiteks, kasvab üldsuse osatähtsus sotsialistliku seaduslikkuse kindlustamise ja õigusemõistmise organites.

Teiseks, avaliku korra kaitset organiseerivad vabatahtlikud rahvamalevad, seltsimehelikud kohtud, alaealiste küsimuste komisjonid, ühiskondlikud inspektsioonid ja teised töörahva vahetud organid.

Kolmandaks, sotsialistliku õiguskorra rikkujate ühiskondliku mõjutamise tähtsaks vormiks saab nende käendusele võtmine ja kollektiivis kasvatamine. Seda kasutatakse niisuguste isikute suhtes, kes on juhuslikult toime pannud väiksema kuriteo.

Neljandaks, laieneb üldsuse osavõtt paranduslike tööde kolooniate, vanglate, alaealiste kurjategijate töökolooniate ja teiste kinnipidamiskohtade tegevusest.

Töötajate osavõtt avaliku korra kaitsmisest toimub väga mitmesugustes vormides. Selle äärmiselt tähtsa ülesande täitmise edu oleneb kõigi ühiskondlike organisatsioonide ja riigiorganite tegevusühtsusest, nende tihedast sidemest rahvahulkadega ja kõigi kasvatustöö vormide oskuslikust ärakasutamisest.

Seega hõlmab ühiskondlike organisatsioonide tegevus kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil sotsialistliku ühiskonna elu kõiki külgi.

Aktiivselt kasutades neile antud laialdasi õigusi, täiustavad ühiskondlikud organisatsioonid oma tööd, aitavad kaasa töötajate kommunistlikule kasvatamisele ja nende loova initsiatiivi arendamisele võitluses kommunistliku ülesehitustöö programmi eduka täitmise eest.

Ühiskonna poliitilise organisatsiooni arendamist kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil iseloomustavad

järelikult vabariikide ja kohalike organite õiguste edasine laiendamine, sotsialistlike rahvuste üksteisele lähendamine, sotsialistliku seaduslikkuse kindlustamine, riigivalitsemise aparaadi vähendamine ja täiustamine, riigiorganite paljude funktsioonide üleandmine ühiskondlikele massiorganisatsioonidele ja demokraatia muude vormide arendamine, mis tagavad töötajate tegeliku osavõtu ühiskonna valitsemisest.

NLKP XXI kongress märkis, et tänu sellele laieneb ja tugevneb sotsialistliku ühiskonna poliitiline alus ning luuakse vajalikud eeldused riigi järkjärguliseks väljasuremiseks ja ühiskonna kommunistlikule omavalitsusele üleminekuks. Esimesel pilgul võib see paista vastuoluna: kuidas saab riik üheaegselt tugevneda ja välja surra?

Kuid kogu küsimus seisab selles, mida mõista riigi tugevnemise ja väljasuremise all, kuidas sellele objektiivsele, seaduspärasele protsessile kaasa aidata. Tema klassisisu tõttu lahendatakse seda küsimust nagu teisigi ühiskonna arenemise küsimusi mitut moodi.

«Kodanlus,» kirjutas V. I. Lenin, «tunnistab ainult siis riigi tugevaks, kui see suudab valitsusaparaadi kogu võimsusega paisata rahvahulgad sinna, kuhu kodanlikud valitsejad tahavad. Meie arusaamine jõust on teistsugune. Meie kujutluse järgi seisab riigi tugevus rahvahulkade teadlikkuses.» (Teosed, 26. kd., lk. 228.)

Sotsialistliku riigi jõudu ei iseloomusta vägivald ega sundimine. Meie riigi peamise jõuallika moodustavad tema majanduslik võimsus, töölisklassi ja talurahva murdmatu liit, kõigi nõukogude rahvaste sõprus ning moraalne ja poliitiline ühtsus, nende koondumine partei ümber ja piiritu ustavus kommunismiüritusele.

Sotsialistliku riigi tugevnemine kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil tähendab tema ees seisvate majanduslike, poliitiliste ja ideoloogiliste ülesannete edasist plaanipärast elluviimist sel teel, et kõik nõukogude inimesed tõmmatakse ulatuslikult kaasa riiklike ja ühiskondlike asjade vahetule juhtimisele.

Kogu rahvamajanduse lakkamatu tõusu, tööviljakuse kasvu ja materiaalsete hüvede külluse loomise eest hoolitsemine on sotsialistliku riigi peamine ülesanne. Sellepärast on arusaadav, et sotsialismi ja kommunismi ehitamise ülesanded nõuavad pidevalt riigi majandusliku osa tähtsuse tugevdamist. Selle tõe vastu, mida on kinnitanud sot-

sialistliku ülesehitustöö praktika, astuvad välja revisionistid. Nad püüavad tõestada, et sotsialistliku riigi osa majanduse juhtimisel peab juba sotsialismi ehitamise perioodil kahanema. Nad arvavad, et majanduse juhtimine on tarvis üle anda vahetult «tootjate» eneste kätte igas ettevõttes eraldi. Sealjuures mõistavad nad «tootja» all ühtmoodi nii proletaarlasi kui ka väikekodanlikke eraperemehi. Kuid see on ju marksistlik-leninliku teooria täielik moonutamine ja tema asendamine anarhosündikalismiga.

Revisionistid ei mõista ega taha mõista seda, et sotsialistlik revolutsioon, erinevalt kodanlikust revolutsioonist, toimub olukorras, kus sotsialistliku majanduse valmis vormid puuduvad. Niisugustes tingimustes langeb aga proletaarse riigi õlgadele hiiglasuur majanduslik organiseerimistöö sotsialismi majandusliku vundamendi loomiseks.

Edasi. Kommunismi esimeses faasis ei võimalda tootlike jõudude tase veel vajaduste järgi jaotamist, töö aga ei ole veel saanud kõigi ühiskonna liikmete eluvajaduseks.

Sellest tuleneb, et ka kommunismile ülemineku perioodil on paratamatud kontroll töö määra ja tarbimise määra üle, sotsialistliku omanduse kaitsmine ja teatud sunniabinõude rakendamine sotsialistliku õiguskorra kuritahtlike rikkujate suhtes. Jääb veel alles ühiskonna elu juriidilise reguleerimise vajadus, mida teostab riik töötajate ja nende ühiskondlike organisatsioonide aktiivsel osavõtul.

Sotsialistliku riigi majandusliku osatähtsuse tugevdamise vajadus on samuti tingitud tema hiiglasuurtest ülesannetest sotsialistliku tööjaotuse organiseerimise alal, iga maa ja kogu sotsialismi maailmasüsteemi rahvamajanduse arengu koordineerimise alal. Praegustes tingimustes, kus sotsialistlik süsteem on alustanud kapitalistliku süsteemiga majanduslikku võistlust ja kus on veel säilinud imperialistliku agressiooni oht, tähendaks sotsialistliku riigi nõrgendamine, nagu seda soovitavad revisionistid, pealegi vaenlaste abistamist.

NLKP XXI kongress näitas veenvalt, et sotsialistliku riigi ja eelkõige tema majandusliku funktsiooni kindlustamine kujutab endast kõigi maade üldist seaduspärasust sotsialismi ja kommunismi ehitamise perioodil.

Ilma sotsialistliku riigita ei saa üles ehitada sotsialismi, luua kommunismi materiaalset tehnilist baasi ega ühiskonna liikmeid kommunistlikult kasvatada. Sellepärast on arusaadav, et sotsialistliku riigi tugevdamine demo-

kraatia igakülgse arendamise teel kujutab endast riigi väljasuremiseks ja kommunistlikule omavalitsusele ülemineku vajalike eelduste loomise otsustavat tingimust.

NLKP XXI kongressi tees sotsialistliku riikluse arenemisest ühiskonna kommunistlikuks omavalitsuseks paljastab revisioniste ja dogmaatikuid, kes demokraatia arendamist vastandavad riigi tugevdamisele ega näe sotsialistliku ühiskonna poliitilise organisatsiooni arenemise dialektikat.

Revisionistide programmilisel seisukohal, et riigi väljasuremise küsimus on juba sotsialismi ehitamise perioodil sotsialistliku ühiskondliku süsteemi otsustav küsimus, ei ole midagi ühist selle küsimuse marksistlik-leninliku käsitusega. Nende seisukoht ei tähenda sisuliselt sotsialistliku riigi väljasuremist, vaid likvideerimist. Kuid marksismi-leninismi klassikud ei rääkinud riigi likvideerimisest, vaid tema väljasuremisest, «uinumisest» ühiskonna arenemise teatud etapil, kui selleks on loodud vastavad majanduslikud, sotsiaalsed ja poliitilised tingimused.

Teadusliku kommunismi loojad seostasid riigi väljasuremise küsimuse esmajoones ekspluataatorlike klasside ja üldse klasside likvideerimisega, kommunistliku jaotusprintsiibi elluviimisega, inimeste kommunistliku kasvatamisega, töötajate laialdase kaasatõmbamisega ühiskonna juhtimisele, ühiskondlike organisatsioonide tegevuse ja muude demokraatia vormide igakülgse arendamisega.

Loovalt edasi arendades sotsialistliku riigi arenemise tähtsaid teoreetilisi küsimusi, seadis NLKP XXI kongress marksistlik-leninliku õpetuse kommunistliku ühiskonna ülesehitamise ja kommunismi ajal riigi väljasuremise sotsiaal-majanduslikest alustest praktilisele pinnale. Kongress näitas, et riigi väljasuremise ja ühiskonna kommunistlikule omavalitsusele ülemineku majanduslik alus valmistatakse ette kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomisega ning kommunistliku jaotusprintsiibi elluviimisega. Selle vaimseks eelduseks on kõigi ühiskonna liikmete igakülgne kommunistlik kasvatamine.

Poliitiliselt valmistatakse riigi väljasuremine ette kõigi ühiskonna liikmete niivõrd laialdase osavõtuga ühiskonna asjade juhtimisest, et tuleb aeg, kus juhtimisfunktsioonid «kui erilise rahvakihi e r i l i s e d funktsioonid» ära kaovad ja kus poliitilise võimu spetsiaalset aparaati enam tarvis ei ole. (Vt. V. I. Lenin. Teosed, 25. kd., lk. 397.) See

saavutatakse demokraatia igakülgse arendamisega kõigil ühiskonna elualadel.

Kommunistliku ülesehitustöö sotsiaal-majanduslike ülesannete lahendamine määrab seega ära riigi ja tema organite funktsioonide väljasuremise viisid.

Riigi sisemised funktsioonid kaovad ära varem, maa väliskallaletungi vastu kaitsmise funktsioon aga säilib niikaua, kui jääb püsima agressiooni oht imperialistlike riikide poolt.

Kuid ka selle äärmiselt tähtsa riikliku funktsiooni teostamise iseloom muutub tunduvalt. See on tingitud tootlike jõudude võimsast arengust ja sotsialistlike tootmissuhete täiustumisest, aga samuti ka rahvusvahelisel areenil toimunud määratu suurtest muutustest sotsialismi ja rahu kasuks.

Esitades üldise ja täieliku desarmeerimise programmi ning jätkates oma relvastatud jõudude ühepoolset vähendamist, on Nõukogude Liit veel kord veenvalt näidanud oma siirast püüet saavutada rahu ja sõprus rahvaste vahel.

Kuid veel eksisteeriva agressiooniohu olukorras on Nõukogude riigi tähtsaks tegevusobjektiks samal ajal meie maa kaitsevõime igakülgse tugevdamise ülesanne. Seda ülesannet ei teosta Nõukogude riik sõjaväe suurendamise abil, vaid eesrindliku nõukogude teaduse ja tehnika silmapaistvate saavutuste abil — kõige võimsamate relvaliikide loomise teel.

Selle kõrval on meie maa kaitse tulevase organiseerimise seisukohalt väga suur tähtsus N. S. Hruštšovi ettekandes esitatud teesil elanikkonnale sõjaasjanduse õpetamise territoriaalse süsteemi kohta, tootmistööd katkestamata moodsa relvastuse käsitsemise oskuse omandamise kohta.

Sellest järeldub, et kommunismile ülemineku ja sotsialistliku riikluse ühiskonna kommunistlikuks omavalitsuseks arenemise protsessis hakkavad riigikaitse funktsiooni suures ulatuses teostama ühiskonna omavalitsuse organid.

Kuid ka siis kuulub selle funktsiooni teostamisel peaosa riigile, sest neis tingimustes riik veel täielikult välja ei sure. Riigi täielikuks väljasuremiseks, nagu ütles V. I. Lenin, on tarvis täielikku kommunismi.

Kommunistlikus ühiskonnas, sõltumata imperialistliku leeri olemasolust, lähevad omavalitsusorganite kätte järk-

järgult üle sellised sotsialistliku riigi põhifunktsioonid, nagu majanduse ja kultuurielu juhtimine, töö ja tarbeainete jaotamine, ühiskonna liikmete õpetamine ja kasvatamine. Need funktsioonid ei kao, vaid kujunevad ümber. Kommunismi ajal säilib ka planeerimine ja plaanidistsipliin, kuid seda kõike ei hakka reguleerima riiklikud seadused. See tähendab, et ühiskonna elu reguleerimine ei ole siis rajatud võimu ega sunduse jõule, vaid usaldusele ja ühiskonna omavalitsuse organite autoriteedile.

Nagu kommunistliku ülesehitustöö praktika näitab, kulgeb ühiskonna omavalitsusele ülemineku protsess ebaühtlaselt: kohtadel tekib see varem kui keskuses. See seletub sellega, et keskorganid tegelevad välispoliitiliste küsimustega, ühtse rahvamajanduse ja kultuuri arendamisega, riigikaitse tugevdamisega jne. Kohtadel aga kujutavad nõukogud ja teised ühiskondlikud organisatsioonid endast teatud määral juba nüüd masside omavalitsuse organeid.

Vaevalt saab selles kahtlust olla, et kommunistlikus ühiskonnas on kõrvuti majandust juhtivate omavalitsusorganitega ka spetsiifilised töörahva ühendused. Need tekivad ja juurduvad juba kommunismi ehitamise ajal. Nii näiteks on viimastel aastatel tekkinud mitmesuguseid loomingulisi, teaduslikke ja spordiühinguid ning liite (ratsionaliseerijate ja leiutajate ühingud, heliloojate ja ajakirjanike liidud jne.), mis tegutsevad peamiselt ühiskondlikel alustel. Tulevikus avanevad neile suured perspektiivid.

Ühiskonna majanduselu hakkavad tõenäoliselt juhtima ühtsed kesk- ja kohalikud juhtimisorganid, mis kehastavad kõigi riiklike ja ühiskondlike organisatsioonide parimaid kogemusi.

Võib arvata, et teiste Kommunistliku Partei poolt juhitavate riiklike ja ühiskondlike organisatsioonide hulgas avaneb selline riikluse kommunistliku omavalitsuse organisatsiooniks arenemise perspektiiv majanduse ja kultuurielu juhtimise organitele — töörahva saadikute nõukogudele, kuhu koonduvad kõik juhtimisniidid, nagu ütles V. I. Lenin. Sealjuures on endastmõistetav, et tulevaste kommunistliku omavalitsuse organite aluse saab ette valmistada üksnes Kommunistlik Partei, kes ühendab kõigi riiklike ja ühiskondlike organisatsioonide tegevust.

Sellepärast on arusaadav, et kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil partei juhtiv ja organiseeriv osa eriti kasvab. Partei osatähtsuse tõus ja demokraatia igakülgne

arendamine kujutavad endast omavahel tihedasti seotud ja vastastikku tingitud protsesse. Lahendades meie maa majanduse ja kultuuri arendamise küsimusi, peab partei kogu aeg rahvaga nõu. Kujukaks tõendiks selle kohta on seaduseelnõude ning tähtsate riigi ja ühiskonna elu küsimuste üldrahvalik arutamine ning üleliiduliste, vabariiklike ja kohalike nõupidamiste korraldamine mitmesugustes tootmis-, teadus- ja kultuurialastes küsimustes. Sellised uued vormid, mida partei oma töös rahvaga kasutab, tõstavad rahva poliitilist teadlikkust ja suurendavad masside loovat initsiatiivi, mis on suunatud partei poolt püstitatud ülesannete edukale lahendamisele.

Selle kujukaks väljenduseks oli näiteks NLKP Keskkomitee 1959. aasta juuni- ja detsembripleenumi auks toimunud sotsialistlik võistlus ja individuaalne novaatorlus, mis tagas seitseaastaku esimese aasta rahvamajandusplaani ennetähtaegse täitmise.

Partei juhtiva osa tõus on tingitud vabariikide ja kohalike organite õiguste edasisest laiendamisest, ühiskondlike organisatsioonide osatähtsuse tõusust, nende spetsiifiliste ja ühiste funktsioonide mitmekesisusest. Partei kui juhtiv ja edasiviiv jõud koordineerib nende tegevust, tsementeerib sotsialistlikku ühiskonda, ühendab kõigi tema osade, kõigi klasside, kõigi Nõukogude Liidu rahvuste ja rahvaste huve. Tsementeerides kesk- ja kohalike organite, riiklike ja ühiskondlike organisatsioonide tegevusühtsust, loob partei reaalsed tingimused selle kõrgema eesmärgi saavutamiseks, kus kõik inimesed õpivad juhtima ja tõesti hakkavad juhtima kõiki ühiskonna asju.

Riigiorganite funktsioonide täitmine töörahva ühiskondlike ja isetegevate organisatsioonide poolt on juba selle väljenduseks, mida me nimetame kommunismi võrseks, algeoks. Selle nähtuse omapära seisab selles, et see tuleviku ühiskonna kommunistliku omavalitsuse võrse kasvab kõrvuti riigiorganitega. Töörahva ühiskondlikud ja isetegevad organisatsioonid tugevdavad oma tööga sotsialistlikku riiki, valmistades ette tema väljasuremise tingimusi. Riigi väljasuremine toimub tema tugevnemise kaudu — selline on sotsialistliku ühiskonna poliitilise organisatsiooni tulevaseks ühiskonna kommunistlikuks omavalitsuseks arenemise dialektika.

«Vestnik Moskovskogo Universiteta»,
III seeria — majandus, filosoofia, nr. 2, 1960.

RAHULIK KOOSEKSISTEERIMINE JA KLASSIVÕITLUS*

MAX REIMANN

Kas sotsialismi- ja kapitalismimaade rahulik kooseksisteerimine või aatomisõda — niisugune on meie ajastu põhiline, alternatiivne küsimus. Mitte kunagi varem ei ole vana ütlus «kolmandat teed ei ole» kõlanud niisuguse jõuga. Ja mitte kunagi varem ei ole kõigi maade ja rahvaste mitmesugustel ühiskonnakihtidel, poliitilistel parteidel ja valitsustel ning eeskätt muidugi kõige võimsamate riikide parteidel ja valitsustel lasunud nii suurt vastutust kui meie ajal. Praegune sugupõlv ja tulevased põlvkonnad langetavad meie päevade poliitikategelaste üle otsuse eeskätt selle järgi, mis nad on ära teinud rahulikuks kooseksisteerimiseks ja aatomisõja ärahoidmiseks.

Agressiivsed imperialistlikud ringkonnad on valmis muutma omaenda paratamatu sotsiaalse surma kogu inimkonna füüsiliseks hävinguks. Astudes välja nende ringkondade inimvaenuliku ideoloogia vastu, astudes välja kõigi nende vastu, kes ei näe veel aatomikatastroofi ohtu või, vastupidi, on sellest niivõrd ära hirmutatud, maha surutud, et ei leia jõudu võitlemiseks; astudes välja patsifistide vastu, kes külvavad illusioone, nagu oleks võimalik agressoreid lihtsalt veenda oma agressiivsetest plaanidest loobuma, — *deklareerivad kõigi maade kommunistlikud parteid üksmeelselt, et kuigi on olemas suur oht, et imperialism päästab valla sõja, on tänapäeval olemas reaalne võimalus sõja ärahoidmiseks, kuid selleks on vaja alatist valvsust kõigi agressioonijõudude suhtes, on vaja kõigi rahujõudude võitlust, võitlust ja veel kord võitlust.*

Hiljuti toimunud Bukaresti nõupidamine ja seal vastu võetud kommünikee kinnitasid veel kord, et need NLKP XX ja XXI kongressi ning teiste kommunistlike ja töölis-

parteide kongresside ideed, deklaratsiooni ja rahumanifesti ideed on vastu pannud aja katsumustele, et need on kaasaja kõige elulisemad ideed.

Kuid just rahuliku kooseksisteerimise printsiibi vastu suunab kõige jultunum imperialistlik reaktsioon oma pealöögi. Organisatsioon «Moraalne Rekonstrueerimine» väidab oma pamfletis, mida Adenaueri abiga Saksa Föderatiivses Vabariigis tasuta levitatakse ja mis miljonitesse ulatuvas tiraažis on käibel kogu Lääne-Euroopas, et «aatomirelva likvideerimise ja rahuliku kooseksisteerimise propageerimine tähendab kindlat surma». Reaktsioon on mobiliseerinud määratu suure võltsijate armee, kõik nad kinnitavad erineval viisil üht ja sedasama: kommunistid, Nõukogude Liit peavad kinni marksismi-leninismi doktriinist, mis kuulutab, et kommunism võidab paratamatult kogu maailmas klassivõitluse teel, klassivõitlus aga tähendavat kommunistide seisukohalt verist vägivalda, sõda. Järelikult on kommunistide rahuliku kooseksisteerimise loosungid ainult «manööver», mille eesmärgiks on Lääne valvsust «uinutada», et luua kõige soodsamad tingimused temale otsustava sõjalise löögi andmiseks. Kodanlikud ministrid ja ajakirjanikud, filosoofid ja ajaloolased, jesuiidid ja parempoolsed sotsialistid otsivad, moonutavad ja isegi lihtsalt fabritseerivad tsitaate Marxi, Engelsi ja Lenini teostest, mis «lükkavat ümber» kommunistlike parteide juhtide üleskutsed rahulikule kooseksisteerimisele. Sääraseid «vastandamisi» harrastas juba kadunud J. F. Dulles, nendega tegelevad Adenauer ja Nixon.

Rööbiti sellega esineb rahuliku kooseksisteerimise printsiibi ründamisi ka nii-öelda «pahemalt poolt». Võtame trotskistliku ajakirja «4. Internatsionaal», mida antakse välja mitmes keeles. Iga selle ajakirja numbri igal leheküljel võib leida «revolutsioonilisele marksismile» truudusevandumist, kõlavaid fraase «ülemaailmse imperialismi» vastu ja iga numbri igal leheküljel esineb vihaseid kallaletunge nõndanimetatud «antimarksistlikule» rahuliku kooseksisteerimise teooriale ja iseäranis Nõukogude Liidu rahupoliitikale, Nõukogude Liidu Kommunistlikule Parteile, kes kuulutatakse «reformistlikuks» ja «revisionistlikuks» parteiks, kuna ta külvavat «illusioone», mis «takistavad» töölisklassi ja asumaade rahvaste võitlust vabaduse eest. On täiesti ilmne, et trotskistid esinevad teadlike provokaatoritena, kes abistavad imperialistlikku reaktsiooni.

Tänapäeva revisionistid ja reformistid — need sotsialismileeri avalikud vaenlased — eitavad nii või teisiti Nõukogude Liidu välispoliitika rahutaotlevat iseloomu. Näiteks 1960. aasta algul avaldasid Saksamaa Sotsiaaldemokraatliku Partei parempoolsed liidrid kommunismivastase dokumendi, milles sisaldub järgmine valelik väide: «Nõukogude Liit ei taha riikide rahulikku kooseksisteerimist.»

Mis puutub revisionistidesse, siis eitavad nad kahe sotsiaalse süsteemi printsipiaalset vastandlikkust ja astuvad välja niisuguse «blokkidest sõltumatu poliitika» eest, mis tegelikult on kasulik imperialismileerile ja mille viimane heaks kiidab. Revisionistide toodangu viimaseks näiteks on E. Kardeli brošüür «Sotsialism ja sõda». Kardeli järgi viib rahulik kooseksisteerimine selleni, et «sotsialistliku ja kapitalistliku maailma vastandlikkuse probleemid hakkavad järk-järgult omandama teisejärgulist tähtsust». Üleskutset loobuda sõjast kui sotsialistlike ja kapitalistlike riikide vaheliste vastuolude lahendamise viisist tõlgitsetakse nende vastuolude antagonistliku iseloomu kadumisena ja nende automaatse lahenemisena. Kardeli brošüüris ei tehta isegi mitte katset tänapäeva rahvusvahelise olukorra iseärasusi analüüsida, ei leidu ühtki hukkamõistvat sõna Ameerika Ühendriikide provokatsioonilise poliitika aadressil. See-eest ei ole siin puudust vihjetest, et sotsialism võib olla agressiooni... allikaks. Rohkesti on kurtmisi selle üle, et maailm on lõhestatud sõjalisteks blokkideks, ja midagi pole öeldud selle lõhenemise tõeliste põhjuste kohta, midagi pole öeldud selle kohta, et just imperialism on oma klassihuvides esile kutsunud «külma sõja» ja teeb kõik selleks, et see sõda jätkuks.

Revisionistid propageerivad oma seisukohti dogmatismi vastu võitlemise lipu all. Viidates «maailmas toimunud põhjalikele muutustele», lööVad nad lahku marksismileninismi õpetusest ja nimelt viimase seisukohast, et imperialistlik süsteem on endiselt sõdade allikaks. Teiselt poolt on olemas ka dogmaatikuid, kes lasevad lendu rohkesti kõlavaid sõnu vajadusest revisionismi vastu efektiivselt võidelda, kuid muudavad seejuures õiged marksistlikud seisukohad absurdiks ja tegelikult ignoreerivad maailmas toimunud olulisi muutusi, iseäranis seda tähtsat fakti, et praegustes tingimustes on sotsialismi ja demokraatia kasvavatel jõududel võimalik sõdu ära hoida. Kui revisio-

nistile on rahulik kooseksisteerimine identne sotsiaalse rahuga, siis dogmaatikule on klassivõitlus identne sotsialistlike ja kapitalistlike riikide vahelise sõja paratamatusega. Mõlemal juhul kuulutatakse rahulik kooseksisteerimine ja klassivõitlus kokkusobimatuiks mõisteteks. Pole raske näha, et tegelikkuses ei saa ei dogmaatikud ega revisionistid niisuguses «poleemikas» teineteist võita, vaid vastupidi, oma ühekülgsusega täiendavad nad teineteist ja suunavad oma hoobid, kuigi teine teisest küljest, marksismi-leninismi vastu.

Tõeline, loov marksism suhtub ühtviisi leppimatult nii revisionismisse kui ka dogmatismisse ja, jätkates oma tähtsaimat traditsiooni, võitleb kahel rindel.

Rahulik kooseksisteerimine kui rahvusvahelisel areenil toimuva klassivõitluse eriline vorm

Rahulik kooseksisteerimine ei ole sugugi vastuolus marksistlik-leninliku klassivõitluse ja sotsialistliku revolutsiooni teesiga. Absoluutselt alusetu on juba küsimus: «kas rahulik kooseksisteerimine v õ i klassivõitlus», «kas rahulik kooseksisteerimine v õ i sotsialistliku revolutsiooni võit kogu maailmas.» Esiteks, rahulik kooseksisteerimine ise on klassivõitluse eriline vorm. Teiseks, ta ei kaota kapitalistlikes maades toimuva klassivõitluse teisi vorme, vaid vastupidi, eeldab nende arenemist.

On ekslik näha näiteks NSV Liidu ja Ameerika Ühendriikide rahulikes suhetes lihtsalt kahe riigi suhteid, arvesse võtmata nende riikide sotsiaalset olemust. Sotsialism ja kapitalism erinevad teineteisest printsipiaalselt oma põhialuste, printsiipide ja eesmärkide poolest, nad eitavad teineteist ja nendevaheline võitlus ei taandu tagaplaanile, vaid omandab järjest suurema, otsustavama tähtsuse. *Klassiseisukohalt on need ühtedes maades võimu kätte võitnud töölisklassi ja teistes maades veel võimul püsiva kodanluse vahelised suhted.* Rahuliku kooseksisteerimise leninlik printsiip tuleneb Lenini sotsialistliku maailmarevolutsiooni teooriast. Vastavalt sellele teooriale võidab revolutsioon esialgu mõnedes või isegi ühel üksikul maal. Sellest tulenebki sotsialistlike ja kapitalistlike maade kooseksisteerimine teatud aja vältel.

Kuid jutt on klassivõitluse erilisest vormist — erineva sotsiaalse süsteemiga *riikide rahulikust võistlusest.*

Nende riikide põhialuste, printsiipide ja eesmärkide lepitamatus ei tähenda nendevaheliste relvastatud kokkupõrgete paratamatust.

Kuid «ilma relvadeta ja ilma sõdadeta maailm» on ainult küsimuse üks külg. Teine külg on väljendatud kommunistide loosungis: «Saavutada võit rahulikus võistluses kapitalismiga!» See võit aga ei tule ise, see tuleb kätte võita võitluses.

Missugustes valdkondades ja kuidas toimub siis see klassivõitlus?

Teatavasti toimub proletariaadi ja kodanluse vaheline klassivõitlus kolmel peamisel rindel: poliitika, majanduse ja ideoloogia rindel. Üheski neist valdkondadest ei saa olla mingisugust sotsialismi ja kapitalismi kokkuleppimist, mingisugust kahe süsteemi «sünteesi», kuidas ka kodanlike ja reformistlike seisukohtade propageerijad ei püüaks vastupidist tõestada. Kõigil neil rinnetel peab võidukas proletariaat kogu maailma ees kujukalt ja veenvalt demonstreerima sotsialismi otsustavaid eeliseid kapitalismiga võrreldes.

Võtame näiteks majandusliku aspekti. Majanduse valdkonnas seisab sotsialismimaade põhiülesanne selles, et ette jõuda kõige enam arenenud kodanlike maade vastavast tasemest. Kommunistid lähtuvad Lenini tuntud näpunäitest, et «tööviljakus on lõpuks uue ühiskonnakorra võiduks kõige tähtsam, kõige peamine». «Praegu,» kirjutas Lenin, «avaldame oma peamist mõju rahvusvahelisele revolutsioonile oma majanduspoliitikaga ... Sellele tandrile on võitlus kantud kogu maailma ulatuses. Kui me lahendame selle ülesande — siis oleme võitnud rahvusvahelises ulatuses, kindlasti ja lõplikult. Sellepärast omandavad majandusliku ülesehitustöö küsimused meie jaoks äärmiselt suure tähtsuse.» (V. I. Lenin. Teosed, 29. kd., lk. 394; 32. kd., lk. 413.)

Vastavalt neile Lenini näpunäidetele nimetas N. S. Hruštšov majandusliku võistluse valdkonda sotsialismi ja kapitalismi «peamiseks võitlusväljaks».

Nõukogude Liit asus esimesena sotsialistlike riikide hulgast põhilise majandusliku ülesande praktilisele lahendamisele. Nõukogude Liit on Ameerika Ühendriikidest ette jõudnud toodangu kasvu tempo ja iga-aastase absoluutse juurdekasvu poolest, samuti mitmes otsustava tähtsusega teaduse ja tehnika harus ning lähemas tulevikus

ületab ta kogu ühiskondliku töö viljakuse sellel kõige arenenumal kodanliku maailma maal, tagab oma rahvale kõige kõrgema elatustaseme, tuleb esikohale maailmas niihästi tootmise absoluutse mahu poolest kui ka toodangult iga elaniku kohta. Nõukogude majandus koos teiste sotsialistlike maade tormiliselt areneva majandusega ületab kodanliku maailma majanduse nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt.

Just niisugune sotsialismi majanduse kasv annab kõige kindlama tagatise, mis ei lase imperialismil sõda valla päästa.

«Rahulik kooseksisteerimine võib kujuneda ja peab kujunema rahulikuks võistluseks kõigi inimvajaduste parema rahuldamise alal» (N. S. Hruštšov). See aga tähendab, et rahulik kooseksisteerimine ei ole lihtsalt võistlus kahe süsteemi v a h e l, vaid ka võitlus, mille käigus kapitalistlike maade rahvad peavad omaenda kogemuste najal veenduma selles, missugune süsteem on parem, ja valima neist parema. Kapitalistlike ja sotsialistlike maade toodang, nende kaubad kohtuvad rahvusvahelistel turgudel, kapitalismi ja kommunismi poliitika ja ideoloogia põrkavad kokku kongressidel ja konverentsidel, näitustel ning sotsialistlike ja kapitalistlike maade kodanike vastastikustel külaskäikudel. Hoolimata reaktsionääride arvukaist katsetest säilitada endisi barjääre ja püstitada uusi, tutvuvad sajad miljonid inimesed tuhandete kanalite kaudu sotsialismiga, võrdlevad ja kõrvutavad kaht süsteemi — kumb neist tagab lihtinimesele parema elu, loob soodsamad tingimused tema aineliste ja kultuuriliste nõuete rahuldamiseks, tema loova initsiatiivi vallapääsuks. Meenutame, kui võrd haaravaks ja põhjendatuks said kommunistlikud vaated lihtsate inimeste silmis seoses N. S. Hruštšovi reisidega Ameerika Ühendriikidesse ja teistesse kodanlikesse riikidesse, kuidas niisugused visiidid aitavad levitada tõde kommunismi kohta. Ja võrdleme nende reisidega Nixoni viljatut katset «agiteerida» NSV Liidus ja mõnedes teistes maades kapitalismi kasuks.

Imperialistidele ei meeldi kommunistide kindel veendumus, et lõplik võit jääb kommunismile. Kuid tekib küsimus, miks peaksid kommunistid kahtlema selles, et nende ideed saavutavad rahulikul teel võidu kogu maailmas?

Meie veendumus rajaneb objektiivsete ajaloo seaduste

tundmaõppimisel. Iga päevaga saab üha selgemaks, et kommunism kui kõige progressiivsem ühiskonnakord asendab paratamatult kapitalismi selsamal põhjusel, miks kapitalism asendas omal ajal feodalismi. Loomulikult ei ole meil midagi selle vastu, et ka kapitalistid usuksid kindlalt edasi oma võimalustesse, kui ainult mingisuguseid ideid jõuga peale ei sunnitaks.

Tuleb rõhutada, et tegelikult suhtuvad kodanlikud poliitikategelased ja ideoloogid rahulikusse kooseksisteerimisse nimelt kui klassivõitluse erilisse vormi. Kutsudes kapitalistlikku maailma üles «taassünnile», ütlevad kainema mõistusega inimesed kodanlike tegelaste hulgast otseselt: «kommunismi väljakutse ei ole sõjaline, vaid sotsiaalne väljakutse.» Kõige paadunumad reaktsionäärid aga sellepärast kardavadki seda väljakutset, et nad näevad ja tunnevad ette oma sotsiaalset surma, oma elujõuetust. Eitades rahulikku kooseksisteerimist, kutsudes üles võidurelvastumisele ja kommunismivastasele sõjale, püüavad nad vaid asendada paratamatu klassivõitluse üht vormi, rahulikku võitlust, teise vormiga, relvastatud võitlusega. Just nagu võiks neid päästa sõda, kus neid ei oota enam lihtsalt sotsiaalne lüüasaamine (nagu rahuliku kooseksisteerimise tingimustes), vaid ka füüsiline häving!

Meie ütleme: näidaku sotsialism, milleks ta on suuteline, ja kapitalism, milleks tema on suuteline, ning kohtunikuks olgu rahvad. Imperialistid aga kardavad seda rahvaste kohtuotsust, nad löövad järjest enam kahtlema selles, kas nende süsteem suudab vastu pidada, kui nad kommunistide väljakutse vastu võtavad. Ja see ärevus, see ebakindlus on tänapäeval üheks kodanliku teadvuse kõige tüüpilisemaks jooneks. Tuntud ameerika reaktsiooniline publitsist Harry Schwarz kirjutas alles hiljuti: «Ei saa ärevuseta vaadata tulevikus kujunevale olukorrale, kus Nõukogude toodang suureneb ning vahe meie ja Nõukogude Liidu vahel majanduse valdkonnas väheneb, see aga väheneb kahtlemata. Veel enam, selles maailmas, kus rahvaste enamus elab ikka veel hirmsas viletsuses, kujuneb eeskuju, mida Nõukogude Liit toodangu mahu suurendamise kiire tempoga praegu ja — kui see nii edasi läheb — ka edaspidi annab, suureks külgetõmbejõuks rahvahulkadele ja juhtidele Lõuna-Ameerikas, Aasias ja Aafrikas, kuhu on koondatud maakera rahvastiku enamus ja kus valitseb kõige suurem vaesus.» Ainult asjata petab H. Schwarz ennast ja oma

klassi, kinnitades, et kommunismi eeskuju avaldab mõju üksnes majanduslikult mahajäänud maadele.

Saksa Demokraatliku Vabariigi kui sotsialistliku riigi olemasolu ja arenemine paljastab Schwarzi vale. Sotsialismi eeskuju jõud etendab eriti suurt osa lõhestatud Saksamaal, kus kaks süsteemi eksisteerivad mitte üksnes kahe tööstuslikult kõrgel tasemel seisva riigi näol, vaid põrkavad otseselt kokku, seisavad vastamisi ühe ja sama linna piirides, Berliinis. Viitame prantsuse nädalalehes «Perspektiivid» (23. juulil 1960) ilmunud artiklile «Kahe süsteemi võistlus» (võrreldakse Saksa Demokraatlikku Vabariiki ja Saksa Föderatiivset Vabariiki). Tähendanud, et tööstuse arenemise tempo on Saksa Demokraatlikus Vabariigis kiirem kui Saksa Föderatiivses Vabariigis, teeb autor kokkuvõtte: «Sellest järeldub, et Ida-Saksamaa progress on otse hämmastav, eriti kui arvesse võtta võrdluse aegu. Ka Lääne-Saksamaa ei ole ju need 10 aastat maganud!... Ida-Saksamaa seitseaastaku plaanis, mis lõpeb 1965. aastal, on ette nähtud natsionaalse tulu aasta keskmine suurenemine 7 protsendi võrra ja tööstustoodangu suurenemine 9 protsendi võrra. Vastavalt meie majanduslikele ja rahanduslikele kriteeriumidele on see peaaegu teostamatu.»

Esimese saksa tööliste ja talupoegade riigi eeskuju mõju Lääne-Saksamaale teeb valitsevad ringkonnad rahutuks. Ajalehes «Die Welt» 13. augustil 1960 avaldatud juhtkirjas kirjutab Zehrer, et Saksa Demokraatlik Vabariik alustab nüüd majandusliku stabilisatsiooni alusel üldist pealetungi, kusjuures Lääne-Saksamaa osutub varsti kaotajaks pooleks.

Kui Nõukogude Liit lahendab põhilise majandusliku ülesande ja hakkab kõiki tooteid valmistama ühe elaniku kohta rohkem kui Ameerika Ühendriigid, kui sellele eesmärgile jõuavad lähedale ka teised sotsialismimaad, siis veenduvad mitte ainult kõige vaesemate, vaid ka kõige rohkem arenenud kodanlike maade rahvad kindlalt selles, et kommunism tähendab igas suhtes võrratult paremat elu kui kapitalism. Aga kes ja kus on loobunud paremast elust, kui ta on selles oma silmaga veendunud?

Niisiis, rahulik kooseksisteerimine kui klassivõitluse eriline vorm loob kõige soodsamad tingimused sotsialismi eest võitlemiseks maailma areenil ja lõpuks sotsialismi võiduks kogu maailmas.

Rahulik kooseksisteerimine ja teised klassivõitluse vormid kapitalistlikes maades

Rahulik kooseksisteerimine ei haara sugugi kapitalistlike maade proletariaadi ja kodanluse vahelisi suhteid ja seepärast ei tule seda tõlgendada «klassirahuna». Rahuliku kooseksisteerimise printsiip on rakendatav üksnes riikide suhtes, kelledel — vastavalt tegelikule olukorrale, vastavalt kõigile juriidilistele ja kõlbelistele normidele — on ühesugused õigused, kes on ühtviisi sõltumatud, suveräänsed. Rahulikus võitluses kodanlike maadega on sotsialistlikel maadel kindlad positsioonid, nad ei jää neist milleski maha, vaid vastupidi, on paljus neist isegi üle.

Teine asi on suhted kodanliku ühiskonna klasside vahel. Kui inimene ei ole pime ega moonuta teadlikult tõde, siis ei saa ta neid suhteid üheõiguslikuks nimetada ei majanduses, poliitikas ega ideoloogias. Täpselt samuti ei saa üheõiguslikeks nimetada suhteid imperialistlike riikide ja asumaade ning poolasumaade vahel. Missugusest «sotsiaalsest rahust» saab neil juhtudel juttu olla? Hoolimata niisuguse olukorra kisendavast ebaõiglusest, ei kavatse kodanlus kas või üht osagi oma privileegidest proletariaadile anda. Kogu ajalugu tõestab, et proletariaat ei ole kunagi saanud ühtki eelist muidu, ei ole midagi saanud kodanluselt kingitusena. Kõik õigused, mis tal on, on ta ise kätte võitnud, on kätte võitnud võitluses. Kuid ka see on tühine osa võrreldes sellega, mis kodanlus temalt iga päev ära võtab.

Selles asi seisabki, et ei sotsialistlikud riigid ega kommunistlikud parteid ole süüdi selles, et klassivõitlus kodanlikus maailmas ei saa lõppeda seni, kuni on olemas see kodanlik maailm. Sotsialistlikud riigid ei saa revolutsiooni kapitalistlikes maades «alustada» ega «lõpetada», ei saa revolutsiooni sinna «importida» ega sealt «eksportida».

Marksismile-leninismile on avantüristlik revolutsiooni «taganttõukamise» ja «eksportimise» teooria täiesti võõras. Ja sellepärast ei kavatse antud maal valitsevaks klassiks saanud töölisklass eesotsas oma avangardi — kommunistliku parteiga kodanlikku maailma jäänud rahvastele oma majanduslikku ja poliitilist korda, oma ideoloogiat jõuga peale suruda. «... Võidukas proletariaat,» kirjutas F. Engels, «ei saa ühelegi võõrale rahvale mingit õnnelikuks-

tegemist peale sundida, õõnestamata sellega omaenda võitu. Muidugi ei eita see mingil määral mitmesuguseid kaitsesõdu...» (К. Маркс, Ф. Энгельс. Избранные письма. Госполитиздат, 1948, стр. 357.)

Revolutsioon ühel või teisel maal ei ole vandenõu, ei ole paleepööre, vaid ühiskondlike suhete põhjalik ümberkujundamine, mis viiakse läbi antud maa paljude miljonite inimeste kangelaslike tegudega, nende tahtega, teadlikkusega. «Revolutsioone ei tehta tellimise peale, neid ei määrata ühele või teisele momendile ette kindlaks, vaid need valmivad ajaloolise arenemise protsessis ja puhkevad momendil, mille tingib terve rea sisemiste ja väliste põhjuste kompleks.» (V. I. Lenin. Teosed, 27. kd., lk. 506.)

Rahulik kooseksisteerimine või «külm sõda», mis viib kuumale sõjale, — see on iga kapitalistliku maa töölisklassi võitluse konkreetsete tingimuste küsimus. Proletariaat, kirjutas V. I. Lenin, «ei saa suhtuda tuimalt ja ükskõikselt oma võitluse poliitilistesse, sotsiaalsetesse ja kultuurilistesse tingimustesse» (V. I. Lenin. Teosed, 15. kd., lk. 172). Ka kaasaja proletariaadile ei ole sugugi ükskõik, kas ta elab ja võitleb rahuliku kooseksisteerimise või «külma sõja» tingimustes.

Lenin õpetas meile, et töölisliikumine peab alati taotlema — ka juba kodanliku ühiskonna raamides — võimalikult soodsat võitlusvälja, võimalikult suurt manööverdamisvabadust, kõige soodsamaid tingimusi töölisklassi ja kogu rahvuse üldiste huvide kaitsmiseks. See käib nii sisemiste kui ka rahvusvaheliste võitlustingimuste kohta.

Seisukoht, et välispoliitika on sisepoliitika jätkamine, on üks marksismi-leninismi põhilisi, printsipiaalseid seisukohti. Kas antud valitsus peab «külma sõda» või teostab rahuliku kooseksisteerimise printsiipe — see ei avaldu üksnes tema välispoliitikas, vaid ka tema sisepoliitika kursis.

Missugused konkreetsed tingimused loob «külm sõda» proletariaadi klassivõitluseks kodanluse vastu?

«Külm sõda» kui imperialismi sünnitis on omakorda kodanluse kõige reaktsioonilisema, monopolistliku osa positsioonide kindlustamise vahendiks, proletariaadi kui klassi rõhumise ja demokraatliku liikumise mahasurumise tähtsaks abinõuks. Ta tähistab reaktsiooni raevukat pealetungi kõigil klassivõitluse rinnetel.

Majanduse militariseerimine käib alati käsikäes monopolistliku riigikapitalismi arenemisega, riigiaparaadi allu-

tamisega sõjatööstuse monopolidele, mis maksumaksjate arvel skandaalselt rikastuvad. Oma kombitsaisse haaravad nad üha laiemad riigi majandusliku, poliitilise ja ideoloogilise elu sfäärid. Mitte kunagi varem ei ole niisugustes maades, nagu Ameerika Ühendriigid või Saksa Föderatiivne Vabariik, olnud riigiaparaat niisugusel määral allutatud sõjatööstuse monopolidele. Mitte kunagi enne 40.—50. aastate «külma sõja» ajajärku pole militarismi ladvikul olnud rahu ajal niivõrd igakülgset ja saatuslikku mõju kõigile rahvuse elu aladele, mitte kunagi pole ta käitunud parlamentide ja riigiasutuste suhtes nii autokraatlikult. Selle kujukaks näiteks on Pentagon Washingtonis ja Lääne-Saksamaa natsistlik generaliteet.

Rahvusvahelise pinevuse perioodidel paisub imperialistlikes riikides järsult sõjaväe- ja politseiaparaat — valitsevate klasside peamine tugi võitluses demokraatia ja sotsialismi jõudude vastu.

Maskeerides end demagoogilise kisaga, et «välisohu tõttu on tarvis rahvus ühte liita», tõttab imperialistlik kodanlus töötajatelt ära võtma õigusi, mis nad on pikaajalise visa võitluse käigus kätte võitnud. Iseäranis julmi repressioone kasutab reaktsioon töölisklassi organisatsioonide ja tema avangardi — kommunistlike ja töölisparteide suhtes.

«Külma sõja» ajajärku kuulub Ameerika Ühendriikides Taft-Hartley seadus, mis on suunatud ametiühingute ja streikide vastu, samasse ajajärku kuulub makkartismi — fašistlike meetodite ameerika variandi — õitseaeg, mil intensiivistati kommunistide tagakiusamist, rassilist terrorit ja keskaegset «nõiajahti», mis oli suunatud progressiivste tegelaste vastu. Ameerika rahva ustavaid tütreid ja poegi süüdistati «Ameerika-vastastes salasepitsustes» ja kuulutati nende valesüüdistuste põhjal lindpriiks, heideti vanglaisse ja mõned neist hukkusid elektritoolil.

Lääne-Saksamaa revanšistidele rajas «külm sõda» tee NATO-sse, Saksa Föderatiivse Vabariigi remilitariseerimisele ja andis neile julguse hakata taotlema õigust omada aatomirelva, massilise hävitamise relva. Hitlerlikud kindralid, kes eile olid Teise maailmasõja organiseerijaiks, planeerivad täna välksõda Saksa Demokraatliku Vabariigi ja teiste sotsialistlike maade vastu. Lääne-Saksamaa töörahva õlgadel lasuvad määratu suured maksud ja see maksukoorem kasvab pidevalt ja kiiresti. Et maksta raketirelva

ja teiste sõjaliste materjalide eest, mis Bonni sõjaminister Strauss Ameerika ja Lääne-Saksa monopolidelt tellis, võeti sotsiaalhoolduse fondist ära peaaegu 5 miljardit marka. Sel põhjusel peavad töötajad loobuma neist saavutustest kindlustussüsteemis, mis nad 80 aasta eest kätte võitsid.

Jällegi kasutavad saksa imperialistid töölisklassi ja rahvahulkade vastupanu mahasurumiseks fašistlikke meetodeid. Nad saavutasid Saksamaa Kommunistliku Partei ärakeelamise. Lääne-Saksamaa kohtud on teinud tuhandeid terroristlikke kohtuotsuseid rahu ja demokraatia eest võitlejate kohta. Adenaueri valitsus toetab üha rohkem revanšistlike liitude ja SS-laste organisatsioonide jultunud väljaastumisi ja määrab kõrgematele riiklikele ametikohtadele rassilise tagakiusamise ja antisemitismi initsiaatoreid, selliseid, nagu riigisekretär Globke ning paljud teised natsid ja sõjaroimarid.

Viimase aja kogemused on jällegi kinnitanud, et «külm sõda» rahvusvahelisel areenil ja reaktsiooniline kurss kapitalistlike riikide sisepoliitikas on omavahel seotud. Ameerika Ühendriikide valitsus ja Adenaueri režiim organiseerisid tippnõupidamise nurjaajamise ning kasutasid selle tagajärjel tekkinud rahvusvahelist pinevust otsekohe ära selleks, et uusi määratu suuri sõjalisi tellimusi jaotada ja rahva mahasurumiseks abinõusid tarvitusele võtta. Eisenhower nõuab miljardeid dollareid lisasummasid nõndanimetatud erijuhtudeks, kusjuures nende juhtude all tuleb nähtavasti mõista uusi provokatsioone rahu ja rahvusliku sõltumatuse vastu. Strauss sõitis Ameerika Ühendriikidesse, et saada sealt ilmselt agressiivset relva raketi «Polaris» näol. See annab saksa imperialistidele võimaluse «iseseisvalt» provokatsioone ette võtta ja seega teisi NATO-sse kuuluvate riikide rahvaid aatomisõtta kiskuda. Omal maal teeb Adenaueri valitsus selleks ettevalmistusi erakorraliste seaduste ja üldise töökohustuse abil. See tähendab, et Lääne-Saksamaa valmistub totaalseks sõjaks juba rahu ajal.

«Külma sõja» tingimustes kuulutatakse võitlus töörahva kõige elulisemate, kõige pakilisemate nõudmiste eest «õõnestustegevuseks» ja selle eest karistatakse vastavalt sõjaaja «erakorralistele seadustele». Palga tõstmise ja töötingimuste parandamise nõudmist kvalifitseeritakse «riigi julgeoleku õõnestamisena». Antikommunism kujuneb

üldiseks ettekäändeks, mille abil võib ekspluateerimist kõvendada, makse suurendada, igasuguseid jälke tegusid varjata, igaühega arveid õiendada. Rahvas elab halvasti? Süüdi on kommunism! Töölised protesteerivad niisuguse elu vastu? Süüdi on kommunism! Kõik, mis on halb, tuleneb kommunismist, kõik, mis on hea, tuleneb antikommunismist.

Neis tingimustes toimub kõige reaktsioonilisemate jõudude ühinemine mitte ainult rahvuse raamides, vaid ka rahvusvahelises ulatuses. NATO, SEATO, CENTO — kõik need rahvusvahelise reaktsiooni pühad liidud loodi «külma sõja» olukorras. Nad eksisteerivad, nagu nende loojad ise küllalt sageli on tunnistanud, ainult rahvusvahelise pinevuse säilimise tõttu.

Sõjahüsteerika ja antikommunismi märatsemine aitavad valitsevatel ringkondadel rahvahulki petta. Pole sugugi juhuslik, et «külma sõja» perioodil on igasuguse tõe levitamine sotsialistlike maade kohta raskendatud. Samal ajal on hõlpsam õigustada osavõttu agressiivsetest sõjalistest blokkidest. Nende avalike ja salajaste tehingute ülesanne on teada, nad ei eksisteeri sugugi kaitsevajadusteks, sest nendest osavõtjaid ei ähvarda keegi, vaid eeskätt demokraatliku ja rahvusliku vabadusliikumise mahasurumiseks. Kõige kujukamaks illustratsiooniks öeldule võiks vahest olla Li Sõn Mani ja Ho Tšoni Lõuna-Korea. 29. aprillil käesoleval aastal kirjutas Walter Lippmann «New York Herald Tribune'is»: «Lõuna-Korea riik on loodud Ameerika kätega, teda kaitstakse Ameerika jõududega ja hoitakse püsti Ameerika subsiidiumidega.»

Seega peaks selge olema, et «külm sõda» raskendab proletariaadi klassivõitlust ja pidurdab ka rahvusliku vabadusliikumise arenemist. Kuid samal ajal tähendab «külm sõda» ka suure hulga lõhkeainete kogumist imperialismi hoone alla, ja reaktsiooni «võidud» valmistavad lõppkokkuvõttes ette tema hävitavat lüüasaamist, sest rahvad, kommunistlikud parteid ei pane relvi mingisugustes tingimustes maha ja jätkavad võitlust.

Missugused tingimused on proletariaadi klassivõitluseks kodanluse vastu rahvusvahelise pinevuse lõdvenemise aegadel, ajajärgul, kus kodanlikud valitsused, kuigi sunnitult, võrdlemisi laialdaselt tunnistavad vajadust astuda sotsialismimaadega rahulike suhete loomise teele?

Läkituses kõigile töötajatele, kõigile demokraatidele,

millele kirjutasid alla 17 Euroopa kapitalistliku maa kommunistlikud parteid, öeldakse: «Rahvusvahelise pinevuse lõdvendamise teel astutud sammud näitavad juba, et meie võitlus minevikus ei olnud asjatu... Positiivsed muutused rahvusvahelises olukorras avavad uusi võimalusi vabaduse eest võitlemiseks, demokraatia kaitsmiseks, demokraatia taastamiseks seal, kus see on vajalik, demokraatia uuendamiseks. Need muutused andsid löögi antikommunismile.»

Pinevuse lõdvenemine võtab imperialistliku kodanluse käest peamise trumbi, mille abil ta demokraatlike õiguste ründamist õigustab, «välisohu». Kui «isamaad» ei ähvarda oht, kuidas siis põhjendada määratu suurte sõjaliste kulutuste vajadust nendesamade rahvahulkade ees, kes iga päev tunnevad puudust kortereist, koolidest, haiglatest, kes kannatavad maksukoorma ja elukalliduse all, keda ootab viletsus vanadusepäevil?

Rahulik kooseksisteerimine toob nähtavale kodanliku ühiskonna klassivastuolud, aitab neilt maha kiskuda šovinismi ja militarismi katte, teeb nad rahvahulkadele arusaadavamaks ja aitab järelikult kaasa piiride tõmbamisele sotsiaalsete ja poliitiliste jõudude vahele ja töörahva koondamisele tööliskiassi ümber.

Võitlusel rahu eest, rahuliku kooseksisteerimise eest, üldise ja täieliku desarmeerimise eest ei ole otseselt sotsialistlik, vaid ülddemokraatlik iseloom. Kuid revolutsioonilise liikumise demokraatlike ja sotsialistlike ülesannete skemaatiline lahutamine või isegi nende vastandamine teineteisele on marksismile-leninismile võõras ning on täiesti vastuolus eluga.

Kõik rahvahulkade saavutused demokraatia alal vastavad tööliskiassi põhihuvidele, sest tema vajab rohkem kui ükski teine kodanliku ühiskonna klass poliitilisi vabadusi, ilma milleta, nagu rõhutas V. I. Lenin, ei ole võimalik «...ei laialdane, avalik ja vaba klassivõitlus ega proletariaadi masside poliitiline valgustamine, kasvatamine ja koondamine» (V. I. Lenin. Teosed, 8. kd., lk. 474).

Kas heanaaberlikud suhted ja rahvusvaheline koostöö või pinev rahvusvaheline olukord ja kasvav umbusk riikide vahel — see on peamine küsimus, mis käesoleval ajal eraldab mitte ainult töörahva, vaid ka teatud kodanluse ringkonnad äärmiste reaktsionääride rühmast. Järelikult laiendab võitlus rahu eest demokraatliku liikumise sotsiaalset

baasi. Selles laiahaardelises võitluses oma eluliste huvide eest õpivad rahvahulgad eraldama sõpru vaenlastest, õpivad koondama oma jõude. Just niisuguseid kogemusi vajavadki rahvahulgad, et läheneda võitlusele sotsialismi eest ning seejärel ka ühineda sellega.

Ka rahu eest võitlemise iseseisvat tähtsust on muidugi raske üle hinnata. Kuid seetõttu, et rahu ja rahuliku kooseksisteerimise kõige õelamateks vaenlasteks on monopolistlikud ringkonnad ja nende valitsused, s. o. need jõud, kes tõkestavad teed sotsialismile, ja kõige järjekindlamaiks ning ennastsalgavamaiks võitlejaiks rahu eest on tööliskiassi parteid ja sotsialistlike maade valitsused — juhtiv jõud võitluses sotsialismi eest—, vastab rahu kaitsmine sotsialismi eest võitlemise põhihuvidele ja soodustab revolutsioonilise liikumise arenemist. Mida aktiivsemalt ja energilisemalt kommunistid aatomisõja ohu ja pöörase võidurelvastumise vastu ning rahuliku kooseksisteerimise ja desarmeerimise eest võitlejate eesotsas tegutsevad, seda laiem ja sügavam on nende mõju rahvahulkadele, keda nad imperialismivastases võitluses juhivad.

Enamik revolutsioonilisi väljaastumisi on lõppenud traagiliselt mitte sellepärast, et revolutsiooni jõud ei olnud suutelised sisemist kontrrevolutsiooni ohjeldama, vaid sellepärast, et sisemine reaktsioon jõudis sõlmida liidu väliste reaktsiooniliste jõududega, kes interventsiooniga lämmatasid revolutsiooni. Nii oli 1871. aastal Pariisi Kommuuni päevil, nii oli 1919. aastal Baieris ja Ungaris. Needsamad kodanlased, kes levitavad valet «revolutsiooni eksportimisest», kasutavad alati reaktsiooni eksportimist, kui tingimused seda neile võimaldavad.

Rahuliku kooseksisteerimise printsiipide elluviimine raskendab, pidurdab, teeb võimatuks sisemise ja välise reaktsiooni ühise tegevuse, agressiooni revolutsiooniliste rahvaste vastu. Miks ei julge kõige suurema kapitalistliku riigi — Ameerika Ühendriikide ninamehed oma sõjaväega kallale tungida väikesele kangelaslikule Kuuba rahvale, nagu nad seda tegid 6 aasta eest Guatemaalas? Asi seisab nimelt selles, et nad ei saa kuidagi õigustada maailma avalikkuse silmis rahuliku kooseksisteerimise printsiibi rikkumist, sest tänapäeval peavad kõik rahvad seda printsiipi oma kõige kallimaks varaks. Kuid asi seisab ka selles, et mittevahelesegamise printsiip ei tugine tänapäeval üksnes moraalile ja õigusele, vaid sotsialismileeri maade

majandusliku, poliitilise ja sõjalise võimsuse graniitsele alusele, sotsialismileeri maade autoriteedile. Rahu ja demokraatia jõud on suutelised seda printsiipi imperialistlikele riikidele p e a l e s u n d i m a. Et see ei ole utoopia, seda kinnitab tegelik elu, imperialistide agressiooni läbikukkumine Egiptuses, Liibanonis ja teistes maades. Ja kas mitte sotsialismileeri maade seisukoht, rahuliku kooseksisteerimise printsiipide eest võitlevate kommunistlike ja töölisparteide seisukoht ei aidanud Egiptuse, Iraagi ja teiste maade rahvastel heita endalt kolonialismiiket? Kõik tähtsamad võidud, mis töörahvas on mitmesugustel maailma maadel — Kuubal, Kongos, Lõuna-Koreas, Jaapanis, Itaalias jne. — viimastel kuudel saavutanud, võideti kahtlemata hõlpsamini kätte seetõttu, et vale kommunismi kohta osutus pärast pikki aastaid paljastatuks.

Kui töölisklass, kommunistlikud parteid on sunnitud alustama relvastatud võitlust, siis ainult sellepärast, et reaktsioonilised kodanlikud ringkonnad selle peale sunnivad. Iga «külma sõja» retsidiiviga läheb reaktsioon julgemaks ja alustab pealetungi ning võimalus rahulikul teel sotsialismile jõuda muutub järelikult väiksemaks.

Kuid rahulik kooseksisteerimine on sotsialismile kasulik ka veel sellepärast, et niisuguses olukorras on kapitalistlikel maadel hõlpsam üle minna sotsialismile rahulikul teel, ilma kodusõjata. Kui varem, kapitalismi üldkriisi algperioodil oli see võimalus äärmiselt harukordne, siis nüüd, kus on olemas sotsialismi maailmasüsteem ja on tugevnenud rahujõud, võib see kujuneda järjest sagedamaks. See on väga tähtis, sest kommunistid võitlevad alati selle eest, et paratamatu revolutsioon kulgeks võimalikult rahulikes vormides, see tuleneb meie õpetuse sügavalt humaansest iseloomust. Me taotleme, et demokraatlikud ja sotsialistlikud revolutsioonid toimuksid minimaalsete kaotustega, et revolutsiooniline protsess toimuks kõigis kapitalistlikes maades rahvale võimalikult valutult.

Kui rahuliku kooseksisteerimise printsiipe edukalt ellu viiakse, suureneb pinevus imperialistlike paktide süsteemis, teatud kodanluse kihid, mõningate kodanlike riikide valitsused eelistavad majanduslike suhete arendamist sotsialismimaailmaga ega suhtu seepärast heakskiitvalt militarismi märatsemisse näiteks Lääne-Saksamaal. Sellest tuleneb teravate lahkhelide arenemine peamise imperialistliku bloki — NATO — raamides.

Et rahulik kooseksisteerimine saaks tegelikkuseks, peavad töölisklass ja kõik rahuarmastavad jõud visalt ja otsustavalt võitlema imperialismi — töölisklassi ja rahvaste surmavaenlase vastu. Teiselt poolt aitab võitlus sõja ärahoidmise eest ja iga edusamm rahuliku kooseksisteerimise printsiipide elluviimisel laiendada klassivõitlust kapitalistlikes maades, arendada demokraatlikku ja rahvuslikku liikumist.

*

Rahu ja sotsialism on teineteisest lahutamatud. Sotsialism õitseb rahu tingimustes.

Kuid mõnikord küsitakse: kui imperialism peaks julgema maailmasõda valla päästa, siis hävitatakse ta selle sõja tulemusel — kas see ei oleks sotsialismile puhas võit? Kommunistidel ei ole ega saagi olla kahtlust kommunismi võidus. Kuid, nagu ütles noor Marx, kõige tähtsam kommunismis on «reaalne humanism», kõigi inimese aineliste ja vaimsete vajaduste maksimaalne rahuldamine ja arendamine. Sõda üldse — niihästi «tavaline» ja veel enam aatomisõda — ei ole sotsialismile omane; sõda võib alustada üksnes imperialism, kuigi see toob kaasa tema enda hukkumise. Pealegi toob kaasaegne aatomisõda kaasa mitte ainult ühiskonna tootlike jõudude hävinemise, tervete maade ja sadade miljonite inimeste hukkumise, vaid sõja tagajärjed avaldavad mõju ka paljudele tulevastele põlvkondadele. Kas võib siis soovida sotsialismi ehitamist niisugusel alusel? Missugusest «taktikast», missugustest «manöövritest» võib olla juttu, kui rahulik kooseksisteerimine peab päästma inimkonna kõigist neist võimalikest tagajärgedest? Kommunistid ei unista ürgaegsest kommunismist, nad võitlevad kõige kõrgemal arengutasemel seisva ühiskonna eest, kus ei ela vigased, vaid terved ja rõõmsad inimesed. Sellepärast on rahulik kooseksisteerimine neile ajaloolise progressi ainukeseks vastuvõetavaks teeks.

«Problemõ Mira i Sotsializma» nr. 10, 1960

EDVARD KARDELI «VERBAALNE DIALEKTIKA»

A. RUMJANTSEV

Hiljuti ilmus Belgradis Kardeli uus raamat pretensioosse pealkirjaga «Sotsialism ja sõda».[1] Selles raamatus pretendeerib autor sellele, et anda kaasaja ühiskondlike probleemide laialdase kompleksi ja eeskätt sõja ja rahu probleemi marksistlik analüüs, sellele, et anda panus selle küsimuse käsitlemisse. Just nii reklaamibki raamatut Jugoslaavia ajaleht «Politika», mis 1960. aasta 11. septembri numbris kirjutas, et antud raamat on «terviklik teaduslik teos, mis üksikasjaliselt käsitleb tänapäeva maailma kõige tähtsamaid küsimusi».

Kuid millise marksismi pärast siis Kardel kogu aeg õieti muret tunneb? Nagu sellest raamatust ja kõigist tema esinemistest nähtub, võitleb ta erilise, originaalse, «rahvusliku» marksismi eest (lk. 17), püüdes seega põhjendada õigust segaduse ja kõikumiste tekitamiseks marksistlikus ideoloogias üldse, koos kõigi sellest tulenevate tagajärgedega maailma kommunistlikule liikumisele. See järeldub muuhulgas sellest, et Kardel on valmis kuulutama marksistlikeks kõige erinevamaid ühiskondliku mõtte voole. «Praegusel ajal,» kirjutab ta, «esinevad marksismi nimel kõige erinevamad ühiskondlikud tegurid, ja muutub ilmseks mõttetuseks, kui keegi pretendeerib sellele, et tema on ainsaks «tõeliseks» «tõelise marksismi» kandjaks» (lk. 17).

Veider loogika! Kas pole õigem ütelda, et just see asjaolu (s. t. see, et «praegusel ajal esinevad marksismi nimel kõige erinevamad ühiskondlikud tegurid») räägib vajadu-

[1] Edvard Kardelj, «Socijalizam i rat», Kultura, 1960, Beograd.

sest kaitsta marksistlik-leninlikku teooriat igasuguste moonutuste eest, kaitsta tema puhtust ja terviklikkust ning vajadust ainult sel alusel teda igakülgselt edasi arendada.

Ajalooprotsessi käik on selle ülesande nüüd pannud mitte üksikutele isikutele, vaid kogu rahvusvahelisele kommunistlikule liikumisele. Just tema arendab edasi marksismi-leninismi ja on selle ainsaks tõeliseks kandjaks.

Marksismi-leninismi rikastavad ja arendavad kõik kommunistlikud ja töölisparteid. Kommunistide rahvusvahelised foorumid, kommunistlike ja töölisparteide nõupidamised, võttes vastu ühiseid otsuseid, rikastavad ja arendavad marksistlik-leninlikku teooriat pidevalt edasi vastavalt meie ajastu tingimustele, saavad jagu ettetulevatest kõrvalekaldumistest, tugevdavad töölisklassi ideoloogilist ühtsust.

Marksistlik-leninlik teooria on ühtne. Kuid see ei tähenda sugugi mingi üksiku rühma või partei hegemooniat ideoloogia alal, nagu Kardel püüab kinnitada. Kommunistlikud parteid on teinud ja teevad ideoloogilist ja poliitilist tööd marksismi-leninismi üldiste printsiipide alusel, kuid mitmesugustes tingimustes, ja sellepärast on sellel tööl muidugi igal üksikul maal oma iseärasused, ent see ei eita, vaid vastupidi, kinnitab selle töö ühtset alust. Ja ükskõik, kes ka ei lobiseks olematu ideoloogilise hegemoonia «ohust», ei katkesta rahvusvaheline kommunistlik liikumine oma võitlust ideelise ühtsuse eest ning kaitseb ja tugevdab seda kogu aeg.

Kardeli raamatut reklaamib Jugoslaavia ajakirjandus mitte ainult kui raamatut, mis arendavat edasi marksistlikku teooriat, üldistavat rahvusvaheliste sündmuste uusi nähtusi ja tendentse, vaid ka kui «ühiskondlike nähtuste uurimisel teadusliku dialektilise meetodi rakendamise eeskuju» (vt. «Politika» 11. septembrist 1960). Oma raamatus teeb Kardel näo, nagu rakendaks ta tõesti dialektilist meetodit, nagu kaitseks ta seda dogmaatiliste moonutuste eest. Ta väidab sealjuures, nagu sõdiks ta «verbaalse (s. o. sõnalise) dialektika» vastu. Kuid see väljendus iseloomustab kõige paremini autori enda meetodit. Kardeli dialektiline fraseoloogia vaid varjab vulgaarset, mehaanilist, kvantitatiivset, lamedalt evolutsionistlikku metodoloogiat ja on endastmõista ainult väliselt sarnane materialistlikule dialektikale.

Kardel muidugi teab marksistlikku vormelit kvantiteedi ja kvaliteedi vahekorra kohta, kuid peamise tähtsuse omistab ta kvantiteedile; tegelikult muudab ta kvaliteedi kvantiteediks ja näeb just kvantitatiivsetes muutustes protsessi kogu dialektika tuuma. Näiteks käsitleb ta sõja ja rahu küsimust jõudude kvantitatiivse vahekorra teooria abil. Tervele raamatu peatükile on antud pealkiri «Praegune ühiskondlike jõudude kvantitatiivne vahekord ja sõda». Sellest «teooriast» tuleb jutt eespool. Siin esitame vaid küsimuse: kas on võimalik säärase teooria seisukohalt, jõudude kvantitatiivse vahekorra lihtsa arvessevõtmise seisukohalt seletada Nõukogude Venemaa võitu välisinterventsiooni ja sisemise kontrrevolutsiooni ühendatud jõudude üle? Elu loogika kallal vägivalda tarvitamata pole see võimalik, sest võitluse ideoloogilisi ja moraalseid külgi, milledel oli antud juhul esmajärguline tähtsus, ei määra kvantitatiivsed suurused.

Oma raamatus räägib Kardel palju vastandite ühtsuse ja võitluse seadusest. Kuid tema suus muutub see seadus sofistlikuks mõisteks, mida ta kasutab antagonistlike jõudude lepitamise propageerimiseks seal, kus need tõesti olemas on, ja antagonismide tekkimise propageerimiseks seal, kus neid ei ole ega saagi objektiivselt olla.

Seda dialektika seadust moonutades püüab Kardel tõestada, et tänapäeva maailmas vastandite võitlus leevendub ja et vastandid jõuavad kokkuleppele (lk. 56). Kõike seda serveerib ta sajaprotsendilise dialektilise materialismina ja isegi viitab sealjuures põrmugi kõhklemata Lenini teesile, et kuigi vastandite võitlus on absoluutne, on ka absoluutsus relatiivne (lk. 47). Kuid Lenin, nagu teada, ei rõhutanud selle teesiga vastandite lepitamist, vaid ainult seda, et iga antud vastuolu, vastandite antud võitlus ei ole igavene, on ajutine ja üksnes selles mõttes relatiivne; et iga vastuolu nii või teisiti lahendatakse, et vastandite võitlus lõpeb teatava tulemusega, uue nähtuse sünniga, uute, talle omaste vastuoludega. Seepärast vastandite võitlus ongi arenemine, liikumine, protsess, milles oluliseks momendiks on poolte ühtsus.

Ent autor, kelle huvid on sisuliselt natsionalistlikud ja pragmaatilised, käänab vastandite ühtsuse ja võitluse seaduse tõlgitsust ükskõik millises suunas. On tarvis — ja seadus esineb antagonismide lepitamise seadusena. On tar-

vis — ja tuuakse lagedale, kuigi reservatsioonidega, niisama antimarksistlik väide, et vastandite ühtsuse ja võitluse seadus määrab ära antagonistlike vastuolude tekkimise sotsialistlikus maailmas. Sealjuures on autorile muidugi teada Lenini tuntud sõnad selle kohta, et sotsialismi tingimustes ei võta dialektilised vastuolud antagonismide kuju. Ja tõepoolest, nagu näitab elu, sotsialismi tingimustes neid ei ole.

Ei saa muidugi ütelda, et Kardel esineb avalikult oma marksismivastaste väidetega. Revisionismi see iseloomustabki, et ta avalikult marksismist lahti ei ütle. Revisionistid varjavad oma taganemist marksismist selle sõnalise («verbaalse») tunnustamisega ja pühalike kinnitustega, et nad ainult arendavad teooriat loovalt edasi. Nähtavasti selleks, et pääseda revisionismis süüdistamise eest, deklareerib Kardel oma raamatus mitu korda ustavust marksismile.

«Verbaalne dialektika» annab autorile võimaluse rafineeritult ilustada tänapäeva imperialismi, niisama rafineeritult mustata sotsialismi ja sealjuures serveerida kõike seda tõelise marksismina. Kardel ilustab imperialismi end imperialismivastasesse rüüsse pannes. Ta ründab sotsialismi, maskeerides end hoolitsusega ülemaailmse sotsialismi arenemise eest, jagades heldelt rohkeid komplimente «kasvavate sotsialistlike jõudude» aadressil. Oma peamisi mõtteid ütleb Jugoslaavia revisionismi teoreetik harva otseselt välja. Need on peidetud peamiselt kahemõttelistesse formuleeringutesse, raamatu loogilisse allteksti. Seepärast ongi tarvis käsile võtta tema pretensioosse raamatu loogiline külg, vaadata analüüsi võtteid, mida autor kasutab.

Ühes artiklis pole muidugi võimalik käsitleda kogu meile raamatus serveeritavate moonutuste kompleksi. Kuid seda polegi vaja. Selle paljastamiseks, et Kardeli katse anda tänapäeva sotsialismi probleemide suure kompleksi marksistlikku analüüsi on kõlbmatute vahenditega ettevõetud katse, et raamat kujutab endast järjekordset revisionismi «hoogu», on küllalt, kui käsitleda vaid mõningaid põhilisi küsimusi, mida autor üles tõstab.

*

Kõigepealt vaatame, kuidas Kardel mõistab käesoleva ajastu olemust.

Rahvusvahelise kommunistliku liikumise programmdokumendis — 1957. aasta Moskva deklaratsioonis — öeldakse, et «meie ajastu peamiseks sisuks on kapitalismilt sotsialismile üleminek, mis algas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooniga Venemaal... Meie ajastul määravad maailma arenemise kahe vastandliku ühiskonnasüsteemi võistluse käik ja tulemused». See definitsioon, mis teeb kokkuvõtte pärast Teist maailmasõda maailmas asetleidnud maailmaajaloolistest muutustest, arendab järjekindlalt edasi definitsiooni, mille Lenin imperialismi ajastu sisu kohta andis.

Kardeli raamatuga tutvumisel võib esimesel pilgul näida, et ka selle autor lähtub sellest käesoleva ajastu marksistlikust definitsioonist. Tõepoolest, ta räägib nii kahest maailmasüsteemist kui ka sellest, et meie ajastu põhiliseks vastuoluks on vastuolu sotsialismimaailma ja kapitalismimaailma vahel (lk. 56), et inimkonnal on käsil üleminek kapitalismilt sotsialismile. Ent milline sisu neisse mõistetesse pannakse?

Kardeli arvates on sotsialismimaailmaks mitte ainult sotsialistlikud maad. Ta on korduvalt väitnud, et sotsialismi «faktoreid», «jõude», «elemente» on ka kapitalistliku ühiskonna rüpes. Kui autor mõtleks sellega üksnes sotsialismi materiaalsete ja sotsiaalsete e e l d u s t e tekkimist kapitalismi rüpes, siis keegi temaga ei vaidleks, kuid Kardel paneb nendesse oma sõnadesse midagi rohkemat. Ta lähtub järkjärgulisest evolutsioonist majanduslikus baasis, s. o. tootmissuhetes (lk. 84—85); ta näeb kasvavat ühiskondlikku kooskõla kapitalismi majanduse arenemises (lk. 84—85); ta väidab, et tootmise ühiskondlik iseloom on juba iseenesest sotsialismi element, s. o. sotsialistlike tootmissuhete algidu kapitalismi rüpes, kuigi tootmise ühiskondlik iseloom teatavasti ei kujuta endast tootmissuhteid. Kardel näeb sotsialistlike tootmissuhete elemente kapitalismi l a g u n e m i s e (autori terminoloogia) protsessis, mis avaldub «mitte ainult otseses kokkupõrkes töölisklassi ning kapitalistlike monopolide ja kapitalistliku riigi ladviku vahel,» kirjutab Kardel, «vaid ka kõige mitmekujulisemates kokkupõrgetes r i i g i m e h h a n i s m i s t r u k t u u r i, d e m o k r a a t l i k e i n s t i t u t s i o o n i d e, m a j a n d u s e a r e n g u s u u n a r i i k l i k u v õ i ü h i s k o n d l i k u k o n t r o l l i m i s e o s a t ä h t s u s e küsimustes» (lk. 183; minu sõrendus — A. R.). Kapitalistli-

kus ühiskonnas leiab muidugi aset töölisklassi võitlus demokraatia, nende või teiste monopolide natsionaliseerimise, nende üle demokraatliku kontrolli kehtestamise jne. eest. Ent kas selle tulemusena tekivad, ja pealegi iseenesest («lagunemine»), mingisugused sotsialismi elemendid?

Kardeli seisukohalt on sotsialismiga identsed abinõud, mis reguleerivad kapitalistlikku majandust, eriti kui neid teostavad sotsiaaldemokraatlikud valitsused. Selliste abinõude kui sotsialistlike abinõude hinnangu on ta omal ajal juba andnud näiteks Skandinaaviamaade suhtes. Käesolevas raamatus aga arvab ta sotsiaaldemokraatlikud parteid — sealhulgas isegi need, kes teostavad kommunismivastaseid kampaaniaid ja järelikult valavad avalikult vett imperialismi veskile — otseselt sotsialismi «elementide» hulka (lk. 59). Seda enam peab Kardel sotsialismiga identseks riigikapitalismi maades, kes hiljuti vabanesid koloniaalsest sõltuvusest. Seepärast ta nähtavasti väidabki, et selliste maade sotsialismile ülemineku initsiaatoreiks võivad olla ka «imperialismivastased liikumised» ilma kommunistideta (lk. 148). «Lõppude lõpuks,» hüüatab ta, «on kõik sotsialistlikud maad läbi teinud riigikapitalismi vormi või teevad seda suuremal või vähemal määral» (lk. 148).

Teisest küljest leiab Kardel mittesotsialistlikke elemente või jõude sotsialismimaades. Selles poleks midagi imelikku, kui autor ütleks, et sotsialistlikes maades on nende arenemise esimestel etappidel säärasteks jõududeks kapitalismi igandid majanduses, ekspluateerivate klasside jäänused. Kuid nendest ei lausu Kardel sõnagi. Ta avastab sotsialistlikes maades muid mittesotsialistlikke jõude. Tema sõnade järgi peituvad need... sotsialistlikus riigis!

Oma targutustes lähtub Kardel sellest, et sotsialistlik riik asub väljaspool tootjate ühenduse piire (lk. 197), et riik konserveerib kapitalismile omased tööjõu palkamise suhted (lk. 185, 218), tekitab konservatiivset bürokratismi (lk. 218), hegemonismi ja rahvuslikku egoismi suhetes sotsialistlike maade vahel (lk. 199) jne. jms. Sellest tuleneb ka sellesinase «dialektiku» üleskutse vabaneda mitte ainult kapitali võimust, vaid ka «igasuguse muu väljaspool üksikuid ja ühendatud tootjaid asuva ühiskondliku jõu survest» (lk. 197).

Aga kuidas siis jääb proletariaadi diktatuuriga, mille vajalikuks tunnistamiseta teatavasti pole mõeldav klassivõitluse marksistlik käsitus ja mille teostamiseta ei saa

ehitada sotsialismi? Kardelit see ei huvita. Tema arutlused sotsialistlike ja progressiivsete jõudude poolt poliitilise võidu (lk. 184) või isegi võimu saavutamise kohta ei tähenda hoopiski proletariaadi diktatuuri vajalikuks tunnistamist; need mahuvad vabalt sotsiaaldemokraatlike kujutluste raamidesse.

Kardel ei tunne häbi ennast marksismi-leninismi pooldajaks nimetada, kuigi ta teab, et Marx ja Lenin asusid mõlemad seisukohal, et kuni täieliku kommunismi ülesehitamiseni on proletariaadi diktatuuri riiklik vorm vajalik. Riik on töölisklassile vajalik kui tema aparaat sotsialistliku majanduse organiseerimiseks ja arendamiseks kogu maa ulatuses. «K õ i k kodanikud muutuvad ü h e üldrahvaliku, riikliku «sündikaadi» teenistujateks ja töölisteks,» kirjutas Lenin; selles sündikaadis on peremeheks nad ise kui riigiks vormistatud töölisklass.

Kui tähelepanelikult süveneda Kardeli arutluste loogikasse, siis selgub, et ta paneb kahtluse alla sotsialismimaade tõeliselt sotsialistliku iseloomu. Tema seisukohalt määrab maa sotsialistliku palge vaid see, kas seal on «palju» või «vähe» kõrvutiasetsevaid sotsialistlikke või mittesotsialistlikke (tema arusaamise järgi) «faktoreid», «elemente», «jõude» (lk. 8).

«Avastanud» sotsialismi elemendid kapitalismis ja andnud sotsialistlikule riigile kapitalistliku värvingu, toob Kardel lagedale kapitalismilt sotsialismile ülemineku ilmselt marksismivastase, revisionistliku kontseptsiooni. Ta asendab revolutsioonilise hüppe, revolutsioonilise ülemineku kapitalismilt sotsialismile evolutsiooniga. Tõepoolest, mida tähendab näiteks säärane Kardeli väide: «Sotsialistliku maailmarevolutsiooni protsess ei arene kui positsioonisõda kahe rinde vahel, vaid kui orgaaniline ühiskondlik protsess, milles revolutsioonid, revolutsioonilised ja kolonialismivastased sõjad põimuvad läbi evolutsiooniga, s. o. rahuliku poliitilise võitluse ning sotsialistlike ja muude progressiivsete jõudude poolt poliitiliste positsioonide järkjärgulise vallutamise protsessidega ning samuti m a t e r i a a l s e e v o l u t s i o o n i g a ü h i s k o n n a b a a s i s» (lk. 84—85; minu sõrendus — A. R.). Evolutsioon ühiskonna baasis ongi selle muutumine ilma revolutsioonita, üht tüüpi tootmissuhete iseenesest toimuv muutumine teist tüüpi tootmissuheteks.

Kuigi Kardel tsiteeritud katkendis meenutabki sõnu

«sotsialistlik revolutsioon», on nende sõnade tähendus siin rohkem kui laialivalguv, sest jutt on ainult «sotsialistlike ja muude progressiivsete jõudude poolt poliitiliste positsioonide vallutamisest», kusjuures töölisklass on nende jõudude hulgas niivõrd ära lahustatud, et teda on nendes ülespuhutud sõnades tegelikult võimatu leida. Säärane arusaamine sõnast «revolutsioon» ei välju reformistlike sotsiaaldemokraatlike vaadete raamidest. On täiesti ilmne, et Kardeli jaoks ei ole raskuspunkt proletaarses revolutsioonis, vaid kapitalismi rahulikus orgaanilises ümberkasvamises sotsialismiks, mis on ühiskonna baasis toimuva järkjärgulise evolutsiooni sünonüümiks.

Selles küsimuses söandab Kardel viidata Engelsile, sealjuures irooniliselt öeldes, et Engels ei tunnistanud «tabuks» väljendusi, nagu vana ühiskonna rahulik ümberkasvamine uueks. «Võib endale ette kujutada,» tsiteerib Kardel Engelsi teost «Sotsiaaldemokraatide 1891. aasta programmi projekti kriitikast», «et vana ühiskond võiks rahulikul teel ümber kasvada uueks niisugustes maades, kus rahvaesindus koondab enda kätte kogu võimu, kus konstitutsioonilisel teel võib teha kõike mis tarvis, kui ainult su seljataga on rahva enamus: demokraatlikes vabariikides, nagu Prantsusmaa ja Ameerika, sellistes monarhiates, nagu Inglismaa...» (K. Marx ja F. Engels. Teosed, XVI kd., II osa, lk. 108; v. k.). Kuid ta vaikib sealjuures surnuks, et kogu see Engelsi teos on suunatud kapitalistliku sigaduse sotsialismisse sissekasvamise teooria vastu, mida jutlustasid oportunistid. Sõna otseses mõttes kaks rida toodud kohast kõrgemal kirjutab Engels, et oportunistid veenavad iseennast ja parteid selles, et ««tänapäeva ühiskond kasvab sisse sotsialismisse», esitamata endale küsimust, kas ta seega ei kasva niisama paratamatult välja oma vanast ühiskondlikust korraldusest; kas ta ei pea seda vana kesta purustama niisama v ä g i v a l d s e l t, nagu vähk purustab oma...» (minu sõrendus — A. R.). Kardel jätab selle teesi «arukalt» välja.

On täiesti ilmne, et Engels, pidades võimalikuks proletaarse revolutsiooni rahulikku arenemist, võitles kapitalismi sotsialismisse stiihilise sissekasvamise oportunistliku teooria vastu. Engels rääkis ühiskonna rahulikul teel sotsialismile ülemineku võimalikkusest teatavates tingimustes, s. o., kui maksimaalselt on arenenud demokraatia, kui rahva enamus läheb kaasa marksistliku parteiga, allub juh-

timisele töölisklassi poolt, kes teostab oma diktatuuri ja viib läbi ühiskonnaelu revolutsioonilise ümberkujundamise.

Imperialism, mis tähendab monopolide võimu majanduses ja millele vastab reaktsioon kogu poliitika ja ideoloogia rindel, on proletaarse revolutsiooni rahuliku arenemise küsimuse äärmiselt keeruliseks teinud. Kuid revolutsiooni rahuliku arenemise võimalus on olemas. Konkreetselt ei teki niisugune võimalus kodanliku demokraatia stiihilise arenemise tulemusena, vaid ainult visa klassivõitluse tulemusena, mida peab proletariaat eesotsas oma marksistlik-leninliku avangardiga. Sotsialismi maailmasüsteemi arenemisega tekivad kahtlemata uued tingimused, mis loovad niisugusele võimalusele soodsa aluse.

Engels (seda ei saa märkimata jätta ka Kardel) ei asunud seisukohal, et kapitalism kasvab automaatselt, stiihiliselt sisse sotsialismisse, Kardel aga, nagu näitab tema vaadete analüüs, on libisenud sellele seisukohale, hoolimata sellest, et ta tarvitab niisuguseid väljendusi, nagu «revolutsiooniline hüpe», «revolutsioon», «võimu kättevõitmine» jne. Revolutsiooni proletaarse iseloomu, proletariaadi diktatuuri kui kapitalismilt sotsialismile ülemineku aluse mahavaikimine võtab neilt sõnadelt igasuguse positiivse tähenduse ja kinnitab, et autor vaatleb seda üleminekut kvantitatiivsete evolutsiooniliste muutuste seisukohalt. Võtted, mida autor ühiskondlike nähtuste analüüsimisel kasutab, ei erine millegi poolest buhaarinlikust mehaanilisest «dialektikast» ega anarho-sündikalistlikest vaadetest. Ja see ei ole sugugi «siltide külgekleepimine». Just neilt seisukohtadelt lähenebki Kardel oma raamatus kõigile teistele tänapäeva ühiskonnaelu probleemidele.

*

Sõja ja rahu küsimuste analüüsile, mille Kardel annab, on aluseks käesoleva ajastu olemuse revisionistlik käsitus. Kardel pretendeerib nende igakülgsele marksistlikule käsitlemisele. Ta väidab, et sõda pole kunagi olnud absoluutselt, fataalselt paratamatu, et see on alati tingitud olnud reast teguritest, et sõda oleneb sõja «poolt» ja «vastu» väljaastuvate jõudude kvantitatiivsest vahekorrast.

Toome ära autori tüüpilise väljenduse. «Abstraktselt rääkides ei ole sõda kunagi olnud absoluutselt, fataalselt paratamatu. Ta on alati olenenud jõudude vahekorrast. Ja kui

Lenin märkis, et imperialismi tingimustes on sõda paratamatu, sest imperialistlikud faktorid sünnitavad paratamatult sõda, siis ta laiendas seda mõtet just niisugusele jõudude vahekorrale, kus need imperialistlikud faktorid jagamatult valitsevad või vähemalt domineerivad» (lk. 30).

Tõepoolest, ühiskonnaelus üldiselt ei ole absoluutselt fataalseid nähtusi, s. o. niisuguseid, mis oleksid paratamatult saatuse poolt ette määratud. See on marksistile aabitsatõde. On olemas paratamatus, mis on tingitud teatud objektiivsetest, inimese tahtest ja teadvusest sõltumatutest ühiskondlikest põhjustest. Kui Lenin tegi järelduse imperialistlike sõdade paratamatuse kohta, lähtus ta kapitalismi imperialistliku arenemisstaadiumi majanduse sügavast teaduslikust analüüsist; see majandus sünnitab imperialistliku poliitika. Lenin tõestas, et arenemise ebaühtluse tingimustes ei saa monopolistliku kapitalismi vastuolusid lahendada teisiti kui sõja abil. Ja otsustavat osa ei etendanud siin sõja «poolt» ja «vastu» väljaastujate kvantitatiivne jõudude vahekord, nagu arvab Kardel, vaid objektiivne paratamatus, mis tuleneb imperialismi olemusest. «Tekib küsimus,» kirjutas Lenin, «milline teine vahend peale sõja võiks kapitalismi pinnal kõrvaldada ebaproportsionaalsuse ühelt poolt tootlike jõudude arenemise ja kapitali akumulatsiooni ning teiselt poolt asumaade ja finantskapitali «mõjusfääride» jaotuse vahel?» (Teosed, 22. kd., lk. 255.)

Niisiis, «imperialistlikud faktorid», milledest nii palju räägib Kardel, ei ripu õhus, vaid neil on juured imperialismi majanduses. Sõtta astumise küsimust otsustades imperialismi poliitikud arvestavad muidugi välja, millised reaalsed materiaalsed ja inimressursid on nende käsutuses, võrdlevad neid oletatava vastase omadega. Nad arvestavad ka kvantitatiivset jõudude vahekorda, et kindlaks määrata kallaletungi tähtaega, pealöögi suunda jne. Kuid kõigel sellel ei ole tegemist sõja põhjustega, selle paratamatusega, vaid selle alguse määramisega, kui imperialistid otsustavad sõja valla päästa. Kardel kisub poliitika majandusest lahti ja vaatleb poliitikat kui midagi iseseisvat, millele materiaalsed «faktorid» on ainult vahenditeks.

Edasi arendab Kardel mõtet, et sõda ei ole kapitalismi loomusele immanentne. Sealjuures viitab ta Marxile ja Engelsile, kes polevat sidunud sõja ärahoidmise võimalusi mingite «konkreetsete ajaloo daatumitega, vaid üksnes sel-

lega, kuidas valmib rida ühiskonna arenemise faktoreid, nii materiaalseid kui ka ideelis-poliitilisi faktoreid, mis põhjustavad inimeste tegevuse» (lk. 29—30). Kuid on hästi teada, et Marx ja Engels sidusid sõja ärahoidmise võimaluse teatud ajaloosündmusega ja nimelt uue ühiskonnakorra võiduga, sotsialistliku revolutsiooni võiduga. «... Vastupidiselt vanale ühiskonnale,» kirjutas Marx, «selle majandusliku viletsuse ja poliitilise meeletusega, tekib uus ühiskond, kelle rahvusvaheliseks printsiibiks on r a h u, sest kõigil rahvastel on üks ja seesama printsiip — t ö ö!» (K. Marx ja F. Engels. Valitud teosed, I kd. lk. 387.)

Räägitakse, et juba Esimest maailmasõda oleks saanud ära hoida. Jah, kuid ainult sel juhul, kui sotsiaaldemokraadid oleksid kutsunud masse võitlema sõja vastu ja oleksid teinud seda mitte kõnedega, vaid reaalsete revolutsiooniliste sammudega.

Sõja ärahoidmise võimalus ei seisa lihtsalt «rea faktorite valmimises», lihtsalt sõja ja rahu jõudude kvantitatiivse vahekorra muutumises, nagu seda korduvalt väidab Kardel, vaid kvalitatiivses hüppes — sotsialistlikus revolutsioonis, seejärel sotsialismi maailmasüsteemi kujunemises, mis loob materiaalse aluse võimalusele üldse kõrvaldada sõda rahvusvaheliste vaidluste lahendamise praktikast. Muuseas Kardel räägib nii palju «faktoritest» ja näitab nii vähe selle mõiste sisu, et tahtmatult tekib küsimus, kas ei samasta ta marksismi üldse kodanlik-sotsioloogilise faktorite teooriaga, mille järgi ajaloo arenemine on mitmesuguste üksteist vastastikku mõjutavate «vaimsete», «rassiliste», «geograafiliste», «tehniliste» jt. ühiskonna arenemise põhjuste tagajärg. Kas autor seda tahab või mitte, ent tegelikult samastab ta marksismi selle teooriaga, kuigi ta maskeerib ennast marksistlike terminitega, nagu see on revisionistidele alati iseloomulik.

Dogmatismi vastu võitlemise lipu all ütleb Kardel, et tees: kapitalism on sõda, sotsialism aga rahu — ei ole marksistlik, ei ole teaduslik. Kardeli sofistlik loogika on sealjuures niisugune: kui sõda oleneb jõudude vahekorrast, mitte aga ühiskonnakorra olemusest, siis võib ta järelikult tekkida kõikjal, ükskõik millises ühiskonnas, kus tekib jõudude vahekord sõja kasuks, järelikult võib see juhtuda ka sotsialistlikus ühiskonnas. Just niisuguse koletu laimuni — selle koletust mõistab igaüks, kes on vähegi tuttav marksismiga ja elu praktikaga, kus sotsialistlike maade

võitlus rahu eest on inimkonna helgeimaks lootuseks, — jõuab oma revisionistlikus agaruses välja Kardel.

Kuid võtame järjekorras. Kõigepealt püüab Kardel tõestada, et tänapäeva kapitalism on lakanud või vähemalt lakkab olemast agressiivne. Kui Kardelit uskuda, siis toimub see järgmistel põhjustel: kuivõrd ajastu põhivastuoluks on saanud kapitalismi ja sotsialismi vastuolu, muutuvad imperialismi sisemised vastuolud üha nõrgemaks ja tegelikult kaovad üldse.

Tõsi küll, Kardel võib ütelda, et ta ei eitagi imperialistlike vastuolude olemasolu. «Ma ei väida,» kirjutab ta, «... et imperialistlikke vastuolusid ei ole enam olemas. Nad on olemas, kuid nad on niivõrd nõrgenenud, ja vormid, milledes nad ilmnevad, on niivõrd muutunud, et nad enam ei saa iseseisvalt ja omaette laheneda sõdade abil...» (lk. 56; minu sõrendus — A. R.).

See seisukoht on üks peamisi Kardeli marksismivastases kontseptsioonis, selles, kuidas tema mõistab rahu ja sõja probleeme praegusel etapil. Seda konkretiseerides kirjutab ta edasi: «Kuidas ka ei areneks imperialistlikud vastuolud kapitalistlikus maailmas, on nad tänapäeva maailma põhivastuolu — sotsialismimaailma ja kapitalismimaailma vastuolu — mõjul saanud niivõrd teisejärguliseks faktoriks, et tänapäeva kapitalistlike suurriikide vahel maailma uue ümberjagamise pärast sõdade tekkimise võimalus on muutunud teoreetiliselt niivõrd minimaalseks, et seda poliitilises praktikas nii-öelda ei tule arvestada.» (Lk. 56; minu sõrendus — A. R.)

Kardeli järeldus on äärmiselt selge: imperialistlike maade vastastikuste suhete olemus on muutunud. Nad lükkasid oma vastuolud kõrvale, koondusid ühte ja moodustasid omamoodi «ühisrinde» sotsialismi majandusliku ja poliitilise võimsuse kasvu vastu. Seepärast on sõja tekkimine imperialistlike maade vahel põhimõtteliselt võimatu. Igatahes ei tule imperialistlike maade vahel sõja tekkimise võimalust arvesse võtta.

On täiesti ilmne, et nendes targutustes on segi aetud kaks ise küsimust: esiteks, imperialistlike maade vastastikuste suhete iseloom praegusel etapil, nendevaheliste vastuolude teravus ja, teiseks, nende vastuolude sõja abil lahendamise võimalus tänapäeva tingimustes.

Vaieldamatult on ajastu põhivastuoluks saanud vastu-

olu kasvava sotsialismi ja roiskuva kapitalismi vahel. Ent see ei tähenda sugugi, et imperialismi sisemised vastuolud on nõrgenenud.

Hoopiski mitte. Ahenenud kapitalistlikus maailmas suurendavad monopolistliku kapitali kontsentreerimine ja tsentraliseerimine, monopolistliku riigikapitalismini jõudvate hiiglasuurte monopolide kasv kapitalismi majanduslikku ja poliitilise arenemise ebaühtlust ja ajavad teravamaks imperialistlike riikide vastuolusid. Konkurentsivõitlus nende vahel teravneb; ikka pingelisemaks muutub ka poliitiline võitlus. Kas pole näiteks fakt Lääne-Saksamaa ja Jaapani võimsa monopolistliku kapitali hüppekujuline taastumine ja arenemine ning nende jaluletõusnud rahvuslike finantsgruppide tungimine Prantsuse, Inglise ja isegi USA «mõjusfääridesse» ja kolooniatesse?

Lääne-Saksamaa näiteks peab juba jõudu kogudes Inglismaaga võitlust turgude ja tooraine pärast, kuigi esialgu veel «rahuliku» võistlusena «ühisturu» ja «vabakaubanduse tsooni» raames. Kas Lääne-Saksamaa ja Prantsusmaa vahel ei käi võitlus Euroopa «ühisturul» valitsemise pärast? Kas USA ei kinnita kanda oma NATO ja muude agressiivsete blokkide liitlaste endistes asumaades, luues neokolonialismi, püüdes säilitada ja tugevdada oma hegemooniat tänapäeva kapitalistlikus maailmas? See võitlus muutub järjest ägedamaks, ja objektiivselt viib see imperialistlikele sõdadele.

Kas imperialismi vastuolud ei põhjustanud Inglise-Prantsuse-Iisraeli kallaletungi Egiptusele, kas need ei ole stimuleerinud ega stimuleeri «räpaseid sõdu» (Prantsusmaa sõda Vietnamis ja praegu Alžeerias), USA agressiivseid aktsioone Koreas, Taivanil, Indo-Hiinas, Liibanonis ja muid sääraseid nähtusi?

Kardel hakkab keerutama: olge lahked, ta ei mõtle sõdu imperialistlike metropolide ja kolooniate vahel, vaid tänapäeva kapitalistlike suurriikide vahelist sõda, mida ta peab võimatuks.

Kuid mis on sõda? Sõda, nagu Lenin korduvalt ütles, on poliitika jätkamine teiste vahenditega, s. o. relvade abil. Ent mis on poliitika? See on teatavasti majanduse kontsentreeritud väljendus. Järelikult peituvad sõja juured majanduses; sõja valmistab ette vastav poliitika, mis kajastab majanduse nõudeid, ja sõda on selle poliitika teistsugune väljendus.

Kas imperialismi majanduslik sisu on muutunud? Ei, ei ole muutunud. Kas reaktsiooni, vägivalla, rõhumise ja riisumise poliitika, monopolistlike hiiglaste vahelise ägeda konkurentsivõitluse poliitika, kas see poliitika, imperialismile omane ja tema vastuoludest tulenev poliitika on kadunud? Muidugi ei oie kadunud. Järelikult on omavahel majanduslikult kokkupõrkavate imperialistlike maade poliitikal, mida teatava ajani aetakse «rahulikes» vormides, sisemine tendents teataval astmel vahetada seda vormi ja muutuda sõjaks.

Võtame ka autori targutuste teise osa. Kas on alust arvata, et sotsialismi maailmasüsteemi tekkimine tõi kaasa imperialistlike riikide ühtekoondumise ja likvideeris nendevaheliste sõjaliste konfliktide probleemi? Mingit alust selleks ei ole. Imperialistlike riikide blokkide moodustamine ei ole uus nähtus. Juba V. I. Lenin märkis omal ajal, et kasvava revolutsioonilise liikumise vastu võivad imperialistlikud riigid ühes või teises küsimuses kokku leppida, püüdes oma jõupingutusi ühendada revolutsioonikollete mahasurumiseks. Kuid see ei tähendanud ega tähenda imperialistlikest vastuoludest jagusaamist või nende lahendamist. Praegu olemasolevad «liidud», «blokid», «paktid» kas lihtsalt maskeerivad vastuolusid või siis äärmisel juhul loovad nende näiliku lahendamise mulje. Tänapäeva ajalugu ei tunne ühtki fakti, et imperialistlike maade põhivastuolusid oleks lahendatud blokkide ja liitude raamides. Niisiis, vastuolud imperialistlike maade vahel säilivad, teravnevad ja viivad paratamatult sõjalistele konfliktidele. Kuid võimalus valla päästa sõdu imperialistlike vastuolude lahendamiseks ei olene tänapäeval enam ainult kapitalistlikest maadest, vaid rahvusvaheliste suhete kogusummast, milles otsustavat osa etendab sotsialismi maailmasüsteem. Sotsialismimaadel ja maailma töölisliikumisel on tänapäeval võimalus ära hoida igasugust imperialistlikku sõda. Küsimuse tuum on selles, mitte aga imperialistlike vastuolude nõrgenemises.

Kuid Kardeli vaated sotsialistlike maade rahupoliitika suhtes on hoopis teistsugused. Ja siin tuleb kogu Kardeli raamatu marksismivastane olemus, mida ta hoolega varjab, juba avalikumalt ilmsiks. Kuivõrd sõda imperialistlike maade vahel on Kardeli seisukohalt kõigi ülaltoodud asjaolude tõttu võimatuks muutunud, niivõrd ei olene sõda tema arvates «nüüd mitte ainult kapitalismi arenemise

sisemistest seadustest, vaid ka sotsialismi arenemise sisemistest seadustest» (lk. 42).

Mida Kardel sellega öelda tahab? Kui Kardel oleks tahtnud sellega öelda, et sotsialismi maailmasüsteem on kasvanud ja saanud võimeliseks takistama imperialistidel inimkonda uue purustava maailmasõja tulekahjusse tõugata, siis oleks see õige. Kuid siin on peidus teine mõte. Kardel sokutab siin tasahilju läbi imperialismi sisemise loomuse muutumise kontseptsiooni, kuid ta, nagu revisionistile kohane, ei taha seda avalikult öelda.

Kardel mõtleb, et imperialism ei ole enam ainsaks sõja allikaks, sest tema vastuolud on tasandunud, miinimumini vähenenud, veel enam, imperialismi seisukohalt «väliste» «faktorite» mõjul käib imperialismi ja üldse imperialistlike suhete lagunemine (vt. lk. 43, 180, 182). Kuid lagunemine on stiihiline protsess. Kardeli arvates toimub praegu imperialistliku süsteemi, s. o. monopolistliku kapitalismi lagunemise stiihiline, automaatne protsess. Ent kus, millisel maal on Kardelile viirastunud monopolide kõikvõimsuse lagunemine, finantskapitali lagunemine, s. o. kas või monopoolse panga- ja tööstuskapitali kokkukasvamise lõppemine, finantsoligarhia nõrgenemine, kapitali väljaveo vähenemine, juba jagatud maailma majandusliku ümberjaotamise pärast monopolistlike hiiglaste vahel toimuva võitluse katkemine jne.? Seda enam, kus Kardelile on viirastunud kapitalistlike suhete, kapitali poolt palgatööjõu ekspluateerimise suhete stiihiline, automaatne lagunemine ja selle lagunemise tulemusena automaatne sotsialismi tekkimine?

Roiskuv, kuid seni veel mitte täielikult roiskunud kapitalism, mis on tulvil kõige teravamaid sisemisi ja rahvusvahelisi vastuolusid, on hambuni relvastatud ja sünnitab nii lokaalsete kui ka ülemaailmsete imperialistlike sõdade võimalusi ning on nende ainsaks allikaks — selline on tänapäeva monopolistliku kapitalismi reaalne pale. Niikaua kui maakeral säilib imperialism, jääb alles ka pind agressiivseteks sõdadeks, nagu seda kogu teadusliku tõelevastavusega deklareeris NLKP XX kongress. Ei, imperialismi loomus ei ole muutunud, imperialistlikud vastuolud ei ole tasandunud, ei ole kadunud, kui väga Kardel seda ka ei tahaks.

Tekib küsimus: milleks oli Kardelile vaja imperialistlike vastuolude nõrgenemise ja imperialistlike suurriikide

vahel sõja tekkimise võimatuse teooriat või, teiste sõnadega, imperialismi loomuse muutumise võltsi teooriat? Selleks et tuua lugeja järgmisele järeldusele: «sõda, millest me räägime ja mis praegu saab olla *ainus* võimalik sõda (peale lokaalsete ja rahvuslike vabadussõdade), *on maailmasõda sotsialistlike maade bloki ja kapitalistlike maade bloki vahel*» (lk. 100; minu sõrendus — A. R.).

Kuid vähe sellest. Seejärel veeretab Kardel *vastutuse* uue maailmasõja vallapäästmise eest salamahti sotsialistlikele maadele. Kui Kardelit uskuda, ei vastuta praegu uue maailmasõja võimaliku vallapäästmise eest kapitalistlikud maad, imperialism, vaid sotsialism, tema poliitika, mis justnagu tõukaks vaeseid imperialiste ennast kaitsma (vt. lk. 44). Milline idüll! Imperialism süütu talle osas. Milline imperialistidele meeldiv «avastus»: sotsialism on tige hunt!

Kui sotsialism teostab «poliitikat, mille tagajärjel kõik mittekommunistlik koonduks ühisleeri sotsialismi vastu, või stimuleerib maailma edasist rinneteks jaotamist, selleks et vastu võtta mingi «lõplik» otsus, võib sõda muutuda paratamatuks,» kirjutab Kardel (lk. 44). Kas Kardel ei soovita siin sotsialistlikule leerile «vaikseksjäänud» imperialismi üldse mitte ärritada oma edusammudega, oma sõltumatusega, oma inimliku suhtumisega ebainimlikes tingimustes asuvatesse kolooniatesse ja majanduslikult nõrgaltarenenud maadesse? Tuleb välja, et soovitab.

Kardel süüdistab just sotsialistlikke maid sellises poliitikas, milles peitub uue sõja oht. Veeretades süü, nagu öeldakse, süüdlase kaelast süütu kaela, kirjutab Kardel näiteks, et «külma sõja» faasi ja sellega seotud hirmutamispoliitika tagajärjeks oli «Atlandi pakti loomine, mittesotsialistliku leeri ühtekoondumine, sotsialistliku leeri äärmine isoleerimine pärast sõda, saksa militarismi restaureerimine» (lk. 139).

Samal ajal on Kardelile muidugi väga hästi teada, et «külma sõja» põhjuseks ei olnud sotsialistliku leeri poliitika, vaid imperialismi sisemised vastuolud. «Külma sõja» sotsialismi vastu põhjustas tänapäeva imperialismi püüe mitte lasta paljude maade progressiivsetel jõududel eesotsas töölisklassiga lahendada nendes maades töö ja kapitali vastuolu esimese kasuks, püüe maha suruda rahvuslik

vabadusliikumine kolooniates ja poolkolooniates, mis uue jõuga lõkkele puhkes Saksa-Itaalia-Jaapani fašistliku bloki purustamise protsessis ja pärast seda.

«Külm sõda» valmistab muidugi ette ka kuuma sõda. Kuuma sõda ette valmistades suunavad imperialistid selle sotsialistliku leeri vastu seepärast, et nad loodavad võitluses ühe või teise rahvusliku monopolistliku kapitali ülemaailmse hegemoonia saavutamiseks lahendada oma vastuolusid kõigepealt sotsialistliku leeri arvel. Just selline imperialistide poliitika kutsub esile vajalikud kaitseabinõud sotsialistliku leeri poolt, kes ühtlasi hetkekski ei katkesta võitlust rahvusvahelise pinevuse lõdvendamiseks ja uue sõja ärahoidmiseks.

Sotsialistlikele maadele on agressioon nende loomu poolest võõras. Nad ei ole kellelegi sotsialistlikku korda peale surunud ega tee seda; see on iga rahva siseasi. Sotsialistliku leeri ees ei seisa müügi- ja tooraineturgude probleemi ja järelikult on neile võõras ka võitlus kolooniate ja mõjusfääride pärast. Sotsialistlik leer ei ohusta seepärast ühegi maa iseseisvust ja terviklikkust. Sotsialism on tõepoolest rahu kogu maailmale. Kardeli järgi aga on tänapäeva tingimustes sõja allikaks kõigepealt sotsialistlik leer, kui võrd tema (sotsialistlik leer) nimetab imperialistlikke tegusid imperialistlikeks ja kutsub rahvaid võitlema rahu eest kogu maailmas ja seega siduma käsi imperialistidel, kes valmistavad ette uut sõda.

Nii õilistab «marksist» Kardel imperialismi. Ja ta taipab seda, sellest annavad tunnistust tema kinnitused, et ta seda ei tee (vt. lk. 49, 213). Ent rahvatarkus ei ütle asjata: «varga peas põleb müts».

Kardel «arendab» igati oma teesi sotsialismist kui sõdade allikast, mõtleb välja argumente imperialistliku propaganda tarbeks. Lugege, kuidas ta targutab: «Tingimustes, kus sotsialistlik süsteem on saanud juba ülemaailmseks jõuks, tema raames aga on esialgu veel olemas vanade vaadete, egoistlike ja muude nendetaoliste tendentside jäänuseid, võib juhtuda, et mingit sotsialistlikku teed sammuvat maad haarab kiusatus (mingisuguste spetsiifiliste sisemiste tingimuste tõttu) kasutada sotsialismi jõude mitte ainult selle kaitsmiseks, vaid ka teatud eesmärkideks, millel ei ole midagi tegemist sotsialismiga» (lk. 59).

Siis jälle püüab Kardel, nagu see revisionistidele omane, seda laimavat järeldust ähmaseks teha. Ta laulab kiidu-

laulu mingile abstraktsele sotsialismile, kuulutades selle rahu sünonüümiks. Kuid siinsamas käigupealt süüdistab ta konkreetset elavat sotsialistlikku ühiskonda kõigis surmapattudes — egoistlikus natsionalismis, kroonulikus bürokratismis, suurriiklikus poliitilises ja ideoloogilises hegemonismis või monopolismis, kleepides talle külge antagonistlikke vastuolusid, taotlust arenenud maadele peale sundida mahajäänud poliitilisi vorme ja kõige tipuna — seda, nagu võiks selline sotsialistlik ühiskond pidada ebaõiglast sõda. Ja, ära imesta, lugeja, e b a õ i g l a s t sõda!

Kõige hämmastavam on see, et seda koletut väljamõeldist püüab Kardel kinnitada viidetega marksismi klassikutele. Ta kirjutab: «Marksismi klassikud ei pidanud võimatuks sellist nähtust, mil mingi sotsialistlik maa peab ka e b a õ i g l a s t sõda» (lk. 105). Sealjuures püüab Kardel suli kombel tugineda Lenini teostele. Ta toob ära Lenini järgmise seisukoha: «Proletariaati ei tee pühaks ja teda ei kindlusta vigade ning nõrkuste vastu ainult see, et ta teostab sotsiaalse revolutsiooni. Kuid võimalikud vead (ja omakasupüüdlikud huvid — püüda võõrale turjale istuda) viivad ta paratamatult selle tõe äratundmisele.» (Teosed, 22. kd., lk. 327.)

Kuid mida tahab sellega ütelda Lenin? Teoses «Enesemääramise küsimuses toimunud diskussiooni tulemused», mida Kardel tsiteerib, kaitseb Lenin rahvaste enesemääramise õigust, kaasa arvatud lahkulöömise õigus, rahvuse õigus luua iseseisev riik. Sellega seoses astub Lenin välja revolutsiooni «ekspordi» vastu ja rõhutab, et «võõrastele rahvastele» peale sundida õnnelikukstegemist «tähendaks õõnestada proletariaadi võitu». Need sõnad kuuluvad 1916. aastasse, ajajärku e n n e sotsialistliku revolutsiooni võitu, ja n e n d e e e s m ä r g i k s o n t ö ö t a d a v ä l j a p r o l e t a r i a a d i õ i g e p o l i i t i k a p ä r a s t r e v o l u t s i o o n i v õ i t u. Tänapäeval on sotsialism omandanud määratu suuri ajaloolisi kogemusi, ja praktika on näidanud, et Marxil ja Leninil oli õigus selles, et just sotsialistlik revolutsioon ja sotsialismi võit toovad kaasa rahu ja rahvaste rahuliku kooseksisteerimise, et rahupoliitika on sotsialismist niisama lahutamatu, nagu agressioonipoliitika on lahutamatu imperialismist. Sellest hoolimata püüab Kardel kogu ajaloo praktikat ignoreerides kujutada vigade võimalikkust sotsialismi poolt sõja vallapäästmise võimalikkusena. See on seda veidram, et Kardel ise tun-

nistab (vt. lk. 118—119), et ühtki sõda pole valla päästnud sotsialistlikud maad.

Kuid sotsialismi mustamine Kardeli raamatus sellega veel ei lõpe. «Oleks ekslik arvata,» kirjutab ta, «nagu tähendaks fakt, et mingi maa sammub sotsialistlikku teed, ühtlasi ka igasuguse võimaluse likvideerimist lahkhelide ja isegi antagonistiike vastuolude tekkimiseks» (lk. 8; minu sõrendus — A. R.), millede tagajärjeks on ... sõjad sotsialistlike maade vahel.

Seda oma õudset väljamõeldist põhjendada püüdes vingerdab Kardel nagu uss. Ta teab, et Lenin on alati rõhutanud antagonismide puudumist sotsialismis. Kardel «parandab» Leninit. Ta arvab, et sotsialistliku ühiskonna tingimustes ei toimu vastuolude «lahenemine tingimata antagonistlikult» (lk. 187), kuid «üksikud vastuolud võivad võtta ka antagonistliku iseloomu» (lk. 8, 188). Naljakas on arvata, irvitab Kardel, nagu muutuksid inimesed sotsialismi tingimustes niivõrd geniaalseteks, et nad saavad automaatselt ebatavalise ande tõde mõista (lk. 186), ebamaise tarkuse (lk. 187). Kardeli arvates kannatavad inimesed sotsialismi tingimustes nendesamade pahede all, mis kapitalismi tingimusteski, sealhulgas egoistlike tendentside all (lk. 104). Seda väites on Kardel sisuliselt ühel arvamisel nende kodanlike sotsioloogidega, kes ei seleta ühe või teise poliitika sisu objektiivsete tingimustega, mis määrab ära baas, vaid inimeste subjektiivsete omadustega.

Me ei arva, et Kardel poleks tuttav marksismi seisukohaga sotsialismi kui kommunistliku formatsiooni esimese staadiumi suhtes. On teada, et sotsialism ei arene omaenda baasil, et teda iseloomustavad vana kapitalistliku ühiskonna «sünnimärgid». Selles mõttes see, mida Kardel kujutab sotsialistliku korra sünnitistena, on enamasti kapitalismi «sünnimärkideks», mis, nagu Lenin ütles, kaovad täielikule kommunismile üleminekuga. Kuid see ei ole peamine. Peamine on see, et sotsialistlikus arenemises esinevaid vigu, puudusi ja kõrvalekaldumisi püüab Kardel kujutada põhilise iseloomujoonena, arenemise seaduspärasusena, mitte aga teatavate piiratud tendentsidena. Üksikute isikute egoism hüpertrofeerub ja muutub tal kogu sotsialistliku maa egoismiks. Siit viib aga otsetee selleni, et hakata konstrueerima vastuolusid nende maade egoistlike, kitsalt rahvuslike huvide vahel ja järelikult ka tunnistada, et on võimalikud igasugused antagonismid, konf-

liktid, s õ j a d, mida võetavat ette sotsialistlike riikide initsiatiivil. «Mitte ükski sotsialistlik riik,» kirjutab Kardel, «ei muutu automaatselt, ainult sellepärast, et ta on sotsialistlik, immuunseks egoistlike tendentside ja sammude suhtes.» Need tendentsid «võivad avalduda ka teatava sotsialistliku maa välispoliitikas, seda enam aga suhetes rahvaste vahel perioodil, mil ei egoistlik natsionalism ega suurriiklik hegemonism ei ole veel muutunud täiesti iganenud kategooriateks». Just siit Kardel järeldabki, et üks sotsialistlik riik võib pidada ebaõiglast sõda teise sotsialistliku riigi vastu.

Selleks et nendele oma reaktsioonilistele väljamõeldistele näilikult objektiivset iseloomu anda, deklareerib Kardel ilma igasuguse südametunnistuspiinata: «Praktika kinnitab, et sellised nähtused ei ole võimatud» (lk. 105). Mis praktika see siis on? Selgub, et Kardel mõtleb Jugoslaavia niinimetatud «tagakiusamist», s. o. Jugoslaavia Kommunistide Liidu igasuguste revisionistlike moonutuste rahvusvahelist parteilist kritiseerimist, mis arenes eriti seoses Jugoslaavia Kommunistide Liidu programmiga. Ent «dialektik» Kardel ei ammuta oma järeldusi tegelikkusest, vaid «abstraktsetest võimalustest», mida juba Hegel välja naeris. Kui kiskuda nähtus välja suhete seosest ja vaadelda teda abstraktselt, «siis võib kõige absurdsemaid ja mõttetumaid asju vaadelda kui võimalikke», kirjutas Hegel. Näitena tõi ta abstraktse võimaluse, et Kuu kukub Maa peale. Igasugustest säärastest paikapidamatutest võimalustest poliitika alal armastavad väga lobiseda niinimetatud «õllekeldripoliitikud».

Lobisedes kogu raamatus võimalusest, et sotsialistlik riik hakkab vallutussõda pidama, sarnaneb Kardel kahtlemata sääraste «õllekeldripoliitikutega». Sotsialistlik riik on muidugi riik, targutab Kardel, riigid aga sõdivad omavahel. Abstraktselt on seepärast võimalik ka niisugune sõda. Kuid reaalselt ei ole keegi veel niisugust sõda näinud, seda ei ole näinud ka Kardel ja ta ei näegi seda, sest tal on tegemist sotsialistlike riikidega, s. o. riikidega, kes ei juhindu subjektiivsetest emotsioonidest, vaid tegelikkuse kollektiivsest teaduslikust tundmisest ja kellele nende sotsialistliku loomu poolest sõda on võõras. Tuleb lähtuda mitte paikapidamatutest abstraktsioonidest, vaid reaalsetest suhetest, reaalsest tegelikkusest, praktikast, millele Kardel asjata viidata püüab, sest praktika räägib tema vastu.

Kas Kardel tõesti ei näe, et kuigi sotsialistlike maade vahel võivad tõepoolest tekkida ja tekivad vaieldavad küsimused, võivad ilmsiks tulla dogmaatilised ja revisionistlikud tendentsid, ei lahendata neid sõdade abil, vaid nende kannatliku, järkjärgulise, kollektiivse arutamisega. Peamiseks sotsialistlike maade suhetes on monoliitsus, ühtsus ja sel alusel tugevneb ja areneb nende ühine võimsus, mis on vajalik inimeste tarviduste rahuldamiseks töö, elatisvahendite, isiksuse igakülgse arenemise alal.

Asi ei ole siin muidugi Kardeli pimeduses. Talle on need «uued teooriad» nähtavasti vajalikud selleks, et «teoreetiliselt» õigustada Jugoslaavia Kommunistide Liidu poliitikat. Ei saa ju juhuslik olla, et sel ajal kui kogu rahvusvaheline kommunistlik liikumine, sotsialistlike maade kommunistlikud ja töölisparteid rõhutavad, milline erakordne tähtsus on kommunistliku liikumise ühtsusel, sotsialistliku leeri monoliitsusel, ja võitlevad selle eest, vastandab Kardel sellele teesi, mis nõuab võimalust vaba o l l a ühtsusest, vaba o l l a internatsionaalsetest kohustustest, vaba o l l a ühisest vastutusest ülemaailmse sotsialismi saatuse eest, rõhutades igati «sotsialistlike arenemisteede vabaduse» vajalikkust.

Pole mingisugust kahtlust, et marksistlik-leninlikud parteid, sotsialistlikud maad on vabad sotsialismi arenemise teede valikul, kuid see ei ole sugugi vastuolus ühtsuse ja monoliitsuse printsiibiga. Vastuoksa, just sotsialismimaade, kogu kommunistliku liikumise ühtsus ja monoliitsus, marksismi-leninismi üldistest printsiipidest kinnipidamine ja proletaarse internatsionalismi kaitsmine annavad neile võimaluse õigesti arvestada oma maade ühiskondlike ja ajalooliste tingimuste kogu omapära. Sellise orgaanilise ühtsuse alusel tekibki võimalus leida õiged vastused küsimustele, mis praktika üles seab, leida kõige otstarbekohasemad ja seepärast tõesti vabad sotsialistliku arenemise teed.

Niisiis, Kardel alustas marksismile ja sotsialismile kiidulaulude laulmise suitsukattega ning läks siis üle imperialismi ilustamisele ja tema vastuolude kinnimätsimisele, imperialismi kui sõdade allika ohtlikkuse vähendamisele. Imperialismi loomuse muutumise alusel, mille Kardel ise välja on mõelnud, veeretas ta tõelisi sõjaõhutajaid puhtaks pestes vastutuse uue maailmasõja vallapäästmise eest sotsialismile, laimas sotsialistliku leeri välispoliitikat

ja kuulutas sotsialismi üldse reaktsiooniliste, ebaõiglaste, sealhulgas ka sotsialistlike maade vaheliste sõdade allikaks, tunnistades sõjad seega inimkonna igaveseks kaaslaseks. Säärane on Kardeli poolt sõja ja rahu probleemide analüüsimise sisemine marksismivastane loogika.

*

Sotsialistlik leer on ustav vastandlike sotsiaal-majanduslike süsteemide rahuliku kooseksisteerimise leninlikule ideele. Kardel ütleb, et rahuliku kooseksisteerimise idee ise «ei ole mingi sotsialistlik avastus» (lk. 131), et see tekkis väga ammu, et uus on selles «käesoleval ajastul» ainult see, et «jutt on sotsialistliku ühiskonna areenilеilmumisest» (lk. 131). Kardel jääb ka siin ustavaks oma kvantitatiivsele käsitlusele. Olge lahked, oli olemas patsifistlik idee kõigi maade, nii kapitalistlike kui ka eelkapitalistlike maade rahuliku kooseksisteerimise kohta, nüüd tulid juurde veel sotsialismimaad. Väga lihtne! Seda aga, et sotsialistliku ühiskonna areenilеilmumisega tekkis printsipiaalselt uus idee, seda ei pea Kardel tähelepanu väärilisekski.

Lenin ei esitanud patsifistlikku ideed rahvaste rahuliku kooseksisteerimise kohta üldse, vaid u u e idee, teineteisele otseselt vastandlike s ü s t e e m i d e r a h u l i k u k o o s - e k s i s t e e r i m i s e idee kui *aluse,* mis tõepoolest tagab rahu rahvaste vahel. Lenin ei sulgenud sealjuures silmi (nagu Kardel seda teeb) imperialismi agressiivse olemuse suhtes ega väitnud, et imperialism võib muuta oma olemust, et imperialistlikud vastuolud võivad nõrgeneda või tasanduda. Ta rõhutas alati nende olemasolu ja teravnemist. Lenin ei sulgenud silmi ka selle suhtes, et sotsialismi ja kapitalismi vastuolud on lepitamatult antagonistlikud ja et kogu aeg on olemas sotsialistlikule maailmale imperialistide kallaletungi oht. Ja kõigest sellest hoolimata esitas just Lenin vastandlike sotsiaal-majanduslike süsteemide rahuliku kooseksisteerimise idee.

Lenini idee järgi on rahulik kooseksisteerimine vajalik ja ka võimalik; ja mitte kui ajutine nähtus (vaheaeg kahe sõja vahel), vaid kui pikaajaline nähtus, mis eitab sõda kui rahvusvaheliste vaidluste lahendamise vahendit. Ja mitte sellepärast esitati rahuliku kooseksisteerimise idee, et kapitalism on veel tugev, et rahuliku kooseksisteerimisega on

tarvis kaitsta sotsialismi. «Ei,» selgitas N. S. Hruštšov, «meile pole üldse vaja sõda.» Lenin ei palunud imperialistidelt rahulikku kooseksisteerimist kui armuandi; ta nõudis seda kogu inimkonna huvide nimel, märkides, et muud teed kapitalismi enda jaoks sulguvad ajaloo iga sammuga üha enam.

Otseselt vastandlike süsteemide rahuliku kooseksisteerimise leninlik idee ei ole rajatud teostamatutele kabinetiunistustele, vaid reaalsele materiaalsele vundamendile. Kõigepealt juba sellele faktile, et on olemas sotsialistlik süsteem, kellele loomu poolest sõda objektiivselt võõras on; faktile, et imperialismil ei ole võimalik sotsialismi purustada ei majandusliku surve ega sõja abil. Imperialism on püüdnud mitmel korral neid vahendeid kasutada ja on iga kord lüüa saanud. Rahuliku kooseksisteerimise leninliku idee reaalsus peitub sotsialistliku korra olemuses, selle objektiivsetes ja nendele vastavates subjektiivsetes tingimustes. See peitub sotsialistliku leeri majanduslikus ja poliitilises võimsuses, sotsialistliku süsteemi eelistes, võrreldes kapitalistliku süsteemiga, eelistes, mis muutuvad ajaloo iga sammuga üha selgemaks kõigile inimestele. Sotsialismimaade poliitika on rahupoliitika, töörahva hulkade endi poliitika, aus, avalik, kõigile nähtav poliitika, ta kisub saladuskatte imperialistide poolt uute sõdade ettevalmistamise poliitikalt. Kõik see loob reaalse aluse kogu maakera kõige laiemate rahvahulkade kaasatõmbamiseks aktiivsesse võitlusse sõja ärahoidmise ja rahu kindlustamise eest, muutes rahuliku kooseksisteerimise idee seega materiaalseks ühiskondlikuks jõuks.

Vastandlike süsteemide rahulikust kooseksisteerimisest, mis tagab rahu kogu maailmas, on huvitatud rõhuv enamus inimesi, välja arvatud paadunud imperialismi magnaadid, kes hoiavad enda käes tohutuid vahendeid ja valitsevad kapitalistlikku maailma.

Rahuliku kooseksisteerimise eest võideldes ei pane sotsialistlik leer maailmale ette eraldada süsteemid teineteisest kõrge planguga (see polegi meie ajal võimalik) ega ka «sõbralikult» jaotada «mõjusfääre» vastavalt jõudude antud vahekorrale. Sotsialistlik leer pooldab vastandlike süsteemide rahulikku kooseksisteerimist kui nende rahulikku võistlust tootlike jõudude arendamiseks, looduse alistamiseks kõigi inimeste eluliste vajaduste kõige parema rahuldamise, nende isiksuse arendamise, kõigile

tõesti inimlike elutingimuste loomise huvides. Sealjuures paneb sotsialism kapitalismile ette vastastikku kasulikku, diskrimineerimiseta kaubandust, nõrgaltarenenud maade omakasupüüdmatut abistamist, kultuuri-, teaduse- ja tehnikaalaste saavutuste vahetamist, kusjuures kumbki pool ei sega absoluutselt vahele mingi maa siseasjadesse. Sotsialism on oma jõus kindel, tulevik kuulub temale.

Süsteemide rahulik kooseksisteerimine on muidugi antagonistide võistlus ehk teiste sõnadega, riiklikult formeerunud proletariaadi ja riiklikult formeerunud monopolistliku kodanluse vahelise klassivõitluse eriline vorm. Kuid just seepärast, et see on j u b a riiklikult formeerunud töölisklassi võitlus, toimub see kõigepealt loomise, mitte aga purustamise tandril. Selle võitluse protsessis mõjutab riiklikult formeerunud proletariaat maailma ajaloo käiku oma loova eeskujuga. Sellest on huvitatud kogu maailma töölisklass, kõik tööinimesed, kogu progressiivne inimkond. Kõigi maade tööinimesed on järelikult huvitatud rahulikust võistlusest ilma sõjaliste kokkupõrgeteta. Meie päevil, mil kasvab sotsialismi maailmasüsteemi võimsus, kasvab rahvuslik vabadusliikumine ja suureneb koloniaalsest ja poolkoloniaalsest sõltuvusest vabanenud maade arv, kasvab kapitalistliku maailma töölisliikumine, mis stimuleerib kõigi teiste progressiivsete jõudude liikumist, saab võimalikuks ära hoida sõda, siis aga, kõigi rahujõudude edasise ja tõsise tugevnemise ja arenemise alusel isegi kõrvaldada sõda ühiskonna elust; see võib toimuda kõige lähema ajalooperioodi jooksul. Järelikult on võistluse rahuliku iseloomu ja vastavalt ka rahuliku kooseksisteerimise esimeseks ja põhiliseks garantiiks sotsialismileeri majanduslik ja poliitiline võimsus, tema vennalik ühtsus, monoliitsus, seltsimehelik vastastikune abistamine, sotsialistliku internatsionalismi printsipiaalsed suhted ning samuti sotsialistlike maade ning kõigi rahust huvitatud rahvaste ja jõudude raugematu valvsus.

Võistluse rahuliku iseloomu kõige radikaalsemaks garantiiks on kõigi maade, nii kapitalistlike kui ka sotsialistlike maade täielik desarmeerimine või esialgu kas või termotuumarelva ärakeelamine, sest selle relva rakendamine ohustab inimkonna olemasolu. Ja desarmeerimine just seepärast ongi vajalik, et imperialism on juba oma loomult võimeline sõjalist avantüüri ette võtma. See avantüür ei saa tänapäeva tingimustes lõppeda teisiti kui im-

perialismi hukkumisega. Kuid ühtlasi põhjustab see katastroofilisi purustusi kogu maakeral. Marksistid aga ei taha, et sotsialismi võit oleks ostetud sellise kalli hinnaga.

Oma raamatus pooldab ka Kardel rahulikku kooseksisteerimist. Ent tema seisukohtades rahuliku kooseksisteerimise küsimuses eitatakse selle leninliku idee uut kvaliteeti ja peale selle ei lausuta sõnagi selle klassi-iseloomust. Milleks sellisel juhul siis probleemi marksistlikule käsitlusele pretendeerida?

Kardeli jaoks seisab rahuliku kooseksisteerimise idee tuum selles, «et järk-järgult ületada blokkide vaheseinad mitmesugustesse ühiskonnasüsteemidesse kuuluvate rahvaste võimalikult intensiivse, vastastikuse, kahepoolse ja mitmepoolse koostöö abil» (lk. 134). Teises kohas esitab Kardel sellesama mõtte nii: «Kooseksisteerimine ja rahu on seda stabiilsemad, mida aktiivsemaks muutuvad kõik need tänapäeva ühiskondliku progressi materiaalsed ja subjektiivsed faktorid, mis mitu korda suurendavad kogu maailma rahvaste koostöö ja sidemete vorme ning seega üha suuremal määral seovad nende huve ülemaailmse majanduse ja tootlike jõudude ülemaailmse arendamise raames» (lk. 134; minu sõrendus — A. R.).

Kardeli püüe teaduslik-uduseid ilusaid sõnu rääkida on hämmastamapanev. Ta uputab neisse ilusatesse sõnadesse lihtsa inimliku arusaamise ja ajab segi lugejate pead. See, mida räägib Kardel, lõhnab ju kõige ehtsama patsifismi järele ja veel üleskutse järele mitte sotsialismi võistlusele kapitalismiga, vaid koostööle temaga, mis seob sotsialismi ja kapitalismi huvid «ülemaailmse majanduse ja tootlike jõudude ülemaailmse arendamise raames» (lk. 134). Kardeli tõlgenduses on rahulik kooseksisteerimine imperialismiga leppimine: pole vaja, õpetab ta, «vihastada rikast onu», kes on juba nõrgenenud ja isegi laguneb. Kardel kutsub ka võitlema rahuliku kooseksisteerimise eest, kuid ikka ja jälle oma lepituskontseptsiooni vaimus, veeretades vastutuse sõja vallapäästmise eest sotsialistlikule leerile, mis tema jaoks on ainult sõjaline blokk võrdselt «mittesotsialistlike» maade blokiga, nagu Kardel imperialismi galantselt nimetab.

Muidugi, süsteemide võistlus ei tähenda sotsialismi relva jõul pealesurumist teistele maadele. Kardel ise toob oma

raamatus ära N. S. Hruštšovi õiged marksistlik-leninlikud sõnad selle kohta, et «ei tohi relva jõul peale suruda isegi niisugust õilsat ja progressiivset korda nagu sotsialism, kui rahvas seda ei taha. Seepärast koondavad sotsialistlikud maad järjekindlat rahupoliitikat teostades oma jõupingutused rahulikule ülesehitustööle ja *süütavad sotsialismi ehitamise eeskuju jõuga inimeste südameid ja tõmbavad neid endaga kaasa*. Küsimuse, millal see või teine maa astub sotsialismi teele, otsustab rahvas ise. See on meile püha» (N. S. Hruštšov. Kõne Pekingis seoses Hiina Rahvavabariigi 10. aastapäevaga. 30. IX 1959; minu sõrendus — A. R.). Ent Kardel ei taha mõista, et siin on jutt rahvusvahelisel areenil sotsialismi eest areneva klassivõitluse uuest vormist, mitte aga kapitalismi rahulikust sissekasvamisest sotsialismisse.

Kardel deklareerib, et ühtedesse või teistesse kontseptsioonidesse suhtumist kindlaks määrates on tähtis välja selgitada, esiteks, kas nad tõesti «paratamatult tulenevad sotsialismist ja marksismist» (lk. 11), ja teiseks, «milline on nende kontseptsioonide reaalne ajalooline efekt, s. o., mis nad tegelikult on ja millele nad viivad, olenemata sellest, kuidas autorid neid trakteerivad» (lk. 11).

Rakendades neid Kardeli kriteeriume tema oma teooria suhtes, jõuame paratamatult järeldusele, et see ei tulene sotsialismist ega marksismist, ja pealegi on nendega põhjalikult vastuolus, on vastuolus marksismi-leninismi vaimuga. Mis aga nende kontseptsioonide efektisse puutub, siis sotsialismi üritust nad küll ei teeni. Sotsialistliku leeri laimamine, proletaarsele internatsionalismile kahjutegemine, imperialismi ilustamine on alati meelepärane ainult imperialismi «apostlitele». Seda, et see nii on, tõendab autoriteetselt näiteks USA Senati välisasjade komisjon. Oma ettekandes «Ideoloogia ja välispoliitika», mis avaldati 1960. aastal, pani see komisjon erilisi lootusi «sotsialismileeri ideoloogilise telje» õõnestamisele ja märkis rahuldusega sellesuunalist liikumist «eriti» ja «muidugi» — «Jugoslaavias» (!). Me ei eksi, kui ütleme, et Kardeli sofistlik «verbaalne dialektika» avaldub ka selles raamatus tema soovina meeldida imperialistidele, eriti Ameerika imperialistidele, kellede kohta ta täitsa arusaadavalt ei räägi midagi, mis neid paljastaks kui imperialistlikke agressoreid, kes ajavad ärevile terve maailma.

Ei, kogemused on täie selgusega näidanud, et igasuguse pseudomarksistliku teose on alati heaks kiitnud iganenud kapitalistliku korra kaitsjad. Pole vajadust ära tuua kodanliku ajakirjanduse hinnanguid Kardeli raamatule. Piisab märkimisest, et see teda tervitab. Ja kui Kardel oleks tõesti tahtnud kaitsta marksismi-leninismi, teenida sotsialismi huve, siis ta kahtlemata mõtleks August Bebeli kuulsate sõnade üle: mis sa halba oled teinud, et vaenlane sind kiidab. Kuid Kardel ei mõtle: see talle nähtavasti muret ei tee.

«Problemõ Mira i Sotsializma» nr. 11, 1960

KOLONIALISM MASKIS JA ILMA MASKITA

K. BRUTENTS

Üheks kaasaja tähtsamaks sündmuseks on imperialismi koloniaalsüsteemi lagunemine. *«Koloniaalse orjuse süsteemi kokkuvarisemine rahvusliku vabadusliikumise survel,»* öeldakse kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses, *«on oma ajalooliselt tähtsuselt teine nähtus pärast sotsialismi maailmasüsteemi tekkimist.»*

Kolonialismi täieliku ja lõpliku likvideerimise küsimuse on nüüd üles tõstnud ajaloo arenemise käik ise. Selles avaldub meie ajastu sügavalt ümberkujundav vabastuslik iseloom. N. S. Hruštšov, esinedes ÜRO Peaassamblee XV istungjärgul, rõhutas, et «üks selle ajastu põhijooni, selle olemus on kunagiste mahajäänud, tagakiusatud ja rõhutud rahvaste ärkamises. Meie sajand on vabaduse eest võitlemise sajand, mil rahvad heidavad oma õlgadelt võõramaise ikke. Rahvad tahavad inimväärilist elu ja võitlevad selle eest». Viimastel aastatel on kolonialismile antud purustavaid hoope. On «kokku sulanud» aastasadade vältel rajatud koloniaalimpeeriumid, poolteist miljardit inimest on kätte võitnud rahvusliku sõltumatuse. Meie ajal on kolonialism, mis veel hoiab üksnes oma otsese valitsuse all üle 100 miljoni inimese, talumatu anakronism. Ustavana kõigi rahvaste võrdsuse ja enesemääramise leninlikule poliitikale, esitas Nõukogude riik ÜRO Peaassamblee XV istungjärgule arutamiseks koloniaalmaadele ja -rahvastele sõltumatuse andmise deklaratsiooni, mis nõuab koloniaalrežiimide viivitamatut likvideerimist. Imperialistid võtsid deklaratsiooni äärmiselt vaenulikult vastu. Seega on veel kord tõestatud, kuivõrd valelikud on imperialistide kinnitused kolonialismist lahtiütlemise kohta, nende «vabatahtliku» lahkumise kohta asumaadest ning

kui õigus on marksistidel, kes pidevalt selgitavad, et imperialistid ei taha ega saa loobuda oma häbistavast sünnitisest — koloniaalsest ekspluateerimisest.

Tänapäeva kolonialismi peamiseks kantsiks on Ameerika Ühendriigid. Tingimustes, kus ennenägematult areneb rahvuslik vabadusliikumine, mis leiab täielikku toetust sotsialistlike maade poolt, on imperialistidel eesotsas USA-ga järjest vähem võimalusi otsese poliitilise ja sõjalise võimu vanade meetodite kasutamiseks orjastatud maades. Seepärast teevad nad meeleheitlikke pingutusi, et jätkata endiste asumaade rahvaste koloniaalset ekspluateerimist uute meetoditega ja uutes vormides, nad püüavad üha sagedamini saavutada koloniaalpoliitika põhieesmärke kaudse kontrolliga vormiliselt iseseisvate maade üle; majanduse alal sel teel, et konserveeritakse nende maade spetsialiseerumine põllumajandussaaduste ja muu tooraine tootmisele ja säilitatakse välismonopolide võim; poliitika ja sõjalisel alal — «antikommunismi» lipu all kokkuklopsitavate agressiivsete blokkide abil, marionetlike ja sõnakuulelike valitsuste kaudu, nagu näiteks Kongos Mobutu «peakomissaride nõukogu» kaudu. Gaana president K. Nkrumah nimetas seda ÜRO Peaassamblee XV istungjärgul sõltumatuse andmiseks ühe käega ainult selleks, et seda teise käega ära võtta.

Seega püüavad imperialistid apelleerida ajaloo poolt kolonialismile langetatud kohtuotsuse peale, piirata kolonialismi krahhi ainult selle vanade vormide lüüasaamisega, püüavad varastada rahvastelt nende võidu vilju ning muuta nende poolt kättevõidetud sõltumatus fiktiivseks. See poliitika on seotud teatava ideoloogilise ümberrelvastumisega, nõuab järjest laialdasemalt praktiseeritavate uute kolonialismi meetodite ideelist põhjendamist. Kuigi kolonialismi uue ideoloogia kujunemise protsess veel kestab, on tema põhijooned küllalt selgesti nähtavale tulnud.

I

Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahvaste imperialismivastase võitluse peamiseks, esmajärguliseks eesmärgiks on rahvuslik sõltumatus, mille kättevõitmisega nad seovad kolonialismi täieliku väljajuurimise, tähtsamate sotsiaalsete probleemide lahendamise, progressi teed mööda kiire edasiliikumise perspektiivi. Ning on loomu-

lik, et tänapäeva kolonialismi ideoloogid suunavad oma peamise löögi rahvusliku sõltumatuse vastu. Arusaadavalt ei saa nad mitte kõikjal esineda enam avalikult nagu varem. Kõige sagedamini tehakse seda rahvusliku sõltumatuse printsiibi kui niisuguse kritiseerimise näol. Varustanud end «üldiste» argumentidega, pöörduvad kodanlikud ideoloogid otseselt Aasia ja Aafrika maade poole, kes «eriti visalt taotlevad» suveräänsust, ja kutsuvad neid üles «koos teiste maadega» loobuma «liialdustest», mitte nõudma «absoluutset» suveräänsust. Tegelikult ei ole enam jutt mingisugusest müütilisest «absoluutsest» sõltumatusest, vaid sellest rahvuslikust suveräänsusest, mille 15 sõjajärgse aasta jooksul on kolonisaatoreilt kätte võitnud ligemale 40 Aasia ja Aafrika maad.

Mõned kodanlikud teadlased lähevad veelgi kaugemale ja väidavad, et rahvusliku suveräänsuse «dogma» ei olevat uute riikide suhtes üldsegi rakendatav. Näiteks Yale'i ülikooli professor H. Morgenthau deklareerib, et «paljud neist vasttekkinud riikidest ei oleks olnud elujõulised poliitilised, sõjalised ja majanduslikud moodustised isegi palju aastaid tagasi, rahvusriikide õitsengu ajajärgul» *(H. Morgenthau.* The Paradoxes of Nationalism. «Yale Review», June 1957, vol. XLVI, 4, p. 491). Kui uskuda kodanlikke teoreetikuid, siis on rahvuslik sõltumatus «iganenud», «tarbetu» ja isegi «kahjulik», sest see olevat vastuolus kogu ühiskondliku progressi loogikaga, mis lülitab mis tahes tänapäeva riigi teiste riikidega vastastikuse suhtlemise keerulisse võrku.

Kuidas seda teesi argumenteeritakse?

Reaktsioonilised ideoloogid viitavad esiteks vajadusele arendada majandust nii üksikutes maades kui ka maailma ulatuses inimkonna ainelise heaolu parandamise eesmärgil. Rahvuslik sõltumatus, kirjutab Ameerika professor S. Possony, ei sobi kokku «kaasaja tehnilise ja majandusliku integratsiooniga maailma mastaabis ning laienevate vastastikuste sidemetega rahvaste vahel» *(S. Possony,* Colonial Problems in Perspective. «The Idea of Colonialism». N. Y., 1958, p. 42). Tema kaasmaalane professor K. Dache aga ajab rahvusriigi süüks kodanliku korra võimetuse garanteerida loomulikku majanduslikku arengut ja ära hoida massilist tööpuudust.

Teiseks põhjendatakse rahvuslikust iseseisvusest loobumise nõudmist rahu kindlustamise huvidega. Arvesse võt-

tes asjaolu, et rahvad vihkavad sõda, lasevad kodanlikud ideoloogid selle argumendi üpris meelsasti käiku, kusjuures paljud neist pöörduvad otseselt Aasia ja Aafrika riikide poole. Näiteks kirjutas USA endine suursaadik Indias Bowles: «... Rahu ja agressiivne rahvuslik suveräänsus, mida nõuavad Aafrika ja Aasia energilised noored rahvused, on siiamaani olnud kokkusobimatud mõisted» (*Ch. Bowles.* The new Dimensions of Peace. N. Y. 1955, p. 232).

Kolmandaks takistavat rahvuslik sõltumatus reaktsiooniliste teoreetikute kinnituste kohaselt rahvaste kultuuri arengut, segavat kultuuride vastastikust mõjutamist ja lähenemist.

Sellistele targutustele tuginedes süüdistavad imperialismi ideoloogid koloniaalikkest vabanemise eest võitlejaid «kitsarinnalisuses» ja «mahajäämuses», «reaktsioonilistes» taotlustes «puruks rebida» rahvaste vahel ajalooliselt väljakujunenud sidemeid. Täiendavaid «argumente» kolonialismi ideelistele kaitsjatele annavad mõned parempoolsete sotsialistide «teoreetikud». Nimetades end internatsionalistideks, tungivad nad rahvuslikule vabadusliikumisele kallale selle «mahajäämuse» ja «viljatu natsionalismi» pärast. Nad püüavad oma seisukohta õigustada sellega, et paljude uute riikide rahvuslik sõltumatus olevat võrdne demokraatiast loobumisega ja tähendavat tagasipöördumist keskaega. Sotsiaalkolonisaator Guy Mollet näiteks väidab oma raamatus «Sotsialistlikke kokkuvõtteid ja perspektiive», et Alžeeria sõltumatuse tagajärjeks oleks majanduslik ja sotsiaalne langus, poliitiline regress, diktatuur või feodaalrežiim. Tema arvates on rahvuslik suveräänsus kaotanud oma tähtsuse ja sotsialistide ülesanne seisab selles, et sõltuvad rahvad mööduksid natsionalistliku etapi majandusest.

Mida siis pakuvad kodanlikud ideoloogid «iganenud» rahvusliku iseseisvuse asemele? «Vastastikust sõltuvust» ja «rahvusest kõrgemal seisvat koopereerimist», mida nad vastandavad nii rahvuslikule sõltumatusele kui ka, näiliselt, kolonialismile. Imperialistlikud poliitikud ja propagandistid kuulutavad «vastastikuse sõltuvuse» uueks vastastikku kasulikuks ja võrdõiguslikuks suhtlemisviisiks Ida ja kapitalistliku Lääne vahel, vabanevate maade eduka poliitilise ja majandusliku arengu vajalikuks tingimuseks.

Kuid kas «vastastikune sõltuvus» ongi nii uus asi? Ja kas rahvuslik suveräänsus on iganenud? Marksistid on ammu avastanud kapitalismile sel alal omased objektiivsed, kõrvaldamatud tendentsid. «... Kapitalism,» kirjutas V. I. Lenin, «tunneb rahvusküsimuses kaht ajaloolist tendentsi. Esimene: rahvusliku elu ja rahvuslike liikumiste ärkamine, võitlus igasuguse rahvusliku rõhumise vastu, rahvusriikide loomine. Teine: igasuguse suhtlemise arenemine ja tihenemine rahvuste vahel, rahvuslike vaheseinte lõhkumine, kapitali, üldse majanduselu, poliitika, teaduse jne. internatsionaalse ühtsuse loomine.» (Teosed, 20. kd., lk. 11.) Maha vaikides esimese neist kahest objektiivsest tendentsist, püüavad kodanlikud ideoloogid moonutatult tõlgendada teist.

Kuid rahvusliku sõltumatuse printsiip on väljendanud ja väljendab objektiivse ühiskondliku progressi vajadusi. Rahvusriikide tekkimine on sotsiaalse, majandusliku ja poliitilise arengu paratamatu tulemus. Just nimelt sellega on seletatav asjaolu, et tänapäeva maailmas on käimas kolonisaatorite väljakihutamise ja rahvusriikide rajamise protsess. See fakt, et üksnes aastail 1945—1960 ilmus maailma kaardile mitukümmend uut rahvusriiki, annab kõige veenvamalt tunnistust rahvusliku sõltumatuse printsiibi elulisusest tänapäeva tingimustes. Nüüd tunnistavad juba kõik, et ÜRO Peaassamblee XV istungjärk on ajalooline istungjärk. Ja see on üsna suurel määral seotud faktiga, et ÜRO-sse astus 16 uut riiki, kes on kätte võitnud rahvusliku sõltumatuse. Nende riikide järel tulevad sinna varsti uued, sest võitlus koloniaalikke vastu jätkub: vabanemist taotlevad Tanganjiika ja Sansibar, Keenia ja Rodeesia, Njassamaa ja Lõuna-Aafrika, Angoola ja Mosambiik ning teised. Kas nende faktide valguses ei ole selge, kuivõrd kaugel on tõest kodanlike teoreetikute targutused rahvusliku sõltumatuse «iganemisest».

Rahvuslikul sõltumatusel on suur progressiivne tähtsus vabanevate maade arengule, ta kujutab endast vajalikku eeltingimust ja platsdarmi võitluseks majandusliku mahajäämuse likvideerimise ja välismonopolide väljakihutamise eest. Rahvuslike jõudude kätte läinud riigivõim on efektiivseks hoovaks nende imperialismivastaste ülesannete lahendamisel. Kas ilma rahvusriikluseta oleks Indoneesia saanud natsionaliseerida hollandi omandit ja teha sellega lõpp Hollandi monopolide võimule riigi majanduses, Egip-

tus võtta enda kätte välismonopolide ja kolonialismi kantsi — Suessi kanali kompaniid, India saavutada tõusu majanduse arengus? Muidugi mõista mitte. Kolonisaatorite väljakihutamine loob soodsad eeltingimused demokraatlikuks progressiks. Just nimelt sõltumatuse kättevõitmine võimaldas näiteks Ginea rahval alustada põhjalikke ühiskondlikke ümberkujundusi. Uued võimalused avanevad ka rahvuskultuuri arenguks.

Kodanlikud ideoloogid püüavad panna rahvusliku sõltumatuse süüks neid sotsiaalseid hädasid, mis on omased kapitalistlikule korrale. Kuid säärased väited ei vasta tegelikkusele: rahvusliku sõltumatuse kättevõitmine kiirendab majanduse arengut. Näiteks kasvas tööstuslik tootmine Indias tema sõltumatu eksisteerimise esimese 10 aasta jooksul 8,5 korda kiiremini kui Briti võimu viimase kümne aasta jooksul, kuigi suur osa sellest perioodist langeb Teise maailmasõja aastatele, mil kolonisaatorid arendasid Indias sõjatööstust.

Rahvuslik sõltumatus ei ole «süüdi» ka sõdade tekkimises. Mitte rahvusriigid, vaid imperialistlik kodanlus tõukab inimkonda purustavate sõdade keerisesse. Laialdaselt on teada, et rahu ja rahvaste sõltumatuse üritusele tõi väga palju kasu iseseisvat poliitikat teostavate ja imperialismi agressiivsete kavatsuste vastu väljaastuvate uute rahvusriikide tekkimine Aasias ja Aafrikas. Koos sotsialismimaadega etendasid need riigid tähtsat osa Inglise-Prantsuse-Iisraeli imperialistide poolt Egiptuse vastu 1956. aastal toimepandud agressiooni likvideerimisel. Nad andsid oma panuse Süüriale 1957. aastal kavatsetud imperialistliku kallaletungi ärahoidmisse ning astusid välja Ameerika-Inglise interventsiooni vastu Lähis-Idas 1958. aastal.

On iseloomulik, et NATO-maade ajakirjandus lööb hädakella suure rühma uute liikmete — Aafrika riikide — ÜRO-sse vastuvõtmise puhul. Ta kardab, et nüüd hakkab selle organisatsiooni seinte vahel veelgi suurema jõuga kõlama rahuarmastavate rahvaste hääl. Washingtoni ajaleht «News» kirjutas 21. septembril artiklis «Vana ajajärk ÜRO-s on lõppemas»: «Jõudude vahekord hääletamisel on järsult muutunud mittevalgete piirkondade rahvaste kasuks, kellel ei jätku kogemusi (!) ja kelle majandus on nõrgalt arenenud. See tähistab ajaloolist pöördepunkti selle rahvusvahelise organisatsiooni osatähtsuses.

ÜRO asutamise ajast peale on selles organisatsioonis valitsenud Ühendriigid ja nende mittekommunistlikud liitlased... tulevane olukord ÜRO-s on ebamäärane, kuid on selge, et see kujuneb teistsuguseks.» «Meil on täielik alus vaadata ÜRO tulevikule kurbusega,» ohkab Norra ajaleht «Verdens Gang».

NSV Liit ja teised sotsialistlikud riigid, vastupidi, tervitasid kogu südamest ÜRO uut täiendust. Nad näevad selles tähtsat eeldust Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni muutmiseks tõeliseks rahu tööriistaks. «Mis puutub Nõukogude Liidusse,» ütles seltsimees N. S. Hruštšov ÜRO Peaassamblee XV istungjärgul, «siis ütlen avameelselt, et meie oleme rahul suure hulga uute riikide juurdetulekuga ÜRO-sse. Me oleme alati astunud ja astume välja rahvusliku sõltumatuse kättevõitnud rahvaste õiguste mis tahes piiramise vastu. Nende riikidega ühendab meid ühine püüdlus tagada ja tugevdada rahu, luua meie planeedil tingimused riikide rahulikuks kooseksisteerimiseks ja koostööks nende riiklikust ja sotsiaalsest korrast olenemata, nagu seda nõuavad Aasia ja Aafrika maade Bandungi konverentsil väljakuulutatud rahutaotlevad printsiibid. Faktid kõnelevad sellest, et koloniaalvõimu all olnud rahvaste vabanemine tervendab rahvusvahelisi suhteid, laiendab rahvusvahelist koostööd ja tugevdab ülemaailmset rahu.»

Kodanlike teoreetikute viited ühiskondliku progressi loogikale ei ole samuti veenvad. Endastki mõista viib ajaloo areng järjest tihedamate ja mitmekesisemate sidemete poole rahvaste vahel. See on objektiivne tendents, mille aluseks on tootlike jõudude kiire progress, kusjuures tootlikud jõud nõuavad koopereerimist rahvusvahelises ulatuses. Kuid spekuleerides selle tendentsiga, püüdes sellega põhjendada ühtede maade sõltumist teistest, astuvad reaktsioonilised teoreetikud välja teise tendentsi vastu, mis on tänapäeva kapitalismi tingimustes niisama reaalne, niisama eluline, kuid ei sobi kokku kolonisaatorite plaanidega, — see on rahvusliku sõltumatuse tendents. Kolonisaatorite poolt vihatav rahvuslik sõltumatus ei takista hoopiski rahvaste poliitilist, majanduslikku ja kultuurilist lähenemist. Kodanlikud propagandistid, pidades silmas kolonisaatorlikke eesmärke, võtavad appi hookuspookuse: nad samastavad rahvuslikku iseseisvust rahvusliku isoleerumisega.

Antagonistlik vastuolu rahvusliku suveräänsuse tendentsi ja rahvaste ühinemise tendentsi vahel eksisteerib ainult imperialismi tingimustes. On näiteks teada, et sidemed sotsialistliku leeri maade vahel muutuvad üha sõbralikumaks ja tihedamaks, nende majanduse koopereerimine aga järjest sügavamaks ja mitmekülgsemaks. Tugevnevad samuti poliitilised, majanduslikud ja kultuurilised sidemed sotsialistlike maade ja Ida noorte rahvusriikide vahel. 1960. aasta alguseks olid Nõukogude Liidul kaubalepingud peaaegu kõigi aastail 1945—1959 koloniaal- ja poolkoloniaalsõltuvusest vabanenud idamaadega. Paljudega neist, sealhulgas India, Indoneesia, Afganistani, AÜV, Iraagi, Jeemeni, Abessiinia ja Gineaga on sõlmitud ka kokkulepped majandusliku ja tehnilise koostöö kohta. Sotsialistlike maade omakasupüüdmatu abi poliitilise vabaduse saavutanud noortele riikidele vabastab nad vajadusest pöörduda «abi» saamiseks imperialistide poole, tugevdab nende sõltumatust. Paljud Aasia ja Aafrika maade valitsused on korduvalt rõhutanud oma valmisolekut igati laiendada majanduslikke ja kultuurilisi sidemeid teiste riikidega võrdõiguslikkuse ja vastastikuse kasu saamise alusel.

Imperialistid aga püüavad «ühendada» rahvaid sundimise ja orjastamise, koloniaalvallutuste ja sõdade, ühtede rahvaste teiste poolt ekspluateerimise teel, s. o. sellisel teel, mis ei vasta ühinemistendentsi tegelikule ajaloolisele mõttele. Isegi meie päevil, kui kõigile on ilmselge, et koloniaalrežiim paratamatult hukkub, ei suuda imperialistid sellega leppida, nagu sellest annavad tunnistust sündmused Kuubas ja Kongos, Keenias ja Lõuna-Aafrika Liidus, Laoses ja Vietnamis. Imperialism ei saa tagada rahvaste tõelist lähenemist, takistab selle tendentsi progressiivse tähtsuse avaldumist. Kolonialism on jaganud maailma valitsevateks ja rõhutud rahvusteks, selle tagajärjeks aga oli paratamatult rahvaste vahel vaenu ja umbusu õhutamine. Imperialismi ajastule iseloomulik rahvusvaheline tööjaotus muutis suure osa maailmast — asumaad ja poolasumaad — metropolide arenenud tööstusliku majanduse põllumajandussaadusi ja muid tooraineid hankivaks ripatsiks. Kolonisaatorite valitsemise otseseks tulemuseks on see, et kaks kolmandikku kapitalistlikust maailmast kuulub niinimetatud nõrgaltarenenud maade hulka. Omades 60% kapitalistlikus maailmas teadaolevatest rauamaagi

varudest, annavad need maad ainult 3% terasest ja 4% malmist. Rahvuslik tulu ühe elaniku kohta moodustas selles maadegrupis 1959. aastal Ameerika ajakirja «Foreign Affairs» andmeil ainult 120 dollarit (Indias isegi 68 dollarit), s. o., oli umbes 17 korda väiksem kui USA-s. Asumaade riisumine tugevdas parasitismi ja roiskumise tendentse metropolide majanduses.

Toores vägivald inimkonna suurema osa suhtes, rõhutud rahvuste mahajäämus ja privilegeeritud rahvuste parasitism, ohvrid töörahva hulgast — selline on imperialismi poolt teostatud «ühendamise» hind. Meie päevil on selline «ühendamine» sattunud kõige teravamasse vastuollu maailma majanduse ja kultuuri arengu vajadustega. Rahvaste «ühendamise» imperialistlike vormide krahhi tähistab koloniaalsüsteemi lagunemine.

Rahvaste lähenemine ei toimu imperialistide poolt pealesunnitava «vastastikuse sõltuvuse» kehtestamise kaudu. Lähenemisele viivad vägivaldsete, ebavõrdsete sidemete vormide likvideerimine ja rahvusliku vabaduse kättevõitmine rahvaste poolt. Nõukogude Liidu rahvaid — venelasi ja usbekke, ukrainlasi ja kasahhe, valgevenelasi ja armeenlasi, grusiinlasi ja aserbaidžaanlasi jt. — ühendav vankumatu sõprus ei oleks saanud tekkida, kui ei oleks hävitatud tsarismi ja kapitalismi iket. Seepärast etendabki rahvuslik vabadusliikumine imperialistlikke sidemete vorme purustades progressiivset osa. Sõltumatute maade lahtiütlemine «vastastikusest sõltuvusest» ei tähenda hoopiski, nagu valelikult kinnitavad imperialistlikud propagandistid, loobumist igasugustest ajalooliselt väljakujunenud suhetest läänemaadega; see tähendab üksnes nende sõltumatute maade soovi korraldada oma suhteid läänemaadega võrdõiguslikul alusel.

Kätte võita rahvuslik sõltumatus ja kindlustada seda, minema pühkida kõik kolonialismi sotsiaalsed, majanduslikud ja poliitilised jäljed — selline on Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maade progressi ja rahvusliku tõusu ainus tee. «Koloniaalrežiimi täielikku ja lõplikku likvideerimist kõigis tema vormides ja avaldustes,» öeldakse kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses, «dikteerib kogu maailma ajaloo käik viimastel aastakümnetel. Kõigile rahvastele, kes on alles kolonialismi ahelates, tuleb anda igakülgset toetust rahvusliku iseseisvuse kättevõitmisel! Kõik koloniaalse rõhumise vormid

tuleb kaotada.» Kõik, kellele on kallid vabadus ja progress maa peal, ei saa jätta soovimata võitlevatele rahvastele täielikku edu sellel teel.

II

Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika varem rõhutud rahvaste taassünd iseseisvale elule on kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajastu, sotsialistlike ja rahvusliku vabastuse revolutsioonide ajastu seaduspärane protsess, sotsialismileeri ning kapitalistlike maade revolutsioonilise töölisliikumise poolt innustatavate ja toetatavate rahvahulkade visa rahvusliku vabadusvõitluse tulemus. Just tänu Nõukogude Liidu ja kogu sotsialistliku maailmasüsteemi tekkimisele ja arenemisele on imperialismi positsioonid sedavõrd õõnestatud, et tema koloniaalsüsteem on hakanud vabadusvõitluse löökide all pudenema. Imperialismi ideoloogid püüavad igati varjata seda asjaolu, püüavad kujutada imperialiste-rõhujaid rahvaste vabanemise pooldajatena. Seepärast kuulub tänapäeva kolonialismi ideoloogide targutustes tähtis koht niinimetatud lääne elulaadi apoloogiale. Ülistatakse kõigepealt imperialistlike riikide tsivilisaatorlikku osatähtsust asumaades. Tunnistades kolonialismi «pahesid», püüavad nad teda puhtaks pesta, väites, et rahvusliku iseteadvuse ärkamine ja sõltumatuse eest peetava võitluse tugevnemine, rõhutud rahvaste tung sotsiaalsete ümberkujunduste ja demokraatia poole on koloniaalriikide (tavaliselt isegi «teadlike») sammude tulemus. Kodanlikud teadlased kuulutavad rahvusliku vabadusliikumise kodanlike ideeliste, kultuuriliste ja psühholoogiliste mõjutuste produktiks. Spekuleerides sealjuures faktiga, et rahvus ja rahvuslik iseteadvus tekkisid Lääne-Euroopas varem kui Idas, kvalifitseerivad kodanlikud teoreetikud neid «spetsiifiliselt» läänelike «ideedena». Nad deklareerivad, et tänu hariduse levitamisele, poliitilisele ühendamisele ja teistele koloniaaladministratsiooni abinõudele kanti need ideed idamaadesse. Professor R. Emerson kirjutab näiteks: «Natsionalismi idee ise on kindlalt lääne päritoluga, ja on täielik alus möönda, et üksnes matkimise element on Aasias väga tugev.» (*R. Emerson.* Paradoxes of Asian Nationalism. «Far Eastern Quarterly», vol. XIII, 2, February 1954, p. 137.) Nii püüavad kolonialismi advokaadid näidata kolonisaatorite ebaõnne nende voorusena.

Faktid räägivad veenvalt, et rahvaste rahvuslik vabadusvõitlus võrsus mitte «lääne» ideede mõjul, vaid imperialismi ja tema ekspluateerimissüsteemi sünnitatud sotsiaalsetest tingimustest, ta võrsus Oktoobrirevolutsiooni ja sotsialismi poolt kogu maailmas saavutatud võitude võimsal mõjutusel. «Kontaktil Läänega» oli sellega pistmist mitte selles mõttes, et sealt tulid tsivilisatsioon, liberalismi ja demokraatlike vabaduste vaim, vaid selles mõttes, et see aitas kaasa kapitalistlike suhete arenemisele, mis tungisid koloniaalrahvaste ellu, õõnestasid traditsioonilist ühiskonnastruktuuri, soodustasid rahvuslikku ärkamist, uute ühiskonnaklasside ja -gruppide kujunemist ning nende ilmumist poliitika areenile.

Arusaadavalt ei olnud imperialistid põrmugi huvitatud Aasia majanduslikust ja sotsiaalsest progressist. Vastupidi, nad pidurdasid kunstlikult asumaade arengut. Kuid majanduse arengu loogika oli tugevam kolonisaatorite soovidest. Selleks et kasumeid välja pumbata, tuli ehitada teid, sadamaid, sidevahendeid, abiettevõtteid, ette valmistada nende jaoks tööjõudu. Marx ennustas juba ligemale sada aastat tagasi, et inglise kodanlus eksib, arvates, et ta võib Indias piirduda üksnes raudteede arendamisega.

Kapitalismi astumisega monopolistlikku staadiumi, kapitalistliku maailmaturu loomisega muutus see protsess laiemaks ja sügavamaks. Asumaad hakkasid lülituma kapitalistlikku tootmisse. Kerkisid esile ja tugevnesid sotsiaalsed jõud, mis andsid rahvuslikule vabadusvõitlusele uue hoo ja iseloomu. Kolonialism lõi sel teel endale ise hauakaevajaid. «Imperialismi üks põhiomadusi,» märkis V. I. Lenin, «seisabki selles, et ta kiirendab kapitalismi arenemist kõige mahajäänumates maades ja laiendab ning teravdab seega võitlust rahvusliku rõhumise vastu.» (Teosed, 23. kd., lk. 66.)

Nende objektiivsete protsesside alusel toimub rahvusliku vabaduse ja sotsiaalse progressi ideede levimine. On teada, millist määratu suurt osa Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahvaste ärkamises, rahvusliku vabadusliikumise tõusus etendasid sotsialismi ja rahvaste võrdsuse suured ideed, sellised sündmused, nagu 1905. aasta revolutsioon Venemaal ja eriti Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, rahvademokraatliku korra kehtestamine reas Euroopa ja Aasia maades, sotsialistliku revolutsiooni võit Hiinas ja sotsialistliku maailmasüsteemi tekkimine.

Kujutades rahvuslikku vabadusliikumist ja järelikult ka sõltumatuse kättevõitmist kui Lääne soodustava mõju tulemust, tõlgendades mõistet «Lääs» kui teatava (mitte kapitalistliku, vaid «tsiviliseeritud», liberaaldemokraatliku ja «ainuõige») elulaadi üldistatud väljendust, peavad kodanlikud ideoloogid silmas kaugeleulatuvaid eesmärke. Nii luuakse ideelis-teoreetiline baas propagandakampaaniale, mis peab veenma ühiskondlikke ringkondi vajaduses omaks võtta see elulaad kui selline, mis lahendavat nende maade ees seisvad probleemid. Sel alusel püüavad kodanlikud ideoloogid sõltuvatele maadele peale sundida oma retsepte sõna tõsises mõttes kõigis küsimustes. Siia hulka käivad küll visad keelitlused mitte «tõtata» ühiskondlike ja sotsiaalsete ümberkujundustega, minna mööda «korraliku evolutsiooni» teed, küll pealetükkivad soovitused majandusliku progressi iseloomu ja tempo kohta, küll nõuanded poliitilise demokraatia osas.

Poliitilise sõltumatuse kättevõitmisega kerkib pakilise ülesandena Aasia ja Aafrika maade ette jagusaamine koloniaalselt minevikult pärandatud majanduslikust mahajäämusest, rahvusliku majanduse rajamine, rahvahulkade vabastamine viletsusest ja orjatööst. Nende ülesannete lahendamine on eluliselt vajalik ka kättevõidetud sõltumatuse kindlustamiseks. Seepärast on majanduslikul ülesehitustööl, võitlusel industrialiseerimise eest otsustav tähtsus kõigi poliitilise iseseisvuse saavutanud rahvaste seisukohalt. Mida räägivad selle kohta kolonialismi praegused ideoloogid?

Ühed neist astuvad avalikult välja industrialiseerimise vastu, püüavad tõestada selle «mitteõigeaegsust» ja «ebareaalsust». Ameerika monopolide ajakiri «Fortune» näiteks kuulutab nõrgaltarenenud maade peamiseks majanduslikuks ülesandeks põllumajandussaaduste ja tooraine tootmise laiendamise, mitte aga industrialiseerimise. Ta deklareerib, et India teise viie aasta plaani eesmärgid raskeтööstuse arendamise osas on «ebareaalsed» ja neid peab revideerima, et nõrgaltarenenud maade tähelepanu keskendamine «grandioossetele arenguprojektidele võib tuua rohkem kahju kui kasu» («Fortune», April 1958, pp. 129, 130).

Teised — ja selliseid on enamus — tunnistavad küll sõnades industrialiseerimist, kuid püüavad moonutada ja nullini viia selle olemust ja eesmärke. Nad tõlgendavad industrialiseerimist kui mõninga hulga kerge- ja mäetöös-

tuse ettevõtete rajamist. Mis puutub rasketööstusesse, siis selle ehitamine kuulutatakse lääneriikide kogemustele viidates parimal juhul tulevaste, kaugete etappide ülesandeks. Uute riikide püüdu organiseerida aega viitmata masinate ja seadmete tootmist tembeldatakse kolonialismi propagandistide poolt «kahjulikuks» ja «pillavaks» järeleandmiseks rahvuslikule eneseuhkusele, «psühholoogiliseks» ja «emotsionaalseks» suhtumiseks majandusse jne. jms. Tuntud ameerika majandusteadlane S. Kuznec kutsub idamaid rahulduma «tagasihoidlikumate majanduslike saavutustega», nagu «kõige silmatorkavamate majanduslike puuduste silumine», ja lükkama industrialiseerimise edasi tuleviku peale («Economic Growth: Brasil, India, Japan». Duke University Press, 1955, pp. 15, 16, 17). Prantsuse sotsioloog J. Ehrhard aga täpsustab seda teesi, väites, et nõrgaltarenenud maades on otstarbekohane rajada ainult tekstiili-, jalatsi- ja toiduainetetööstust ning kuulutab nende maade industrialiseerimise «müstiliseks ideeks» (vt. *J. Ehrhard.* Le Destin du Colonialisme. Paris, 1957, pp. 161, 162).

Samal ajal tungitakse ägedalt kallale riigikapitalistlikele üritustele nendes maades. Silmapaistvad finantsistid ja poliitiliste parteide liidrid, professorid ja ajakirjanikud, diplomaadid ja parlamenditegelased — kõik kritiseerivad nagu ühest suust rea idamaade valitsuste kurssi rahvusliku majanduse ülesehitamisele riigi aktiivse vahelesegamisega majandusellu, riikliku sektori loomisele ja laiendamisele rahvamajanduses, eriti rasketööstuses. Nad nõuavad visalt sellise kursi muutmist, taotlevad «piiramatut tegevusvälja erakapitalile». Nende nõudmiste tagamõttes ei tule kahelda, seda enam, et kodanlikud ideoloogid ise ei tee sellest erilist saladust. Ameerika professorid M. Millican ja W. Rostow näiteks väidavad, et erakapitalile, nii kohalikule kui ameerika kapitalile, peab kuuluma juhtiv osa uutes rahvustes («Foreign Affairs», April 1958, p. 428). «Meie leiame,» ütles USA riigisekretäri asetäitja Dillon, «et nende maade majanduse arengut saab kõige paremini garanteerida erakapitali, nii oma kui ka väliskapitali abil» (vt. «U. S. News and World Report», 1957, May 10). Kuna aga enamikus vabanenud maades on vähe või pole üldsegi oma erakapitale, mis võimaldaksid teostada industrialiseerimist, ja kohalikud ettevõtjad ei suuda ilma riikliku toetuseta vastu panna väliskorporatsioonide konkurentsile, siis tegelikult on jutt nende maade majanduse allutamisest Ameerika ja

Lääne-Euroopa monopolidele, kes ei hakka siin vabatahtlikult mitte kunagi rajama suurtööstust.

Astudes välja piiramatu «eraettevõtlikkuse vabaduse» poolt Aasia ja Aafrika maades, taotlevad imperialistid ja nende ideoloogid seda, et välismonopolidele kindlustataks täielik kontrollivaba tegutsemine idamaades. Reaktsioonide ideoloogide taktika salakavalus seisab selles, et nad maskeerivad neid oma eesmärke «hoolitsusega» kohaliku kapitali eest.

Milliseid argumente toovad vabanenud maade majanduses riikliku sektori arendamise vastased?

Esimene argument. Mis tahes riigi vahelesegamine majandusellu õõnestab majanduse arengu «põhilisi stiimuleid», mis olevat omased ainuüksi «vaba ettevõtlikkuse» süsteemile.

Kuid kolonialistid «unustavad» sotsialismi ja kapitalismi rohkem kui neljakümne aasta pikkuse võistluse kogemused. Selle käigus on sotsialism veenvalt demonstreerinud majanduse riikliku juhtimise efektiivsust, «vaba ettevõtlikkuse» süsteem aga on rängalt lüüa saanud. Neljakümne kahe aasta — 1918—1959 (sellest 18 aastat langeb Kodu- ja Isamaasõjale, ning neile järgnenud rahvamajanduse taastamise perioodile) — jooksul oli tööstustoodangu aasta keskmine juurdekasv NSV Liidus teatavasti üle 3 korra suurem kui USA-s.

Teine argument. Riigi vahelesegamine majandusellu, riikliku sektori loomine rahvamajanduses ohustavat «demokraatiat». Professor E. Reischauer näiteks hirmutab sellega, et valitsuse kätte sellise majandusliku initsiatiivi ja kontrolli kontsentreerimise tagajärjeks olevat «totalitaarne» valitsemissüsteem (vt. *E. Reischauer.* Wanted: An Asian Policy. New York. 1955, p. 166). Kuid ei ole raske aru saada, et monopolide advokaadid pole sugugi mures «inimvabaduse» pärast, mida nad igal võimalikul ja võimatul juhul meelde tuletavad, vaid väliskapitali vaba ja kontrollita peremehetsemise pärast.

Sotsialistlike maade kogemused on ümberlükkamatult tõestanud, et riigi osavõtt, sealhulgas ka juhtiv osavõtt majanduselust ei tekita sugugi ohtu demokraatlikele institutsioonidele. Siin on tähtis muu: kelle kasuks toimub riiklik vahelesegamine. Kui see toimub rahvahulkade huvides, siis see ei ähvarda demokraatiat, vaid on sellele toeks. Just nii on lood Nõukogude Liidus ja rahvademokraatia-

maades. Hoopis teine lugu on imperialistlikes maades, kus riigiaparaat on finantsmonopolide tööriistaks. On iseloomulik, et riikliku sektori vastu idamaades sõdivad kõige rohkem ameerika poliitikud ja teoreetikud, s. o. selle riigi esindajad, kus riigi vahelesegamine majandusse imperialistlike monopolide huvides on saavutanud tohutu ulatuse. Selline vahelesegamine, mis tõepoolest on seotud demokraatiale pealetungimisega, ei tekita nendes «vabaduse eest võitlejates» rahutust. Kuid see-eest erutab neid väga see, mis toimub Indias ja teistes idamaades, kuigi riigikapitalism on siin kahtlemata progressiivne nähtus. Aasia ja Aafrika maades tekib riigikapitalism madala majandusliku taseme tingimustes ja soodustab üleminekut feodaalselt või poolfeodaalselt väiketootmiselt ajakohasele suurtootmisele. Riigikapitalistlikud abinõud nendes maades soodustavad rahvuslike jõudude positsioonide tugevnemist võitluses võimsate imperialistlike trustide vastu. Tänu neile abinõudele tekivad riigil uued sissetulekuallikad, suureneb see osa rahvuslikust produktist, mis läheb kapitalimahutusteks rahvamajandusse, ja väheneb varakate klasside poolt ebatootlikult kulutatava lisaväärtuse osa. Riigikapitalismi arenemine, kutsudes esile töölisklassi kasvu, tingib ekspluataatoritekihi kasvu tunduvalt vähemal määral kui eraettevõtlikkuse tingimustes. Tehes takistusi välismonopolide sissetungimisele, etendavad riigikapitalistlikud vormid sellega seoses positiivset osa ka vabanenud maade poliitilises elus.

Kodanlike publitsistide silmakirjalikku hoolitsust demokraatia eest uutes riikides paljastab ka see fakt, et nende raamatutes ja artiklites ei ole puudust nõuannetest «piirata» demokraatiat nendes maades, kuna rahvahulgad polevat siin selleks veel «ette valmistatud». Selliste targutuste sogane vool lainetab praegu kodanliku ajakirjanduse veergudel seoses sündmustega Kongos, kuigi kolonisaatorid ise nad provotseerisid.

Kolmas argument. Tunduva osa «majandusliku initsiatiivi» üleminek riigi kätte ei taga «keskklassi», «keskkihtide» laiaulatuslikku kujunemist, kes olevat majandusliku progressi kindlaks toeks, üldse «korra» kandjateks. Mis puutub «keskkihtidesse» tänapäeva arenenud kapitalistlikes maades, siis Nõukogude ajakirjanduses on juba korduvalt paljastatud kodanlikke väljamõeldisi nendest ja nende osast ühiskonnas. Kuid tekib küsimus, kellest kolo-

nialismi ideoloogid mõtlevad, rääkides «keskklassist» oma vabaduse ja sõltumatuse eest võitlevates maades? Jutt on ilmselt rahvuslikest kapitalistidest, nendest kihtidest, kus imperialistid püüavad leida endale laialdasemat sotsiaalset tuge, asendades nendega koloniaaladministratsiooni perioodi «eliidi», kes on end kompromiteerinud. Riigikapitalistlikud vormid piiravad muidugi selliseid võimalusi. Seepärast kolonialistid ongi pahased.

Niisiis kõik need «argumendid» peavad respektaabluse vaibaga katma tõelisi motiive, mis õhutavad imperialistlikke poliitikuid ja ideolooge sõdima uute riikide industrialiseerimise ja nende rahvamajanduses riikliku sektori loomise vastu. Kuid pole raske leida, kuhu on koer maetud. Nüüd, mil enamik maid on kätte võitnud sõltumatuse ja kolonialismi süsteem on tunduval määral purustatud, on päevakorrale kerkinud koloniaalsuhete lõhkumine maailma majanduses, majandusliku kolonialismi likvideerimine. Vabanevate maade industrialiseerimine on selle protsessi tähtsaim osa. Just seda püüavadki pidurdada kodanlikud ideoloogid, kes kutsuvad üles mitte «ruttama», järgnema Lääne eeskujule, arendama kerge-, mitte aga rasketööstust.

Lääne kapitalistlike maade pooli XVIII—XIX sajandil läbikäidud arenguteed ei saa vabanevad maad korrata. Ajalooline olukord on põhjalikult muutunud. Teatavasti toimus industrialiseerimine Euroopa kõrgeltarenenud maades ja USA-s suurel määral asumaade riisumise ning teiste, nõrgemate riikide ekspluateerimise arvel, sõdade ja kontributsioonide arvel. Neid võimalusi uutel riikidel enam ei ole. Veel enam, ja see on peamine, neil tuleb kokku põrgata imperialistide aktiivse vastutegutsemisega. Võrratult raskem kui «klassikalise» kapitalismi maades on noortes riikides praegu kasutada ka sellist esialgse akumulatsiooni allikat nagu oma maade töötajate halastamatu ekspluateerimine. See on selge ka mõnedele idamaade juhtidele. Nehru ütles näiteks: «On täiesti selge, et need arenemata maad ei saa läbi teha neid pikaajalisi protsesse, millede abil industrialiseeriti Euroopa ja Ameerika. Siin on tegemist pideva sotsiaalse survega, mis võib poliitilise süsteemi täielikult lõhki ajada, kui rahvas ei saa midagi oma lootuste rahuldamiseks» *(G. Nehru.* India Today and Tomorrow. «Economic Review». March 15, 1959). Kuid masside toetus on koloniaalikkest vabanenud maade valitse-

vatele ringkondadele eriti tähtis, sest ilma selleta ei suudaks nad imperialistidele vastu panna.

Riikliku sektori arendamise kasuks majanduses räägivad ka teised kaalutlused. Eraettevõtlikkusega võrreldes on riigikapitalism tõhusam rahvusliku majanduse rajamise tööriist. Allutada majanduslik ülesehitustöö täielikult kapitalistliku rentaabluse ja maksimaalse kasumi printsiibile tähendaks praktiliselt industrialiseerimisest lahtiütlemist, sest erakapital suundub paratamatult peamiselt kergetööstusesse.

Reaktsiooniliste teoreetikute soovitused on kolonialismi päästmise retseptid, millede eesmärgiks on jäädvustada Aasia ja Aafrika maade majanduslikku mahajäämust ja ebavõrdõiguslikku seisundit. Neile maadele ei ole vaja «eraettevõtlikkuse vabadust», igavest spetsialiseerumist põllumajandussaaduste ja muu tooraine tootmisele. Neile on kiireks majanduslikuks arenemiseks ja rahvusliku majanduse rajamiseks vajalikud töötajate huvides läbiviidavad radikaalne maareform ja industrialiseerimine, plaanipärane majanduse juhtimine, demokraatlike vormide arendamine ja rahvahulkade elutaseme pidev tõstmine. ÜRO Peaassamblee istungjärgul esinedes tõi seltsimees N. S. Hruštšov kujukaid arve ja fakte, mis iseloomustavad Kesk-Aasia nõukogude vabariikide suurepäraseid saavutusi. Need vabariigid on tsaristliku Venemaa mahajäänud asumaadest muutunud tööstuslikult arenenud sotsialistlikeks vabariikideks. Ajavahemikul 1913. aastast 1960. aastani kasvas suurtööstuse toodang nendes vabariikides rohkem kui 60-kordseks. «Me oleme uhked sellele,» ütles N. S. Hruštšov, «et Venemaa endiste ääremaade kogemuste najal on tõestatud, et idamaadel on täielik võimalus üheainsa inimpõlve kestel jagu saada mahajäämusest, viletsusest, haigustest, harimatusest ja tõusta majanduslikult eesrindlike maade tasemele.»

III

Väga tähtis osa on tänapäeva kolonialismi ideoloogias antud antikommunismile. See on ka arusaadav. Rünnakud Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika rahvaste rahvusliku vabaduse vastu, imperialistide meeleheitlikud jõupingutused koloniaalkorra päästmiseks on suunatud esmajoones vabastusvõitluse avangardi — kommunistide vastu. Kom-

munistid on ju vankumatud patrioodid, rahvusliku vabadusliikumise kõige järjekindlam ja mehisem väesalk. Kommunistide eesmärgid, nagu õigustatult märgitakse kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avalduses, vastavad rahvuse kõrgeimatele huvidele. Nad on kirjutanud imperialismivastase, kolonialismivastase võitluse ajalukku kõige hiilgavamad leheküljed. Imperialistid teavad, et seal, kus rahvuslikku vabadusliikumist juhivad kommunistid, on kolonisaatorite kavatsused määratud läbikukkumisele. Suure tähtsusega on ka see fakt, et antikommunismis näevad kolonisaatorid kõige «perspektiivsemat» ideoloogilist alust kokkuleppimiseks ja koostööks osa kohaliku kodanlusega.

Nagu kõikjal, nii ka oma sõltumatuse eest võitlevates maades on antikommunism reaktsiooni tööriistaks. Ja kui Läänes kasutatakse seda oma aja äraelanud kapitalistliku korra kaitsmiseks, siis Aasias, Aafrikas ja Ladina-Ameerikas on ta praegu kolonialismi päästmise vahendiks.

Kolonialismi ideoloogide tööd kirendavad õelatest kallaletungidest kommunismile, fantastilistest kirjeldustest kommunistliku «ohu» ja kommunistlike «vandenõude» kohta uutes riikides. Kodanlikud teoreetikud püüavad tõestada, nagu oleksid kommunistid väljastpoolt «eksporditud» jõud, mis on võõras patriootlikule liikumisele ja mis püüab seda liikumist ainult ära kasutada oma egoistlikel eesmärkidel, kusjuures need eesmärgid on vastuolus Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maade rahvuslike huvidega.

Teatavasti on uute riikide arengus käesoleval etapil peamiseks ülesandeks nende poliitilise sõltumatuse kindlustamine, majandusliku sõltumatuse kättevõitmine, rahvusliku majanduse rajamine. Nende eesmärkide esmajärgulisteks ja eluliselt tähtsateks tunnistamises on ühel meelel töölisklass, talurahvas ja rahvuslik kodanlus, kõik patrioodid — nii kommunistid kui ka mittekommunistid. Lahkhelid kommunistide ja mittekommunistide, töötajate ja rahvusliku kodanluse vahel on imperialismiga peetava võitluse käigus kujunevate rahvuste sisemised vastuolud. Võrreldes konfliktiga rahva ja imperialismi vahel ei ole nad käesoleval etapil peamiseks. Analüüsides kaasaegsele Indoneesiale omaseid vastuolusid, kirjutas Indoneesia Kommunistliku Partei peasekretär D. Aidit: «Põhiline nendest vastuoludest käesoleval ajal... on vastuolu indoneesia rahvuse ja imperialismi vahel» («New Age», 1959, April, p. 15). Sellega on

nõus ka paljud mittekommunistlikud rahvuslikud liidrid. Nehru näiteks, lükates ümber väljamõeldised, et kaasaegne Ida on muutunud võitlusväljaks kommunistide ja mittekommunistide vahel, ütles: «Meie aja kriis Aasias on kolonialismi võitlus antikolonialismi vastu» («The Times of India», August, 27, 1954).

Kõige tähtsamates küsimustes, mis praegu teravalt sõltumatuse eest võitlevate maade ees seisavad, on tegemist ühe ja sama jõudude paigutusega: imperialistid, kes astuvad välja liidus kohalike antipatriootlike ja reaktsiooniliste elementidega, ja nende vastas seisvad rahvuslikud patriootlikud jõud (töölised, talupojad, rahvusliku kodanluse patriootlikud ringkonnad jne.). Nimetatud jõudude võitluses lahendatakse nende maade jaoks peamine probleem: kas nad arenevad iseseisvalt, kindlustades ja laiendades rahvuslikke saavutusi, või kannavad endiselt kolonialismi ahelaid?

Nagu N. S. Hruštšov ütles, seisab antikommunismi propaganda tõeline eesmärk selles, et lõhestada patriootlike jõudude ühtsust idamaades, põhjendada Aasia ja Aafrika rahvaste imperialismivastase võitluse tarbetust ja paikapidamatust, tõmmata võimalikult laiu rahvusliku kodanluse ringkondi koostööle imperialistidega. Mis puutub uudujuttu «vabadusest» ja «demokraatiast», millega maskeeritakse antikommunismi tõelisi eesmärke, siis jääb üle ainult imestada, kui silmakirjalikud ja jultunud on imperialistlikud ideoloogid, kes julgevad Aasia ja Aafrika rahvastele rääkida oma ustavusest demokraatiale. Need rahvad on oma kurbade kogemuste varal tunda saanud, mida maksavad lääneriikide «demokraatlikud ideaalid». Kas need rahvad siis ei näe vastavaid näiteid tänapäeva tegelikkuses? Näiteks Alžeerias, Kongos, Lõuna-Aafrika Liidus? NATO-maade imperialistide poolt toetatav Belgia imperialistide jultunud agressioon noore Kongo vabariigi vastu või siis Prantsuse kolonisaatorite barbaarsed teod, kes põletavad napalmiga maha Alžeeria külasid, — kas see pole «lääne demokraatia» tegelikkuses?

Iseloomulik on ka see, et lääne ja esmajoones ameerika «vabaduse» kaitsjad on kõige tihedamate sõprussidemetega seotud idamaade kõige antidemokraatlikumate valitsustega — Jiang Jie-shi, Ngo Ding Diemi režiimidega. Nad toetasid igati Li Sõn Mani terroristlikku diktatuuri Lõuna-Koreas ja Kisi rahvavastast valitsust Jaapanis. Pole kaht-

lust, et idamaades «demokraatia» kaitsmine imperialistide poolt on tegelikult kolonialismi säilitamise katse. Indoneesia saadik USA-s M. Notovidigdo, puudutades lääneriikide avaldust, et nad kaitsevad Aasias ja Aafrikas demokraatiat, kirjutab: «Me oleme näinud, kuidas lääneriigid toetasid koloniaalriike, kui kerkisid üles antikoloniaalsed küsimused. See on õige ka rassiküsimuste suhtes; lääne riigitegelased rääkisid vabast maailmast, enesemääramisest, võrdsetest õigustest ja samal ajal nõustusid vaikides sõltumatuseliikumiste mahasurumisega või inimõiguste mahasurumisega Lõuna-Aafrikas või isegi toetasid seda» («The Annals of the American Academy of Political and Social Science». July, 1959, p. 71).

Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika kommunistid, nagu kõik kommunistidki, on väsimatud võitlejad tõelise demokraatia eest, mis eeldab igasuguse rõhumise likvideerimist. Nad võitlevad töörahva demokraatlike õiguste kindlustamise ja laiendamise eest. Sellest räägib India, Iraagi, Indoneesia ja teiste maade kommunistlike parteide kogu tegevus.

Kommuniste ei saa eraldada rahvuslikust vabadusliikumisest. Just seepärast ongi antikommunism tänapäeva kolonialismi ja selle ideoloogia lahutamatu osa.

*

Vastavalt muutustega koloniaalpoliitikas on seega toimunud muutused ka kolonialismi ideoloogias. Kuid nagu kolonialismis endaski, puudutavad need muutused peamiselt vormi. Oma olemuselt jääb kolonialismi ideoloogia endiselt rahvaste orjastamise vaimseks tööriistaks, kolonisaatorite poliitika ideeliseks katteks. Ühtlasi on kolonisaatorite uue ideoloogia tähsaimaks iseärasuseks tema maskeeritud iseloom. Ta on sunnitud maha salgama ürituse, mida ta teenib, kolonialismi. See on iseendast kujukaks tunnistuseks kolonialismi kriisist, paratamatust hukkumisest. Kuid siit ei saa teha järeldust, et kolonialismi kaasaegne ideoloogia ei too suurt kahju. See asjaolu, et säärase propaganda kolonialistlik astel on hoolikalt peidetud, teeb selle ideoloogia eriti ohtlikuks ja selle paljastamise väga vajalikuks.

«Kommunist» nr. 17, 1960

KOLONIALISMI TÄIELIK KRAHH ON VÄLTIMATU

Akadeemik J. ŽUKOV.

I

Asumaade ja sõltuvate riikide rahvad heidavad endalt imperialistliku orjaikke. Rahvusliku vabastuse vääramatu revolutsiooniline protsess on haaranud kahte suurt kontinenti — Aasiat ja Aafrikat — ning levib Ladina-Ameerika maadele läänepoolkeral.

«Koloniaalse orjuse süsteemi kokkuvarisemine rahvusliku vabadusliikumise survel on oma ajalooliselt tähtsuselt teine nähtus pärast sotsialismi maailmasüsteemi tekkimist,» märgitakse kommunistlike ja töölisparteide nõupidamise avalduses.

Imestamisväärse kiirusega kasvab uute suveräänsete rahvusriikide arv; järk-järgult muutub paljude nende pale: nagu kaardimajakesed vappuvad ja langevad kokku marionetlikud režiimid, mida fabritseerivad imperialistid üksikutes maades, et neis oma võimu maskeerida ja säilitada.

Imperialistlikud koloniaalriigid eesotsas Ameerika Ühendriikidega teevad palavikulisi jõupingutusi, et pidurdada ning nurja ajada rahvaste vabanemist, et maha murda rahvusliku vabastuse revolutsioone. Sealjuures on ameerika imperialismile eriti iseloomulik püüe sisse tungida äsjatekkinud rahvusriikidesse, et muuta nulliks nende poolt kättevõidetud sõltumatus, allutada nende majandus ookeanitaguste monopolide kontrollile ning sisse seada Ameerika Ühendriikide poliitiline mõju, esmajoones sõjalistesse blokkidesse kaasatõmbamise ja piiramatu toetuse andmise teel antud maa kõige reaktsioonilisematele, rahvavastastele jõududele.

Ameerika monopolistid püüavad sageli esineda nõrgalt-arenenud maade «sõprade» osas ning teevad näo, nagu ei

keelduks nad «abist» nende majanduse arendamisel. Ei saa aga jätta märkimata, et seda «abi» — ka siis, kui see pole seotud mingite võlgniku poliitiliste kohustustega, — antakse ainult sellistes vormides, mis ei saa kuidagi kaasa aidata industrialiseerimisele, rahvamajanduse riikliku sektori arendamisele, s. t. maa tõelise majandusliku sõltumatuse aluse tugevdamisele.

Sellised suhtelised «rahulikud» Ameerika Ühendriikide koloniaalse ekspansiooni vormid pole ainsad. Ameerika «heategijad» kasutavad üha sagedamini kõige jõhkramaid, otseseid sõjalise interventsiooni vorme, vägivalla ja terrori meetodeid Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maade vastu. Küllalt selget keelt kõnelevad sellest sündmused Kongos ja Laoses, salasepitsused ja diversioon, mis on suunatud Kuuba vastu, Ameerika agentuuri õõnestustegevus paljudes teistes maades.

Ameerika Ühendriikide NATO-liitlaste verised kuriteod — Prantsuse kolonisaatorite kuriteod Alžeerias, inglaste kuriteod Keenias ja Omaanis, belglaste kuriteod Kongos, portugallaste kuriteod Angoolas ja Goas, Lõuna-Aafrika rassistide kuriteod, mida nende ookeanitagused mõtteosalised heaks kiidavad, — tõendavad kujukalt, et koloniaalriigid vabatahtlikult oma positsioonidest ei loobu. Juhtunud pettuseks on kolonialismi advokaatide kinnitused, nagu valmistaksid lääneriigid nende võimu all olevaid rahvaid järk-järgult ette sõltumatuse saamiseks, seejärel aga «kinkivat» neile vabaduse.

Nüüd näeb kogu maailm, et imperialismi koloniaalsüsteem puruneb rahvaste üha kasvava rahvusliku vabadusliikumise survel.

II

Käesoleval ajal on kujunenud erakordselt soodsad tingimused edukaks imperialismivastaseks rahvuslikuks vabadusvõitluseks.

Peamine ja põhiline seisab selles, et rahvaste võitlus rahvusliku sõltumatuse eest areneb sotsialismijõudude pideva kasvu ja imperialismi nõrgenemise tingimustes, imperialistliku maailmasüsteemi allamäge mineku ja roiskumise tingimustes, olukorras, kus sotsialistlike riikide maailmasüsteem on muutunud rahvusvaheliseks jõuks, mis avaldab võimsat mõju kogu maailma arenemisele.

Tänu sellele on rahvuslikul vabadusvõitlusel kolonisaatorite vastu võimas tugi, rahvusliku sõltumatuse kättevõitnud rahvad omavad sotsialistlike riikide näol võimsat kilpi, mis kaitseb nende vaba rahvuslikku arenemist. Võitlus rahvusliku sõltumatuse eest — ükskõik kus see ka toimub: Aasias, Aafrikas või Ladina-Ameerikas — omandab vältimatult rahvusvahelise iseloomu, selle võitluse tulemusi ei määra ainult lokaalsed tegurid, vaid ka vastandlike sotsiaalsete ja majanduslike süsteemide üldine jõudude vahekord maailma areenil.

«Sotsialistliku maailmasüsteemi olemasolu ja imperialismi positsioonide nõrgenemine on avanud rõhutud rahvastele uued võimalused iseseisvuse kättevõitmiseks,» öeldakse kommunistlike ja töölisparteide nõupidamise avalduses.

Uus on see, et asumaade ja sõltuvate riikide rahvad võivad teatavates tingimustes kätte võita oma sõltumatuse mitte ainult relvastatud võitlusega, vaid ka mittesõjalisel teel. Praktika näitab, et näiteks Aafrikas, kus möödunud aastal kuulutati välja kõige rohkem uusi suveräänseid riike, tekkis suurem osa neist ilma relvastatud võitluses saavutatud võiduta. Imperialistid lihtsalt ei julgenud relvi haarata ning olid sunnitud taganema, olles võimetud teisel teel toime tulema üha kasvava rahvusliku vabadusliikumisega (mitte ainult antud konkreetsel maal, vaid ka kogu kontinendil). Samal ajal aga päästsid Prantsuse kolonisaatorid Alžeerias valla koloniaalsõja ning sundisid Alžeeria rahvast pidama pikaaegset ja rasket relvastatud võitlust oma vabaduse eest.

Järelikult määravad iga maa konkreetsed tingimused võimaluse sõltumatuse saavutamiseks sõjalisel või mittesõjalisel teel. Kaheldamatult seob imperialismi positsioonide nõrgenemine, mis on sotsialistliku maailmasüsteemi tugevnemise ja arenemise otsene tulemus, kolonisaatorite käed, ei luba neil igal juhul pidada kuritegelikke koloniaalsõdasid, nagu see toimub Alžeerias. Tekkinud olukorras pole prantsuse imperialism võimeline samaaegselt võitlema alžeerlaste ja endiste Prantsuse koloniaalvalduste rahvaste vastu Aafrikas. See viitab rahvusliku vabadusvõitluse praeguse etapi ühele tähtsale eelisele: kolme kontinendi rahvaste üheaegne väljaastumine imperialismi vastu tõstab ühise võitluse efektiivsust ning lähendab kolonialismi täieliku krahhi momenti.

Sõltumata sellest, kas rahvusliku enesemääramise õigus saavutatakse sõjalisel või mittesõjalisel teel, kujutab see endast revolutsioonilist protsessi. Riikliku suveräänsuse kättevõitmisega rahvusliku vabastuse revolutsioon tavaliselt veel ei lõpe.

Maad, mis on heitnud endalt koloniaalikke, seisavad üldrahvuslike demokraatlike ülesannete paratamatu lahendamise ees, milleta pole võimalik üle saada majanduslikust ja kultuurilisest mahajäämusest ega saavutada täielikku sõltumatust.

Rahvuslik imperialismivastane ja demokraatlik revolutsioon nõuab, et imperialismi vastu ühineksid kõik ühiskonnakihid, kõik patriootlikud jõud, kes on suutelised võitlema rahvusliku sõltumatuse eest. See käib eelkõige töölisklassi ja talurahva kohta, kes on kõige rohkem huvitatud imperialistide võimu, feodalismi kõigi jäänuste ja igandite juurteni hävitamisest. Just töölisklassi ja talurahva liit peab saama rahvuse kõigi patriootlike jõudude ühtse demokraatliku rahvusrinde aluseks.

Mis puutub rahvuslikku kodanlusse, kes on huvitatud kohaliku rahvusliku tööstuse ja kaubanduse arendamisest ning maa iseseisva majandusliku arenemise teelt nii välismaise kapitali kui ka feodaalsete elementide poolt loodud takistuste kõrvaldamisest, siis see on võimeline etendama progressiivset osa revolutsioonilises võitluses imperialismi ja feodalismi vastu. Kuid rahvusliku kodanluse revolutsiooniline potentsiaal on küllaltki piiratud. Tema kitsalt egoistlikud omanikuhuvid käivad tihti üle rahvustunnetest.

Rahvusliku kodanluse kaldumine sise- ja välisreaktsiooniga kokkuleppe sõlmimise poole kasvab sedamööda, kuidas teravnevad sisemised sotsiaalsed vastuolud ja tekivad vaidlused poliitilise sõltumatuse kättevõitnud riigi edasiarenemise teede küsimuses.

Millise konkreetse kursi üks või teine kolonialismi ikkest vabanenud maa ka võtaks, ajaloo kogemused ja maailma arenemise üldine tendents näitavad veenvalt, et ainult mittekapitalistlik arenemistee suudab kindlustada ja kindlustabki aktuaalsete sotsiaalsete probleemide kiire lahendamise, rahvahulkade elatustaseme tõstmise.

III

Suveräänsete rahvusriikide töölisklass ja tema avangard — kommunistlik partei — teostavad erakordselt keerukates tingimustes, kannatades tihti jälitamiste ja ränkade repressioonide all, järjekindlalt poliitikat, mis vastab täielikult töötajate elulistele huvidele ja ka kõrgematele rahvuslikele huvidele. Pole ennastsalgavamaid võitlejaid rahvusliku sõltumatuse eest kui kommunistid! Ega kolonisaatorid ja nende agentuur põhjuseta suuna kogu tuld kommunistlike parteide pihta, püüdes neid isoleerida, laimata ja diskrimineerida. «Antikommunismi» poliitika, mille pinnal ühinevad väga erinevad reaktsioonilised elemendid, on sügavalt rahvusevastane poliitika ning ähvardab õõnestada rahvuslikke saavutusi ja neid likvideerida.

Kommunistid paljastavad reaktsionääride provokatsioone, võitlevad aktiivselt kõigi imperialismi- ja feodalismivastaste demokraatlike jõudude tiheda liitumise eest, toetades lojaalselt rahvuslike valitsuste progressiivseid samme ja astudes otsustavalt välja sellise tegevuse vastu, mis riivab rahva huve ja kahjustab rahvuse sõltumatust. Vastupidi imperialistliku propaganda laimavatele väljamõeldistele kannab kommunistide poliitika mitte lõhkuvat, vaid sügavalt konstruktiivset iseloomu. Seda kinnitab asjaolu, et kommunistlikud parteid seavad üheks peamiseks uueks ülesandeks võitluse demokraatlike rahvusriikide loomise eest.

Mida see tähendab? Kommunistlike ja töölisparteide avalduses iseloomustatakse seda tähtsat ülesannet järgmiselt:

«Praeguses ajaloolises olukorras on paljudes maades tekkimas soodsad rahvusvahelised ja sisemised tingimused sõltumatu demokraatliku rahvusriigi moodustamiseks, s. o. niisuguse riigi moodustamiseks, kes kaitseb järjekindlalt oma poliitilist ja majanduslikku iseseisvust, võitleb imperialismi ja selle sõjaliste blokkide vastu, tema territooriumil asuvate sõjaväebaaside vastu; võitleb kolonialismi uute vormide vastu ja imperialistliku kapitali sissetungimise vastu; lükkab tagasi diktaatorlikud ja despootlikud valitsemismeetodid; selles riigis on rahvale tagatud laialdased demokraatlikud õigused ja vabadused (sõna-, trüki-, koosolekute ja demonstratsioonide vabadus, poliitiliste parteide ja ühiskondlike organisatsioonide asu-

tamise vabadus), võimalus taotleda agraarreformi läbiviimist ja teiste nõudmiste teostamist demokraatlike ja sotsiaalsete ümberkujunduste alal, osavõttu riigi poliitika määramisest.»

Sisuliselt on see rahvusliku vabastuse revolutsiooni põhiliste saavutuste tugevdamise ja arendamise laiahaardeline programm. Rahvale demokraatlike õiguste ja vabaduste kindlustamiseta ei saa olla tõelist ja jäädavat rahvuslikku vabanemist. Rahvusriik, mis ignoreerib töörahva huve ja läheb demokraatlike jõudude mahasurumise teele, nõrgendab end paratamatult, jäädes ilma vajaliku sisemise toeta. Sellepärast imperialistid ja nende käsilased kardavadki Aasia ja Aafrika hiljuti tekkinud suveräänsete riikide demokraatlikku arenemist. Nad ergutavad igati demokraatiavastaseid režiime ja tervitavad töölistega, talupoegadega, üliõpilastega ja demokraatliku üldsuse kõigi teiste esindajatega arveteõiendamise politseilik-terroristlike meetodite rakendamist poliitilise sõltumatuse saavutanud maades.

Tõelise demokraatia õelaimaks vaenlaseks on ameerika imperialism. See on näha kas või sellest, et peaaegu kõigis nõrgaltarenenud maades, kus peremehetsevad ameerika monopolid, on nendele toeks kõige reaktsioonilisemad, rahva laiade hulkade poolt vihatud terroristlikud režiimid. Oma rahva verised timukad Jiang Jie-shi, Ngo Ding Diem, Li Sõn Man, Menderes, Mobutu on ameerika imperialismi «kõige armsamad» ja kõige ustavamad sõbrad Aasia ja Aafrika maades. Li Sõn Mani häbistav väljakihutamine Lõuna-Koreast ja Menderesi kukutamine Türgis on selle viha eredaks tõendiks, mida rahvad tunnevad rahvuse reeturite vastu, kes on oma ihu ja hinge müünud ookeanitagustele monopolidele. Ajaloo arenemise loogika on selline, et imperialism ja kolonialism ei või leida mingit muud kindlat tuge peale käputäie paadunud reaktsionääride ja poliitiliste jätiste, kes ameeriklasest bossi käsul on valmis sõdima omaenda rahvaga.

Võitlus demokraatliku rahvusriigi loomise eest seab esiplaanile täiesti konkreetsed ja reaalsed ülesanded. Need on: poliitilise iseseisvuse tugevdamine, agraarreformide teostamine talurahva huvides, feodalismi jäänuste ja igandite likvideerimine, imperialistide võimu majanduslike juurte väljakiskumine, välismonopolide piiramine ja nende väljatõrjumine majandusest, rahvusliku tööstuse loomine ja arendamine, elanikkonna elatustaseme tõstmine, ühis-

kondliku elu demokratiseerimine, sõltumatu rahuarmastava välispoliitika teostamine, majandusliku ja kultuurilise koostöö arendamine sotsialistlike riikide ja teiste sõbralike maadega. On oluline märkida, et ükski nendest ülesannetest ei välju nende ülddemokraatlike ülesannete raamidest, mis praktiliselt on küpseks saanud ja nõuavad seetõttu kiiret lahendamist rõhuvas enamikus rahvusliku sõltumatuse kättevõitnud Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika maades, olenemata nende maade vahel olemasolevatest konkreetsetest erinevustest majanduse ja kultuuri tasemes.

Poleks õige mitte näha olulisi erinevusi imperialismivastase, feodalismivastase, demokraatliku revolutsiooni ja sotsialistliku revolutsiooni vahel. Demokraatlik rahvusriik ei ole sotsialistlikku tüüpi riik. Samal ajal on kaheldamatu, et demokraatliku rahvusriigi loomine tähendab imperialismivastase, feodalismivastase, demokraatliku revolutsiooni lõpuleviimist. Ta avab perspektiivi kõige kergemaks, kõige valutumaks üleminekuks mittekapitalistlikku arenemise kindlale teele.

Demokraatliku rahvusriigi jõu ja elulisuse tagatiseks on rahvahulkade toetus, nende teadlikkus ja aktiivsus, progressiivne demokraatlik poliitika, järjest tugevnev tihe majanduslik ja kultuuriline koostöö sotsialistlike maadega.

IV

Kogu progressiivne inimkond on eluliselt huvitatud koloniaalsüsteemi võimalikult kiirest ja täielikust likvideerimisest, kõigi imperialismi ikke all olevate rahvaste ammendamatute loovate jõudude vabastamisest ning kõigi rahvuste rahuliku ja võrdõigusliku koostöö tagamisest. Rahvusvaheline kommunistlik ja töölisliikumine toetab kindlalt rahvaste rahvusliikku vabadusvõitlust kolonialismi hävitamiseks.

Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa, Belgia, Portugali, Hispaania ja Hollandi töölisklass ei võida, vaid kaotab koloniaalsüsteemi olemasolu tõttu, mis rikastab kapitalistlikke monopole, tugevdab proletariaadi õelaima vaenlase — imperialistliku kodanluse klassipositsioone. Prantsusmaa kogemused näitavad, et kolonialism on fašismi lihane vend. Prantsuse kolonisaatorite kõige jõhkramad ja julmemad elemendid, alžeeria rahva timukad, sepitsevad fašistlikke vandenõusid, mis on otseselt suuna-

tud Prantsusmaa demokraatlike jõudude vastu, prantsuse tööliskassi ja kõigi töötajate eluliste huvide ja õiguste vastu. Kolonialismi likvideerimine on vajalik nii imperialismi poolt rõhutud rahvaste vabastamiseks kui ka olukorra parandamiseks arenenud kapitalistlikes maades — metropolides.

Sotsialistliku süsteemi maad, kes sammuvad kogu maailma progressiivsete jõudude avangardis, on oma vabaduse ja sõltumatuse eest võitlevate rahvaste kõige ustavamad, kindlad ja omakasupüüdmatud sõbrad. Nõukogude Liit ja teised sotsialistlikud riigid peavad oma internatsionaalseks kohuseks anda igakülgset toetust oma vabaduse eest võitlevatele rahvastele, samuti nendele rahvastele, kes on oma õigadelt heitnud imperialistliku ikke.

See toetus, mida antakse poliitilisel, majanduslikul, kultuurilisel ja teistel aladel, põhineb rangel mittevahelesegamisel teiste riikide siseasjadesse. Nõukogude Liidu efektiivne majanduslik ja tehniline abi ei ole seotud mitte mingisuguste poliitiliste tingimustega, seda dikteerib üksnes soov võimalikult kiiresti näha poliitilise sõltumatuse saavutanud rahvaid täielikult iseseisvatena ka majanduslikus suhtes.

Juhindudes erineva ühiskonnakorraga riikide rahuliku kooseksisteerimise leninlikust põhimõttest, tunnistades lubamatuks revolutsiooni eksportimise väljastpoolt, kuulutasid kommunistlikud parteid oma avalduses pühalikult, et *nad võitlevad «resoluutselt imperialistliku kontrrevolutsiooni eksportimise vastu. Nad peavad oma internatsionaalseks kohuseks üles kutsuda kõigi maade rahvaid ühinema, mobiliseerima kõiki oma sisemisi jõude, aktiivselt tegutsema ning sotsialistliku maailmasüsteemi võimsusele tuginedes ära hoidma imperialistide vahelesegamise revolutsiooni alustanud mis tahes maa rahva asjadesse või andma niisugusele vahelesegamisele otsustava vastulöögi»*.

See tähendab muuhulgas, et ükskõik millises vormis rahvusliku vabastuse revolutsioon ka ei areneks — rahulikus või mitterahulikus vormis, on tal õigus arvestada seda, et imperialistliku interventsiooni igasugused katsed lämmatada sellist revolutsiooni saavad õigeaegse, resoluutse ja võimsa vastulöögi osaliseks.

Koloniaalrežiimi täieliku ja lõpliku likvideerimise dikteerib kogu maailma ajaloo käik.

Pikaajalise diskussiooni tulemusena, mis toimus Nõukogude valitsuse juhi N. S. Hruštšovi initsiatiivil, võttis ÜRO Peaassamblee XV istungjärk vastu 43 Aafrika ja Aasia maa esindajate poolt esitatud deklaratsiooniprojekti koloniaalsetele maadele ja rahvastele sõltumatuse andmise küsimuses. Ainult kõige äärmisemad kolonialistid «jäid erapooletuks», kui see dokument hääletusele pandi. Praegu seisab ülesanne selles, et saavutada deklaratsioonis väljendatud rahvaste tahte täitmine.

Nõukogude Liidu ajalooline initsiatiiv näitas veel kord ilmekalt, et sotsialism on muutunud võimsaks jõuks, mis avaldab üha kasvavat mõju maailma arenemisele.

Kaasaja tähtsamad probleemid, millede hulka kuulub imperialismi koloniaalsüsteemi lõplik purustamine, lahendatakse rahu, demokraatia ja sotsialismi huvides.

«Pravda» nr. 5, 5. jaanuarist 1961

KOLONIALISM
(ARVE JA FAKTE)

Aasia riike (välja arvatud sotsialismi ehitamise teele asunud riigid ning Jaapan), samuti Aafrika ja Ladina-Ameerika maid tavatsetakse nimetada tööstuslikus suhtes nõrgaltarenenud maadeks. Nendes maades elab üle $^2/_3$ kapitalistliku maailma rahvastikust, kuid nende arvele langeb ainult $^1/_{10}$ kapitalistlike maade toodangust. Aafrika maad kokku annavad... 1% kapitalistliku maailma tööstustoodangust.

Nõrgaltarenenud maade rahvuslikku koguprodukti hinnati 1957. aastal 166 miljardile dollarile, mis on 5,4 korda, iga elaniku kohta arvestatuna aga 11 korda vähem kui arenenud kapitalistlikes riikides.

1949. aastal oli tulu iga elaniku kohta Indias 57, Pakistanis 51, Filipiinidel 44, Birmas 36 ja Indoneesias 25 dollarit, samal ajal aga USA-s 1453 ja Inglismaal 773 dollarit. Mis puutub Aafrika maadesse, siis ÜRO andmeil oli pilt 1958. aastal järgmine:

Rahvuslik tulu iga elaniku kohta reas Lääne-Euroopa ja Aafrika maades
(dollarites)

Suurbritannia	988	
Prantsusmaa	816	
Alžeeria	206	
Gaana	196	
Rodeesia ja Njassamaa Föderatsioon	154	(1959. a.)
Maroko	130	
Araabia ÜV Egiptuse osa	105	
Keenia	91	

Belgia Kongo	71
Nigeeria	61,6 (1956. a.)
Tanganjiika	56
Uganda	50,4

Igal maal jaguneb see tulu äärmiselt ebaühtlaselt. Näiteks 13 miljoni kongolase (s. o. 90% elanikkonnast) arvele tuleb ainult pool Kongo rahvuslikust tulust, kuna ülejäänu omastavad kapitalistlikud kompaniid ja eurooplased, kes moodustavad ligikaudu 1% Kongo rahvastikust. Alžeeria elanikkonna põhimassi (6 miljonit maa- ja 2 miljonit linnaelanikku) aastasissetulek iga elaniku kohta moodustab ametlikel andmeil 19 300 franki (52 dollarit), mis on 11 korda vähem kui eurooplase keskmine sissetulek.

Aafrikas elatub 73% rahvastikust põllumajandusest. Saak on kõige väiksem maailmas. Inglise asumaades andsid aastail 1950—1957 põllumajandus, metsamajandus ja kalastus rahvuslikust koguproduktist 85%, kuna mäetööstuse toodang moodustas 8,5% ja töötleva tööstuse toodang 5,5% koguproduktist.

Milles seisab Ida majandusliku mahajäämuse põhjus? Kas selles on süüdi loodus? Ei ole. Loodus jagab nendele maadele ohtralt oma ande.

Ida rikkused

Kapitalistlikus maailmas langeb nõrgaltarenenud maade arvele 100% teadaolevatest teemandivarudest, 93% kroomi-, 94% mangaani- ja 60,5% rauamaagist, 97,4% tinast, 85,7% antimonist, 72,5% vasest, 77,7% boksiidist, 83% naftast, 71% vanaadiumist, 70% koobaltist, 45,9% volframist, 21,4% pliist ja 14,2% tsingist.

Aafrika, Aasia ja Ladina-Ameerika maade hüdroenergiaressursse hinnatakse 300,3 miljonile kilovatile, mis teeb välja 62% kogu kapitalistliku maailma hüdroenergia ressurssidest.

Tõesti tohutud on loodusvarad Aafrikas. 1958. aastal oli Aafrika kapitalistlikus maailmamajanduses esikohal teemantide (92%), koobalti (75%), kulla (60%), liitiumi ja nioobiumi kaevandamise, teisel kohal asbesti ja kolmandal kohal vase (30%) kaevandamise poolest; Aafrika maades saadakse suurel hulgal kroomi-, mangaani- ja rauamaaki,

uraani, tina, tsinki, fosfaate, boksiiti, pliid, vanaadiumi ja berülliumi. Hiljuti Sahaara kõrbes avastatud naftavarusid hinnatakse 1 miljardile tonnile ja loodusliku gaasi varusid 1000 miljardile tonnile.

Ainuüksi Kongo Vabariik (end. Belgia asumaa) annab kapitalistlikus maailmas 60% kaevandatavast koobaltist, 60% teemantidest, 16% tantaalkolumbiidist, 16% germaaniumist, 14% berülliumist, 8,5% tinast ja 7,5% vasest. Katangas, Kongo Vabariigi ühes provintsis, on strateegilise tooraine — uraanimaagi, germaaniumi, liitiumi ja kaadmiumi väga rikkalikke lademeid.

Aafrika maad annavad ka $^2/_3$ kakao, ligi $^3/_5$ sisali, $^1/_5$ maapähklite, $^1/_6$ kohvi ja $^1/_{10}$ puuvilla saagist ning $^4/_5$ palmiõli toodangust maailmas.

Aafrika hüdroenergiaressursse hinnatakse 185,6 miljonile kilovatile.

Kolonialism — idamaade rikkuste riisuja

Idamaade mahajäämus tuleneb otseselt nende maade kestvast ekspluateerimisest Lääne-Euroopa imperialistlike riikide ja USA poolt.

1441. aastal saabus Lissaboni esimene laev orjastatud aafriklastega. Verine jahipidamine inimestele, peaaegu 100 miljonit hukkunut, miljonid Ameerikasse, Lääne-Indiasse, Hispaaniasse ja Portugalisse veetud orjad — niimoodi alustasid eurooplased oma «tsiviliseerivat misiooni» Aafrikas.

Aafriklased räägivad: «Kui valged tulid meile, oli neil käes piibel, meil aga oli maa. Nüüd on maa valgete käes, meie käes aga on piibel.»

Alžeerias on $^2/_3$ harimiskõlblikust maast eurooplaste käes; 600 000 maata ja 400 000 vähese maaga talupoega on sunnitud töötama peamiselt võõramaiste suurmaavaldajate kasuks.

1955. aastal oli Tuneesias 800 000 ha ja Marokos 1 000 000 ha maad välismaalaste käes. Edela-Aafrikas kuulub päriselanikele 21,8 miljonit ha maad, eurooplastele aga, kes moodustavad 10% elanikkonnast, 37,6 miljonit ha. Indias kuulub vähemalt 60% istandike all olevast maast inglise kapitalistidele. Tseilonis oli 1957. aastal välis- ja segakompaniide valduses 61% teeistandikest. Malaias kuulub

271 inglise kautšukikompaniile peaaegu 1,5 miljonit aakrit maad. Indoneesias oli 1958. a. ainuüksi inglise istandike all 354 000 hektarit.

Valdava osa nõrgaltarenenud maade looduslikust toorainest on enda kätte haaranud imperialistlike riikide monopolid.

1958. aastani vedasid välismonopolid Indoneesiast iga aasta välja kasumeid investeeritud kapitalist 25% ulatuses, mis tegi välja 15 miljardit Indoneesia ruupiat. See ületab peaaegu kahekordselt summa, mis aasta jooksul laekub Indoneesia riigieelarvesse.

Indias said väliskapitali kontrolli all olevad kompaniid aastail 1954—1957 iga aasta 410 miljonit India ruupiat kasumeid, millest uuesti mahutati India majandusse ainult 132 miljonit.

Prantsusmaa reaalsed kapitalimahutused asumaadesse (kaasa arvamata sõjalisi ja administratiivseid kulutusi) olid 1957. aastal 161 miljardit franki, asumaadest laekus aga 351 miljardit. Aastail 1956—1957 laekus Prantsusmaale kolooniatest statistikaandmete kohaselt kokku 800 miljardit franki.

Belgia kompaniid, kelle ettevõtted asuvad põhiliselt Belgias, saavad 7,2 protsenti kasumit, kuna aga Kongos loodus- ja inimressursse ekspluateerivatel Belgia monopolidel on kasumiprotsent 19 ja enamgi.

Ainuüksi 1957. aastal said Inglise naftamonopolid 500 miljonit naelsterlingit kasumeid.

Üha suuremat osa etendavad nõrgaltarenenud maade riisumises USA eramonopolid. Nende sissetulekutest (milj. doll.) annab ülevaate tabel nr. 1.

Tabel nr. 1

Aasta	Kapitali väljavedu USA-st	Kasumid	USA-sse puhtalt laekunud
1950	215	876	661
1951	226	1123	897
1952	438	1058	620
1953	285	1073	788
1954	185	1267	1082
1955	260	1424	1164
1956	817	1497	680
1957	1224	1620	396
1958	462	1375	913
Kokku	4112	11313	7201

«Ameerika monopolistliku kapitali vari langeb nüüd igale Aafrika osale,» kirjutas hiljuti progressiivne ajakiri «Afro-Asia».

Ajavahemikul 1940—1958 kasvas USA kaubakäive Aafrika maadega 5,5-kordseks, tõustes 1 172 000 000 dollarini. Riigi- ja erakapitali investeeringute üldsumma suurenes samal perioodil 20-kordseks. Otseseid erainvesteeringuid hinnati 1958. aasta lõpul 789 miljonile dollarile. Need olid 1950. aastaga võrreldes kolmekordistunud. 1959. aasta lõpuks olid Aafrika rikkused äratanud 200 Ameerika korporatsiooni «huvi». USA imperialistide poolt Aafrika maadesse mahutatud kapital annab praegu keskmiselt 30% kasumit. Poole Liibüa territooriumi peale on antud kontsessioonid 14 välismaa naftakompaniile ja 11 nendest on Ameerika kompaniid. 1943. aastast alates läheb Kongos kaevandatav uraanimaak tervenisti USA-sse.

Viletsus, õigusetus, kirjaoskamatus — see on koloniaalse riisumise tagajärg

Toome mõned andmed Aafrika maade kohta.

Keskmine eluiga Aafrika kolooniates on 25—30 aastat.

Lääne-Euroopas tuleb 1 arst iga 930 elaniku kohta, Aafrikas «teenindab» ta keskmiselt 9000 inimest, mõnedes maades aga, näiteks Nigeerias, Abessiinias, end. Briti Somaalimaal ja Ruanda-Urundis, isegi üle 50 000 inimese. End. Prantsuse asumaal Ülem-Voltas tuleb 1 arst iga 77 000 elaniku kohta.

Aafrika rahvastik Sahaarast lõuna pool on peaaegu 100-protsendiliselt kirjaoskamatu. Prantsuse ja Portugali asumaades õppis 1955. aastal vähem kui viiendik kooliealistest lastest. Angoolas käib koolis ainult 2% lastest. Alžeerias ei õppinud 1958. aastal mitte kuskil 1 522 000 last; 1954. aasta rahvaloenduse andmeil oli igast 1000 mehest kirjaoskamatuid 869 ja igast 1000 naisest 955.

Põhja-Rodeesias saavad aafriklastest töölised oma töö eest 15—20 korda väiksemat tasu kui eurooplased, kusjuures see vahe kasvab pidevalt — näiteks ajavahemikul 1951—1956 see kahekordistus. Aafriklasest tööline Tanganjikas saab 60—150 šillingit kuus, kuna aga lihtsa ülevaataja-eurooplase kuupalk on 1500 šillingit. Aafriklaste suhtes ei kehti sotsiaalkindlustus, pühkuste süsteem ega muud õigused, mida kasutavad Euroopa päritoluga töötajad.

Loendamatuid ohvreid koloniaalrahvastelt nõuavad tule ja mõõga läbi imperialistid, kes püüavad vägivallaga alles hoida häbiväärset koloniaalorjust.

Rahvaülestõusu mahasurumisel 1947. aastal Madagaskari saarel hävitasid Prantsuse karistusväed 80 000 malgašši. Üks Aafrika ajaloo suuremaid streike, mis leidis 1949. aastal aset Nigeerias Enugu kaevandustes, uputati Inglise vägede poolt verre. 12 000 Keenia patriooti langes Inglise kolonisaatorite käe läbi imperialismivastases võitluses aastail 1952—1954. Alžeerias on koloniaalsõja kestel, mis algas 1. novembril 1954, hukkunud üle miljoni inimese. Verise koloniaal- ja rassiterrori ohvriks on langenud Kameruni, Njassamaa, Belgia Kongo ja Lõuna-Aafrika Liidu elanikke.

Kui julmunud ja silmakirjalik peab olema, et ülistada imperialistlike riikide «tsiviliseerivat missiooni» asumaades, nagu seda teevad kolonialismi agendid!

Vaadakem, mida neile vastavad rõhutud rahvaste esindajad:

«Juba meie kaevandustest üksinda pumbatakse välja tohutuid varasid. Oleksid need nigeerlaste valitsuse käsutuses, võiks ta kodumaa palge ühe aastakümnega täiesti uueks muuta. Me saaksime kõik, mille poole me praegu asjata püüame: koole, tehaseid, haiglaid.» (Nigeeria rahvusliku vabadusliikumise üks liidreid Amank Okafor.)

«Mille eest me peaksime Inglismaad tänama? Meil on valus vaadata pärandiks saadud urkaid. Kus on Inglismaa poolt Gaanas ehitatud vabrikud ja tehased? Neid ei ole, hoolimata maavarade olemasolust. Kas Gaanast ei tehtud toorainega varustajat?... Niisugused linnad nagu London ja Birmingham kasvasid mustanahaliste luudel, kasvasid meie rikkuse varal, mille Inglismaa varastas.» (Gaana Ametiühingute Kongressi peasekretär John Tettegue.)

«Neeger muutus metslaseks sel päeval, mil valged märkasid, missugust kasu võib sellest saada.» (Malgaši kirjanik M. Rabemananjara.)

«Koloniaalrežiim ehitas maanteid ja raudteemagistraale ainult ühel eesmärgil: paremini ja kiiremini levitada imperialismi mõju Aafrikas.» (Ginea Vabariigi president Séku Touré.) Sellele võib lisada, et näiteks Brazzaville'i—Pointe Noire'i raudtee ehitamisel endises Prantsuse Ekvatoriaal-Aafrikas suri hirmsate töötingimuste tõttu kakssada aafriklast iga kilomeetri kohta.

Omakasupüüdmatut ja sõbralikku abi annavad Ida noortele suveräänsetele riikidele ainult Nõukogude Liit ja teised sotsialistliku leeri maad.

Nõrgaltarenenud maade kaubakäive Nõukogude Liiduga kasvas ajavahemikul 1953—1958 rohkem kui 6-kordseks. Need kaubandussidemed tagavad majanduslikku sõltumatust taotlevatele maadele stabiilse turu ja annavad neile võimaluse soetada vajalikke tööstusseadmeid, mida lääneriigid sageli keelduvad müümast.

Viimase viie aasta vältel moodustasid Nõukogude Liidu pikaajalised laenud ja muukujuline abi Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika nõrgaltarenenud maadele nende majanduse edendamiseks rohkem kui 10 miljardit rubla. NSV Liit annab Aafrika ja Aasia iseseisvatele riikidele laenu 2,5 protsendiga aastas, kustutamise tähtajaga 12 aastat. Need tingimused on märksa soodsamad kui lääneriikide omad. Nõukogude Liidu krediidipoliitika tegi lõpu imperialistlike riikide monopolile, kes varem dikteerisid Aasia ja Aafrika maadele oma orjastavaid tingimusi. Nõukogude Liit on viimaste aastate jooksul andnud pikaajalist laenu Indiale 4 100 000 000 rubla, Araabia ÜV-le 1 100 000 000, Afganistanile 480 000 000, Indoneesiale 1 400 000 000, Abessiiniale 400 000 000, Ginea Vabariigile 140 000 000, Kuubale 400 000 000 rubla.

14 Aasia ja Aafrika riigis ehitatakse NSV Liidu abiga rohkem kui kolmesada tööstusettevõtet ja muud objekti. Nõukogude Liidu abil Indias ehitatud Bhilai Metallurgiatehas annab juba miljon tonni terast aastas, kusjuures tehas töötab kogu metallurgiatsükli ulatuses. India valitsuse palvel suurendatakse selle ettevõtte tootmisvõimsust, nii et ta hakkab andma 2,5 miljonit tonni terast aastas. Nõukogude Liit annab suurt tehnilist abi ka Afganistanile, Indoneesiale, Birmale ja teistele suveräänsetele riikidele Aasias.

Araabia ÜV-s ehitatakse peale Assuani kõrgpaisu NSV Liidu abiga veel üle 100 mitmesuguse tööstusobjekti, hüdroelektrijaama, niisutussüsteemi, silla jne. Üks AÜV tähtsamaid ehitusobjekte — laevatehas Aleksandrias — püstitatakse samuti Nõukogude Liidu abil.

1947. aastast peale tegutseb Abessiinia pealinnas Addis Abebas haigla, mis ehitati NSV Liidu abiga ja kus tööta-

vad ainult nõukogude meditsiinispetsialistid. Möödunud 12 aasta jooksul sai selles haiglas arstiabi 700 000 elanikku. Nõukogude krediidi arvel ostab Abessiinia NSV Liidust tööstus- ja ehitusmaterjale, saab tehnilist abi, näiteks naftatöötlemistehase ehitamisel, geoloogiliste uurimistööde tegemisel, kullakaevanduse ja selle juurde kuuluva rikastusvabriku rajamisel jne. Nõukogude valitsuse kingitusena Abessiinia riigile ehitavad Nõukogude spetsialistid Bahardari linna tehnikakooli.

Ginea Vabariigis püstitatakse Nõukogude spetsialistide abiga Polütehniline Instituut 2500 üliõpilasele ning on juba ehitatud rida tööstusettevõtteid ja rajatud maanteid.

Suurt abi poliitiliselt sõltumatuile idariikidele annavad Hiina Rahvavabariik, Tšehhoslovakkia ja teised sotsialistlikud maad.

Ainuüksi aastail 1956—1958 andsid Hiina RV, Tšehhoslovakkia, Saksa DV, Rumeenia ja Poola ligi 200 miljonit dollarit laenu Indiale, Indoneesiale, Birmale, Tseilonile, Kambodžale ja Jeemenile.

Järjest rohkem saadavad rahvademokraatiamaad tööstusseadmeid nõrgaltarenenud maadele. Nii saab Birma seadmekomplekte Hiina RV-st, Tšehhoslovakkiast ja Poolast, India — Saksa DV-st, Tšehhoslovakkiast, Poolast, Bulgaariast, Ungarist ja Rumeeniast, Indoneesia — Hiina RV-st, Tšehhoslovakkiast ja Poolast, Iraak — Saksa DV-st ja Tšehhoslovakkiast, Jeemen ja Kambodža — Hiina RV-st, Araabia ÜV — Hiina RV-st, Saksa DV-st, Tšehhoslovakkiast, Poolast, Bulgaariast ja Ungarist, Tseilon — Hiina RV-st, Tšehhoslovakkiast ja Poolast.

Real juhtudel sotsialistlikud riigid nagu Nõukogude Liitki ehitavad vahetult tööstusettevõtteid idamaades.

Pidevalt laienevad ja tihenevad sotsialistlike riikide ja nõrgaltarenenud maade kaubandussidemed. Näiteks Tšehhoslovakkia kaubakäive nende maadega suurenes ajavahemikul 1953—1958 2,5-kordseks, kusjuures on iseloomulik, et 50% Tšehhoslovakkia ekspordist idamaadesse moodustavad masinad.

Pole enam mägede taga päev, mil maailmast kaovad viimased asumaad ning sotsialistlike riikide vennalikul kaasabil arenevad endised kolooniad Idas ja Ladina-Ameerikas asuvad sotsiaalsete uuenduste teele. Selle veenvaks tõendiks on rahvusliku vabadusliikumise võidud, millede

tulemusena maailma poliitiline kaart on põhjalikult muutunud. Kolonialismi viimases kantsis — Aafrikas — heisatakse üksteise järel uute riikide lippe.

Allpool on ära toodud Aafrika riikide nimestik (vt. tabel nr. 2). Enamik neist on tekkinud viimastel aastatel.

Praegu on asumaade all veel tohutu territoorium — 13 229 000 ruutkilomeetrit — ja nendes elab ligi 100 miljonit inimest. Suuremas osas veel allesjäänud kolooniates on käimas imperialismivastane võitlus.

Omavalitsuseta maad Aafrikas võtavad enda alla 10,5 miljonit ruutkilomeetrit. Seal elab üle 60 miljoni inimese.

Tabel nr. 2

Jrk. nr.	Riigi nimi	Pealinn	Territoorium (tuh. km²)	Rahvaarv (tuh.)	Iseseisvaks kuulutamise päev
1	Abessiinia ja Eritrea Föderatsioon	Addis Abeba	1 230	21 600	Aafrika koloniaalse tükeldamise ajal suutis Abessiinia oma sõltumatuse säilitada. Aastail 1936—1941 oli ta fašistliku Itaalia okupatsiooni all. 15. sept. 1952 moodustati Abessiinia ja Itaalia end. asumaa Eritrea föderatsioon
2	Libeeria Vabariik	Monroovia	111,4	2 000	Riigi asutasid Ameerikast tagasipöördunud neegrid 1847. aastal
3	Araabia Ühinenud Vabariik. Egiptuse osa	Kairo	994,3	25 000	Egiptus kuulutati formaalselt sõltumatuks 1922. a. Tegeliku sõltumatuse saavutas alles 1952. a., pärast monarhia kukutamist ja lõpptegemist ikestavatele suhetele Inglismaaga
4	Lõuna-Aafrika Liit	Pretooria	1 224	14 700	11. detsember 1931

Jrk. nr.	Riigi nimi	Pealinn	Territoorium (tuh. km²)	Rahvaarv (tuh.)	Iseseisvaks kuulutamise päev
5	Liibüa Ühendatud Kuningriik	Tripoli	1 700	1 150	24. detsember 1951
6	Sudaani Vabariik	Khartum	2 506	12 000	1. jaanuar 1956
7	Maroko Kuningriik	Rabat	444	11 600	2. märts 1956
8	Tuneesia Vabariik	Tunis	125,2	3 800	20. märts 1956
9	Gaana Vabariik	Akra	237,9	5 000	1957. aastal. Kuni 1960. a. dominioon Briti Rahvaste Ühenduses
10	Ginea Vabariik	Konakri	246	3 500	2. oktoober 1958
11	Kameruni Vabariik	Jaunde	432	3 500	1. jaanuar 1960
12	Togo Vabariik	Lome	57	1 200	27. aprill 1960
13	Mali Vabariik	Bamako	1 204	3 700	20. juuni 1960
14	Senegali Vabariik	Dakar	197	2 300	20. juuni 1960
15	Malgaši Vabariik	Tananarive	590	5 000	26. juuni 1960
16	Kongo Vabariik (end. Belgia asumaa)	Leopoldville	2 345	13 500	30. juuni 1960
17	Somaali Vabariik	Mogadišo	640	2 000	1. juuli 1960
18	Dahomé Vabariik	Kotonu	116	1 720	1. august 1960
19	Niigeri Vabariik	Niame	1 279	2 000	3. august 1960
20	Ülem-Volta Vabariik	Wagadugu	370	3 500	5. august 1960
21	Elevandiluuranniku Vabariik	Abidjan	388	3 000	7. august 1960
22	Tšaadi Vabariik	Fort Lamy	1 288	2 600	11. august 1960
23	Kesk-Aafrika Vabariik	Bangui	617	1 200	13. august 1960
24	Kongo Vabariik (end. Prantsuse asumaa)	Brazzaville	342	764	15. august 1960
25	Gaboni Vabariik	Libreville	267	420	17. august 1960
26	Nigeeria Föderatsioon	Lagos	878	35 000	1. oktoober 1960

Koloniaalimpeeriumi riismed

Suurbritannia koloniaalvaldused. Inglise asumaade pindala moodustab praegu 5 285 000 ruutkilomeetrit (metropoli territoorium on 23 korda väiksem) ja elanikke on nendes 46 000 000. Briti koloniaalimpeeriumi suurematest osadeks on:

Rodeesia ja Njassamaa Föderatsioon. Moodustati 1953. aastal põliselanikkonna tahte vastaselt; 300 000 kolonisti, kel on oma valitsus eesotsas Roy Welenskyga, taotlevad föderatsiooni muutmist dominiooniks. Selle koostisosad: Põhja-Rodeesia — Inglise protektoraat, pindala 745 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 2 400 000; Lõuna-Rodeesia — «omavalitsusega» asumaa, pindala 389 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 2 900 000; Njassamaa — Inglise protektoraat, pindala 124 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 2 800 000.

Keenia. Asumaa. Pindala 582 600 ruutkilomeetrit, rahvaarv 6 450 000. Aastail 1952—1956 leidis aset ülestõus, mille kolonisaatorid maha surusid; hiljem olid nad siiski sunnitud järeleandmisi tegema ja lubama aafriklasi kohalikesse võimuorganitesse. Valimisõigus on aga ainult 126 000 aafriklasel. Rahvuslikku vabadusvõitlust juhib 1960. aastal asutatud Keenia Aafriklaste Liit. Keenias asub suur Inglise sõjaväebaas.

Tanganjiika. Hooldusterritoorium, pindala 937 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 9 076 000. Seadusandlik ja täidesaatev võim on Inglise kuberneri käes.

Uganda. Protektoraat, pindala 243 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 6 517 000. Selle maa valitsemiseks kasutavad kolonisaatorid kohalike suguharude feodaalset ladvikut. Viimastel aastatel on Ugandas lakkamatult olnud rahutusi. Aafriklased nõuavad omavalitsust. Imperialismivastast võitlust juhib Uganda Rahvuskongress.

Suurbritannia ülejäänud koloniaalvaldused: 1. Aden. 2. Bahrein. 3. Katar. 4. Kuveit. 5. Lepinguline Omaan. 6. Omaan (Maskat ja Omaan). 7. Malediivi saared. 8. Singapur. 9. Briti Borneo (Saravak, Brunei, Põhja-Borneo). 10. Gibraltar. 11. Malta ja Gozzo. 12. Fidži saared. 13. Tonga. 14. Saalomoni saared. 15. Gilberti ja Ellice'i saar. 16. Pitcairni saared. 17. Basuutomaa. 18. Betšuaanamaa. 19. Gambia. 20. Sansibar ja Pemba. 21. Kamerun. 22. Mauritiuse saar. 23. Svaasimaa. 24. Saint Helena saar. 25. Seychelles'i saared. 26. Sierra Leone. 27. Bahama saared. 28. Bermuuda saared. 29. Briti Guajaana. 30. Briti Honduuras. 31. Briti Virginia saared. 32. Lääne-India Föderatsioon. 33. Folklandi saared.

Prantsusmaa koloniaalvaldused. Prantsuse asumaade pindala moodustab praegu 3 611 000 ruutkilomeetrit (metropoli territooriumist 6,5 korda suurem) ja nendes elab

12 304 000 inimest. Kõige suuremaks Prantsusmaa võimu alla jäänud asumaaks on Alžeeria (pindala 2 382 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 10 300 000). Alžeerlased on eemale tõrjutud oma maa valitsemisest. 1954. aastast alates käib Alžeerias rahvuslik vabadussõda. 9. septembril 1958 kuulutati välja Alžeeria Vabariik ja moodustati ajutine valitsus. Ülestõusnute vastu võitleb tagajärjetult 600 000-meheline Prantsuse armee. Prantsusmaa kulutas 1960. aastal Alžeerias sõja pidamiseks 1000 miljardit vana franki.

Prantsusmaa ülejäänud koloniaalvaldused: Mauretaania, Prantsuse Lääne-India, Prantsuse Somaalimaa, Uus-Kaledoonia, Prantsuse Polüneesia saared: Réunion, Komoori saared, Saint Pierre ja Miquelon.

Portugali koloniaalvaldused. Kogupindala 2 089 916 ruutkilomeetrit, mis on 22,7 korda suurem metropoli territooriumist, rahvaarv 12 748 000 (üle poolteise korra suurem Portugali rahvaarvust). Suurimateks asumaadeks on:

Angoola. Pindala 1 247 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 4 550 000. Eurooplased moodustavad elanikkonnast 2,5%. Põliselanikkond võitleb üha aktiivsemalt imperialismi vastu. Põranda all tegutsev Angoola Rahvaste Liit nõuab täielikku ja kohest sõltumatust.

Mosambiik. Pindala 783 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 6 234 000, millest eurooplased moodustavad 1,8%.

Portugali kolonisaatorite valduses on veel Portugali Ginea, Indias okupeeritud territooriumid Goa, Daman ja Diu, samuti Timori, Kap Verde, São Thomé ja Principe saared.

Belgia koloniaalvaldus. Ruanda-Urundi hooldusterritoorium — pindala 54 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 4 700 000. 1959. aasta lõpul puhkes ülestõus, mille Belgia kolonisaatorid julmalt maha surusid.

Lõuna-Aafrika Liidu koloniaalvaldus. Edela-Aafrika — pindala 824 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 554 000. Endine Lõuna-Aafrika Liidu mandaatterritoorium, mida Lõuna-Aafrika rassistid praegu vägivallaga enda käes hoiavad kui üht Lõuna-Aafrika Liidu provintsi. Edela-Aafrikas valitseb täielik poliitiline omavoli, märatseb rassism, laialdaselt kasutatakse sundtööd. Päriselanikel ei ole mingisuguseid poliitilisi õigusi. Rahvuslikku vabadusvõitlust juhivad Edela-Aafrika Rahvusliit ja Ovambomaa Rahvaorganisatsioon.

Hispaania koloniaalvaldused. Kogupindala 317 070 ruut-

kilomeetrit, rahvaarv 1 496 000. Kõige suurem nendest on Hispaania Sahaara (pindala 266 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 13 000). USA kasutab seda territooriumi Aafrikas oma sõjastrateegilise platsdarmina. Hispaania valduses on ka Hispaania Ginea ja Ifni ning Põhja-Aafrikas Ceutà ja Melilla linn.

USA koloniaalvaldused. Pindala 15 432 ruutkilomeetrit, rahvaarv 3 422 200. USA kolooniate hulka kuuluvad Puertoriiko, Mikroneesia (Mariaani, Marshalli ja Karoliini saared), Panama kanali tsoon, Ida-Samoa, Guam, Ameerika Virginia saared ning sõjaväelise okupatsiooni all olevad Riukiu ja Bonini saared.

Hollandi koloniaalvaldused. Pindala 560 000 ruutkilomeetrit (13 korda suurem metropoli pindalast), rahvaarv 1 148 000. Hollandi kolonisaatorid hoiavad ebaseaduslikult oma võimu all sõltumatu Indoneesia territooriumi üht osa — Lääne-Iriani (pindala 416 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 700 000). Lääne-Iriani elanikkond peab sangarlikku võitlust Indoneesiaga taasühinemise nimel. Hollandi kolooniateks on ka Hollandi Guajaana ja Hollandi Antillid.

Austraalia koloniaalvaldused. Pindala 478 000 ruutkilomeetrit, rahvaarv 1 956 000. Need on Paapua, Uus-Ginea, Norfolki saar, Cooki, Niuë, Tokelau ja Lääne-Samoa saared.

«Polititšeskoe Samoobrazovanije» nr. 1, 1961

SISUKORD

Saateks 3

Moskvas 14.—16. novembril 1957 toimunud sotsialistlike maade kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise deklaratsioon 6

Rahumanifest 22

Kommünikee sotsialismimaade kommunistlike ja töölisparteide esindajate kohtumise kohta, mis toimus Bukarestis 1960. aasta juunis 29

Moskvas 1960. aasta novembris toimunud kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avaldus 32

Läkitus kogu maailma rahvastele 75

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise tulemustest. NLKP Keskkomitee pleenumi otsus, vastu võetud 18. jaanuaril 1961 82

N. S. Hruštšov — Maailma kommunistliku liikumise uutele võitudele 88

M. A. Suslov — Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise tulemustest. Ettekanne NLKP Keskkomitee pleenumil 18. jaanuaril 1961 141

B. Ponomarjov — Maailma kommunistliku liikumise võitlusprogramm 159

V. Tšeprakov — Lenini imperialismiteooria ja kapitalismi üldkriisi uus etapp 189

M. Mitin — Sotsialismimaade vankumatu ühtsus 214

L. Karapetjan — Sotsialistliku ühiskonna poliitilise organisatsiooni arenemine kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil 232

M. Reiman — Rahulik kooseksisteerimine ja klassivõitlus 251

A. Rumjantsev — Edvard Kardeli «verbaalne dialektika» 268

K. Brutents — Kolonialism maskis ja ilma maskita 295

J. Žukov — Kolonialismi täielik krahh on vältimatu 315

Kolonialism. Arve ja fakte 324

О ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМАХ СОВРЕМЕННОСТИ

Сборник материалов

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Toimetaja V. Pirson

Kunstiline toimetaja I. Torn

Tehniline toimetaja A. Tõnisson

Korrektorid P. Hiie ja E. Künarpu

Ladumisele antud 22. II 1961. Trükkimisele antud 31. III 1961. Paber 54×84, 1/16. Trükipoognaid 21,25. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 17,43. Arvutuspoognaid 19,5. Trükiarv 3000. Tellimise nr. 378. Trükikoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk tn. 54/58.

Hind 55 kop.

1—15

3—
55 kop.

A
23752
205975

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00366127 1